

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

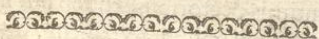
Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Liber Primvs. Societas Nascens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

I M A G O
PRIMI SÆCVLI
SOCIETATIS IESV.

LIBER PRIMVS.
SOCIETAS NASCENS.

CAPVT PRIMVM.

*Cur diuersis temporibus diuersi Religiosorum
Ordines nascantur.*

SAECROS Religiosorum Ordines à Deo excitari, quàm constans tam vera est rectè sentientium persuasio: sed cur in tempora tam diuersa singulorum ortus ac veluti natales digerantur, non perinde notum est omnibus. Ceterum etsi arcanorum caelestium cæca plerumque sit inuestigatio; non ita tamen humanis hæc oculis semper subducit Deus, ut nullum eorum numquam ostendat. quæ dum luce suâ velut per nubem erumpunt, oculos nostros ad sui contemplationem inuitant. Quippe cum Deus, quasi maiestate positâ, veloquæ diducto, aperit consilia sua, iam intueri illa fas est atque expendere, non tantum venerari.

Observarunt pridem viri sapientissimi, quâ parte laborare aut vetustate torpere nobiliores aliquæ Ecclesiæ partes cœperunt, & labandi periculum minari, continuo à vigili illâ æternæ Mentis providentiâ laborantibus succurri; idque effici ut afflictæ recreentur, ac pristino vigori sibi que reddantur. Accepimus, quo tempore nata est Societas, non paucos sacrorum Deo hominum, quibus animarum iuuandarum incumberebatur cura (quæ fuit illorum temporum corruptela) Dei sui que negligentibus, otio magis ac desidiæ quàm pietati ac muneri suo deditis, elanguisse; perexiguam in multis doctrinæ, minorem in quibusdam virtutis fuisse curam: hinc eorum quæ sequi, quæ fugere oporteret, maximam populi ignorantiam; hinc in avaritiam, libidinem, Dei contemptum & in omne flagitium præcipitem cursum. Tali rerum statu quid

*Consilia
Dei, cur
nonos Or-
dines in-
stituas, esse
ut Eccle-
siae labo-
ranti suc-
curras.*

*Florimundus de Ori-
gine hæref.
lib. 2. cap. 18.*

expectari poterat, nisi, vt hæreses (quod contigit) & errores, quæ data porta, pleno se agmine effunderent, & in vrbes ac populos iam vitiis suis corruptos subitâ contagione longè lateque grassarentur. Exortâ Societate, tandem respexere sese; & veluti è longo veteris excitî, multî quod erant officio ac dignitate, moribus etiam ac virtute esse studuerunt. Ipsi frequenter audiimus à senibus memorari, vbiicumque Societas vestigium posuisset, aliam continuò rerum faciem exstitisse; & pro impietate, ignorantia, luxu, rei Christianæ peritiam, religionem, probos castosque mores celeriter effloruisse. Quæ dum narrarent, lacrymas gaudij, quod intimis pectoribus sentiebant, indices sæpè non continebant; quod in ea vsque tempora vixissent, quibus videbant collapsam pietatem erigi, nec iam virtutem minùs, quàm priùs vitia, inualefcere & coli. Hoc vbi in obseruationem magis magisque incurrit, iidem iam se felices, imò calamitates temporum propè felices vocabant, quibus par esset magnitudo solatij, quod optauerant magis quàm sperauerant: nec finem faciebant Dei consilia laudandi, quod tam opportunè Societatem orbi dedisset. Similem faciebant perito Medico, cui satis non est vim ardoremque morbi iucundâ quadam gratâque magis quàm efficaci frigoris temperie lenire; sed propositum ac certum est causam radicemque mali persequi, & funditus tollere: ita Deum aiebant, cum videret corruptelam in vulgus serpere, illi Ecclesiæ parti, quæ ceteras seruare debebat, medicinam facere voluisse, vt felici rerum conuersione sanitatem populus ab illis iterum reciperet, à quibus antè non nihil hauserat contagionis. Atque hæc multorum fuit opinio.

*Altera
caussa, vt
varietas
temporaria
fastidien-
tes inuitet.*

Alij, vt quisque pro animi sui iudicio fert sententiam, qui diligebant decorem domus Domini, in eumque penitus erant intenti, suauem Dei prouidentiam hinc admirabantur; quæ Ecclesiam spectabili quodam Ordinum discrimine adornare, & pulcherrimâ circumamictam varietate, velut ad elegantiam pergeret expolire: non vt animos piorum tantum oblectaret, sed vt oblectatione delinitis cumulatiùs prodesset: & quem in modum alimenta, quæ ad victum mortaliùm necessaria erant, varia fecit, singulisque voluptatem suam permiscuit, ne deesset quod tam vario hominum palato allubesceret; ita varios in Ecclesiâ Ordines ab eo excitari prædicabant, vt quibus esset animus Dei consilijs parere, si hinc absterrentur, esset vnde allicerentur. Quamdiu quidem fastidio non vexaremur, tantâ varietate opus non fuisse. Sicut enim primorum hominum stomachis valentibus obuias fruges, inuentasque in arbutis baccas, vel ad necessitatem suffecisse, vel ad honestam voluptatem: ita vitam Apostolicam recenti ac vegetæ primorum Christianorum virtuti sanctitate illâ suâ satis acceptam fuisse, quam proinde à principio tantâ varietate & apparatu Deus non condiuerat; sed, cum sensus populi vnâ cum moribus esset mutatus, fastidium illud, quo plerique sacros homines vitio sæculi auersabantur, recenti hac opportunâque varietate depulisse, & in reuerentiam amoremque vertisse.

Rursus, vt condendo Orbi dies plures impendit, licet vno temporis momento totum opus omnibus suis numeris potuisset absoluere; ita eum exornandæ Ecclesiæ suæ alias atque alias ætates asserebant destina-

nasse.

nasce. Cum igitur hoc sæculo hæreticorum impietas venerabile & sacrum Monachorum nomen per calumnias atque mendacia ludibrio simul & odio exposuisset; reseruatam in hæc tempora Societatem, quæ & esset Ordo Religiosus, & in se maximè varius; & tamen ab aliis ita discederet, vt Monachorum neque numero neque nomini accenseretur; & quamuis Ordo esset mendicans, gratis tamen seruiret alienæ salutis. Deum itaque tam multiplici hominum ingenio, tamque variæ animorum procliuatati, sapientissimè consuluisse, ac velut obsecutum, ne in tantâ familiarum copiâ deesset, ad quam præ ceteris sua quemque animi propensio fortiter inuitaret, diuinus impulsus blandè compelleret. Et profectò ita res habet. quàm multi ad certum vitæ Religiosæ genus animum adiecerunt; qui, si non exstitisset is Ordo quem aliis prætulerunt, à ceteris fortassis abhorruissent omnibus? quàm multi in hanc Societatem conuenerunt; quæ nisi fuisset, numquam de consiliis CHRISTI sequendis consilium mentemque suscepissent? Ita hi ex ingenio & indole suâ sentiebant.

Plures tamen principem causam crediderunt, vt nouas satanæ machinationes nouis præsidis Deus infringat, & opportuna auxilia laboranti Reipublicæ suæ in tempore submittat: qui vt prouidentiam suam paternamque curam clariùs manifestet, inde solet interdum subsidia petere, vnde minimè speres. Ita cum Pelagius & Manes omni furore vexarent Ecclesiam, quis vnquam opem contra hostem ex ipso hoste sperasset? Augustinus tamen ex illâ ipsâ factione & colluic aduersus illam prodiit, iamque victoriis insolentem elatamque prostravit, fregit, evertit, non aliter quàm olim Paulus Iudæorum vim atque rabiem maximè debilitauit atque contudit, quam vnus omnium maximè armauerat. Nostris quoque tam miseris temporibus, quis putasset, Ecclesiæ, quam tot eruditione vanæque eloquentiâ inflati homines inuaderent, suppetias ferendas ab illitterato & rudi milite, eumque futurum huius æui hæreticis, quod olim Nestorio Cyrillus, Iouiniano, Heluidio, Vigilantio Hieronymus, Ario Athanasius? Ita aduersus Albigenes, quorum infelices reliquiæ, teste Florimundo, necdum sunt penitus extinctæ, nobile illud athletarum par, Dominicum & Franciscum, velut in aciem ac puluerem Numen eduxit: omnes hoste suo tantò fortiores ac feliciores, quantò meliorem causam propugnarunt.

Cum igitur portentum illud orbis terrarum & funesta pestis Martinus Lutherus religionem omnem ex animo priùs excussisset, ac tandem vnà cum veste omnem eius speciem, ipsamque peccandi verecundiam, exuisset, & impium Pontifici Ecclesiæque bellum indixisset, nonne aduersus illum in arenam prodiit Ignatius, homo militaris, qui, deposito sago, humilem lacernam vnâque virtutem & ardorem induit, & novos nouæ militiæ conscripsit focios, quorum inermis pietas de armatâ impietate triumpharet? Non deerant quidem tunc siue sacrorum Præsules, siue illustres in Ecclesiâ Ordines, siue graues Theologi, quorum eruditio & sanctitas magno aduersus eam pestem erat vsui: sed, ne versutissimi hostis astutia plus virium ad inuadendam, quàm diuina sapientia ad propugnandam Ecclesiam adferre videretur; noua supple-

*Tertia
caussa, vt
nouis hæ-
reticis op-
ponatur.
Genebrar-
dus in Chro-
nico ad ann.
Christi 1521.*

*Flor. de Hæ-
ret. lib. 5. c. 2.*

*Florimundus
ibidem.
Genebrar-
dus supra.
Suarez To.
4. de Re-
lig. lib. 1. de
Instit. So-
ciet. c. 4. n. 3.*

supplementa contra nouas machinationes submisit, quæ integra & recentia restaurarent pugnam, suoque ardore inflammarent aliorum animos, sociorumque virtutem subleuarent suâ. Recentium quippe militum vt nouus, ita maior ferè est ardor, dumque verecundia & laudanda æmulatio non patitur fatigatos tironibus cedere, languor sæpè vertitur in virtutem, & hostis pro speratâ victoriâ multiplicem vndique ex inopinato accipit cladem. Et verò nouas fortis que suppetias exigebat sæculi prioris calamitas. Conuellebatur miserandum in modum toto ferè Septentrione Religio, iamque serpebat ad Oceanum hæresis; quæ velut flamma copiosum nacta pabulum, fuso celeriter incendio omnia longè lateque depascebat. Quippe mox à Luthero (ne quid de Anabaptistis dicam) Melanchthon, Carolstadius, Zwinglius, Bucerus, Oecolampadius, Calvinus, similis parenti soboles, prodire: & ab illo, & inter se, & secum ipsi non minus dissenserunt, quam, vt ferunt fabulæ, illa subito nata è draconis dentibus militia. vna tamen omnium & concors in eo erat voluntas, vt nihil religionis præter nomen inane seruarent. Etenim ex eâ tollebant, quidquid libido & animi mollities horreret. Itaque accubantes in conuiujs, vino languidi, cibo confecti, sacrosancta Fidei mysteria damnabant; & quidquid Baccho & Venere suggerentibus eructabant, pro caelesti volebant esse doctrinâ. In sacrarum Litterarum interpretatione non sensum, non Dei mentem, non Patrum, non Conciliorum auctoritatem; sed libidines suas in consilium adhibebant, & deliramenta sua pro diuinis oraculis passim venditabant. Nec religio erat Dei verbum adulterare, aut etiam è factorum voluminum numero euellere libros totos, si nimis apertè insanæ suæ aduersarentur. Hoc ausi, quod flagitium non auderent? Nullum propè tam erubescendum erat scelus, cui ex Euangelio illo suo patrociniū non quærerent: hinc nulla apud eos castimonia, nulla votorum religio, nulla ieiunia, nulla sacrorum, nulla Dei præcipientis aut vetantis reuerentia. Pestifera interim dogmata auidè hauriebantur à rudibus populis in solatium delinquendi, pronâ semper in peius naturâ, sibi, vt fit, libenter obsequente. quo quisque impetū cupiditatis suæ rapiebatur, hoc putabat aut oportere, aut licere. Itaque Deum, Diuos, homines certatim violabant. adeò non satis esse videbatur, si moribus suis assererent illud Diui Hieronymi dictum, neminem esse tam impium quem hæreticus impietate non vincat, nisi etiam inter se de palmâ impietatis contenderent. Meritò igitur Theologus ille eruditione & virtute clarus scripsit, aliud ad animarum exitium dæmones non esse facturos, si humanâ specie in terras venirent. quidquid enim ad scelorum horrorem incitat, quidquid virtutem ac pietatem commendat; hoc omne tamquam aniles fabulas explodebant, atque ex hominum animis ac memoriâ ibant euulsum. Tam robustæ interim erant impudentiæ, vt purissimi se fontes Euangelij recludere passim iactarent, cum aditum ad omne nefas omnibus aperirent. Quod Euangelium dum propagant, rapinis, cædibus, rebellionibus omnia permiscentes, sacrilegijs suis speciosum Reformatæ Religionis titulum imponebant, cælum, flagitiorum pretium, suis asseclis addicentes, modò crederent eò se, quamuis per

*Hæresis
quantum
mali in
Europam
inuexerit.*

*D. Hieron.
l. 7. in
Isaiam.
Costerus in
Præfat. En-
chir. Con-
trouers.*

facri-

facrilegia & libidines suas, ire. Catholicos verò, auitæ Religionis tenaces, crudelissimè trucidabant, vt quibus æternam vitam auferre non poterant, hanc saltem eriperent. Nec ætati, nec sexui parcebant. Christiani sanguinis inundatione Regna integra cruentarunt. voluptas captabatur ex innocentium suppliciis, tam barbaris & horrendis, vt priscam tyrannorum immanitatem faciat mitem huius comparatio: vt quæ ad carnificinam tantam damnarentur, satis erat criminis Catholicum esse. Sed quid hæc refero, perinde ac si hæreseos sacrilega facinora vel summam numerari queant? desleri possunt, non narrari. E Saxoniam igitur pestis hæc prodiens Germaniam ferè totam occupauit: inde ad Aquilonem & Orientem conuersa, Daniam, Noruegiam, Sueciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam populabunda vastauit. Tum ad Occidentem & Meridiem pari celeritate delata, Galliam inuasit; Angliam deinde, Scotiam, Hiberniam, penitus funestauit. Ita ab vno Saxone temulento lacerata in membris suis Ecclesia, an opus non habuit auxilio nouo & robore, quo vel damna sua repararet, vel bacchantem illam furiam compesceret? Opus habuit profectò, & datum est tantò potentius, quantò clades erat nocentior. Ignatium cum Luthero commisit Deus, metuendum hosti aduersarium, quia profligatissimæ impietati, inuicta arma, Christianas virtutes obijcientem. Lutheri asseclis Societatem suam opposuit, quæ tantum flagitiorum horrorem, quantam hæresis scelerum licentiam, tantum amorem pietatis in terras & regna inueheret, quantum illa virtutis odium incautis populis instillabat: non minùs denique humanam salutem muniret, quàm illa affligeret. Satis vt appareat, deploratissimo illo tempore Societatem à diuinâ prouidentia excitatam; vt Ecclesia nouo præsidio aucta, tam ingentia stragis imminentis acceptæque damna feliciùs vel amoliretur, vel resarciret.

CAPVT SECVNDVM.

Societas vaticiniis prædicta.

VT imminentes populis clades, ita magnas felicitates Deus orbi ^{Prædictio-} frequenter prænuntiat prodigijs, signis, vaticinijs: illas, vt im- ^{nes bono-} pios metu potiùs emendet, quàm pœnâ, & exitium in salutem vertat; ^{rum ma-} has, vt soletur bonos, & æumnarum acerbitates, quæ illos vrunt, miti- ^{lorumque} get, ac posteritatis gaudia cum illis communicet. Certa siquidem me- ^{in cance-} liorum spes à præsentis malorum sensu furtim abducit animos; & quæ ^{lam, &} ^{solatium.} tempore separata sunt, plenâ voluptatis cogitatione iungit, vt sæpè non minùs iuuent expectata, quàm accepta delectent. Nec minùs posteris duplicatur gaudium, cum quod amant, id antequam esset, Deo peculiariter curæ fuisse intelligunt; seque eo bono plenè frui, cuius solâ expectatione maiores illorum votoque gaudebant. Crescit etiam à vati- ^{etiam in} ^{commen-} ^{dationem.} cinijs, rerum quæ sic prædicuntur, maiestas & reuerentia. Quis enim dubitet de illarum sanctitate, quas Veritas ipsa antè laudat, quàm ter- ris ostendit? Cerrè diuinum quiddam eis inesse oportet, quæ etiam ante

H origi-

originem suam à Numine quodammodò consecrantur & commendantur posteritati priùs, quàm vel illæ vel posteritas esse cœperunt. His adde, huiusmodi vaticinia amoris quædam esse eaque perspicua signa: qui, si exilis est, celare se potest; immensus, erumpit, nec arcanorum patiens est. CHRISTVS igitur, quia Ecclesiam suam tenerissimo sponsi amore diligit, non sustinuit Societatem suam suppetias illi laturam tam diu occultare, donec eam orbi daret. Prælibandum erat sæculis prioribus illius gaudium. Sed futurorum prædictiones quàm veræ, tam obscuræ: neque aliter ferè lucem solent accipere, nisi ab euentis, quæ prænuntiata fuisset, nullum ipsa dubitationi locum relinquunt, cùm omni ex parte vaticiniis suis respondent. Quàm apertè, quàm non inuolutè (vt nobis iam videtur) & sine ambagibus locuti sunt Vates de venturo in orbem humanæ salutis assertore CHRISTO? Eum omnes canebant, promittebant, & ceu præsentem pænè certatim deprædicabant. Viuis adeò illum coloribus Isaias depinxit, vt rerum gestarum historiam scripsisse potiùs, quàm quosdam spei tantùm radios strictim velut per nubem emicantes, vt Vatribus mos est, ostendisse videatur. Quàm tamen omnibus qui illum antè legebant, visus est obscurus? *Obscuro te*, inquit ille, *de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?* Potèstne inuolutius aliquid esse, magisquè cæcum, quàm si non appareat, quo de homine, aut quâ de re sit sermo? Apostolis, quos ipse Seruator tam diu, tamquæ accuratè erudiuerat, non intelligebantur Scripturæ (sic Hebræi vocabant sacra Vatum volumina) donec infuso de celo Spiritu, eorum ingenio quasi accensâ per noctem face præluxisset. Quid, quòd Pontifices ipsi, quibus incumberat diuina oracula interpretari, longè sibi alium Messiam, moribusquæ & apparatu à CHRISTO planè diuersum, finxerant & expectabant? Et quamquam, vt diuinæ legis ac voluntatis interpretes, veteraque euoluerent, ac noua effarentur; se tamen, vt Caiphæ contigit, non capiebant ipsi, suaquæ illos oracula fallebant. Adeò quasi obscurâ sub nube occultari solent, quæ venientes anni affusâ euentorum luce paulatim euoluunt ac produnt; nec aliter ferè humanæ mentis aciem ludunt, quàm quæ oculis eminus obiecta, dubiâ sui specie illos quantumuis fixos intentosquæ fallunt. Moueri videas eminus quidpiam; sed simul, an seipso, an ab alio, ambigas: si edita quietaque stet moles, turrim te videre, an arborem, dubites: si progredi cernas, ob interual- lum tamen hominem à iumento sæpè non discernas, quamuis tam acutum videas quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius.

Nos igitur, qui sacrorum voluminum arcanos sensus eminus tantùm, & oculis deficientibus sequimur, & ad quos temporum & æui vitio non omnes libri diuini peruenerunt, in tenebris versamur multò densioribus: ac tum demum vaticinia perspicimus, cùm quæ ab illis eminus, & velut per nebulam ostentabantur, cominus tandem pulsâque nube propiùs intuemur. Tum verò iucundâ memoriâ repetimus, qualis antè res visa fuerit, quid dubios reddiderit, quidve latuerit, cur vsque adeò hallucinaremur. Sed vt eò veniamus, quò hæc tendunt; Sacra veteris æui oracula ideam quamdam Ecclesiæ descriptionemquæ exhibent, inde à CHRISTI aduentu, Regniquæ eius constitutione, pertinentem vsque ad

*sunt ob-
scura, &
ab euentis
lucem ac-
cipiunt.*

Ag. 2.

*Ecclesia à
Prophetis
descripta.*

ad sæculorum omnium decursum vltimamque metam; & in iis describunt tempora in quibus versamur. iubent enim Ecclesiam in primis securam esse de victoriâ, quamvis impietas omnibus inferorum armata furis, omnes in illam vires & rabiem effundat atque consumat. Videbitur quidem interdum iis tantum non succumbere: sed opportuno auxilio subleuabitur à Duce & Imperatore suo; & ex metu luctuque ita recreabitur, vt lacrymæ, quas dolor expresserit, gaudio manare pergant. Quemadmodum belli Ductores hostium consilia & conatus, quos per exploratores cognouerint, militibus solent exponere, ne ad impronisas irruptiones trepidi arma fortassis & animos abijciant; vtque periculis animosius occurrant ac resistent, eos propinquâ copiarum auxilium spe confirmare, certamque ab his victoriam polliceri: denique suum in illos commendare amorem, curam, liberalitatem; atque ita sæpè illos accendere, vt à periculis ipsis & cladibus animos sumere videantur. Eundem in modum Deus, qui Ecclesiam suam in hostico militantem, in aperta quandoque & extrema discrimina videt adducendam, spem eius certissimis erexit promissis, fore quidem vt acerrimè oppugnetur, & in magnas redigatur angustias; sed tandem vt causâ, ita bello victricem fore. Tempora, quibus superiore æuo affligebatur Ecclesia, iam tum Regio Vati ostendit, eiusque verbis præmonuit, non defuturos proditores suorumque desertores castrorum, qui ciuile quasi bellum per seditionem excitarent. Sed nonne promittit se laboranti pro voto subuenturum, profusâque in afflictos liberalitate semper vsurum? & cum *infirmabitur*, quæ opem ei ferat, opportunè conscripturum nouam, inuictique roboris legionem, quam ad eò suam suoque nomine volet appellari? Certè, qui sequentia vaticinij verba, quique quæ euenerunt expenderit; Societatem IESV laboranti Ecclesie, totque suorum defectionibus *infirmata*, in tempore submissam, non obscure fatebitur adumbratam. Cum enim ab armatâ perfidiâ cingeretur vndique & inuaderetur, & à suis, qui magno numero rebellabant, premeretur atque *infirmaretur*; an non Deus omnia in melius vertit, atque ex hac ipsâ secessione, mollibus & ignauis quasi relictis, illam longè fecit illustriorem ac valentiorè? quippe spurix illi, deliciisque fractæ, & se tantum corporaque sua curantium turbæ substituit Societatem, legionem illam suam; quæ & eius vestigiis quàm proximè conaretur insistere, & hostibus intrepidè se opponeret. Obscuritatem sententiæ Davidis faciebat vocabulum Hebræum *חַיִּת* *haiath*, quod quidem cohortem siue societatem significat; ob nominis tamen ambiguitatem, vt facillè fit, Interpres verterat in vocem *animalia*: quâ versione nihilominus positâ, adhuc eòdem spectare potest oraculum, vt eleganter demonstrat Velasquez noster. Sed res adhuc absens, aciemque dubiam subterfugiens, illud haud paulò reddebat obscurius. Euenta cum vaticinio conferamus. Quàm longè pater ad Orientem Asia, quàm latè ad Occidentem America excurrit, quàm vasta ad Meridiem protenditur Africa, per tam immensa terrarum spatia verus Dei cultus pridem exoleuerat. in Europâ, parte orbis minimâ, supererat Ecclesia; sed seditione belloque intestino miserè

Præmonita de periculis, sed securitate de victoriâ confirmata.

Psal. 67.

Societas IESV Ecclesie laboranti promissa.

Tom. 1. in Epist. ad Philip. c. 2. annot. 9.

lacerabatur, cum Deus opem illi ab ævo promissam ferens, iussit *animalia sua habitare in ea*, siue, vt sonat Hebræa vox, Societatem suam, cohortem suam, legionem suam, iussit *habitare in ea*. Cum audis *animalia sua* in auxilium mittere, an equos generosum animal, an elephantos ingeniosam belluam, & militiæ idoneam, an tigrides, an leones, & si quæ sunt his aut ferociores aut fortiores feræ, missurum in hostes arbitraris? id si opinaris, procul aberras à vero. *Sua animalia* suos vocat milites, quorum robur & virtutem apud alium Vatem animalium notis figurisque descriperat: non aliter quàm Seraphim & Cherubim, summos felicissimosque militiæ cælestis Principes, animalium similitudine adumbrauerat. Ita se Numen captui nostro accommodat: vt, quæ sensibus nostris subducuntur, aliquã tamen ratione intelligamus. Sed quæ & qualia facit *sua illa animalia*? Videamus enim, an Sociis IESV nomen hoc conuenire possit. Dat animalibus suis *frontes quatuor*, vt in omnem mundi regionem non per interualla, sed eodem simul tempore oculos circumquaq; defigant. *Vnumquodque*, inquit, *ante faciem suam gradiebatur*. hoc est, gradiebatur quã facies spectabant; spectabant autem in omnem simul partem. Non igitur Europæ tantum legionem illam suam quasi præsidium imposuit, sed in hostem toto orbe sparsum emisit; non tantum sollicitus seruare conuulsæ Ecclesiæ reliquias, sed etiam oppressa reliqui orbis Regna ab immani tyrannide & barbarie liberare. Agnoscisne igitur in animalibus his Societatem? de quã Pius Pontifex, *Non contenti*, inquit, *terrarum sinibus*, vt quorum animis & virtuti vnus orbis non sufficeret, *vsque ad Orientales & Occidentales Indias* quasi novos mundos penetrarunt. Sed cur? an vt aurum inde gemmasque, & incognitas merces reportarent? *Perque eorum*, inquit, *spiritualia exercitia etiam Regna ipsa fidem CHRISTI agnouerunt*. Vix egressi erant ad bellandum *bella Domini*, cum Regna integra ditioni Regis sui CHRISTI subiecerunt. *Ite*, inquit Isaias, *Angeli veloces*. Militiam hanc iisdem titulis ornat eodemque honore, quo cælestem: modò *animalia*, modò *Angelos*, mox alio compellabit nomine. *Ite*, inquit, *Angeli veloces*. magnum in celeritate solet esse momentum. *Ite ad gentem conuulsam & dilaceratam*, ad regiones ab idololatriâ & hæresi luctuosissimè vastatas, pridem rescissas ab Imperio meo & auulsas. *Ad populum terribilem, post quem non est alius*. ad Iapones & Sinas, vbi continget vobis victoria, sed non incruenta. Rigandi sunt agri illi vestro sanguine, vt in iis palmæ vestræ laureæque victrices lætius crescant. Seuient in vos qui populum istum meum *conculcauerunt*. Sed ne palmam in manibus vestris timor infringat: audete modò vincere. Si tantum pugnaveritis, vel cadendo vincetis. *Ite*, & longâ spe propè fractum populum, ac diurnæ tyrannidi miserè intabescens, in libertatem vindicare. *Ite* per ignota præcis maria, & ceu *nubes* per orbem circum vndique *volate*. Nulla vos moretur corporis curandi, nulla commensus cura. Quos olim mihi *sine sacculo & perâ*, nullius rei penuria à gloriosissimis expeditionibus retardauit. Neque vos detineant eiusmodi onera & sarcinæ, impedimenta potiùs, quàm subsidia militiæ meæ. Accepto imperij signo, *ite, volate*; & vt grauidæ *nubes* doctrinam vestram vsque

Societatis
descriptio.

Pius V. in
Bull. Societ.
p. 111.

Societas
prædicta
ab Isaiâ
Prophetâ.
Isaiâ 18.

in vltimas infulas effundite; mei que amoris obsequiis velut culturâ fementem, quam facitis, fouete.

Hæc ego, quia magnifica & augusta, verecundarer Societati adscribere; nisi opera Dei manifestare, non tam nobis gloriosum esset, quam illi; & si quæ dico, à me essent inuenta. Sed cum ab incorruptis grauiusque auctoribus, Benzonio, Lunnio, Bozio, & Vlyse Aldrouando aliisque, Societati tribuantur, cur fas non sit eorum iudicium sensumque sine inuidiâ referre?

Habuit etiam Vates suos Ecclesia, postquam ex vetere illâ Iudæorum in augustiorem Deoque magis dignam speciem à CHRISTO est renouata: quos inter primus & vnus ferè celebratur Ioannes, Apostolus idem, & sacræ Historiæ accuratissimus scriptor. Is in eo libro, quem scribit de rebus quas in Ecclesiâ euenturas à Deo acceperat, vidisse se ait stellam de cælo cadentem, cum quintus Angelus tubâ cecinit. Quid, obsecro, dici poterat ad rem nostram aut opportunius aut euidētius? Ecclesiam cælum, Doctores stellas, Angelos ductores Ordinum & Ecclesiarum rectores, quasi sacris notis designari nemo nescit, quicumque vel mediocriter in sacris Litteris est versatus. Hinc aliquot antè sæculis, velut in re minimè dubiâ, minimeque obscurâ, S. Thomas Aquinas, aut, vt alij, Anglicus, quatuor Angelis quatuor Prædicatorum Ordines, qui suâ ætate florebant, designatos ait. De quinto sic interpretatur dicam, an vaticinatur? *Alium ait Prædicatorum Ordinem excitatum iri, cum alia fuerit hæresis exorta.* Quidquàmne vel à nobis, qui prædicationem euentu comprobata vidimus, dici posset apertius? Orta est hæresis, cum *stella de cælo cecidit*, cum Doctor Lutherus ab Ecclesiâ secessit. Quid censeris, Pannoni, tuque Bellarmine, viri sacrarum Litterarum peritissimi? De Ecclesiâ, inquit, & cælesti Religionis vitâ, repente & horribili casu Lutherus in terram decidit, factus de Sacerdote profanus, ex paupere locuples, ex cælibe & continente maritus & adulter: humilem cellam in palatium, sacram & pannosam vestem in vanam & mollem, victum tenuem & parabilem vertit in lautitias & cupedias: quique propter CHRISTVM agros, nummos, liberos, vxorem contemplerat; iterum vxoris, liberorum possessionumque causâ CHRISTVM reliquit, & Christianam libertatem in libidinum licentiam commutauit. *Cecidit igitur stella*, erupitque ex inferis hæresis, cum Ignatius, & ille quem ducebat Ordo, *tubâ cecinit*, diuini que Verbi præconium quaquauerfus cœpit extollere. Quisquàmne igitur dubitabit, an magnum illud fuerit bonum, quod Ecclesiæ vastitatem suam lugenti, & extremis cum periculis confligenti Deus promisit? quod oraculis toties reperitis, quod verbis tam amplis tamque magnificis commendauit? Ingens profectò discrimen fuit, quod à tam infami ruinâ stellæ de cælo cadentis adiiit. Quippe data erat stellæ caducæ *clauis putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ: & obscuratus est sol & aer de fumo putei.* Numquid enim hi quinti Euangelij buccinatores, diuini cultus puræque religionis lucem, quam extinguere non potuerunt, errorum caligine velut denso fumo inuoluerunt; adeoque Solem ipsum iustitiæ Deum proie-

Benzon. lib.
1. de Iubil.
cap. 8.
Io. Freder.
Lunn. lib. 2.
Corn. à La-
pide in Isa.
cap. 69.

Societas
prædicatorum
à
S. Ioanne
Euangel.

In cap. 9.
Apocal.

Apud Ofor.
Tom. 4.
Conc. 1.
Bellarm.
Præfat. ad
Tom. 3.

Plal. 70.

Etissimâ viuendi licentiâ, velut obiectâ nube, ita obscurare conati sunt, perinde ac si omnino non esset? Sed nolo tam funesto argumento ingentis, quo clades illa abundè pensatur, solatij sæcularem hanc fœdare lætitiâ. Est profectò vnde laudemus Dei benignitatem vigilemque curam, qui fuit in necessitate *adiutor fortis*; iacturamque illam nouo multiplicique cælorum ornatu ita solatur, vt vitiatum Ecclesiæ noxiumque germen videri possit amputasse, cuius loco succrescerent noui furculi, latissimâ foliorum vmbra, & mox fructuum copiâ exuberaturi; aut certè eradicatæ labruscæ feracem præstantium racemorum vitem substituisse.

*Predicta
etiam So-
cietas à S.
Vincentio,
Tract. de
Vit. spirit.
cap. 19.*

*Et à Ioa-
chimo Ab-
bate.
Benzon. ex
Ioach. Abb.
c. 10 & 14.
in Apoc.
Ioach. c. 13.*

*Idem cap. 1.
in Ierem.*

*Idem in
c. 14. Apoc.*

Sed non contentus promissione semel factâ, sicut olim omnibus oraculis, vsque ad designata & loca, & tempora, & hebdomadas, Filium venturum canebat; imò illo ipso tempore quo venerat, cum per Pontifices indicabat, cum Herodi responsum est quo loco nasciturus esset: ita modò hanc Filij sui Societatem, vsque ad ipsa ferè tempora quibus est nata, Ecclesiæ suæ promittere non cessauit. Ego verò medij temporis vaticinia non exponam vberius, quæ partim ex S. Vincentio commendat atque explicat Orlandinus, partim ex Ioachimo Abbate plurima præclarissimaque adfert Benzonius. Nimis enim magnifica sunt & illustria, quàm vt à nobis sine verecundiâ possint fufius referri. quæ quidem nisi publica essent, & aliquot etiam sæculis ante Societatem conditam in lucem edita, suspiciouem mouere possent, non iam tum pronuntiata, sed postea fuisse excogitata; adeò manifestè Societatem non quasi futuram, sed velut præsentem, nec minùs æuo illi quàm nostro notam describunt. *Venturum enim aiunt nouum Ordinem & Religionem Doctorum, designandum ab IESV, qui ita Clericorum sit, vt complectatur etiam laicos Religiosos, qui clareat sexto Ecclesiæ tempore, atque in fine mundi; cumque fore & Apostolicum, quique peculiariter subist obedientiæ Summi Pontificis, & eruditum, qui tumidis magistris (verba sunt Vatis) studiis suis silentium imponat.* Quàm hæc plana, quàm aperta, quàm Societati propria! numquid enim Ordo est Clericorum, qui & adiutores habet laicos? Quàm multis errorum magistris eruditione suâ scriptisque silentium imposuit? Sed quis ferat à nobis dici, quòd iidem dicunt Auctores; Ordinem illum à *spiritus libertate*, & Dei erga illum fauore præcipuè commendandum? *perfectiōne alios omnes superaturum, & instar Beniamini præ ceteris à Deo diligendum? illius operâ Pontifices potituros pace? Ordinem hunc iustorum futurum, cui datum sit perfectè imitari vitam Filij hominis, collecturosque in aream Domini ultimam messem? qui dicantur sedere super nubem propter contemplationem: futurum denique Ordinem perfectorum virorum, seruantium vitam CHRISTI & Apostolorum?* & id genus plura; quæ tamen à Benzonio & aliis Societati IESV attribuuntur. Faxit Deus, vt hæc tam præclara encomia factis repræsentet Societas.

Pauca nunc libet recensere, quæ sub ipsum Societatis ortum edita sunt oracula; quò propinquiora, eò etiam apertiora: perinde ferè atque aurora, à sole iam vicino plus lucis mutuata, sublustrî nocte haud paulò est clarior. Obiit Mediolani annis ante Societatem conditam circi-

circiter quindecim Archangela Panigarola, Cœnobij S. Marthæ, cui præfuit, Religioſa, magnæ virtutis mulier. Huic ferunt Diuos sæpè ſpectabiles ſe obtuliſſe, & familiariter cum eâ ſermocinando futura multa prædixiſſe. Fortè imploranti ſubſidium pro Eccleſiâ, quam peccandi impudentia, & ex hac ſenſim naſcens hæreſis miſerè ibat infeſtatum, diuinitus reſponſum eſt, appetere iam tempus illud, quo Eccleſiæ toto orbe laboranti ſuccurreretur, per Sacerdotes Apoſtolicos de Societate I E S V. Hoc Diuûm monitu mirè ſolata ſuas Archangela, deceſſit. Maria deinde Arconata, Monafterij eiufdem Antiftita, certas preces Virginitibus ſuis indixit, quibus Deum tam felicitum temporum accelerationem quotidie flagitarent. Anno tandem 1564. S. Carolus Borromæus in Paſtoralis curæ ſubſidium impetrauit Benediçtum Palmium, *eloquentem* (vt Gluffianus) & *zeli pleniffimum concionatorem Societatis I E S V, cum alijs ſodalibus, quorum Ordinem optabat Mediolani ſtabilire.* Horum aduentu & nomine cognito, ſacræ illæ Virgines, apud quas recens adhuc erat Archangelę memoria & vaticinatio, rem omnem Palmio expoſuere, & publicis poſtmodum litteris ad Claudium Aquauiuam Societatis I E S V Præpoſitum Generalem datis, Antiftitam ſuam annis ſuperioribus de propinquo Societatis ortu ac virtute, ita, vt dictum eſt, vaticinatam eſſe teſtificatæ ſunt. Par fuit huic altera prædictio, æquè recens.

Franciſcum Xauerium Pariſiis ſplendidè nimis ac magnificè viuentem parens domum reuocare decreuerat. Odorata conſilium parentis, Franciſci ſoror, Diſcalceatarum Antiftita, virgo ſanctimoniâ inſignis, Iaſſo Patri perſuaſit, ne ſumptui parceret: quippe illum à Deo noui Orbis vltimique Orientis Apoſtolum deſtinatum. Exſtant hæ litteræ in Xauerio caſtello teſtes vaticinationis; cuius euentus tam orbi eſt notus, vt nullam eius partem lateat. Nec Belgium hoc noſtrum eiufmodi oraculis non gloriatur.

Erat Arnhemij Reinolda vidua opinione ſanctitatis inclÿta. Huic Deus aperuit Religionis & bellorum calamitates, Germaniæ ac potiffimum Belgio imminentes. Sed, armis vtcumque poſitis, Religionem quoque Catholicam per nouum Religioſorum Presbyterorum Ordinem inſtauratum iri. Hoc Numinis oraculum Reinolda ſex ante natam Societatem annis in coronâ propinquorum expoſuit, vt latiùs Libro ſexto huius Operis explicabitur. Sed quia è pluribus Europæ regionibus ſingula referre ſcriptionis huius anguſtiæ non permittunt, traicere placet in alium Orbem.

Societas noſtra vt ſaluti fuit etiam Ethnicis, ita & illis multò antè fuit à Deo præmonſtrata. In vaſtiſſimis illis Paraquariæ prouinciis, tantam vbique inter barbaros memoriam veſtigiaque S. Thomæ Apoſtoli inuenere Socij, vt dubitari non poſſit, Apoſtolum iſtic olim fuiſſe. Sed nihil Chriſtianæ Religionis illic durauerat præter famam, Apoſtoli que & vaticinationis ab illo prolatae memoriam. Prædixerat iam tum, poſt multa ſæcula Sacerdotes ſibi in Apoſtolico munere aliquando ſucceſſuros, qui eadem, quæ tunc ipſe, poſteros docerent; qui que, vt ipſe, cruces manu geſtarent. Viſa in manibus noſtrorum crux, quam horum ignari pro ſcipione geſtabant, & ſubſecuta Euangelij explicatio, barba-

ris

Prædicta etiam ab Archangela Panigarola & alijs. Sacchin. Hiſt. Societ. Tom. 2. l. 7. num. 36.

Ioan. Petr. Gluff. l. 1. Vitæ c. 9.

Turfell. Vitæ S. Xauer. l. 1. c. 2.

Rader. in Vitâ P. Caniſij l. 1. c. 1.

Ann. Paraq. 1626. & 1627. fol. 109.

ris fidem fecit, nostros esse eos, quos Apostolus olim venturos promiserat. Oraculum ipsi à maioribus longâ serie acceperant. Nec vanum commentum esse creditum fuit, cum per disjunctissimas nationes, quas inter nec esse nec esse potuit commercium, ab omnibus idem prorsus vaticinium celebraretur. Hæc in Occidentis Indiâ.

An. Æthiop.
1625. f. 217.

In Æthiopiâ ferunt quemdam ope nostroꝝum CHRISTO adiunctum asseuerasse, sibi apud Galas (populus est Æthiopiæ præ ceteris barbarus) agenti ab incolis dictum: venturos eò breuî Sacerdotes albos, qui Æthiopiam errorum plenam, aliam legem essent edoçturi.

Ribera in
Vit. S. Teref.
l. 4. c. 5.

Plura non recensco, ne copia pariat fastidium. illud tamen tacitus præterire non possum, quod euentu suo comprobandum, vt cetera, confidimus. S. Terefiæ rerum caelestium contemplationi suauiter intentæ oblata species Sociorum IESV, candida in celo vexilla manu gestantium. Quod spectaculum magnâ voluptate intuenti, Quid si scires, inquit CHRISTVS, quantum opis olim ab his ferendum sit Ecclesiæ? Atque hoc idem illud est quod Ioachimo Abbati visum fuit. Sed spes tanta bonis erit solatio, nobis verò stimulo, vt virtutem paremus, ac animos, hac Dei militiâ & Societate in vltimo rerum discrimine hosti obiiiciendâ dignos.

CAPVT TERTIVM.

IESVS primus ac præcipuus auctor Societatis.

IESVS
primus au-
ctor So-
cietatis.

Societas IESV, vt à S. Ignatio de Loiolâ non ducit nomen, ita neque originem primam. & aliud sentire aut loqui, nefas. Neque hæc filiorum in Parentem est iniuria, honorem illi suum abrogantium, sed sinceritas iudicio illius & veritati subscribentium. Quippe Societas IESV humanum inuentum non est, sed ab illo ipso profectum, cuius nomen gerit. Ipse enim IESVS illam viuendi normam, ad quam se dirigit Societas, suo primùm exemplo, deinde etiam verbis expressit. Vota siquidem illa, quæ sunt nexus & velut anima Religionis, Apostolis suis ac Discipulis primus proposuit, persuasitque. Quæ res cum è DD. Augustini, Hieronymi, Thomæ, principum Theologorum, sententiâ tam sit manifesta, vt in dubium vocari non possit, quid causæ est, cur non & Religiosos Apostolos fuisse, & vitam Religiosam vt à CHRISTO primùm traditam, ita ab Apostolorum Societate primùm acceptam cultamque fuisse fateamur? Idem æquè certò affirmare licet de Clero illius ætatis fermè vniuerso, qui ad Apostolorum exemplar totus instituebatur. neque verosimile est hanc Religionem cum Apostolis extinctam intercidiisse; sed continuâ successione in eorum Discipulis fuisse propagatam. Dubitare de hac re non finit Possidonius in Vita S. Augustini, quem refert *mox à sacerdotij Ordine suscepto intra Ecclesiam instituisse Monasterium, & cum Dei seruis viuere cepisse secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam*. Sic Possidonius.

Sed, quod ad faciendam fidem satis est: hæretici Apostolos his votis obstrictos fuisse negant; neque castè vixisse, etiam postquam CHRI-

STVM

STVM vocantem secuti sunt, tumultuosissime vociferantur. Sentiunt enim arcem hęc religionis suę, hoc est libidines suas peti, quę illis prima sunt maximaque religio. ex harum enim arbitrio omnia nouę religionis suę placita sanxerunt. Quorum tam sollicita aduersus manifestam veritatem digladiantium insania, dum seipsam iugulat, simul conuincit, quis sit semperque fuerit Orthodoxorum de Apostolorum Religione sensus, quę sententia. Apostoli igitur, primi que illi Sacerdotes Religiosi, non ideo tribus illis votis sese obstrinxerunt, vt à turbā remoti sibi tantum ac Deo viuerent, sed vt in suam aliorumque salutem pari solitudine & curā incumberent; carceres, supplicia, mortes in extremis ducerent, quandocumque ageretur salus animarum: pro quā omne solum illis esset patria; vexari à barbaris, voluptas; ludibrio haberi, gloria; excarnificari, beneficium; votum, perire.

Quę cum ita sint, perspicuum est, Societatem IESV ab Apostolorum Instituto ac Religione non differre nisi tempore; nec esse nouum Ordinem, sed tantum instaurationem quamdam primę istius Religionis, cuius auctor vnus & solus fuit IESVS. Sicut enim Apostoli saluberrimis Magistri sui consiliis obsecuti, Euangelij promulgandi causā castam pauperemque vitam duxerunt; sic idem Institutum profitentur quicumque huic Societati dant nomen. Et quemadmodum illi peculiariter se CHRISTO consecrarunt, vt pro salute animarum ex eius nutu ad quodlibet latus mundi impigre aduolarent: ita etiam Societas IESV, quacumque se porrigunt terrę, quacumque se maria diffundunt, obedientiæ suę laborumque spatium explicat. Apostoli ceterique Discipuli CHRISTVM, quamuis iam ab hominum commercio sublatum, præsentem tamen in Petro & imperantem pari obediendi studio semper agnouere: Societatis huius alumni in idem prorsus obsequium, CHRISTI Vicario deuouent sese, eiusque nutum pro diuino oraculo semper intuentur. Denique sicut illi & communi vitę normā, & continuis vastissimorum itinerum laboribus pro salute alienā susceptis CHRISTVM ducem secuti sunt: ita Societatis homines (quod de illis dixit Pius IV.) *sicut nomen IESV assumpserunt, ita opere, doctrinā & exemplo Dominum nostrum IESVM CHRISTVM imitari, & eius vestigia sequi nituntur.* Ex quibus satis apparet, Societatem IESV non esse Religionem nouam, sed vel eandem quę fuit Apostolorum, vel illi simillimam, quę primum sui auctorem, præter IESVM, agnoscat neminem.

Nec aliud sensere Summi Pontifices, quorum effata in rebus huiusmodi errori non sunt obnoxia, quia nescio quid instar oraculi ab ipso Numine accipere existimantur. Itaque lecta Instituti nostri formula Paulo III. hanc vocem expressit: *Spiritus Dei est hęc.* Gregorius XIII. in geminā Societatis confirmatione, *S. Ignatium institutorem ac Socios eius à Spiritu sancto excitatos* pronuntiat. Gregorius XIV. *Religionem Societatis IESV nouissimis hisce diebus diuinā providentiā excitatam* ait. Ita Pontifices: quorum testimonio non pro arbitrio adhibetur fides, sed debetur. Quin ipse S. Ignatius Societatis conditæ laudem non solum ex modestiā, sed etiam ex animi sui sententiā, Deo attribuit omnem, dum ait,

I sum-

*Societas
IESV est
vita Apo-
stolica.*

*Societas
diuino nu-
tu insti-
tuta.*

summam sapientiam & bonitatem Dei creatoris nostri esse, quæ conseruatura est, gubernatura, atque promotura in suo sancto seruitio hanc minimam Societatem IESV, vt illam dignata est inchoare.

Quid verò illa tam illustris, totaque miraculum, Ignatij adhuc iuuenis & caelestium rerum rudis, & militariter ferocis, conuersio, gladiique & balthei cum scipione & sacco permutatio? quid illa species CHRISTI ferentis crucem, suumque Romæ patrociniū pollicentis, precanti oblata, dum Ordinis sui approbationem procuraturus peteret Romam? an hæc non euincunt, opus quod moliebatur Ignatius, Dei fuisse, non hominis? Quid illa Bartholomæi Guidiccioni Cardinalis subita mutatio, quæ illum ex Ignatij aduersario repente in patronum vertit, tamen contra nouos Ordines, Collegarum omnium animos & suum obfirmauerat? Non fuit hæc iudicij humani inconstantia, sed vis occulta diuini imperij, humanam pertinaciam frustra renitentem expugnantis, cui facile est, vt voluntatis suæ obstacula dificiat, ipsam quoque contumaciam frangere.

Argumenta denique Societatis à Deo, non ab homine, originem trahentis sunt, approbatio eius & confirmatio à tot Pontificibus renouata, & aliis semper atque aliis diplomatis stabilita; tot hominum doctrinā & genere illustrium, qui Societatem amplexi sunt, incredibilis virtus & constantia; tantum eius tam breui tempore augmentum, per tot aduersariorum impetus crescentis, imò ab illis vires capientis, nec nisi obiectâ omnibus patientiâ pugnantis; profectus denique ad fidei, pietatis ac religionis incrementum tantus, vt, si luctuosum videatur aliquot populos per hæresim ab Ecclesiâ reuulsos defecisse, non minus iucundum sit tot nouas gentes ad CHRISTVM per Societatem adductas. Non hæc Ignatij, non Sociorum eius fuit industria, quia mortalem imbecillitatem excedit. vis est Numinis, Societatem suam esse opus probantis: cui animos sufficit & vires, vt quod ipse vult, illa nihil cunctetur agredi; quod ipse facit, facere illa videatur. quæ donec, vt cœpit, origini suæ hærens laborabit, tam diu malis humanis altior, caducâ mortalitate robustior, sentiet etiam originis suæ magnitudinem & vires.

CAPVT QVARTVM.

Cur huic Ordini nomen Societatis IESV.

VErè cæca est inuidia, quæ non discernit in quid impetum faciat, modò in eum quem odit, rabiem suam effundat. laudem in contumeliam vertere, honestum probro, virtutem crimini dare nihil cunctatur. indulgere sibi gaudet, etiamsi aliud furoris pretium non referat quàm maius tormentum sui. Hoc sentit malo suo infelix hæresis, quæ non tantum Societatis homines odiis, calūniis, & vbi vel fucato fictoque religionis aut iustitiæ titulo potuit, etiam gladiis & securibus semper inuasit; sed etiam Societatis nomen omnibus probis & conuictis exagitauit, tamquam ab ipso fastu & superbiâ petitum. quod reuera, vt mox demonstrabimus, ipsa animi submissio excogitauit & reli-

religio. suæ interim superbix haud ægrè ignoscit, quâ supremum rerum iudicium sibi arrogat, & quidquid illi displicet, quamuis sacrum, quamuis sanctum, pari supercilio damnat: & cum verba non potest, animum tamen accusat, & de mente fert sententiam, perinde ac si oculos in cogitationes quoque humanas ita infereret, vt Lynceus ille à Poëtis fingitur parietum septa & arborum truncos visu traiecisse. Sed frustra hæretici vt in Societatem, ita in eius nomen stomachantur: cuius splendorem ac lucem dum ægris ab inuidiâ oculis non ferunt, graculorum more Soli nequidquam obstrepentium, vanis tantum clamoribus inanes iras explent; sed quarum pœnas primi ipsi & soli sentiunt. Nam quod depressum volunt, ita infectando magis extollunt; quod obscuratum, magis illustrant. Vt enim non eleganter minus quam verè testatur D. Hieronymus, hoc ipsum hæreticorum odium, signum est gloriæ maioris eius quem odio prosequuntur ac detestantur. Neque immeritò ita iudicat vir sanctus. vt enim à malis laudari infamia, ita ab iisdem carpi ac lacerari gloria est; damnari ac diris deuoueri, quidam virtutis de improbitate ac malitiâ triumphus. Itaque illorum hinc conuitia refellere non est animus. ipsi illa fati damnant, dum quod culpant, ambiunt; nobisque ridendi magis, quam confutandi materiam præbent. Nimirum hoc sibi nomen (quis credat?) sumpsissent, si tantum id illis venisset in mentem: occupatum enim illud à Societate, Societati extorquere sunt conati, vt saltem nomine pietatem præferrent, quâ videbant doctrinam suam & mores destitui.

In oppido Thuringiæ Mulhusio (vt referunt Annales Collegij nostri Heyligenstadiensis) Lutheranus verbi minister scripto edito asseruit, se reliquosque Lutheranos veros esse Iesuitas; non verò illos, qui ab Ignatio Loyolâ dicerentur orti: quos acerrimè perstringens, mirificè sibi aliisque Lutheranis de nouo hoc nomine gratulabatur. Sed notata est à sapientibus hæreticorum leuitas, quòd, cum variis se antè nominibus appellassent, ad extremum nomen nostrum, quod antè probris profciderant, vt honorificum sibi vendicarent. Neque aliud præmium ex illâ tam subtili nominis nostri inuasionem retulerunt, quam duplicatam ignominiam: cum & laudi putabant sibi fore, quod nobis tamquam superbum exprobrauerant; & quidquid in Iesuitas antè euouerant, id omne in novos illos Iesuitas aptissimè quadraret. Sed missos faciamus hæreticos, quorum tela inexpugnabili hoc scuto repulsa suos tantum feriunt ac lædunt auctores.

Non negamus tamen, nomen hoc quibusdam etiam Orthodoxis nouum esse visum; sed hi admirationem suam verterunt in laudem, vbi facti causas intellexerunt, quas hinc visum est referre. In confesso est, Ordinum Religiosorum, vt varij ac diuersi sunt, ita nomen varium ac diuersum esse. Neque enim eadem omnium est origo. Alij ab Instituti sui primis Auctoribus, alij à loco, alij à præcipuo quod exercent munere, alij à certâ virtute, alij denique à Cælitibus, in quorum tutelâ cupiebant esse, Ordinum suorum nomina deriuarunt. Rectè omnes, nec sine grauibus causis. Neque verò negligenter quæsitum est ac deliberatum à primis Patribus nostris de nomine, quo recens hæc appellare-

*Societatem
frustrâ hæ-
retici ca-
lumnian-
tur.*

*S. Hieron.
Ep. 80. ad
August.*

*An. Christi
1583.*

*Cur Socie-
tas IESV
dicta.*

tur familia. cùm autem disceptando, vt fit, alius aliud censeret, S. P. Ignatius hoc ab eis suo velut iure postulauit, vt noui huius cœtus nomen suo permitterent arbitrio. Triplex potissimum causa illum, vt hoc peteret, mouit: quatum prima fuit humilitas Christiana. Verebatur enim, ne, si communi deliberationi nominis arbitrium permitteret, Socij, pro suo in Parentem optimum amore, nascentem hunc cœtum Ordinem Ignatij aut Ignatianum appellarent, nonnullas Religiosorum familias imitati, quæ ab auctore & duce suo vocabulum laudabiliter ducunt. quod nullo modo passurus erat Ignatius. Cuius sententiæ suæ doctoribus Apostolis videtur vsus, quorum humilitatem commendat D. Augustinus, quòd eos, quos ad Religionem suam adiunxerant, non Paulianos, non Petrianos, sed Christianos nominauerint. Quamquam, si rectè velimus æstimare, ab Auctore suo Societas nomen accepit. Cùm enim in hac condendâ nihil sibi, sed omnia Deo tribueret Ignatius, CHRISTVM quæ IESVM verum ac primum eius esse auctorem pronuntiaret; solertissimè perfecit, vt, quod in Philosophis, in Religione Christianâ, in Religiosis Ordinibus vsitatum est, & Auctoris sui nomen Religio ferret; nec tamen Ignatij nomen, quod latere cupiebat, audiretur.

S. August. in
Psalm. 44.

Quoad vocem SOCIETAS, ne hæc quidem ab Ignatio primum est vsurpata, etiam ad Religiosorum Ordinem denotandum. D. Augustinus, vir supra omnem censuram, postquam recitasset verba S. Lucae primos Christianos describentis; Religiosos suos alloquens, *Nestra*, inquit, *societati testimonium perhibet lectio, quam audistis*. Beatus item Isidorus Hispalensis, & Leo X. summus Pontifex aliis Religiosorum Ordinibus hanc nomenclaturam tribuunt; ita vt in hac voce nulla no- uitas argui possit, multò minùs arrogancia.

S. August.
Serm. de Vi-
tâ Cleric. ad
pop.

S. Isidor. in
Reg. cap. 4.
Luc. Hisp.
lib. 2. Hist.
Erem. Ca-
mald. c. 14.

Sed altera & potior huius appellationis causa est, ne Societati nomen imponeretur aliud, quàm quod Ignatius diuinitus didicerat: qui, permiffa sibi à Patribus nominis dandi potestate, nihil dubitans, nihil hesitans, pronuntiauit notiam hanc familiam Societatem IESV vocandam, cuius vocabuli species & amor, iam inde ex Manresanis de Regno CHRISTI vexillisque meditationibus, aliisque præclaris mentis illustrationibus, animo eius altissimè infederat. Sed tunc potissimum huius amore nominis est captus, cùm anno prioris sæculi 1538. Petro Fabro & Iacobo Layne comitibus Romam petiit. quippe postremo itineris die, cùm iam moenibus appropinquaret, in templum desertum orandi causâ deflexit de viâ. ibi vehementius precanti & à sensibus abstracto clarissimâ in luce Deus Pater illi sese per speciem ostendit, IESV Filio gestanti crucem & supplicii lacerato præsentem Ignatium sociosque commendans. Quos IESVS cùm in fidem ac patrocinium promptissimè recepisset, ad Ignatium placido serenoque vultu conuersus, *Ego vobis*, inquit, *Rome propitius ero*. atque id ipsum, vt Maffei est auctor, vel in primis causâ fuit, cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati augustissimum IESV nomen indiderit. Addit Petrus Ribadeneira, qui hæc à Iacobo Layne Ignatij comite acceperat, tam altè Ignatij menti nomen IESV fuisse tunc impressum, vt non alio nomine Societatem appellare obfirmatissimo animo decreuerit; asserens vsque eò certum sibi esse Deum

Deum id velle, vt ab eâ mente numquam dimoueri se posse diceret. Quin ab Ignatio testatur se audisse Polancus, cum diceret contra Deum se facturum, neque leue piaculum commissurum, si eâ in re vel tantillum hæsitasset. & quamquam ex eius cœtu non deerant, qui mutationem nominis suaderent, quod iam tum arrogantia nonnulli Societatem insimularent, quæ nomen hoc augustissimum cum omni Christianorum cœtu commune, tamquam suum & proprium vendicaret; Ignatius tamen in sententiâ perstitit, omni asseueratione affirmans, se, quamuis Socij ad vnum omnes, aut quiuus alius cuius sequi consilium nulla peccati lex cogeret, dissentirent; numquam in eorum sententiâ discessurum, nec aliquando commissurum, vt id nomen se superflite mutetur. Quibus autem Ignatij consuetudo ac modestia perspecta erat, ij fat sciebant, numquam illum in affirmandâ sententiâ fuisse tam suum, nec tales vnumquam voces edere consueuisse, nisi cum quæ assereret, superiore quadam luce perspiceret. neque immeritò sic Patres iudicabant. Quid enim? illa vaticinatio Ioachimi Abbatis his verbis vrentis, *ipsum Ordinem quem designat IESVS*; illa Archangelæ Panigarolæ, illa Raynoldæ Arnhemienfis prædictio, quibus hic Ordo nondum natus Societas IESV appellabatur, nonne conuincunt, hoc nomen à Deo magis quam ab Ignatio profectum? Scimus, Ignatium quidem metaphoris à militiâ ductis delectatum, multa in hac sacrâ militiâ more quodam rituque militari statuisse, multa militaribus vocabulis sanxisse: vt cum in Monte Serrato probaturus Deo nouæ rudimenta militiæ, saccum pro thorace induit, totamque noctem equitum more in nouis armis vigilauit ante Dei Genitricis imaginem; cum in libello Exercitiorum inducit Christum Imperatorem mortales omnes sub vexillum suum inuitantem; cum in formulâ Instituti ait, *Quicumque in Societate nostrâ, quam IESV nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare*; cum alibi frequentissimè eiusmodi loquendi formulis vtitur; cum obedientiæ virtutem, summi in militiâ momenti, vult in Societate primam etiam ac principem esse. hinc tamen minimè conficitur, militare illud vocabulum, SOCIETAS, Ignatij fuisse inuentum, non Dei. attemperare enim solet se ingeniis humanis diuina prouidentia; & incitato illo meliora iam capessentium, viuidoque naturæ impetu, quo antè in deteriora ferebantur, postmodum ad virtutem vti. Quippe idem ac semper sibi similis est animus, eandemque vim prodit, siue errori obsequatur, siue veritati. Ita ingentibus illis Pauli animis, quibus aliquando spirauerat minas & cædes, vsus est ad tot gentium salutem. Ita piscatores Apostolos, quibus labor suus etiam erat voluptati, ad aliud piscandi genus pertraxit, cum iussit eos esse *piscatores hominum*. perinde ac si solum illorum laborem esse vellet alium, non aliam voluptatem. Ita & Ignatio se Deus accommodauit, illique suggessit inter cetera etiam nomen militare, quo nuncuparet Ordinem suum; ita vt belator ille animus Deo iam ad alia arma vocanti obsecutus, militiam crederet se non deseruisse, sed permutasse. Huc accedit Pontificum Pauli III. Iulij III. Pij IV. & illo Pontifice Concilij Tridentini, Pij V. Gregorij XIII. Sixti V. Clementis VIII. auctoritas, Ordinem no-

Orlan. lib. 2.
num. 62.

Ioach. Abb.
in Apoc.
par. 1. cap. 3.
fol. 83.

Ignatius à
militiâ vo-
ces libenter
mutauit.

Societatis
IESV no-
men Pon-
tifices pro-
barunt.

frum non alio nomine quàm Societatem IESV appellantium. Gregorius XIV. cùm quidam hoc nomen, quamuis à Sede Apostolicâ probatum, ausi essent carpere, decernit *nomen Societatis IESV* (verba eius sunt) *quo laudabilis hic Ordo nascens à Sede Apostolicâ nominatus est, & hactenus insignitus, perpetuis futuris temporibus in eâ retinendum esse.* Atque hanc Gregorij Constitutionem Paulus V. luculentè confirmavit. Denique Urbanus VIII. in Apostolicis litteris Canonizationis S. Ignatij, Religionem hanc etiam vocat Societatem IESV. Tot igitur Pontifices, quos Numen interpretes suos esse voluit, hoc nomen dum vsurpant, quodammodò confecerant, nec minùs videntur ad originem humanâ maiorem referre, quàm Ordinem, cuius est nomen.

Quid efficiat nomen Societatis IESV.

Ad extremum spectavit in hoc nomine S. P. N. posteritatis suæ ingentem quamdam utilitatem: prævidebat enim haud dubiè quantam apud illos vim esset habiturum in omni rerum statu ac tempore. ex eo quippe intelligunt qui huic militiæ dant nomen, non in cœtum Ignatij, neque ad solitudinem & umbram, sed in Filij Dei peculiarem quamdam societatem ac militiam, ad solem, ad aciem, contra satanam ac vitia se vocari; atque ad vrgendum illud opus, quo nullum Deo acceptius, nullum homine dignius, propter quod IESV ipse vita omnium voluit mori. Sub augustissimis illis signis, nomine IESV & Cruce, militandum; illa omnibus inferenda Regnis, omnibus terris. Auspice ac duce IESV nihil non pro gloriâ eius audendum, nihil detrectandum: ardua pro expeditis, acerba pro iucundis, dura pro mollibus ducenda: vincula pro libertate, pro deliciis tormenta, mortem pro vitâ esse habendam; illi pugnandum, vincendum, moriendum. Neque enim recusandam militiam pugnam, cuius maximam molem & pericula Dux in primâ acie fortissimè dimicans capite suo excepit, imò in quâ se vitamque suam deuouit, vt vitam militum seruaret. Talibus profectò exemplis segnes acerrimè stimulari, degeneres argui. Nimirum animos militum Dux habet in suo: cuius, si generosus sit, vel nomen audientibus militibus animi deesse non possunt: ipsa quoque ignauia ad eiusmodi Ducis nomen sese erigit, deque imbelli ac meticulosâ fit audens, & laboris ac periculorum auida. Itaque hanc professi militiam nominari non possunt, quin simul virtutis admoneantur: sola enim nominis commemoratio semper obiicit animo illum à quo id habent, nec ab eius virtute patitur oculos dimoueri. Vrget, incitat perennibus stimulis, vt tam augusto titulo respondeant; præsertim cùm quàm facilis pugnandi labor, tam certa sit victoria vincere volentibus, teste D. Hieronymo, qui expertus est, quàm sit pronum huius Ducis auspiciis hostem debellare. Nos, inquit, filij sub IESV Duce venimus. Nunc ipse IESVS Dux noster gladium tenet, & semper nos præcedit, & pugnat pro nobis, & vincit aduersarios. Cammus sacerdotalibus tubis, & circumimus Iericho, hoc est istum mundum, & cadunt muri eius, & victores existimus. Gratias ergo agamus Duci nostro IESV: illo enim Duce, illo pugnante, nos vincimus.

S. Hieron.
in Psal. 76.

Hæc & multò plura præuidens S. Ignatius, simul intelligebat nullam iure metuendam arrogantæ notam, cùm grati animi ac religiosi sit, seu beneficia Dei singularia, seu professionem peculiaris obsequij,

quij, quamuis communi nomine significare. nec in aliorum iniuriam cedit, tamen idem illis nomen conueniat. Cui enim aliorum Discipulorum fecit iniuriam Ioannes Apostolus, cum Discipulum illum, quem diligebat IESVS, sese nominauit? cui Paulus, cum sese Doctorem Gentium ac Magistrum? Quid? ipsum nomen Religionis, quod Christianorum commune est omnium, nonne attributum iam est Ordinibus qui diuino se cultui dedicarunt adiectâ Religione votorum? Ita alij Cœtus, vel à Sanctissimâ TRINITATE, vel à Sancto SPIRITU, vel à CHRISTO, sine ullâ inuidiâ nomen adsciuerunt. Ita S. Dominicus, sine Episcoporum offensione (ad quos propriè diuini verbi prædicatio pertinet) Ordini suo Prædicatorum nomen imposuit. Ergo neque Societati, cum eam ab æterno Patre Filius IESVS in fidem tutelamque receperit, & ipsa vitam Saluatoris in iuuandis ad salutem hominibus sibi proposuerit cum diuinâ gratiâ peculiari studio sequendam, verti vitio debet, si id quod suscepit, nomine ipso præ se ferat; ac simul felicem sibi vltro necessitatem imponat, præcipuâ curâ atque virtute Ducis sui insigne Crucem amplectendi, quaque ille præiuit, impigrè sequendi; simul cunctis mortalibus præbeat ansam iustè redarguendi eos, si qui in nominis tanti dignitatem peccent: cuius lux & splendor nec minimos in illis nauos latere patitur; sed eos, si qui sint, illicò manifestat, omniumque oculis ingerit: ita vt Societatis huius alumnis ad omnem virtutem sufficere possit & debeat, vel sola nominis sui recordatio. Quamobrem Ignatius, vt erat modestissimus, nolebat suos quidquam è sanctissimo illo nomine nisi incitamentum virtutis assumere: solebatque hanc Societatem minimam appellare, vt ostenderet, alios Religiosorum Cœtus non modò reipsâ esse, quamuis nomen haud usurpent, Societates IESV; sed etiam nostros ita de se, deque aliis sentire debere, vt sese omnium minimos esse dicant ac sentiant.

*Nomen
aliis com-
mune, sapè
vt propriè
assumitur.*

CAPVT QVINTVM.

*Beata Virgo, nutrix, patrona, imò altera velut
auctor Societatis.*

A Mantium inter se studia non tendunt in diuersum; vt idem protinus amet vterque, satis est amor alterius: rapit is secum amici animum & vota, quocumque fertur. Nec enim animos tantum inter se iungit, sed eosdem facit; ita vt nec possint velle contraria, & tamen amare. Vt enim vnica voluntas à se diuelli non potest, nec potest non amare quod amat: ita nec verè inter se amantium affectus dissidere potest, quia vnus, quia idem est. Et hic dulcissimus amoris fructus est, imò ipse amor, idem velle, idem amare. Quid verò mutuo amore coniunctius, quàm IESVS & MARIA? Ergo Societatem quam amat IESVS, amat MARIA. Cui IESVS est propitius, propitia est MARIA. Quam IESVS fouet, tuetur, suam vocat; fouet, tuetur, suam vocat MARIA. Certè cum IESV suo beneficiis in illam certat; & ita quidem, vt, quamuis superare illum benefaciendo non possit, eius ta-

men

men beneficia vel impetrando, vel ad Societatem transmittendo, faciat sua.

MARIA
Ignatium
& Socie-
tatem Deo
peperit.

Platus l. i.
cap. 34.

B. Virgo
apparet
Ignatio.

Felix ergo Societas, in quam tam dulcis certaminis fructus redundat; cui ut beneficiant, certant IESVS & MARIA. Parum dixi, Societas IESV, quanta quanta est, beneficium est MARIAE, quia MARIAE debet Ignatium, & in Ignatio se totam. Nec enim est ambigendum, ut ait Platus noster, quin Ignatius Societatis Fundator, quantumcumque fuit, opus Virginis fuerit. Illum enim vitæ meliori misericors Mater peperit; viuere incipientem, cælesti solationum velut lacte fouit; crescentem, per dura & aduersa ad Christianam fortitudinem educavit; adultum denique, ad virilem, ut ita dicam, & robustam virtutis ac sanctitatis maturitatem perduxit; & in Societate, quam interim moliebatur, condendâ laborantem perpetuò iuuit. Animos suffecit ut aggredereetur, facultatem ut posset. Vitâ enim nouâ iam deliberatâ feruentior Ignatius, cum toto animo, totoque corpore, ante Mariæ clementissimâ prostratus effigiem supplex oraret, ut aditum sibi faceret ad Filij obsequium & gratiam; repente solum intremuit, rotumque cubiculum ingenti motu concussum est. Exorata id Virginis signum fuisse, credibile est. Antequam enim è paternâ domo excessisset Ignatius, quadam nocte, dum vigilat, augustissimâ specie, multoque lumine circumfusa Virgo, puerum IESVM in vlnis gestans, spectandam se illi aliquamdiu præbuit. Qualis hæc erat scena? Adspiciebat Ignatius Virginem, Virgo Ignatium; & quamuis tacitis vtriusque vultibus, amor tamen hinc addebat omnem curam, illinc omne promittebat obsequium. Non opus erat verbis, ubi amor tam facundus erat; qui non poterat esse mutus, quia erat mutuus. Sed nec otiosus erat. ex illis quippe oculis tela & faces vibrabat, quibus per omnem deinde vitam faucius iuit & arsit Ignatius. Quis enim tunc illius sensus fuit, quod gaudium, quæ felicitatis suæ admiratio, cum vidit illos oculos in se coniectos, quibus Deus ipse adspici gaudet? cum vidit illos oculos in se figi, quibus mortalem adspici est immortalem fieri, est perire non posse, est cælo Deoque donari? Itaque adspectus hic omnes illi vanitatis illecebras repente in fastidium vertit, tantumque virginæ puritatis amorem iniecit, ut omnes rerum fœdarum & caducarum imagines ex eius memoriâ penitus deterferit. Donum hoc tam eximium Ignatio cum dedit, an non tam manifesto signo suam illi ostendit benevolentiam, maternamque curam, quàm multâ prius clarâque in luce ostenderat sese? Iam mora illa, quâ spectandam se dedit, quid significauit aliud, quàm se Ignatio quasi in proximo semper adstituram, pronam in dona & munificentiam? Neque enim Ignatius vniquam deinceps illam abesse sensit, nisi quod oculis eam semper non viderit. Ceterum tam eximio illo in Ducem nostrum beneficio clementissima Dei Mater tantò antè præmonere nos voluit, huius minimæ Societatis patronam apud Filium suum semper se fore; sibi que, secundum Deum, oportere admirabilem eius ortum secundosque progressus adscribi; nec aliunde cælestia nobis speranda præsidia, nisi ex ipsâ, cuius nos Deus tutelæ voluit esse commissos.

Porro

Porro nouus hic à Virgine iniectus ardor, paternarum ædium angustis ultra contineri non poterat; eluctabatur, erumpebat; iamque flammam suam per orbem terrarum effundere properabat. Diuâ ergo duce in iter se dedit Ignatius; ac principio Montem Serratum petiit, celeberrimum Virginis domicilium. Quò enim sponte iam pauper se conferret potius, quàm ad illam, cuius vnus fauore satis erat fortunatus ac felix? Ibat plenus animi, visæque nuper Virginis, ac magna secum voluens. Et quoniam amanti festinatio quoque tarda est, affectum, quo vicissim in MARIAM suam rapiebatur, non sustinuit differre, donec ad aram eius pertingeret: in ipsâ viâ voto se castitatis obstrinxit, idque Deiparæ obtulit, amoris mutui pignus æternum. Ratum habuit Virgo, nec noua in clientem beneficia distulit: eius enim castimoniam in omnem deinceps vitam ab omni labe seruauit intactam, & eâdem adhuc in viâ ingens ab eo discussit animi corporisque discrimen. Maurum, quia purissimæ Matris virginitati obtrectarat, statuerat confodere, ylturus pariter & facturus flagitium; nisi Diua ipsa (vt pronum est credere) iumentum, cui infidebat Ignatius, rectâ iturum aliò flexisset. Ad sacrum montem peruectus, Deo ac Deiparâ religiosè salutatis militiam exorsurus nouam, pugionem & enssem ad Matris aram suspendit, velut profanæ militiæ spolia, quæ illi cælestis amor detraxit, & victrici Virgini trophæum fixit. Hic traditis pauperi vestibus, rudemque saccum indutus, pridie eius diei quo salutata ab Angelo Virginem colit Ecclesia, ante Virginis aram in precibus & lacrymis noctem totam peruigilauit; militiam sacram auspicatus eo ferè ritu, quo acceperat nobiles olim equites, cum initiarentur profanæ militiæ, totam noctem in armis solitos excubare. Hic Duci suæ solenne dixit sacramentum, eius auspiciis pugnaturus donec aut vita superesset, aut hostis.

Talibus orta principiis Ignatij in Deiparam pietas in dies creuit, quantum crescere potuit, quæ semper fuit summa. Nihil vnquam aggredebatur, quod eius antè patrocínio non commendabat, adeoque suis illud ad Deum precibus semper interponebat. At Virgo clientis sui pietatem ingentibus beneficiis pergebat vicissim remunerari, & quidem sæpè spectabilis: credo, vt non sciret tantum, sed etiam videret Ignatius, cui perpetuam in omnibus negotiis opem, cui tantos fauores deberet. Vidit, agnouitque, & huius in ipsum ac Societatem fauoris pulcherrima nobis reliquit monumenta, libellum Exercitiorum & Constitutiones: opuscula mole quidem exigua, sed vtilitate ingentia, quædam cælestis philosophiæ quasi sacra, quibus nulla laus, nulla pars est admiratio. Scripsit illa quidem Ignatius, sed dictante MARIA. *Exercitia spiritualia ope B. Virginis scripta.* Cum enim libellum Exercitiorum in Manresano illo secessu suo, hoc est in primo vitæ melioris tirocinio, conscripserit; vnde homo militaris & litterarum rudis nisi ab hac Magistrâ suâ tantam hausisset lucem, tantam Christianæ sapientiæ perfectionem? quam & auctoritas primæ Sedis approbavit; & quotquot legunt, suspiciunt & venerantur; quotquot vsurpant, quantum in eo cælestium remediorum lateat, sentire possunt, exprimere non possunt. Neque enim frustra toto illo tempore

Ludovic. de
Ponté in Vi-
tâ P. Aluar.
c. 43. §. 2.

Constitu-
tiones So-
cietatis ope
B. Virginis
scriptæ.
P. de Palmâ
lib. Exerc.
die 8. c. pa-
nuit.

B. Virgo
Petro Fer-
ro appa-
rens sani-
tatem at-
tulit.

Primi Pa-
tres vota
nuncupa-
vunt in
æde & Fe-
sto beate
Virginis.

pore frequentissimè illi spectandam se obtulit MARIA; sed luce suâ animum eius magis quàm oculos implevit. Ac ne vlla dubitandi superfit causâ, vni cuidam hæc Exercitia iam aggredienti, cuius explorata sanctitas omnem fidem meretur, ipsa Deipara significavit, gratissimas sibi esse has meditationes, vtpote quas & ipsa dum vixit, semper animo verlasset, ac deinde Ignatium docuisset, easque scribentem plurimum iuvisset. Nec minùs Societatis Constitutiones ac leges opus sunt vt humano maius, ita dignissimum diuâ Virgine magistrâ. In his sanctus Pater cum se nobis, quamuis id non ageret, suo penicillo depingeret, in quodam commentariolo testatur ad se frequenter venisse Mediatores, quorum nomine IESVM designat & MARIAM; ne nesciat Societas parère se legibus ab IESV & MARIA magis quàm ab Ignatio latis. Quidni ergo MARIA sit nutrix, patrona & altera velut auctor Societatis, cum qualem Societatem esse voluit, Ignatij manu ipsa quodammodò descripserit? Et quoniam amantium obsequiis pretium facit amor, omnem occasionem testificandi amoris sui in Diuam auidè captabat Ignatius. Erumpebat hic & prodebat se in eius verbis, actionibus, scriptis, quia in pectore semper aestuabat. Illum transfusum volebat in suos. Quam enim Scholasticis nostris & Coadiutoribus præscripserat horam precandi, eam auspiciis Virginis volebat institui, & sub eius tutelâ impendi, spem faciens, vt, eâ interueniente, citius votorum compotes redderentur. Sibi industriam illam toties feliciter cessisse, quoties vsurpasset: hac nihil non impetrasse se, nihil non sperare. Hac fîsus, Petro Ferro ad Medicorum desperationem ægrotanti promisit sanitatem: fidem Ignatij cumulatè liberante dicam, an compenfante Virgine? nam ægro præter sanitatem, etiam conspectum sui obtulit, solatium ipsâ sanitate dulcius, & nullius non morbi pœnâ emendum, si tale præmium morbi esse posset. Denique cum varia ex Ignatio quærentur de Societatis instituto, rationum omnium summam solitus erat referre in secessum illum Manrefanum, quem sub magisterio Deiparæ traduxit.

Confecto Parisiis Philosophiæ cursu, vt ipse primique eius Socij sese Deo votis ritè nuncupatis consecrarent, ac Societatis, quam Deipara per Ignatium moliebatur, fundamenta iacerent, & hanc animi sui sententiam atque religionem sequentibus annis rursus innouarent; non aliud placuit tempus, non alius locus, quàm dies & ædes Virgini sacra, quasi eo ritu nouella profiteretur Societas se in fide & clientelâ Virginis nasci velle, & crescere, & perennare. Hoc spiritu quem ab Ignatio hauserant Socij, affectuque in Deiparam pleni, cum Romam Venetiis iterum proficiscerentur, ad Lauretanam eius ædem triduum substitere. quo tempore pietati suæ indulgentes, coalescentem Societatem Diuæ impensè commendarunt. Quæ, mirum dictu, post anni luctam, ex voto omnium fuit constituta & approbata, non sine certâ Patronæ suæ ope, quam per assiduas preces efflagitauerant. Porro Ignatius iam Sacerdotio initiatus, pro suo in Deiparam amore, non alibi sustinuit æterno Patri eius Filium primùm immolare, quàm in æde Matris. Societati deinde omnium suffragiis præpositus, rursus sacellum Virgini factum

factum ad diui Pauli elegit, in quo primus multis cum lacrymis, ceteris collacrymantibus, solennem edidit professionem, quam ex eâdem formulâ reliqui mox quinque ritè sunt subsecuti. Exinde Ignatius, quoties sui vouerent, Diuosque promissorum adhiberent testes; statuit ut cum ceteros vniuersim, MARIAM tamquam omnium Reginam expresso nomine implorarent, utpote fidei, quam Deo darent, seruandâ potentissimam auxiliatricem. Quid? templum quod domui Professorum, quæ cum ipsâ Societate nata est, ex voto sancti Patris obtigit (quod deinde ex angusto & inornato capacissimum fecit & augustissimum Alexander Cardinalis Farnesius) nonne fuit sanctæ MARIÆ? Memorabile istud est, quod in templi huius primarium sacellum, Deiparæ imaginem miraculis celebrem, quæ nunc summâ populi Romani pietate & concursu celebratur, cum ipso cui depicta inhærebat pariete, singularis artificum industria traduxerit. Neque illud leue indicium est Virginei in Societatem animi, quod eo ipso anno, quo confirmata est à Paulo III. Societas, templum istud impetratum sit, ut hanc protinus natam quasi vlnis & sinu suo Virgo Mater, & tecto carentem in domum suam recepisse videatur. In hoc Virginis domicilio Societatis functiones primùm exercitæ; hîc ab ipso Ignatio tradita catechesis, & ardentes diuino spiritu conciones habitæ; hîc frequentandæ Confessionis & Eucharistiæ mos post tot sæcula renouatus; hîc, cum iaceret virtus & pietas, beatissimæ Virginis Matris ope auspiciisque resurrexit. Quare Cardinalis Baronius in publicâ concione templum hoc Anastasiam nuncupare non dubitauit, alludens ad non absimile Nazianzeni dictum, cum in diuæ quoque Matris templo Constantinopoli fides orthodoxa reuixisset.

Cum verò illud commune orbis terrarum perfugium, augustissimum religionis sacrarium, ædes IESV ac MARIÆ natalis, Lauretana domus, Ignatio adhuc superstitite, Societati fuit commissâ, potuitne MARIAM manifestius in domum suam introducere & recipere Societatem? Visa hîc circa nostrorum illisque confitentium capita cælestis flamma, quid aliud fuit, quàm flamma quædam amoris in hos & illos è Virgineo pectore erumpentis? Nec in vno Ignatio contineri potuit hoc amoris in Diuam incendium. Diffudit se in filiorum animos, utque illorum erga optimam Matrem, ita optimæ Matris erga illos affectum & studium accendit. Francisco Xauerio ingentes illos animos, quibus India totusque Oriens, inò terrarum orbis videbatur angustus, inspirauit MARIA in æde suâ Lauretanâ. Vitam eius tot periculis obiectam, quot in Oceano erant syrtes & fluctus, quot in Indiis totoque Oriente dæmonis erant satellites, quot in barbarorum manibus arcus & tela, semper expediuit MARIAM. Huius ope vixdum imploratâ, dæmonem aliquando ex humano corpore frustra frementem frementemque Xauerius eiecit; aduersus illius furias & terrores MARIÆ præsidio non modò satis armatus, sed etiam securus. Quoties enim importunissimus hostis inuictam hanc virtutem verberibus debilitare frustra conatus est? quoties intentato mortis metu frangere? tum præcipuè cum in Iaponiam nauigaret, cum & sortes, & nauarchi ira ob filiam quasi

Prima solennis Patrum professio in sacello beatæ Virginis edita.

Primum domus Professæ templum Deiparæ dicatum.

Ædes Lauretana Societati commissâ.

Xauerij erga beatam Virginem affectus, & huius viciissim.

culpâ Xauerij submersam impotenti dolore efferata, & mare ipsum à dæmonibus exasperatum, in vnum Xauerium velut coniurassent. In Iaponiam nihilominus sospes est appulsus, & quidem die assumptæ in cælos Virgini sacro: sentite vt posset, cuius adspirans fauor illi cursum tot inter pericula secundasset.

MARIA
multis an-
teor fuit
Societatem
ingredien-
di.

Ipsa quoque B. Stanislauum Kostkam, B. Aloysium Gonzagam, quale par iuuenum! in Societatem ingredi iussit: paruere iubenti, & obedientiæ fructum mox retulere publicâ religione & aris culti. Et Stanislao quidem Filium suum pueruli specie, tamquam æterni amoris certissimum pignus, in vlnas vltro deposuit. Aloysium nascentem, eiusque simul matrem, è vitæ discrimine exemit, parturientis voto exorata, ne dubitaret Aloysius MARIAM semper habere pro matre, à quâ vitam accepisset magis, quàm ab eâ quæ illum pepererat. Nec verò degener fuit filius: decennis enim sese per votum castitatis tantæ Matris obsequio consecrauit. Felices nimium iuuenes, quibus præsentem videre licuit MARIAM, eiusque voces audire quæ Calites ipsos mulcent atque oblectant. Ingens hic fauor fuit, eoque maior, quia non solis concessus. Illa Iacobo Ledesma, Petro Anasco, Sebastiano Baradas, aliisque non paucis in Societatem ingrediendi auctor fuit, gaudium & felicitatem suam non capientibus, quòd talem salutis suæ ducem simul & obsidem nacti essent. Illa Patri Thomæ Sanchez sustulit balbutiem; Societatis, quam omni expetebat voto, non minùs quàm linguæ impedimentum. Sed paucorumne hæc est felicitas? plurimorum fuit, & fortassis omnium. Quotusquisque enim nostrum à MARIAM se quoque ad Societatem non sensit impelli, etiamsi vultum adstantis non viderit, vocem imperantis non audierit? Nec tenerè dico omnes fortassis à MARIAM vocari, cùm, quod huic propè geminum

Qui MA-
RIAM pa-
tronam
non elegerant,
à So-
cietate de-
fecerunt.

est, B. Borgia censuisse videatur. Is enim cùm deprehendisset aliquando tirones nonnullos, qui Deiparam non delegissent patronam, illis malè metuens, monuit Magistrum Nouitiorum, vt eorum saluti præcipuè inuigilaret. Plus quàm præfagium videtur hic sancti viri sensus fuisse, illi ipsi defecerunt omnes, vtpote quorum aut inauspicata erat vocatio, aut punienda ingratitude beneficium Virginis non agnoscentium: infelicitas verò eò miserabilior, quòd ne moniti quidem Virginis fauorem sibi demeriti fuerint. ad quem obtinendum propè satis est obtinere eum velle: minimis enim obsequiis capitur Virgo, multoque magis festinat beneficia conferre, quàm mortales aut petere aut accipere. Huius tam promptæ clementiæ præclarè conscia Societas, simulque Ignatianæ pietatis heres, Matris Virginis pænè non minùs quàm IESV Filij obsequio sese totam consecrauit. Quocumque ipsa penetrat, Virginis eam cultus comitatur: omnibus hunc inculcat, hunc voce, calamo, exemplo inter Orthodoxos propagat, inter hæreticos propugnat, & immensum vbique pietatis in hanc ardorem è flammis; quibus ipsa ardet, accendit. Quantoperè hoc igne flagrasse existimamus Gonfaluuum Silueriam? qui Virginis imaginem rarò non habebat in manibus aut in oculis, ipsam in animo semper: quæ imago Regi Monomotapæ ostensa, illum, vt CHRISTO nomen daret, repente permouit. Virginem ipsam,

Gonfaluus
Silueria
B. Virgini
addictus.

ipsam, non tantum eius imaginem barbaro visam crederes. Ignatio Azebedio quatuor iam vulneribus letaliter faucio, nulla Calvinistarum hæreticorum vis, ne crudelitatis quidem adiuta furiis, extorquere potuit è manibus semimortuis imaginem Deiparæ: itaque cum eadatus est præceps in Oceanum Sociorum sanguine iam rubentem; cuius vindæ Calvinistis clementiores cadentem Azebedium reuerenter excepere, nec haurire sunt ausæ, quasi Dominam suam stellam maris in eius manibus venerarentur, quam hæreticorum impietas in imagine violauerat. Quæ Diuam vis euellere potuisset è viuentis animo, è cuius morientis digitis ne imago quidem ab ipsâ violentiâ potuit extorqueri? Quanto verò incendio flagrabat Alphonsus Rodriguez? ausus est Deiparam in certamen amoris prouocare, ignoscendâ temeritate, quia fuasit illam amor, non fuasurus nisi magnus esset; cui semper licuit impunè desipere. Neque veniâ ei est opus, qui peccato suo laudem meretur. Alphonsus Salmeron, cum per Quadragesimam concionaretur, intermisso diebus sabbatinis argumento, de Virgine Matre perorare solitus erat, amore, quo in illam rapiebatur, faciendum semper faciente.

Sed quid recenseo eximios è Societate nostrâ Virginis cultores, quasi numerus eorum iniri posset? citius hominibus illa destituatur, quam magnæ in Deiparam pietatis exemplis. Sed neque à proposito deflecto, cum hæc recenseo, aut inter Virgineos in Societatem fauores refero. illam enim colere, illam amare, ipsius beneficium est; & maius sæpè quam ea quibus clientum obsequia solet remunerari. Et quo signo clariùs illa potest probare se Matrem nostram, quam cum amoris sui dulcedine pectora nostra & animos implet? quem cum dedit, humani voti modum excessit, quia pignus & securitatem quamdam felicissimam immortalitatis nobis dedit. Iam verò quorquor sunt Festi dies Deiparæ facri, totidem vel Virginei in Societatem fauoris, vel Societatis illam amantis sunt argumenta. Immaculatam Conceptionem venerata est Societas, cum Romæ primas Theses Theologicas, viuente adhuc Ignatio, proposuit; in quibus princeps quæstio immaculatam Conceptionem asserbat. Deinde cum legem tulit, ne quis ab hac vniquam sententiâ discederet; cui tuendæ Societatem quoque institutam se diuinitus cognouisse sæpè testatus est Alphonsus Rodriguez, vir notæ sanctitatis. Pro hac asserendâ per tres horas in Concilio Tridentino perorauit Iacobus Laynes, tantâ vi tantoque successu, vt sacra Synodus, quæ ab ore dicentis admirabunda pependerit, eo decreto, quo totam Adamæ progeniem natiuæ labis ream pronuntiat, purissimam Dei Matrem se non comprehendere auctoritate suâ scriptoque consignatum reliquerit. Natalem Virginis celebriorem fecit in aulâ Regis Lusitanæ Borgia, cum Suffragia virtutibus Virginis inscripta aulicis distribuit; quibus ita placuit pietatis sollertia, vt in consuetudinem deinde sit versa. Præsentationem de numero Festorum Deiparæ panè sublatam retinuit P. Franciscus Turrianus, cum voce & scriptis Pontificem ad eam retinendam permouit. Grata fuit Deiparæ viri pietas, cuius præmium ab illâ quoque accepit, cælo postmodum transcriptus eo ipso die, quem defenderat: cuius Festi celebritatem & cultum Societas per Belgium

*Ignatij
Azebedij
in Virgine
affectus.*

*Alphonsi
Rodriguez
erga bea-
tam Vir-
ginem de-
uotio.*

*Varia si-
gna amoris
Societatis
erga Dei-
param.*

hoc nostrum mirum in modum illustravit auxitque. Annuntiationis peruigilio arma sua Deiparæ consecrauit Ignatius, illâ luce Societatem IESV auspicatus, quâ luce augustum IESV nomen è cælo primùm in terras delatum est ad Virginem Deo suo mox imprægnandam. Festi Purificationis magna pars fuit Simeon IESVM vlnis sustinens: IESVM quoque suum, vti olim Simeonis, ita Ignatij brachiis aliquando imposuit MARIA. potuitne maius amoris pignus aut hæc dare, aut ille accipere? potuitne huius Festi imago dulcius repræsentari? Assumptionem primis votis suis celebrarunt primi Patres: quem diem Societatis Festum solebat appellare P. Bobadilla; omnes deinceps vt Societatis natalem colere: qui fuit etiam veluti natalis Societatis nostræ simul & Religionis Christianæ in Iaponiâ, quia Iaponiæ Xauerium dedit. Postremo, in quamcumque sui partem se vertit Societas, eam MARIAE amore septam videt. Hæc enim Ignatij, Ignatius MARIAE opus fuit. Et ne ceteros qui Societati vniuersæ præfuerunt, itidem fuisse dubitemus, Lainius & Borgia in Festo Deiparæ cognatam visitantis ad inuendum hoc munus electi sunt. diceres cum Patrum votis Virginis suffragium conspirasse. Patrem Claudium huic muneri Virgo ipsa præfecit: quod cum faceret, spectari voluit à Patribus Claudio Matthæo & Thomâ Albigero, tamquam curæ suæ testibus oculatis. Mutij adhuc superstitis modestia vetat, ne sensum nostrum apertius exprimamus. Hoc tamen, illo vel audiente, fas est dicere, Societatem nunc æquè ac olim Virgini curæ esse, & à capite vigorem, virtutem, felicitatem in membra manare debere: de quo cum folicita est Virgo, non minùs demonstrat in fide & clientelâ suâ Societatem esse, quàm cum ipsa Martino Guttierrez ostendit Societatem vniuersam sub amplissimo pallij sui regimine collectam. Quid ego nunc commemorem, quoties Societatem cum extremâ inopiâ, inuidiâ, calumniis, iniuriis luctantem iuuerit Virgo?

Abrumpenda est semel argumenti infiniti dulcedo, & beneficia grato animo votisque recolenda, quæ commemoratione exhaurire non possumus. Tibi igitur, Virgo Mater, Societas tua, quia secundum Deum totam se tibi debet, tibi, inquam, sibi que toto affectu gratulatur; & quia nihil se maius habet, totam se tibi aeternum deuouet. Patrocinio tuo, vt desint cetera, satis felix: tu beneficium tuum serua, auge, absolute, & in iubilea latiora semper & latiora per omnem posteritatem transmittite.

CAPVT SEXTVM.

*Post CHRISTVM & MARIAM Societatis Auctor
& Parens sanctus Ignatius.*

Magna moliturus in terris Deus, à sapientiæ suæ consiliis humanam ferè solet excludere; ne hæc, quæ plerumque plus habet cæcitatæ quàm petitiæ, diuini operis partem sibi vendicat; nève inconsulta mortalitas homini peruersè tribuat, quod debet Deo. Sic olim ad primam

mam illam amplissimamque Filij sui Societatem conflandam, vsus est Deus hominibus in quibus nulla erat scientia, nisi piscandi. Sic minimam hanc Societatem orbi daturus, adhibere voluit hominem qui nihil didicerat nisi arma tractare. Fuit is Ignatius de Loiola patriâ Cantaber, stirpe nobilis: de quâ quid attinet dicere, cum minima sit pars in Ignatij laude, quæ à maiorum stemmate ac virtute derivatur? Ferdinandi Regia adolescentem educauit. Animus illi erat erectus & excelsus, & quodammodò igneus; gloriæque non minùs capax quàm auidus; sed quam omnem à virtute militari frustrâ petebat, donec didicit eam ab expugnatione vitiorum quàm vrbium, à victoriâ sui quàm hostium, rectius peti. Pompeiopolim ceperat Gallus, eodem impetu arcem capturus, nisi obstitisset Ignatius: quam dum consilio, animis, manu strenuè propugnat, tormenti ænei globo grauiter saucius cecidit, & cum eo omnium animi. sed felicius cecidit, quàm si stans vicisset, & hostium prostratorum acervos victor calcasset: cecidit enim, vt alius resurgeret; & cum eo pariter Christiani orbis pietas, iam pridem collapsa ac prostrata, refloresceret. Quippe vulnus quo læsus erat, animi vitii, vulneribus vtique grauioribus, pro remedio fuit; & vt hostibus de arce, ita Ignatio de seipso, de morum corruptelâ, de hæresi, victoriâ pulchrioris initium. Itaque telum illud hæresim, impietatem, similesque orbis pestes grauius percudit quàm Ignatium: credibile vt sit benignâ Dei manu potius, quàm hostili libratum fuisse. Decumbentem ex vulnere, & humana remedia nequidquam adhibentem, recreauit Apostolorum Princeps, & in illo vno tot suorum millia. Dum vulnus tardè coalescit, vt falleret tædium, cœpit historias Diuorum lectitare, quia profanæ deerrant. & hinc continuò Ignatius illorum quos legebat similior, quàm sui. CHRISTI supplicia & dolores optabat redimere suis. cum Deiparâ flebat, gaudebat, amabat. cum Petro & Andreâ salutabat crucem, & pari amore in eam rapiebatur. cum Ioanne oleo feruenti optabat immergi. cum Paulo subiciebat ceruicem securi. cum Laurentio prope-rabat ad prunas: cum Ignatio suo in rictus leonum, vt IESVM cõrdi quoque suo inscriptum ostenderet. cum Anachoretis abdebat se in siluias. cum Apostolis, IESV CHRISTI nomen per orbem circumferebat. cum omnibus idola calcabat & vitia, per ignem ferrumque viam ad Deum affectabat. Ita generosus ille animus induebat animos omnium, & vnus omnium laboribus par sibi videbatur. Nec mora. à Diuis, quibus iam similis esse affectabat, confirmatus, non fortiùs cogitauit quàm fecit. domum, opes, consanguineos, seipsum deseruit. Montem Serratum petit. Sed quoniam fugiendo nemo se potest fugere; ne improbus ille sui amor reditum speraret, vinculum illi perenne iniicit: castitatem vouet. In viâ Mauri in Deiparam iniuriam ferro vlturus, ostendit quidem se ex militari ferociâ quiddam adhuc spirare indomitum; suum tamen in Virginem testatus est amorem, cui non virtus, sed peritiam virtutis deerat. In Monte Serrato gladium & pugionem, iam domini lacrymis speciosius, quàm nuper hostili sanguine stillantes, profani Martis exuias, magnæ Matri dedicat. Inde primo diluculo, vt tenebris virtutem celaret, Manresam contendit. Ibi quidquid nuper animo-

*Ignatius
qualis ini-
tio conuer-
sionis fue-
rit.*

*Lectio-
norum li-
brorum
in alium
virum
mutatur.*

*Ignatij
pietatis
virocinium.*

animorum atque irarum in hostem gesserat, in se conuertit. præstantis-
simos quosque, quos legerat, æmulari ausus in macerando potissimum
affligendoque corpore. quæ prima virtutis facies, vt suâ illâ tristitiâ &
horrore blanditur animis magnis, ita Ignatium ceperat. Neglectum
capillitium barbamque finit inhorrescere, excrescere vngues, vultum
informi squallore deformari. humus erat cubile, ceruical lapis, in quo
somnia perexiguus, cui non vacabat, sed succumbebat: & quamuis pæ-
nè nullus erat, adhuc tamen illum mediâ nocte interrompebat orandi
causâ. Ter quotidie flagellis in se acriter sauebat. septenas horas in
genua prouolutus, attentè & continenter orabat, præter id tempus quod
singulis item diebus audiendo Sacro, Vespertinisque & Completoriis
precibus dabat. Cibus illi erat panis emendicatus; modicum aquæ,
potus. tam misero victu semel tantum in die languentes vires reficie-
bat, si hoc erat vires reficere potius, quam conficere; quem tamen die-
bus Dominicis, tamquam lautius epulaturus, bis adhibebat, si copia ad-
erat. Quibus diebus ad Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta summâ
religione accedebat. Si quid otij à precibus diuinoque cultu supererat,
ministrabat ægris, stipem pauperibus mendicabat, omnes ad pietatem
hortabatur, quàm aliis benignus tam corpori suo semper infestus, da-
mone illi sæpè per ludibrium insidiante. Haussit interim diuinitus illam
lucem, quâ libellum Exercitiorum conscripsit, in quo per suos gra-
dus viam penitus aperit ad altissimum sanctitatis fastigium, quam illa
ætèrni Patris Sapientia è cælo in terras secum detulit, factisque & voce
Apostolos docuit. His meditationibus quotquot vacarunt, se sibi tam
dissimiles subito planeque alios mirati, facile viderunt, humanam
scientiam, quæ in Ignatio nulla tum adhuc erat, eò non posse asurgere.
Sed quoniam non deerant qui malebant eas carere quàm experiri, Pon-
tificia auctoritas, quâ confirmatæ sunt, maiores inuidiâ fecit. Ex hoc
fonte illa ingens humanæ salutis & inexplebilis auiditas, à quâ solâ vide-
bat Deum ipsum è cælo in terras, in humanos artus, in labores incredi-
biles, in tormenta, in crucem, in acerbissimam mortem abreptum. Ex hoc
fonte Sociorum adlectio, ipsius Societatis constitutio, & vniuersa descri-
ptio promanauit. Miris interim illustrationibus & puris animi gaudiis
Ignatius fruebatur. Sed quies hæc fuit, non securitas: Deo hæc solatia seq;
mox subducente, & Ignatium sibi velut relinquente. tantis enim ango-
ribus conscientie torqueri miserum & agitari permisit, vt illum quasi
destituissè videretur. Quid faceret Ignatius, omnia iam remedia incas-
sum expertus? Quod impetrare à Deo non potuerat, extorquere quo-
dammodo aggressus est. Immani ausu animum obfirmavit omni cibo
abstinere, donec pristina rediret animo tranquillitas; vnius è sanctis Pa-
tribus exemplum, quod habebat in memoriâ, feruentius æmulatus,
quàm prudentius. Iamque adeò integrâ hebdomadâ continuauerat in-
ediam, nec de solitâ precandi, corpus diuerberandi, ceteraque seueritate
quidquam remisserat; vltra progressurus, nisi Confessarij imperium ve-
tuisset. Sed breuis rediit Deus, & cum illo animi lux & serenitas priore
copiosior. sæpè illi CHRISTVS hîc visus, sæpè Mater Virgo. Inter ecsta-
ses vna præ ceteris memorabilis fuit, quæ ad octiduum durauit. mor-
tuus

*Ecstasis
Ignatij.*

tuus credebatur, & fuisset sepultus, nisi tenuis cordis palpitatio latentis vitæ reliquias prodidisset: è quâ velut è somno euigilans, I E S V nomen cum suavi suspirio ingeminavit. Quo tempore totam Societatis formam, & quasi fabricam, Ignatio diuinitus ostensam creditum fuit. præsertim cum, quæ de Societate diuinitus cognorat, in recessum illum Manresanum ferè solet referre. Atque hæc initia fuere virtutis illius, quæ deinde in Ierosolymitanâ protectione terrâ marique omnem in partem se probavit, & alumnum suum orco formidabilem, vtilem toti terrarum orbi, celo acceptum fecit. Nihil itaque mediocre moliens Ignatius, certusque id sequi, quo gloriam Dei maximè posset amplificare; sed magno ad id præsidio, quod litterarum erat, destitutus, consilio planè memorabili homo trium ac triginta annorum Grammaticam inter pueros cœpit discere. Non minùs interim alienæ salutis quàm litterarum studiosus, laboris sui stipendium Christianum retulit, immania Barcinone verbera, Compluti & Salmantica carcerem & catenas. quæ proba & pœnas ille maiore gaudio sustinens quàm alij horrore fugerent, omnia in materiam virtutis ita vertit, vt diceres illum ab ipsis iniuriis contra ipsas armari. Demum Parisiis, vbi pietatis eiusdem causâ infamiam carceribus & catenis grauiorem pœnè adiit, Socios sibi adiunxit nouem: quorum plerosque famâ virtutis primùm, deinde ipsâ virtute famam vincente sibi deuinxit; omnes ferè vt locis atque nationibus, ita & naturis ac linguis primisque consiliis dissimiles. Ex his profeminata est Societas vniuersa. tantâ siquidem inter se voluntatum consiliorumque similitudine sunt vincti, vt quæ in aliis solent esse dissensionum causæ, in illis coniunctionem animorum & concordiam alere viderentur. ideoque mirandum magis, quòd Ignatius illis vix notus, egenus, vitæque genere & naturâ nulli similis, eos inter se & sibi tam citò coniunxerit, breuique tanto spiritu omnes imbuerit, vt ad quamdam Apostolorum imaginem viderentur accedere, nisi quòd numerum non æquassent. Hos omnes affabilitate mirâ sermonis, sed potissimum virtute, quæ blandissima est animorum conciliatrix, ad obsequium diuinum permouit. Quorum is ardor fuit & constantia in sui despicientiâ & maceratione, in meditandi industriâ & pietate, in alienæ salutis curâ, vt magistrum Ignatium in discipulis facillè agnosceres. Nec felicius eos C H R I S T O genuit, quàm educauit in spem tanti operis, quod, illis huius consilij ignaris, per ipsosmet tamen moliebatur, Deoque tandem vota eius secundante, felicissimè perfecit. Iam Societatis Instituta approbauerat Paulus III. Summus Pontifex; iam Ignatius & Socij videbantur summa votorum assecuti, cum ecce tibi repentina discordia, sed ex humilitate profecta, de infimo vltimoque loco. Concors omnium sententia nouellis copiis præfererat Ducem Ignatium, quia has ipse ad C H R I S T I signa primus exciuerat, deinde instruxerat ac direxerat. sed qui omnium iudicio probabatur, non probabatur suo. itaque diu acerrimè restitit, ac tandem coëgit Patres in suffragia rursus ire. rursus electus, rursus detrectauit onus; donec tandem liberâ Lainij voce: Aut Deo hoc munus imponenti cederet, aut Societatem dirimeret; ac denique Confessarij imperio compulsus, admisit onus: quod deinde

*Ignatius
studis ani-
mum ap-
plicat.*

*Ignatius
nouem So-
cios elegit.*

*Ignatius
Constitu-
tiones scri-
bit.*

non minori humilitate gessit, quam ne gereret laborauerat. Coactus ergo Societati præesse, quam secundum Deum ipse suscitauerat, iure ac legibus illam stabilire est aggressus. Sed quanto studio, Deus bone! quot lacrymis, quot precibus, quot suspiriis celo eas elicit! maior Dei gloria norma erat & amussis, ad quam expendebat quidquid constitueret. Sed quoniam humani iudicij imbecillitas, aut affectu impedita, aut perspicacitatis inopiâ, discernere id semper non potest; Ignatius, omni affectu seposito, Deum ingenti contentione poscebat opem vimque perspicendi quid potissimum expediret: dein rationes in vtramque partem ponderabat secum, & suis quamque momentis expendebat. Quod constituerat, iterum ad Deum referebat; lucemque cum precibus & lacrymis implorabat. nec illud satis, ut haberet ratum quod sic statuerat; sed omnia iterum iterumque ad trutinam reuocabat impensiore quam prius studio; rursusque in lacrymas & preces effundebat sese, ut lucem pleniorum impetraret, nec quidquam non è maiore Dei gloriâ decerneret. Ad extremum, quidquid exarauerat in vtramque partem, imponebat aræ in quâ rem diuinam quotidie faciebat, ut scribenti deliberanti que vberius illucesceret Dei voluntas maiorque gloria. Quadraginta dies ipsos continuos (ut coniectura de reliquis fiat) ardentissimè precando deliberandoque consumpsit, ut vnum illud tuto statueret: liceretne Professorum domibus, quas totas liberalis hominum misericordia sustentat, in templi saltem vsum sumptumque necessarium prouentus vel modicos possidere. Exstant etiamnum Commentarij quidam in arculâ post eius mortem reperti, in quibus per hos quadraginta dies habitum animæ suæ variisque sensus manu suâ perscripsit; diuino sanè instinctu, ut incredibilem propè donorum, quæ largissimè ex immenso diuinitatis fonte hauriebat, species ad posteros aliqua emanaret. In iis elucet ad viuum expressa viri sanctitas, admirabilitasque diuinæ liberalitatis in seruum suum; & quanti apud nos ponderis esse oporteat relictas ab eo Constitutiones ac Leges, in quibus sese nobis (quamuis id non ageret) suo quasi penicillo depinxit. Hic luce clarius apparet, quanta ei esset cum diuinâ Mente coniunctio, quanta communicatio in expendendis ac pertractandis fermè singulis Constitutionum locis, quanta vis lacrymarum, quantus imber, quam affluens, quamque redundans diuinæ consolationis copia; quam cum humani pectoris angustia non satis caperent, erumpere frequenter in corpus, magno eius sæpè languore, magnoque labore: ut in ipsâ sacrificio nonnumquam interclusâ voce, cum facultas liberè respirandi non esset, proloqui omnino verbum ac pronuntiate non posset, quoad tanta illa diuinæ dulcedinis copia vbertasque remitteret. Fiebat interdum ut preces inter & sacrificia tantis ardoribus aestuaret, ut omnes partes corporis exardescerent, venæque omnes manifestâ cordis palpitatione micarent, interdum verò etiam pilus capitis inhorresceret. Sic beatus Pater Constitutiones suas elaborabat; neque aliis studiis aut præsidis, cum eas scriberet, utebatur. nullus enim apud eum liber, præter Missarum volumen; studium eius præcatio erat, bibliotheca, perennis cum diuinâ Mente congressus. Neque tamen tantâ diligentia, ipsiusque Societatis importunis precibus scri-

scriptas, voluit Societati esse pro lege; sed eas grauissimorum Patrum iudicio subiecit. optabat enim tales esse, quæ tot nationum varietati, toto orbe, sine exceptione vllâ congruerent; haud ignarus, exceptionibus legum leges ipsas enervari. Itaque à totâ Societate seuerè expensas, summoque consensu probatas, iterum tamen ad limam reuocauit, & anno demum 1540. promulgauit. Ac ne tum quidem vim legis habere, nisi ab vniuersâ Societate iterum recognitas, voluit; correcturus si quid deprehendisset vsus & actio, quod tam accurata deliberatio non præuidisset. Post eius tandem obitum ad Præpositi Generalis comitia conuocata Societas, eas iterum summâ consensione probauit, & quadam quasi veneratione recepit. Per idem tempus Pontifex Paulus huius nominis quartus, eas ab quatuor Cardinalibus examinari iussas, & diu multumque discussas, tandem saluas atque integras quemadmodum acceperat, ne verbo quidem immutato, restituit. Quæ quidem Constitutiones cum ad intimam huius Instituti rationem naturamque pertineant, sintque nerui quodammodò & fundamenta huius quam sequimur disciplinæ; ipsumque adeò Societatis Institutum alium quam Ignatium secundum Deum non habeat Auctorem; cum ipsi Socij, prima nascentis Societatis auxilia ac roborata, ab Ignatio conscripti fuerint & instructi, iure merito vniuersa Societas Ignatium Auctorem Parentemque suum secundum Deum agnoscit & veneratur.

CAPVT SEPTIMVM.

Alterâ Societatis columna S. Franciscus Xauerius.

SI fas est res tenues cum amplis augustisque conferre, minimæ huius Societatis IESV primordia, nascentis primùm Ecclesiæ adumbratio quædam fuit. Quod enim huic Petrus & Paulus, hoc fuere Societati Ignatius & Xauerius; nisi quòd illis Ecclesiæ agrum sanguine suo rigare, his Societatis areolam sudore tantum & lacrymis perfundere licuerit. quamquam longum quoddam & peracerbum Ignatio & Xauerio martyrium fuit, martyrio carere: cui neuter defuit, sed hoc vtri-que: id enim alter in Syriâ, in Indiis alter frustra quæsiuit. Ceterum venia fit comparationi; formam methodumque rerum & actionum, non dignitatem conferimus Diuorum, non sanctitatem: quorum res gestæ tam similes fuerunt, quàm simile fuit vitæ institutum, & quàm similis hæc minima Societas isti amplissimæ à Christo primùm inchoatæ. vtque primæua steterit Ecclesia, Petro & Paulo tamquam columnis secundum Deum potissimum nixa; ita Ignatio & Xauerio Societas nascentis: sed Petro & Ignatio Romæ, Paulo & Xauerio inter Gentes; ita Deus voluit. latius hi quidem laborarunt, sed non vtilius; imò nec latius, quia cura & directio vtriusque capitis cum vtroque membro terrarum orbem pariter peragravit: vtque ad exactum rotundæ figuræ ambitum non minus iuuat interior circini pars, quæ videtur cessare, nec cessat, quàm quæ circumducitur, factura quod exterior, si tantum vices locisque mutentur; ita non minus Romæ Petrus & Ignatius, quàm in-

*Ignatius
& Xauerius
gemina
Societatis
columna.*

*Ignatius
& Xauerius
similes
Petro &
Paulo.*

ter Gentes Paulus & Xauerius, illi Ecclesiam, hi Societatem stabilierunt, auxerunt, propagarunt: & fortassis amplius, quia virtus à capite manare debet in membra; & pares erant vtrunque mutuis curis & laboribus, si Deus tantum voluisset functionum vices ac spatia permutare. Denique hi gubernarunt nauem, illi remiges validi fuere; vtrique ad felicem cursum æquè necessarij. Sed Petrum CHRISTVS caput Ecclesiæ dedit, Ignatium Societati; & vtrumque Romæ rerum summæ præesse voluit. vtrique enim crucem suam humeris gestans occurrit, illi Româ abeunti, huic Romam eunti: vtrique metum ademit, vtrique animos addidit, vtrique Romæ propitius fuit; virtutemque dedit, quâ & aduersarios vterque profigaret, & cum suis toto orbe laborantibus prouidendo, consulendo, imperando, toto pariter orbe laborarent.

Quàm verò similes moribus, expeditionibus, animis Paulus & Xauerius fuere! illum ideam, hunc ideæ imaginem credas. Paulum implacabile bellum CHRISTO inferentem, & Ecclesiæ nascentis membra lacerantem diuina vis tandem fregit, & in partes suas traxit: Xauerium Deo contumaciter resistentem, Ignatius expugnauit magis quàm flexit. Aperuit Deus Ananiæ Paulum sibi delectum, qui nomen eius per Gentes & Regna circumferret: significauit quoque Deus Xauerij sorori Xauerium se destinare Apostolum, à quo nomen eius in nouum Orbem vltimumque Orientem perferretur. Ambo iam auctorati CHRISTO, pares orbi terrarum animos attulere: quorum si labores contemplere, geminas Apostolorum turmas; si itinera, alatos putes. in quibus vterque ter naufragium passus, & cum illis tot gentium salus; nisi mare sentiens quos veheret, virtutem suis furis potentior in littora effudisset incolumem. Nec minore periculo immanes vterque gentes instruxit, quàm adiit. In necem Pauli coniurauere Iudæi; in Xauerij caput, Bonzj. Paulus in corbe per muros dimissus, Franciscus in frondosis arborum ramis latens barbarorum impetum declinavit. Sudaria & semicinctia Pauli morbos corporibus exegerunt? idem fecere cruces & rosaria Xauerij. Cadauera Paulus animauit? Xauerius sepelienda iam corpora reddidit vitæ. Sed maiora his miracula erant ipsi, & in vtroque excelsus ille & inuictus animus, & magnitudinis Christianæ plenus, quæ non in ambiendis, sed spernendis honoribus & commodis consistit; quæ diuinæ gloriæ studio ardens, Deoque non sibi nixa, nihil supra vires suas putat; quam labores, vigilia, aëris atque hominum iniuriæ, fames, fitis, vitæ pericula, tormenta non debilitant, sed pascunt & augent, non secus atque oleum flammam accendit. Hæc Christiani excelsitas pectoris, cum flagrantissimâ charitate coniuncta, angustum vtrique reddebat orbem terrarum. Hinc vterque tam meruit gloriosum Apostoli nomen, quàm expleuit munus.

*Xauerius
Ignatij
mentem
perfectè
exsecutus
est.*

Postremò, vt Paulus in stabiliendâ instituendâque Ecclesiâ, eiusque finibus proferendis, velut dexterum Petri brachium fuit; ita Xauerius in formandâ propagandâque Societate, & quod illa spectat, amplificando Religionis Christianæ cultu, plenissimè re perfecit, quidquid Ignatius aut faciebat, aut faciendum animo conceperat. Et quamuis ante confirmatam Societatem in Indias nauigaturus Româ discesserit Xauerius,

uerius, nec vniquam scriptas ab Ignatio Constitutiones viderit (quæ à morte Xauerij in Europâ primùm fuere promulgatæ) in Societatis tamen administratione tam admirabilis eius fuit cum Ignatij mente confensus, vt crederes nihil agere Xauerium in Indiâ nisi ductu Ignatij; aut nihil facere Ignatium in Europâ, nisi ex sensu Xauerij. Id paucis ostendo, ex quibus fieri potest coniectura de omnibus. Ignatius non tamquam prælatum fratribus suis, sed tamquam famulum se præbebat: Xauerius Paulo Collegij Goani Reçtori in mandatis dedit, Christianæ magis humilitatis quàm potestatis memor, nihil minùs in imperio quàm imperium cogitaret. Vterque de rerum successu à laborantibus procul Sociis, voluit certis ad se temporibus scribi. Vterque voluit nostros arcana cogitationum Præsidibus suis aperire. Vterque conscientie examen, rerum cælestium meditationem, studiosissimè suis inculcauit, tamquam necessaria virtutis & vitæ sanctioris alimenta. Rudium & puerorum institutio ita fuit ambobus cordi, vt ab eâ re pendere censerent omnem propè Reipublicæ Christianæ felicitatem & salutem. quod munus voce, scriptis, exemplo mandauerunt suis magis, quàm commendarunt. nec minore charitate voluerunt nosocomia carceresque ad afflictorum solatium à suis frequentari. Quàm verò honores vterque auersabatur, & à Societate excludebat, tam volebat Ecclesiarum Antistites à Societate obseruari. Neuter vniquam aliquid admisit, aut à suis admitti passus est, tamquam laboris Christiani stipendium. Corporis macerationes neuter putauit æquales omnibus præscribendas; sed videndum censebant, quid cuiusque conditio, vires, virtus ferrent. Cùm vterque magnam in nostris doctrinam requireret; inutilem tamen illam, imò noxiam, iudicabat, si virtute destitueretur. Quare considerati etiam erant ambo & parci in adlegendis ad Societatem; multi in periclitandâ adlectorum indole ac virtute; nequaquam cunctabundi in dimittendis, quos minùs idoneos experimenta ostendebant. Xauerius auctor erat Sociis, vt vota quotidie renouarent, tamquam acerrimum telum contra diabolum, & firmissimum constantiæ munimentum: Ignatius ob eandem causam votorum renouationem etiam lege sanciuit. Vterque ex obedientiâ æstimabat veram germanamque sobolem Societatis. Itaque Xauerius obsequij exactor erat acer, quod ipse Ignatio re, voluntate, iudicio ac sententiâ mirè præstabat: vtque Ignatius Xauerium, vel hoc nomine, præcipuo quodam sensu diligebat; ita Xauerius facillimus erat erga obsequentes ac morigeros, seuerus in contumacibus coercendis; nullam perniciem dicens maiorem pernicacibus ingeniis posse contingere, quàm si timidè indulgenterque tractentur. Itaque Antonium Gomez, quamuis egregiis naturæ dotibus insignem virum, quamuis Collegij Goani Reçtorem, quia durum illum ac restitantum sensit, è Societate dimisit; hoc ipso tempore, quo Ignatius in Europâ, datis in omnes Prouincias litteris, severo obedientiæ imperio cauit, ne quis Moderatorum contumacem quempiam sustineret, sed continuo dimitteret, præsertim si illi ipsi qui præsent, obedire negligerent. Vsq; adeò vnus & idem spiritus tantis interuallis distinctas Ignatij & Xauerij mentes afflabat. Ita Xauerius optimus discipulus non

Constitut.
Societ.
Orlandinus
in Histor.
Societ.
Turcellinus
de Vitâ
S. Xauerij.

modò hauserat omnem magistri doctrinam, sed etiam mentem & animum quodammodò induerat; profusè vt si Constitutiones sancti Patris Ignatij numquam perlatæ fuissent in Indiam, steteret tamen illic Societas, nec vllum sui discrimen vel ipsa percepisset, cum in Xauiero suum quoque haberet Ignatium.

CAPVT OCTAVVM.

Societatis Institutum à Sede Apostolicâ confirmatur.

Societas quamuis adhuc erat exigua, & tantum velut fegetis spes in herbâ, vtpote à Pontifice nondum confirmata; maior tamen erat quam vt inuidia eam ferre posset. Horribilem hæc illi impègit hæreseos calumniam; sed quæ tantum profuit, quantum nocere studuerat: nec enim in auctorum capita dumtaxat retortum est, quidquid illi in innocentiam erant machinati; sed etiam infamia ipsa, quam nouæ familiæ inurere conabantur, Societatis gloriam auxit: causâ enim fuit vt Romanus Iudex in Sociorum mores & vitam inquireret, in quibus cum aliam calumniarum causâ non deprehenderet, quàm motum probitatem; publico innocentiae testimonio virtutem paucis notam ante oculos posuit vniuersorum. Itaque fama breuè hinc assurgens, non Vrbe modò & Italiam, sed Alpes transgressa, magnam Europæ partem nomine simul & desiderio Societatis impleuit; simulque Patribus animos fecit, vt de Religione condendâ seriò deliberarent. Dum deliberant, fructus indies crescens omnes facillè induxit, vt è re communi id fore decernerent, ne tanta orbis Christiani vtilitas mox cum paucis hominibus concideret, si deessent qui in eorum locum laboreque succederent. Videbant quidem Patres arduum impetratu negotium fore; nihilominus Ignatius Deo nixus, quem Romæ sibi iam propitium fenserat, nec dubitabat deinceps fore, hanc curam sibi à Sociis impositam ingenti animo complexus, Instituti formulam in certa capita quàm dilucidè ac breuiter tam accuratè digessit, in idoneam occasionem imminens illud Pontifici simul & desiderium suum proponendi. Commodum Pontifex (is erat Paulus III.) negotiorum turbis sese nonnihil subduxerat, & Tiburtini recessus amœnitate ac solitudine animum & vires reparabat. Hanc nactus opportunitatem Ignatius, Instituti formulam per Contarenum Cardinalem illi suppliciter offert, oratque vt Apostolicâ eam auctoritate sancire dignetur. Pontifex acceptam iubet à Thomâ Badiâ sacri Palatij Magistro, qui deinde in Cardinalium cœtum adscriptus fuit, cognosci. Ab eo probatam, vbi legit accurateque perpendit ipse Pontifex, siue admiratione rerum captus, siue diuino actus instinctu, *Spiritus Dei*, inquit, *est hic*. Patrumque pia studia & consilium vehementer probauit: simul istud adiecit, sese prælagire animo, piam illam Patrum industriam id temporis in publicum animarum bonum conspirantem, afflictis Ecclesiæ rebus non leui præsidio atque ornamento fore. Hoc testimonium à CHRISTI Vicario Societati datum III. Nonas Sept. anno 1539. xxxix. velut prima quædam approbatio

*Ignatius
Institutum
formulam
Pontifici
proponit.*

tio fuit. Quam approbationem vt etiam diplomate sanciret atque confirmaret, rogatus ab Ignatio Pontifex, vt erat prudentissimus, ne quid præcipiti consilio tam deploratis Ecclesiæ temporibus statuisse videretur, tribus Cardinalibus, apud quos nihil gratiæ foret loci, negotium totum commisit. Erat in illis Bartholomæus Guidiccionius, vir quidem pius ac diuini humanique Iuris egregiè peritus, ceterum à nouis Religionibus adeò alienus, vt nec æquo animo ferret earum, quæ tum erant, frequentiam, de quæ iis ad quatuor dumtaxat redigendis librum conscripsisse diceretur. Atque hoc pacto Summus Antistes occurrebat inuidiæ, quæ omnis erat consumenda in Guidiccionio, si ille nouam Religionem probasset, quem & nouis pariter & antiquarum numero infestum esse palàm constabat. Is igitur cùm præiudicium hoc ad causam attulisset, aduersarius magis quàm iudex, primò ne quidem adduci potuit vt legeret Instituti formam, dein Collegas in Ignatium parum propensos haud difficulter in sententiam suam adduxit. Itaque certam ac penè confectam rem consilio & auctoritate suâ repente discussit, diuturnisque frustrationibus tantum non euertit; sed non spem & animos Ignatij. Instabat is atque vrgebat, nec minùs litteræ à viris Principibus & ciuitatibus ad Pontificem & Cardinales, eâ de re grauissimæ. cumque frustra essent omnia, æquè tamen sperare pergebat Ignatius. Videbantur ipsæ repulsæ animos illi addere, & spes nulla spei maioris esse causa. quippe quantò minus humani fauoris apparebat, tantò certius diuinum sibi pollicebatur. Hunc ergo continenti supplicatione, ieiuniis ceterisque corporis afflictationibus eblandiri institit; vouitque insuper diuinæ Maiestati tria Sacrorum millia, si voluntates humanas flecteret suâ. Exorata Numinis Maiestatem declarauit euentus. rursus ad eos qui causæ præcrant, & maximè oberant, plenus spei adijt Ignatius: rursus permodestè illis postulati sui rationem exposuit. & ecce quàm repentina tam constans voluntatum mutatio, quas hætenus contumacia ipsa videbatur armasse. Inspiciunt rursus diligenter Societatis Institutum, & penitus explorant: nec minore consensu illud probant, quàm antè obstinatione reiecerant; tam nunc causæ fauentes, quàm paulò antè infesti. Itaque censent Societatem in Religionum numerum cooprandam; ita tamen, vt, dum dies aperiret quid maximè conduceret Ecclesiæ, sexaginta Professos non excederet. Tale decretum nemo ita mirabatur, ac ij qui fecerant. A sententiâ enim suâ discedebant; quam non mutauerant, ne tum quidem cùm ab illâ discederent. Nimirum occulta vis Numinis obstinatos animos ita perculit, vt crederent se iam repugnare Deo, nisi repugnarent sibi. Fidem huius impulsus interioris fecit ipse Guidiccionius; cùm Religionum quidem multitudini suffragari se negabat posse; huic tamen vltra refragari instinctu quodam superiore victum nec audere omnino, nec posse. Tam potentem ergo impulsum non nisi caelestem esse sentiens, qui maximè Societatis ortui fuerat oblectatus, ita fauere eum Collegis iudicibus subito cœpit, vt pro illâ apud Pontificem Maximum nemo vnquam ardentius egisse dicatur. Pontifex talem tam ancipitis deliberationis exitum admiratus, nec minùs gauisus à Guidiccionio sibi commendari causam, quæ acriter

*Pontifex
examinari
curat In-
stitutum
Societatis.*

*Institutum
Societatis
probant
Cardina-
les.*

*Societas à
Paulo III.
confirma-
tur.*

rem illo non habuerat aduersarium, prolixo animo & Societatem ipsam Religionem, & Societati inditum nomen, v. Kalendas Octob. anno quingentesimo quadragesimo supra millesimum, festo die Sanctorum Cosinæ & Damiani declarauit confirmauitque, Professorum numero ad sexaginta dumtaxat, vt Cardinales censuerant, coarctato.

Ceterum quotquot in nascentem Societatem difficultates incurrerunt, totidem fuere in illam diuini fauoris argumenta. sic enim patuit omnibus, quanto & quam non præcipiti consilio Sedes Apostolica Societatem Religionem esse iusserit. Deinde triennium illud, quo definitus Professorum stetit numerus, Societatis velut altera probatio fuit, quæ cessit in magnam eius laudem & commendationem. Fructus enim ex nostrorum laboribus indies crescens, & cum illo tantorum operum miratrix fama Pontificem breuè permouit, vt plenam augendi numeri potestatem Societati faceret, videntem tantum Ecclesiæ præsidij accedere, quantum hominum accederet ad Societatem. Tam prosper interim nuntius Socios per Europam sparsos laborantesque tantâ voluptate perfudit, quantum boni publici à Societatis iam victuræ posteris poterat expectari, quod suæ fructibus industriæ metiebantur. Ipse verò Ignatius tanto diuinæ gloriæ incremento lætissimus, præterquam nihil spectabat aut cupiebat, mox voti fide se liberauit, cum dedit operam vt tria illa Hostiarum millia, quamuis à paucis Sacerdotibus, Deo quamprimùm immolarentur.

Tanto patrocínio segura poterat videri Societas, & erat, nisi implacabile vitis bellum indixisset: quæ tam grata sunt humano generi, quam inuisa eidem res est virtus. Sed nocendo profuere aduersarij, non tantum quia veram virtutem attollit quidquid infestat; sed etiam quia iniquitate suâ Pontifices Maximos prouocarunt, vt causæ iustæ ex animo patrocinentur, & fauores ac beneficia in Societatem multiplicarent, & auctoritate suâ malevolentiam frangerent. Quamquam non sola æmuloꝝ improbitas, sed etiam rei Catholicæ maius bonum causâ sæpè fuit, cur Societatem tot pænè quot ab eâ conditâ fuere Pontifices, immortalibus beneficiis ac priuilegiis ornarint. Ac Paulus quidem III. præterquam quod Societatem, vt dictum est, primus in Religionum numerum reposuit; anno post tertio, qui erat sæculi MD. XLII. pridie Idus Martij, ex augustissimâ illâ sanctitatis cathedrâ non modò Ignatio omnem Societatis amplificandæ, Professorum certo numero sublato, potestatem fecit; verùm etiam conscriptam iam illam declaratamque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Religionem suâ iterum auctoritate confirmauit, publicisque litteris consignauit, tribusque nominatim Episcopis, Cæsennati, Albiganensi, ac Parentino, mandauit, vt obtrectatores Societatis, aut quocumque modo negotium ei facessentes, omni auctoritate pænâque compercerent. Iulius deinde III. qui in Concilio Tridentino Sedis Apostolicæ Legatus Societati impensè fauerat, iam Pontifex, Societatis Institutum denuò ratum voluit anno MD. L. XII. Kal. Augusti: & quæ in Pauli decessoris sui litteris aut obscura esse poterant, aut ambiguam habitura interpretationem videbantur, ea ipse prolixo diplomate declarauit, & ad Ignatij mentem sensumque distinxit. Pius V. anno

*Societatem
variè deinde
de Pontifi-
ces confir-
marunt.*

*Paulus
III. anno
1543.*

*Iulius III.
anno 1550.*

anno c^o. d^o. lxxi. die vii. Jul. declarauit Societatem esse Ordinem mendicantem, aliisq; mendicantium Ordinibus annumerauit, & priuilegijs æquauit. Gregorius XIII. cuius propensissimum in Societatem animum æstimare satis licet, tum ex plurimis priuilegijs, tum ex laudibus quibus eam mirificè ornauit, anno c^o. d^o. lxxxii. Kal. Febr. Societatis IESV Institutum, priuilegia, Constitutiones denuò confirmauit; eosq; qui peracto tirocinio emiserunt tria vota; quamuis tantum simplicia, verè tamen & propriè Religiosos esse decreuit. alioq; rursus diplomate, quod eodem anno dedit viii. Kal. Iun. prolixè approbauit, quidquid priores Pontifices Societati concesserant, simulq; eam denuò amplissimè confirmauit; atque omni auctoritate suà prohibuit, ne quis Societatis Institutum impugnet, grauissimasq; pœnas in decreti huius violatores constituit. Quam confirmationem pœnasq; iterum renouat, magisq; explanat Gregorius XIV. anno c^o. d^o. xci. iv. Kal. Iul. dato diplomate: in quo non dubitat asserere Societatis damnum ad commune Ecclesiæ damnum, integritatem ad eiusdem utilitatem maximè pertinere; decernitq; nomen Societatis IESV, quod hostiliter à quibusdam iacessabatur, in eà retinendum esse, multaq; alia non mutanda, quæ labefactare ac conuellere frustra nitebatur inuidia, quamuis specie laruâque recti personata. Ad extremum Paulus V. anno huius sæculi sexto die xxx. Augusti, Societatis Institutum & priuilegia iterum confirmauit: præsertim verò constitutiones Gregorij XIII. & XIV. approbauit, iterumq; in nouauit, easdemque quas alij pœnas in Societatis perturbatores decreuit.

*Pius V.
anno 1571.*

*Gregorius
XIII. an-
no 1582.*

*Gregorius
XIV. an-
no 1591.*

*Paulus V.
anno 1606.*

Hæc tot Pontificum tantâ animorum consensione in idem conspirans auctoritas Societatem ita stabiluit, vt eam nulla iam maleuolorum inuidia conuellere possit aut labefactare; sed neque inuadere, nisi per Pontificiæ maiestatis atque adeò diuinæ humanæque contemptum. Quam qui conculcauerint, tam grauibus pœnis ac censuris esse coëcendos Apostolica Sedes decreuit, vt eos commiseratione potiùs Societas, quam odio prosequatur.

CAPVT NONVM.

Quadam Societatis Instituto quodammodo peculiaria.

Institutum istud tanto aduersariorum impetu toties oppugnatum, tot iniurijs fatigatum, perinde ac si in perniciem generis humani verteret, præscribit Sodalibus parem suæ & alienæ salutis curam; ita vt neque Religiosi Societatis, neque eorum Moderatores officio suo faciant satis, nisi vtramque pari contentione suscipiant. Sed quoniam, vt habet parcœmia, nemo feliciter alteri monstrat viam, qui sibi non nouit semitam; ideò sanctus Pater in suorum vitam moresq; efformandos toto animo incubuit, quorum virtutem toti volebat orbi prodesse. Quare si in Instituto illo suo quidpiam potuisset animaduertere, quod maiori Dei gloriæ vtcumque officeret, aut quidquam vltra excogitare, quod eam auerteret; hoc continuo fuisset adiecturus, illud sublaturus. Atque ne aberraret à scopo, quem petebat, oculos semper defixos tenebat in vitâ ac moribus IESV CHRISTI.

M

Quid

*Institu-
tum Socie-
tatis con-
forme do-
ctrinae
CHRISTI.*

Quid enim CHRISTVS non populo tantum & multitudini, sed etiam Discipulis suis & Apostolis ad maiorem Patris sui gloriam imperavit, præscripsit, suavit, quod S. Ignatius Instituto suo non studuit complecti? Volebat CHRISTVS Apostolorum animos & mores suis esse quam simillimos. Vt tales essent, hoc est, ut summum sibi & aliis bonum omnino studio procurarent, debebant excutere diuini obsequij importunissimas remoras, opes, voluptates, honores, easdemque pessimas humani generis pestes, quas ferè nemo sine iniuriâ vel suâ, vel aliorum, aut comparat, aut tueretur. Opes enim dum cupidos magis possident, quam possidentur, animum ad excelsa, ad æterna natum, aureis catenis quasi captiuum tenent, neque assurgere illum sinunt ad cogitationes auro & argento pretiosiores. Deinde cum cælestis illa viuendi ratio vigilias, fatigationes, sudorem, imò sanguinem & vitam sæpè exigat; quid tale sperari potest ab eo, qui voluptati inertissimæ dominæ seruit, ne dicam ancillatur? Ad extremum, animus humanus libertatem suam ferè perniciosam sibi facit, aut certè parum vtilem: in seipsum iniquissimus, dum sibi maximè indulget, quia placentia magis quam salutaria plerumque sectatur; & profutura fugit tamquam noxia: multoque illi facilius est feliciter imperare populis & Regnis, quam sibi. Ingressurus tam arduum iter, ducem habere debuit, ne cæco, temerario, stulto, hoc est sibi, obsequeretur; alieno imperio subijci, ne perderetur suo. Talibus præsidii attollendus erat, ut res gereret se Deoque dignas; & ne vniquam Sirenum illarum blanditiis incantatus reuocaretur, votorum religione constringendus. Sed quoniam ne sic quidem aduersus blandientes illas pestes satis tuta est mortalis imbecillitas, quæ sibi facile obsequitur, putatque rationis id esse, quod ab animi vel enervati segnitie, vel impotentis cupiditate proficiscitur; sanctus Pater Ignatius ut omnem corruptelam aditum obstrueret, hæc vitæ sanctioris munita, hoc est vota ipsa, quantum potuit, stabiliiuit. Vt enim erat acris & perspicaci animo, lucisque cælestis pleno, diligenter explorauit omnes accessus, per quos improbus sui amor in nonnullis Congregationibus ad ipsa hæc Religionis firmamenta penetrauerat; quæ, si non omnino conuellere, certè grauitè solet concutere, dum Religionis indulgentiâ aduersus ipsam vitur. Huius tam cauti quam blandi hostis diuerticula & aditus quantâ sagacitate deprehendit Ignatius, quam tutis deinde præsidii obsepsit? An poterat paupertatem, quam vocat Religionis murum, hosti magis inaccessam reddere, quam cum Professorum domibus non solum non permittit census annuos, quibus alant suos ac sustentent; sed ne quidem vllum eiusmodi subsidium, quo siue ædium, siue templi, tempore (ut sit) & æuo fatiscientium, facta recta restarent? aut etiam quo templi supellectilem, ceteraque ad sacros vsus necessaria comparent. sed neque, si cum necessitate conflictentur, eas Collegiorum annuo censu iuuari permisit. Quid, quod neque prouentus ex Capellaniis, ut vocant, neque ex Sacris anniuersariis, & id generis aliis functionibus, ne in sacrarij quidem impensas admittat? Neque magni refert, Collegiorum Societatis ac Seminariorum paupertatem non esse tam seueram: cum enim Professi sint prima ac præcipua Societatis

*Paupertas
Societatis.*

cietatis pars, præcipuè quoque in illis spectanda est voti huius & æstima-
 manda perfectio. Quare Pius V. non absque ratione declarauit Socie-
 tatem Ordinem esse mendicantem. Neque verò aliis minùs, quàm Pro-
 fessis mendicandum, quandocumque aut Præsides id imperant, aut
 necessitas. Collegia quidem & Seminaria reditus ac fundos possident;
 sed tamen pressis admodum limitibus eorum quoque circumscripta est
 paupertas. Quibuscumque enim nostris hæc incolentibus, non minùs
 quàm Professis, neque sacrificia, neque exequias, neque iusta anniuersa-
 ria celebrare propositâ mercede licet; quod tamen aliis sua pau-
 pertas non interdicat. Neque fas est vllam pro Theologicâ profes-
 sionis, concionum, catecheson, solatorum agris captiuisque impen-
 sorum, aut Sacramentorum administratorum labore, mercedem ac-
 cipere: vt & gratuita illa charitas populum inuiter ardentius ad salutis
 remedia, & pia Societatis in his adhibendis libertas, ac operosa seduli-
 tas numquam in sordidum quæstum degeneret. Quâ in re sanctus Pa-
 ter æmulari nos voluit paupertatem diu Pauli: cui etsi de altari, vt ait,
 viuere ius & fas permetteret; placuit tamen, quæ iustè poterat, non ad-
 mittere, vt constaret omnibus, nullum ab illo lucrum nisi animarum,
 tot ac tantis laboribus peti. Ceterum rerum omnium, quarum com-
 munis est in Societate possessio, tam restrictus est vsus, vt ipsa pauper-
 tas arctiorem exigere non posse videatur. Neque timendum est ne fe-
 ueritas hæc aliquando laxetur. Professi enim omnes, quibus vniuersæ
 cura Societatis ac moderatio incumbit, peculiari se voto obstringunt,
 numquam passuros se, vt quidpiam in legibus paupertatis à Constitu-
 tionibus præscriptæ innouetur aut mutetur: nisi fortassis illam iustis de
 causis magis arctandam esse iudicarent. Atque ita paupertatem ex
 omni parte vallauit Ignatius.

Castitati verò tantò plus aggerum, vt ita dicam, & vallorum cir-
 cumdedit, quò magis iniuriæ est obnoxia, faciliusque læditur. Ac ne
 vel leui negligentia sit locus aut venia, vult eam Angelicæ puritatis esse
 æmulam. Sed quò potest ad tantum decus aspirare mortalis fragili-
 tas, cum tanta puritas, teste Sapiente, Dei sit donum? Igitur obtineri
 potest & accipi, quia donum est. Quare præscripsit suis Ignatius non
 frequentem modò orationem, sed etiam illos docuit accuratissimam
 huius instituendæ methodum. Quid enim non impetrat frequens &
 rectè facta oratio? diuinum in primis amorem pariter & timorem
 animis sibi deditis ingenerat. Amoris diuini flamma impuram aut so-
 pit, aut extinguit. Timor verò Dei quàm fortes reddit in hac pugna?
 non aliud telum certius profligat hostem, vt nemo nisi infamis sui prodi-
 tor cladem hinc accipiat, cum timendo possit hostem debellare. Miraculi
 instar habebatur in Curiâ Philippi secundi, quòd Societatis Patres cum
 promiscuo sexu tam versarentur innoxij. itaque vulgauerat rumor, illos
 herbam circumferre, quæ vim haberet interimendæ libidinis. misit
 Philippus ipse ad P. Araozium de hac herbâ sciscitatum. nec inficiatus
 est Araozius aliquid subesse rumori; ceterum peroptare se hanc her-
 bam Philippo omnibusque eius Aulicis in vsu esse; eam timorem Do-
 mini vocari, cuius vis Societatis Patres vbique seruaret innoxios. Hæc

*Societas
est Ordo
mendicans*

1. Cotinat. 9.

*Castitatis
præsidia in
Societate.*

oratio frequens.

*timor
Dei.*

responsio per omnem peruagata Curiam, secundissimis accepta est auribus; quia non verè minus quàm festiuè docuit, ab ipso timore in his periculis securitatem & peti & dari. Orationis igitur, quæ timoris tam efficacis parens est & nutrix, summam gerit curam Societas. Ceterarum functionum suas cuique credit, huic speciatim & quotidie inuigilat, pro studio vel neglectu orationis cetera procedere non ignara. Plurimum etiam conducit castitatis incolumitati moderatio victus: quam ita Societas temperat, vt neque assiduis docendi ac studendi laboribus non sufficiat, neque occasionem intemperantiæ copia subministrat. Itaque sic vires suorum reficit, vt fomenta libidinis subtrahat; sic fomenta hæc subtrahit, vt vires non debilitet. Huic moderationi victus accedunt ieiunia, corporum diuerberationes, aliæque afflictationes in Societate admodum vsitatae. & quamuis nihil certum in hoc genere omnibus præscriptum sit, singulis tamen pro iudicio Moderatorum hæc adhibenda sunt. Neque enim nostros ardori suo permittere voluit sanctus Pater, qui in plerisque freno magis quàm stimulo eget, dum aut viribus suscipit maiora, aut sibi inconsultè obsecutus modum non seruat.

victus frugalis,

otij fuga,

Iam otij damna quis nescit? quo qui diffluit, luxuriâ simul solet diffuere. Antè stagnans situque torpens vliginosa paludis aqua, riuuli è perspicuo fonte labentis puritatem æquabit, quàm desidia simul & mundities animi consistant. vt vel hinc statuas, nihil agentem pessimè agere. Ergo tam capitalem pudicitia hostem è Societate sanctus Pater noster ita proscribit, vt lege latâ non alium velit in omnibus assidui laboris esse quàm valetudinis finem. Arctissimam quoque sensuum custodiam vrget: qui, nisi magnâ seueritate coërceantur, blandissimi hostis illecebris corrumpi se facile sinunt; quàm incustoditi, tam certi plerumque castitatis proditores.

librorum obscenorum proscriptio,

Ad hæc, obscænos, quamuis aureæ ceteroquin ætatis ac venæ, & absque controuersâ principes in suo genere scriptores, à suis non patitur attingi. Et meritò: quid enim prodest illa scire, quæ vtilius ignorantur? laudabilis est scientia, scire quid ignorandum sit: illa verò execrabilis, quæ, dum auget linguæ, inficit animæ puritatem. Quis venenum hauriat, licet ex auro propinetur aut gemmâ? Alia crimina solos auctores inficiunt; sola librorum impuritas est, quæ vnum facit & legentis & scribentis crimen. Hac de causâ Mutius Vitelliscus Societati Præpositus Generalis, adhuc superstes, Epistolâ de Oratione ad Societatem vniuersam datâ libros illos attingi seuerè vetat, ex quibus, inquit, numquam doctrinæ tantum accedet, quantum vt castimoniam decedat, in procliui est. Plura in hanc sententiam grauissimè addit, quibus pestilentem illas chartas damnat, nostrisque penitus interdicit. Itaque in nullis vnquam bibliothecis Societatis exstant, sed aut relegantur in perpetuas tenebras, aut non aliâ quàm Vulcani luce donantur.

circumspecta cum altero sexu conuersatio.

Sed nullum æquè discrimen imminet castimoniam atque ab altero sexu, qui sæpè, quamuis etiam id non agat, ipsam constantiam labefactat, ipsum robur infringit, virtutemque summam ex illò fastigio suo repente deturbat in præceps. Quod vt veteres omnibus ob oculos clariùs proponerent, sinxerunt Herculem, illum tyrannorum, odiorum cale-

cælestium, totque monstrorum, adeoque & voluptatis ipsius omnibus monstris peioris victorem, modò ab hac, modò ab illâ muliere turpissimè victum turpissimam seruisse seruitutem, & maiore infamiâ iugum ab imbelli hoste tulisse, quàm gloriâ armatis illud hostibus ac tyrannis imposuerat. Nimirum nulla virtus ab hoc periculo satis est tuta. quod cum deesse non possit tot inter animarum iuandarum munera; sanctus Pater Ignatius seuerè edixit totâ Societate, non modò vt feminarum, quamuis nobilium, aut decumbentium, domos incomitatus nemo adiret; sed omnino ea esset in alloquendis obseruatio ac circumspectio, tametsi exomologesi danda esset opera, vt aures quidem comitis, sed oculi numquam excluderentur. Vtque legem hanc exemplo sanciret, cum vnum è Sacerdotibus domesticis hominem senem & antiquæ bonitatis (quamuis per simplicitatem omni culpâ vacantem) huic decreto contrauenisse cognosset, tamen, ad ceterorum commonitionem, coram octo Sacerdotibus vnum in locum conuocatis, iussit reum flagello se cædere, quoad singuli singulos è Psalmis Dauidicis pronuntiarent: quorum primus Psalmus erat quinquagesimus. Porro hæc lex ita viget in Societate, vt si quid contra hanc delictum sit, obligetur comes ad Præsides, quamuis non exposcens, id statim referre, seuerè puniendus si negligat; adeoque periculum dimissionis aditurus, si secundo aut tertio in re tanti momenti obligatam Societati fidem non præstet. Quòd si mulieres ad Collegium aut domum Societatis, vt quempiam alloquantur, accedant; nemini cum illis licet colloqui, nisi loco aperto, & omnium oculis patente. Quæ cautela Societatis adeò non est noua, vt ipsius Ecclesiæ antiquissimis quoque decretis maxime sit consentanea. Nam Clemens I. Epistolâ primâ seuerè præcipit, vt nullus Clericus vel Monachus solus ad feminas accedat, vel cum iis loquatur. His tot castimoniarum præfidiis accedit frequens Confessionis & Eucharistiæ vsus: quibus Sacramentis, de vnanimi sanctorum Patrum sententiâ, peculiaris quædam vis inest obscenam illam flammam sedandi, & tam corporis quàm animi munditiam intactam illibatamque seruandi. Vinum enim illud est, ex quo germinant virgines; quodque, vt ait mellitus Doctor, minuit sensum in minimis, in grauioribus omnino tollit consensum.

Atque hæc sunt auxilia, per quæ Societas integritati suorum consulit. Quòd si tot frenis ac vinculis impedita & constricta cupiditas nihilominus in delictum erumpat; hinc ferream, hinc adamantinam, hinc inexorabilem se præbet Societas, nec aliter manifesto vulnere medetur, quàm impurum à puro corpore membrum rescando: cuius pœnæ metus non infimum quoque munimentum huius est voti.

Porro votum Obedientiæ S. Ignatius ipsâ Dei auctoritate ac maiestate, tamquam inexpugnabili loricâ, circumdedit: simulque voluntatem & iudicium proprium, pessimos obedientiæ hostes, procul à suorum cœtu proscripsit; quibus hostibus si quis manum porrexerit, eum ne quidem agnoscit in suis, vtpote sacrâ huius militiæ veluti tesserâ destitutum. Itaque facere quod imperatur, minimum hinc est: imò obedire non est, si is qui facit quod iniunctum est, seu voluntate seu iudi-

Obedientiam Societatis tesseram esse voluit sanctus Ignatius.

cio ab imperante dissentiat. cæcitatem quamdam hîc nobis imperat; ita vt in imperiis Præsidum nihil videre nos velit, nisi Deum imperantem, & nascentem hinc inuiolabilem obediendi legem. Quod ipse Mutius Vitellefcus, quo Præfide adhuc fruitur Societas, fatis aperitè significat in Epistolâ, quam de Oratione scripsit ad vniuersam Societatem, cùm in illâ sic ait: *Per obedientiam probatur germana soboles Societatis: que quos reponit in suis, hoc educat cibo, ad iustamque producit maturitatem.* Ita R.P. Mutius. Ex cuius verbis hoc deducas: Ergo non sunt germana soboles Societatis, nec eos Societas reponit in suis, si qui hac obedientiæ integritate destituti sint. Nec minùs grauitè Franciscus Borgia obedientiam commendat: *Ad quam, inquit, omnia refert Societas, tamquam ad scopum & vexillum, quæque eius est turris præcipua.* Tam sublimis Præsidum de hac virtute sensus, quem animis suorum ingenerant, ingens obedientiæ est præsidium. Sed quale quantumque eius est propugnaculum aurea illa Epistola ab ipso S. Ignatio ad Societatem Lusitanicam scripta? quæ millies repetita, nouos semper aculeos iis, quibus prælegitur, relinquit infixos: quibus acriter incitantur ad tantam in obediendo accuratorem, quantam ipsa exigit. Sed audire iuuat ipsum Ignatium sub exordium Epistolæ huius animos suorum amicè inuadentem, eosque primo quasi assultu dulci quâdam violentiâ felicissimè expugnantem. *Ab aliis, inquit, Religiosis Ordinibus facilius patiamur superari nos ieiuniis, vigiliis, & ceterâ victus cultusque asperitate, quam suo quique ritu ac disciplinâ sanctè suscipiunt: verâ quidem ac perfectâ obedientiâ abdicationeque voluntatis atque iudicij maxime velim, Fratres charissimi, esse conspicuos, quicumque in hac Societate Deo Domino nostro deseruiunt: eiusdemque Societatis veram germanamque sobolem hac quasi notâ distingui, qui numquam intueantur personam ipsam cui obediunt, sed in eâ CHRISTVM Dominum, cuius causâ obediunt. Siquidem Superiori, nec si prudentiâ, bonitate, ceterisve quibuslibet diuinis donis ornatus instructusque sit, propterea obtemperandum est; sed ob id solum, quod vices gerat Dei, eiusdemque auctoritate fungatur, qui dicit: Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit: nec contra, siue consilio aut prudentiâ minùs valeat, quidquam idcirco de obedientiâ remittendum, quatenus ille Superior est (quando illius personam refert, cuius sapientia falli non potest, supplebitque ipse quidquid ministro defuerit) siue probitate aliisque ornamentis careat. Siquidem disertis verbis CHRISTVS Dominus cùm dixisset: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei; protinus addidit: Omnia ergo, quacumque dixerint vobis, seruate & facite; secundùm verò opera eorum nolite facere. Hæc sanctus Pater noster: quæ deinde pari semper orationis vi persequitur, tantoque rationum pondere vrget ac premit, vt vel deploratam contumaciam in obediendi studium possit conuertere.*

Mutius Vitellefcus
Epist. de
Orat.

Borgia Epistolâ de
Medis conferu.
spirit.

S. P. Ignat.
Epist. de
Obedienc.

Obedientia Pontificie voluntatis.

Tribus hisce votis quartum adiecit, & quidem solenne, quo Professus deuouent se obsequio Romani Pontificis, vt, quocumque terrarum Euangelij causâ iusserit illos proficisci, ad eius nutum prompti semper sint & expediti. Neque detrectare possunt hoc imperium, nisi simul voti sui fidem violent, quamuis nullo instructi viatico, quamuis ad hæreticos, quamuis ad barbaros mittantur; quamuis ad eas regiones
vbi

vbi Societas nullum habet domicilium, aut habitura speratur. neque infesta latronibus itinera, neque maria tempestatibus simul & piratis infesta, neque scopuli & syrtes naufragiis infames, neque hæreticorum aut barbarorum secures Iesuitarum sanguine infectæ & adhuc madentes, neque adhuc fumantia nostrorum corporibus Iaponiæ busta, neque Brasilorum ingluuiæ humanæ carnis auida, vllam huic voto gratiam faciunt, aut idonea sunt causâ, cur vel tergiuersari liceat, quamuis inter hæc pericula senescendum sit, & ætas exigenda, nec vlla spes reditus tam coaceruatam malorum congeriem soletur. Cui vniquam nocenti tale exsilium sua culpa imperauit, quale hisce viris suâ sponte indicit pietas, & immensa gloriam diuinam propagandi cupido? Alij quidem Religiosi talibus periculis caput sæpè obiectarunt, neque desunt quorum animos Deo plenos illa ipsa inuitant, & adhuc exercent; nemo tamen eorum ex obedientiæ suæ voto à Pontifice cogi potest ad tam arduum munus, non magis quàm quilibet alius nullâ voti religione obstrictus, vt inter Theologos satis constat. Atque ita cautum est, ne spiritus ille Apostolicus in Societate vniquam sopiatur, aut euanescat. Sed hæc quoque Societatis virtus meruit inuidiam, certum magnitudinis suæ signum. Quid illa, quæso, commenta est? nihil aliud scilicet hoc votum esse quàm fœdam adulationem quâ Pontificis fauor putidè captatur. Itâne verò adulatio? ergo Xauerij, Criminales, Quiedi, Campani, Azebedij, Siluerij, totque alij, virtutum magis nomina quàm hominum, sudores suos, vitam & sanguinem adulationi vitio turpissimo immolarunt? Tot viri sapientiâ & virtute inclyti, quot habuit, habet, & porrò habitura est Societas, non tam Pontifici quàm ambitioni se deuouerent? Ideône S. Ignatius tam acre sibi bellum intulit, ideò tantum laborum exhaustit, vt suorum animas & suam infami vitio tamquam idolo offerret ac dedicaret? Vsq̄ue ad eone inuidiæ nihil est nefas, vt & cælum inuadat, nec Diuis ipsis parcat? Quæ, obsecro, ex tali adulatione sperari posset utilitas? (nemo enim gratis est nocens) quis turpissimi vitij fructus? Nam quotumquemque de tot millibus Pontifex nouit? vtque nosset omnes, quæ spes esse potest omnibus, vbi nemini licet vel oblatam dignitatem, adulationis nempe præmium, admittere? cum in nullo Religioso cœtu aditus æquè sit obstructus honori, tamquam pesti & exitio huius Societatis? quæ spretis quàm admissis honoribus clarior, ita suos instituit, vt si fas esset, nec cederet in diuinæ gloriæ & animarum detrimentum, optent potiùs iniuriis, quàm titulis & dignitatibus affici. Quin audi, inuidia, *Societas* & rumpere: ad ambitionem stirpitis excidendam, Societatis legi- *honores* bus institutisque cauetur, vt in hac ipsâ solenni quatuor votorum *excludit.* professione (cuius tu quartum adulationis infimulas) voto insuper alio quisque se Deo obliget, ne vel domesticos vel externos honores, non modò rectis studiis planoque cursu, sed ne transuersis quidem & obliquis itineribus aucupetur. Quòd si quem fortè talem in Societate deprehenderit, statim prodar, Præpositisque denuntiet. proditusque, si manifesto crimine teneatur, pro speratis honoribus perpetuâ mulctetur ignominia, omnisque suffragij iure in perpetuum spoliatur. De-

latos

latos autem & imperatos honores, nisi præcepti vis adigat, & Pontifex ipse compellat, eadem voti religione recuset. Sic nempe adulatur Pontifici Societas, vt etiam voti sacramentum tali eius fauori opponat, qui vnus adulationis fructus esse posset. Quamquam non diffitetur Societas se Pontificum gratiam ac benevolentiam omni voto expetere, sed quâ protegatur contra malevolentiam, sed quâ iuuetur in omnium salute procurandâ, sed quâ munita latius prodesse & pluribus possit. quæ non est infamis & erubescenda honorum, sed laudabilis & sancta laborum ambitio. Nonnulli quidem è Societate aut honores Ecclesiasticos, aut delatas Infulas admiserunt; sed pro imperio coacti, sed è quibus nihil splendidi, præter titulum sacramque potestatem accepere; vt-pote quorum stipatores fuere barbari exitio illorum imminentes, quorum aulae antra aut tuguria, quorum deliciae fames & sitis, quorum quies perennis labor, quorum stipendia gladij, tela, secures, venena. Sic ad Indos profectus est Xauerius Nuntius Apostolicus. Sic Salmeron & Broëtus Nuntij Apostolici à Pontifice destinati sunt in Hiberniam, tot vitæ periculis quot hæreticis, qui iam tum rerum illic potiebantur, obsessam. Sic Morales Episcopus in Iaponiam est missus. Sic Nunnez in Æthiopiæ Patriarcham consecratus; sic eius socij Andreas Ouiedo & Melchior Carnero Episcopi, Nunnio olim successuri, sed in discrimina & ærumnas veriùs quàm honores. Ac tamen si honores Societas postmodum illos est deprecata; curas tamen & pericula non recusauit, quorum solâ se feruere ferrique ambitione non negat. Lainius & Borgia sacram purpuram sanctâ quadam contumaciâ constantissimè reiecerunt; quam Toletus admisit coactus, Bellarminus omni contentione, quam ipse & Societas extremam adhibuerunt, excutere non potuit. Iaius Episcopatum Tergestinum, Canisius Viennensem, Claudius Aquaniua Archiepiscopatum Neapolitanum, Cottonus Arelatensem, inuictis animis repudiarunt; gloriam ingentem omnes consecuti, quia fugerunt. Sic Ignatius omnis corruptelæ radices ad fibras vsque persecutus, Societatis incolumitati omni ex parte consuluit. quibus cum etiam acerrima humanæ prouidentiae sagacitas nihil vltrâ addere posse videatur, inuenit tamen Ignatius quæ adderet, nec leuioris quàm illa momenti.

CAPVT DECIMVM.

Tria præterea Societati peculiaria, quæ florem ac vigorem tribuunt.

Alta illa Ignatij mens, quæ nihil non perspexit, videbat etiam Religionis suæ diurnitate periculum nasci posse. videbat in rebus humanis nihil magnum esse & durare, nihil tam firmum quod paulatim exedendo non perimerent tempus & vetustas. Neque enim opera solùm manu facta & ipsam naturam, sed etiam virtutem & animorum robur, ipsa dies paulatim carpit, & velut occultâ teredine sensum fallente enervat tandem atque consumit. Itaque aduersus hanc quoque tempo-

temporis violentiam armauit suorum virtutem; vt, quamuis illud vincat omnia, hanc tamen expugnare non possit. Armatura hæc votorum est ^{Votorum} ^{renouatio} ^{Societatem} ^{à vniuersa} ^{re defen-} ^{dit:} renouatio; quæ bis quotannis, ab iis qui certum in Societate gradum nondum habent, non leui operâ instituitur: triduum enim antè, ab omni curâ negotiisque expediti, sibi tantum & Deo vacant. Quo tempore in se vitamque suam acriter inquirunt; & sicubi deprehendant aliquid aut languore aut incuriâ labefactum, aut Religionis integritati minus consentaneum, id omni ope restaurare contendunt. Denique non minus ad renouanda hæc vota comparant se, quàm si ea primùm essent nuncupaturi: quæ quarto demum die insigni apparatu, nec alio ritu quàm quo primùm ea pronuntiarunt, omnes ordine vno in loco ante aram supplices instaurant. Hic saluberrimæ consuetudinis ritus est. Sed cur tantam illa vim habere dicitur, vt virtutem etiam contra æui damna muniat? Inter vitæ sanctioris pestes haud scio an vlla sit nocentior, & tamen occultior, quàm status & muneris sui obliuio. Hæc enim velut profunda virtutis omnis ac pietatis est sepultura, exitiumque animis ferè adfert, antequam sentitur. nec enim se nisi ipsis quas facit cladibus prodit. Hanc tam capitalem Religionis hostem procul arceat renouata simul cum votis memoria dignitatis ac vitæ Religiosæ. Quæ memoria tanto molimine ac toties restaurata, deficere non potest; cumque viuida semper sit ac recens, facilè gubernat frenatque animum, & diuerticula more suo circumspicientem haud ægrè continet, ne deflectat à cursu: subiicit enim eius oculis primam illam sui oblationem, & fidem Deo datam; quæ sæpè non minorem vim habet tam viuâ specie repræsentata, quàm primùm præstita.

Alter huius renouationis fructus à sancto Patre Ignatio spectatus, est ^{deuotio-} ^{nem au-} ^{get:} deuotionis augmentum: cuius deuotionis nomine non intelligit dulcedinem quamdam & suauitatem ex rerum piarum exercitatione scaturientem; sed promptam, sed expeditam, sed ardentem animi alacritatem, quæ inimica tarditati & negligentia, incitato quodam & pleno vigoris impetu, perumpit quidquid naturæ segnitie reformidat, & quidquid in diuino obsequio arduum occurrit. Nec temerè fructum hunc suis promittit Ignatius: sentiunt enim hoc piæ alacritatis incrementum, quotquot sese ad hæc vota Deo rursus offerenda non oscitanter aut perfunctoriè comparant. Neque obscura est huius rei ratio. memoria enim per officij recordationem excitata, conscientiam stimulat vellicatque ad fidem liberandam. Conscientia his ipsis stimulis segnitiam ac tarditatem increpat, abigitque è pectore. Quibus impedimentis pulsus, nihil est quod prouum animi iam incitati cursum aut remoretur, aut sistat.

Tertia, nec superioribus minor, vtilitas, quam adfert hæc pietatis industria, est animi constantia in suscepto vitæ proposito. ^{constan-} ^{tiam parit.} Proprium siquidem humano ingenio vitium est inconstantia. Omnes leuitate vexamur ac tædio; & alternis cupiditatibus iactati, modò damnamus quæ appetiuimus, modò in ea quæ damnauimus reuoluimur: nec quidquam in homine tam stabile, quam perpetua instabilitas. Ab huius importunitate vitij tantò plus est periculi Religiosis, quò molestiora naturæ

*Natura
deprauata
vitia.*

iam deprauatæ (quæ infestissima virtutis est hostis) consilia sunt amplexi. Redit enim illa, quantumuis fortiter pulsa; cui tam displicet labor, quàm voluptas est in votis; cui disciplina Religiosa, odiosus rigor est & vexatio; castitas, perpetua rixa & pugna; paupertas, angustia; obedientia, seruitus videtur; cui grauis est alienæ salutis cura negligentiam suam; cui demum ingrata est virtus, labore utique paranda ac sudore. Hostis igitur hæc intestina quamuis animum non expugnat, debilitat tamen, illecebrisque & blanditiis ita sæpè labefactat, vt de nefariâ sui proditione dubitare, & in benè cœptis nutare cogat. Sed hanc exarmari posse sperauit Ignatius solâ votorum, quasi sacramenti militaris, instauratione. Neque eum spes fefellit. Cùm enim noua hæc sponsio obligatam priùs fidem confirmet, animum quoque corroborat in voto nutantem; nouis viribus auget perseverantem. Huius auxilij præsentem vim sensere primi Patres nostri: de quibus post vota iterum & sapius Parisiis repetita, Maffeiuster, *Id ad confirmandas*, inquit, *in suscepto consilio mentes omnium mirificè valuit*. Senserunt posteri, quorum multi, qui defectionem iam meditabantur, aut dubij & incerti fluctuabant, hac renouationis ope subito corroborati, in fide ac statione perstiterunt. Sentiunt demum omnes, tantum animorum, feruoris, virium hinc sibi accedere, vt Deo ac Religioni tum primùm initiari sibi videantur, nec vllum ferè à primâ sui oblatione discrimen, nisi temporis agnoscant. Atque hæc de votorum renouatione.

Maff. in Vita S. Ignacij l. 1. cap. 21.

Ratio conscientie Superiori reddenda.

Alterum, quod sanctus Pater mirè vrget, & omnino necessarium statuit, ne primæuum illud Societatis robur vinqum elanguescat, est, intima animi sensa, motusque ac perturbationes, Moderatoribus suis penitus & sine fuco aperire. Animum siquidem humanum, veluti ægritudinum omnium receptaculum, modò amor, modò odium, modò spes, modò timor, tamquam æstus febriles, alternâ iactatione infestant; interdum stolidi sui admiratio, velut aqua intercus, vanissimè inflat; interdum ira corripit, quæ furor etsi breuis, tamen furor est; sæpè tristitia velut lethargus obruit; sæpè voluptas tamquam pestis veneno suo afflat; nunc inuidia ceu cancer exedit; nunc stultæ suspiciones, velut alta quædam caligo, excæcant: sed pessimè omnium vexat insanus amor sui, morborum omnium radix & caput; qui tamquam lenta quædam tabes animi robur sensim carpit atque depascit; tantò sibi infestior, quantò indulgentior. Harum omnium ægritudinum quàm pestilens est vis, tam facilis est cura, si modò eas æger ei sub cuius est curâ, tamquam Medico, tempestiuè manifestet. Nec ægritudines modò, sed etiam vitiosas animi inclinationes eodem candore vult detegi sanctus Pater, dum tempus & causa morbi, & nondum planè eger, auxilium admittunt. Nec immeritò tam sollicitus hîc fuit Ignatius. Nihil enim æquè amabat, atque suorum salutem; quæ hoc remedio destituta, non in discrimen modò, sed in certam sæpè perniciem rueret. Nemo enim sibi sufficit; nemo aliis aut sibi vinqum exitio fuit, nisi per occultam aliquam eiusmodi ægritudinem: imò nulla clâdes humanum genus infestat, quæ originem hinc non ducat. Itaque, vt pars magna morbi est, ne dicam perniciem, morbum occultare: ita è contrario salutis initium est, periculum salutis, illi qui depellere

Morbos animi aperire, initium est salutis.

pellere id vult & potest, detexisse. imò, quidquid in animo latebat, in lucem proferre saluberrimum est consilium. quia sæpè morbus specie sanitatis blanditur; quem dum peritus Medicus ægro ostendit, nullo negotio discutit: hic verò errorem haud grauatè deponit, quem agnoscit, & periculum studiosè cauet quod prospicit. Quòd si remedium hoc omnibus Religiosis tam esset vsitatum, quàm est salutare, quis eorum vniquam salutem suam in discrimen adduceret? Sed inanis pavor, dum auxilium formidat, non absque ingenti piaculo in exitium vertitur. Nec intelligunt miseri hanc esse machinam, quam illis admouet humanæ salutis hostis, obsceno & vili proco simillimus; qui dum honestam virginem molitur abducere, nihil æquè laborat, quàm vt illa improbum consilium parentes suos celet: si enim illud prodat, non prædam modò, sed spem quoque prædæ sibi ereptum iri videt. Quoniam verò non potest non esse Deo acceptissima illa submissio animi, quæ intimos suos motus ac sensus quantumuis erubescendos, alteri, nihil dissimulando, detegit; non rarò Deus hanc præsentissimo præmio remuneratur: vt plurimis, & plerumque, non citiùs voces excidant ore, quàm malum è visceribus. Neque potest hic candor alicui esse fraudi. Nefas enim est Præsidibus vt illà scientiâ, nisi ad auxilium & solatium eius qui illam dedit: quæ si deesset, ad eiusmodi munia faciliè adhiberetur, quæ damno illi forent fortassis & ruina. Quis autem illi nocere aut vellet aut posset, quem sincero prosequitur affectu? Nihil siquidem Præsidum curam & amorem æquè prouocat, atque aperta illa & minimè fucata sinceritas; vbi è contrario non potest non suspectum & odiosum illis esse silentium, aut silentio peior oratio inuoluta & ambagibus perplexa, & qualiscumque demum arcani dissimulatio; cùm Veritatis testimonio constet, eum malè agere qui odit lucem. Neque reticenda sunt quædam, quia leuia videntur & exigua: nihil enim leue & exiguum est, in quo res maximæ vertuntur, quæ minimis ferè causis & stant & cadunt. Nec est quòd satis tibi in te præsidij repositum esse ducas ad persananda animæ tuæ vulnera. Adhibebit enim Deus vim sanandi remedio, quod præscribet animæ Medicus: quam negabit eidem, cùm ipse tibi præscripseris. Nimirum vult te non tibi debere sanitatem, sed sibi; à quo solo sperare eam potes, & accipere. Demum tantæ est virtutis hæc sinceritas, vt quot iam inde ab ortu Societatis aperuit pericula, totidem discussit damna.

Tertium & fortasse maximum munimentum, quo incolumitatem suam tuetur Societas, est seu contumacium seu perniciosorum hominum, seu missionem vrgentium & extorquentium dimissio, etiam postquam Religionis votis ritè se obstrinxerunt. Quam dimissionem multi quidem calumniantur aut vellicant: sed ignorantia ferè carpit, quod non capit; dumque rationem non videt, sine ratione rem geri putat. Hæc enim quorundam velut exauctoratio non tantum Societati vehementer prodest, sed ipsis etiam non rarò qui sic exauctorantur. Nam si contumaces sunt, aut flagitiosi, quis non videt hoc eos in Religione esse, quod in corpore putre corruptumque membrum? amputandum, ne partes adhuc sinceræ vitiet. dementiae genus est, perniciem, cùm potes, non

*Sinceritas
fructus.*

Ioan. 3.

*Dimissio à
Societate.*

amoliri; & contagionis omnes inuasuræ initio, infectos à fanis non discernere. Nemo à vitiiis tutus erit, vbi illa tuta sunt. neque enim ibi sistunt vbi oriuntur. Habent hoc commune cum peste; contagionem suam longè lateque diffundunt. Potens nimirum est in vtramque partem exemplum; & quod miseræ nostræ genus est, valentius in peiorem. Ita fit, vt quod ab vno peccatum est, luant vniuersi, cum inter multos nemo sibi tantum peccet. Serpunt vitia, & proximum quemque inficiunt; dum quæ tolerantur, quasi iure fieri incipiunt. Sic paulatim maior pars vincit meliorem, & cœtus vniuersus incipit seruire corruptis hominibus & moribus, quibus imperare debuerat. Sed crudele, inquires, hoc remedium est; imò crudelis est benignitas vni parcere, per quem omnibus noceas. Nam vni sic indulgere, est multos sæpè perdere; nec ipsum, cui indulgetur, seruare. An crudelis est colonus, qui stirpes herbis vtilibus nocituras euellit? An sœuus Medicus, qui vitiatam corporis partem mauult tolli, quàm vitam? An immitis Iudex, qui non parcit malis, ne noceat bonis? Non opinor. Cur igitur Societas crudelis, si paucos tollendo, seruet omnes? Videtur quidem sibi illa partem viscerum suorum abrumpere, dum à se, quos tam caros habuit, separat: sed mauult rationem in consilium adhibere, quàm affectum; & sequi potiùs quod expedit, quàm quod iuuat; ne mox sibi dissimilis, inane tantum Religionis simulacrum & ymbra se esse deploret, nec quidquam ferè sui præter nomen vestemque videat; quando citiùs integri à corruptis morbum, quàm ægri à valentibus sanitatem trahunt. Nec enim vllæ Religiones, quarum interiit splendor & virtus, nisi à suorum vitiiis euerse sunt: cum nihil tam firmum sit, quod stare diu possit, si intestinos hostes foueat. Huic igitur malo Societas felicissimè occurrens, sauciat se ne lædatur, ipsaque membrorum suorum mutilatione integritatem suam conseruat. Itaque Regina Lusitanæ admiranti aliquando perennem illum vegetumque Societatis florem, & caussam roganti, aptissimè respondit Collegij Rector hanc esse, quia venam sibi aliquando Societas incidit. corruptus enim sanguis leui vulnere opportunè emissus, totius corporis est valetudo. Ioannes Clarius, nobilis in Academiâ Louaniensi quondam Theologiæ Doctor, cum celeberrimus quidam Concionator esset dimissus, Iesuitæ, inquit, non solent aquam mundam effundere. Humbertus Ordinis PP. Prædicatorum

Humbert. de
Erud. Relig.
l. 5. p. 2. c. 3.

quintus Generalis, *Oportet, inquit, vt Religio despumetur, ad hoc vt in sua puritate seruetur. vbi nulla est despumatio, est impuritas multa.* Plura addit in hanc sententiam multò his fortiora. vtque vinum sæce turbidum, hanc eijciendo se limpidum reddit & clarum; ita Religio se purgat eiectâ quorundam sæce. Quod innuere ipse CHRISTVS est visus, dum

Ioan. 13.

Iudâ ex cœtu Apostolorum dimisso subiunxit: *Nunc clarificatus est Filius hominis.* Denique hanc vtilitatem satis asserit sententia & vsus SS. Ignatii & Xauerij; quorum de hac re iudicium nemo Pontificum improbauit, laudarunt & approbarunt hactenus omnes, ac præsertim

Greg. XIV.
in Bullâ da-
tâ an. 1591.
de confirm.
Soc.

Gregorius XIV. qui dum hanc dimittendi, & omnem votorum obligationem tollendi potestatem denuò confirmat, *Eam, inquit, ratam & intactam esse volumus, tamquam rem magni momenti ad Societatis puritatem*

Ⓞ

conseruationem retinendam. Ita Summus Pontifex, qui paucis verbis ingentem huius remedij vim virtutemque complexus est. Neque fortasse aliud quidquam ad Societatis incolumitatem est efficacius. Carceres quidem & supplicia etsi improbos frequenter emendent; sæpè tamen compefcunt tantùm corpora, non vitia; coguntque subinde tantùm dissimulare nequitiam, non deponere: cum nocentes vultum tantùm & ora, non animos mutant; poenam criminum horrentes, non crimina; fortasse peius peccaturi, vbi vincula euaserint. Vt nunc silentio præteream, quoties perditissima viuendi licentia, quam hæresis huius sæculi inuexit, causa fit, cur improbi Religiosi, qui non timent mereri, sed pati poenam, ad hæreticos confugiant. à quibus blandè accipiuntur, gratulationibus, officiis, stipendiis demulcentur: in solatium impietatis Illuminati vocantur; quia nempe fidei perfidiam, Religiosæ castimoniam sacrilegas libidines, virtuti & honestati voluptatem & turpitudinem prætulert, malueruntque Baccho & Veneri seruire, quàm CHRISTO. In quod impietatis baratrum fortasse non mergerentur, si à Religione possent discedere sine apostasiæ crimine, & votis soluti suo arbitratu vitam ducere. Quàm multos Religiosos vidimus, inquit Montholonius, aliorum Ordinum viros præclaros & sanctos grauiter ingemiscere, quòd hoc familias suas purgandi remedio destituti, cogentur aut Religiosæ disciplinæ aut suorum dispendium facere? Quæ calamitas non ex sanctissimo illorum Instituto, sed ex infelicitate horum temporum nascitur, & hæreseos mendicitate, quæ ex sentinis nostris & quisquiliis suas facit gemmas & lumina; ex ruinis nostris suas fabricas; ex ouibus perditis suos Pastores; ex Apostatis suos Apostolos.

Ad extremum, nobis necessaria est vita nostra, vt Augustinus ait, aliis fama nostra: vt non dubitet etiam vir tantus affirmare, eum qui famam suam custodit, in alios esse misericordem. Certè si vlli Ordini, Societati in primis sua fama est necessaria, quia totam se alienæ salutis ex Instituto suo impendit: quam ita procurare non posset, nec tam vtiliter se Ecclesiæ obsequiis consecrare, si integritate nominis esset destituta. Maximum quidem momentum ad docendam virtutem est ipsa virtus, sed per existimationem sui: quâ sublatâ, tamquam neruis suis ac lacertis, quibus animos erat expugnatura, destituitur. Integritatem verò nominis seruare Societas quæ possit, si eos, per quos existimationis suæ dispendium patitur, seruare cogeret? Hæc enim iudicij humani seu peruersitas est, seu infelicitas, vt quod vnus sacrorum Deo hominum peccauit, adscribat omnibus, & perpetrati ab vno criminis reos peragat vniuersos: nec omnium virtus iniustam sibi ab vno ignominiam notam abolere possit. vsque adeò vel vnus crimen suspectos facit omnes. Ex quibus fati constat, dimissionem contumacium & improborum Societati esse tam vilem & necessariam, quàm illi aliisque vtilis est & necessaria sua incolumitas & salus.

Iam illis qui importunè vrgent vt votis soluantur, subinde quoque cedit Societas; sed postquam omnem eos iuuantem industriam nequidquam fatigauit: eosque dimittit, vel ideò fati nocentes, quòd votis suis voluerint solui. Nam hoc ipsum graue est piaculum, iam

Malus officij custos metus.

Montholon. p. 2. oppos. 33.

August. lib. de Bono viduit.

Fama integritatis Societatis necessaria.

Dimissionem importunè petentibus etiam cedit Societas.

iam tum animo & voluntate à Religione defecisse. nam quæ potest esse iusta tam horribilis cum Deo diuortij aut digna satis causa? Cedendum tamen subinde importunitati putat Societas, tum ne ad tristiora consilia confugiant satis iam infelices, suamque geminent cladem; tum etiam quia fructus ab illis sperari magnus non potest, qui iam meliore sui parte, hoc est animo, Religiosi esse deserunt. Cunctabunda tamen est Societas & difficilis in eiusmodi hominibus dimittendis, etiam tunc, cum vtile videtur ab illo qui defectionem vrget, liberari: tum quia hæc difficultas nonnullos ad sanio rem mentem reducit, tum quia aduersa huic facilitas multis esset perniciofa. Sed non ideo censet expectandum, donec spes est resipiscendi. Quid enim iuaret dimittendi potestas, cum talis spei non alius sit terminus quam vitæ? Nulla enim est tam deplorata improbitas, cuius emendandæ spes quoque deplorata sit, cum via numquam fera sit ad bonos mores, aut obstructa.

Porro Sacerdotes qui dimittuntur, etsi non habeant quo alantur, de nemine tamen nisi de se queri possunt. vsa est enim Societas iure suo: quod ius cum non ignorent, aut Societatem ambire non debuerant, aut calamitati non dedisse causam. Neque Episcopos, qui sacris illos initiarunt, vlla lex obligat eos alendi, vt perperam à quibusdam existimatur. Iure enim suo tunc cesserunt, cum voluntariæ paupertatis titulo sacros Ordines susceperunt.

*Dimissis
nihil de-
bet Socie-
tas.*

*Decretum
Congreg. 7.*

Sed neque Societas iis quidquam debet, præter commune, quam cuius hominum debet, charitatem. Quam autem hoc æquum sit, præclare deducit Decretum tertium Congregationis septimæ, quod vniuersum, nec apice mutato, operæ est pretium hinc inferere; sic autem iabet: Cum ratione Sacerdotis cuiusdam, qui importunis postulationibus dimissionem è Societate impetrauerat, Pontificique libellum supplicem ad alimenta à Societate impetranda obrulerat, propositum per Illustrissimum Cardinalem Bellarminum à suâ Sanctitate fuisset, vt prospiceret Societas, quid facto opus esset circa dimissos à Societate Sacerdotes, qui maiorum hereditate, qui que Religionis omni que alio titulo carent:

Post seriam prolixamque huius rei discussionem, censuit Congregatio, omni animi submissione rogandam esse suam Sanctitatem, dignaretur Societatis iura, receptamque iam inde ab initio sui consuetudinem tueri: maxime cum grauissimæ causæ sint, quæ nihil in hac re mutandum suadeant.

Ac primò, paucissimos à Societate dimitti, qui alimentis ad vitam necessariis careant: ac vix in singulis Prouinciis vnum alterumve reperiri posse qui egeat: imò in vniuersâ Societate adeò esse paucos, vt ab omnibus totius Societatis Prouincialibus, qui Romæ nunc sunt, vix decem eius generis homines designari possint.

Secundò, inter eos qui dimittuntur, vix quemquam reperiri, qui non iis naturæ donis, exercitatione studioque in Societate confirmatis, præditus sit, vt facili negotio conditionem consequi possit, quâ se vitamque suam modestè & honestè tueatur, si modò viri boni officio
fungi

fungi velit: sin minùs, pergatque in delictis, ob quæ vt plurimum dimittuntur, pœnis potius tales insolentias frændas esse, quàm præmio remunerandas.

Tertiò, accedit, Societatem maximos sumptus, nullo suo emolumento, in alendis talibus Nouitiatus ac studiorum tempore, atque in reliquo etiam quo in illâ vixerunt annorum decursu tulisse, vt peracti sumptus longè emolumenta superent: vt meritò queri non possint; maximè cum aut ob delicta non leuia, aut importunâ rogatione dimittantur.

Quartò, neque maior videtur inesse Societati obligatio, dimissos ob culpam alendi, quàm Iudici eos, quos ob manifestum delictum Beneficio aut Clericali titulo priuauit, damnauitque. Neque tamen quisquam damnatorum talium Iudicem super alimentis conuenire consuevit.

Quintò, & sanè durissimum foret, Societatem ad præstanda alimenta teneri eorum, quos ob non leues culpas dimittit. Neque enim quisquam aliorum Ordinum teneretur ad alendum eos, quos à Religione suâ ob delicta præscindit: qui, si res propiùs considerentur, multò plures in singulis reperientur, quàm qui à Societate dimittuntur; maximè si componantur cum iis, qui à Societate dimissi, mediis viuendi carent: cum tamen plerique eorum, qui à reliquis Religionibus præscinduntur, non raro pluribus egeant. neque tamen quisquam hæcenus censuit talibus alimenta à Religionibus suis præstanda esse: neque quisquam eâ inuerecundiâ & audaciâ, qui cum ob manifestum crimen ab Ordine reiectus esset, ab eodem alimenta sibi deberi iure contenderet, aut Sedem Apostolicam super iis compellaret.

Sextò, aperiret deinde hæc alimentorum suppeditatio viam ad cogitationes de deserendâ Religione suscipiendas; maximè in iis qui minùs feruentes, commodorumque suorum studiosiores, otiique amatores sunt. Spes enim hæc alimenti non paucos fortè traheret, qui illâ destituti in Religione derinentur. Fieretque paulatim, vt, cum emolumento hoc, ac quasi desertæ Religionis præmio, plures prouocati, vocatione relictâ, sæculum repeterent; Collegia, quæ ægrè admodum operarios suos sustentant, magnam necessariæ suæ dotis partem, in tales effunderent, non sine graui Fundatorum ac Benefactorum suorum offensione, qui dona sua in tales nollent profundi; ac manum etiam retraherent, eleëmofynasque negarent, quas ad tales diuertendas esse meritò vereri possent.

Septimò, extat & Tolofani Parlamenti nobilissima decisio, quâ P. Claudium Bernardum, Prouinciali P. Ioanne Gentilio à Societate egressum, petentem alimenta à Societate, iudicauit iniquum postulare.

Octauò, est denique & illud non leuis momenti in hoc negotio, quòd, cum anno cr. 15. xcvii. Aprilis xxi. memoriale quoddam Clementi felici recordationis VIII. porrectum fuisset de Sacerdotibus à Societate dimissis, paupertatis ac Religionis titulo ordinatis, cum ad egestatem, adeoque & ad mendicitatem deuenire possint; Pontifexque

fexque Cardinali Matthæo ex Congregatione Concilij, memoriale
 dispiciendum transmisisset; isque à P. Laurentio de Paulis Breue sibi
 tradi petisset, quo Societas in ordinandis Sacerdotibus suis vtitur,
 quo Constitutioni Pij V. super ordinandis derogatur; Summoque
 postea Pontifici, re prius serio & accuratè discussa, retulisset Cardi-
 nalis, aliàs hoc negotium per Summos Pontifices & Congrega-
 tionem sancti Officij fuisse examinatum, & intactum demum reli-
 ctum; Pontifex, iis auditis, eandem etiam rem integram Societa-
 ti reliquerit. Haec tenet decretum. cum quo argumentum hoc finio,
 triste quidem nomine, sed re tam vtile Societati, vt maius à Sede
 Apostolicâ beneficium ne optare quidem possit. Nihil enim Socie-
 tati aequè prodest, atque hæc iactura; nihil illam tam auget, quàm
 hæc resectio; nihil aequè securam facit, atque hoc omnium pericu-
 lum. Quanta verò Ignatij quàm diuina sapientia, quæ tam robustis
 præfidiis Societatem suam etiam aduersus temporis iniurias arman-
 do, orbem docuit, non omnia temporis esse spoliū, sed virtutem
 & Religionem ita muniri posse, vt nec æuum quidem eam labefa-
 cturum esse videatur, & quod rebus omnibus exoletam quamdam
 seu senectutem, seu interitum adferre dicitur, Societati polliceatur
 ætatem vegetam semper ac florentem, suæque iuuentuti parem; & an-
 norum tantum cursum, non damna sensuram.

Sed missam faciamus tristem nonnullis atque inamœnam hanc
 dimissionis materiam. Nunc quoniam Nascentem Societatem, cuius-
 que Instituti incunabula hoc primo velut actu repræsentauimus, re-
 stat, vt spectatoribus nostris missilia quædam (nisi forte natalitia mu-
 nera dici mauultis) non tam precio quàm affectu metienda disper-
 tiamur.

EXER-

EXERCITATIO ORATORIA.

ORATIO PRIMA.

De nomine IESV.

IESVS nomen salutis est.

Vocabis nomen eius IESVM: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Matth. I.

VOTIES immortalem infantem, quoties mortalem Deum, Auditores, tacitâ mecum mente perpendo; toties suspensus ambigo, quid magis amplectar, aut prius admirer; blandam silentis Maieſtatis infantiam, an verendam vagientis infantia Maieſtatem. Hoc autem res illa hinc ſuauior eſt ad amorem, inde ſublimior ad ſtuporem, quòd exilitas iſta, & magnitudo illa, ita ſimul inter ſe pugnent, atque ita conueniant, vt illius demiffa benignitas nihil de huius præcellenti dignitate imminuere videatur. Inuoluuntur illa quidem, ſed ſuis adeò fiunt lucida inuolucris, vt in caducâ infirmitate ſtabilis virtus, in obſcurâ ignobilitate clara ſublimitas, in iacente ſubmiſſione erecta magnitudo, in neglectâ humanitate adoranda diuinitas eluceſcat. Ac proinde, niſi hæc ita ſuis latebris immerſa eſſent; profectò neque amor crederetur eſſe tam vehemens, neque tam potens eſſe maieſtas. Nam Deus brachiis prehendi, ſinu inuolui, oſculo contingi, ad aram ſiſti, cultro ſauciari non poſſet, niſi ſub carnis inuolucro lateret; & abdi non poſſet, niſi tanta eſſet eius potentia, quæ & optimo ſimul amoris obſecundaret imperio, & maximæ amanti non officeret dignitati. Igitur rem iſtam tam ſuauem, quàm miram, amor inuenit, poteſtas exſecuta eſt; vt, cum alia pleraque, quæ Dei ſunt, eius præſentiam manifeſtè declarent; hoc dulce prodigium, illum ipſum à quo manauit, poſſit abſcondere. Vnde rei attonitus nouitatè, cum Chryſo-
Serm. 147.

logo iure mihi videor exclamare poſſe: *Quod natura non habet, uſus neſcit, ignorat ratio, mens non capit, pauet calum, ſuſpet terra, creatura miratur; quomodo ſermo enarrabit humanus? Quis attinget arcanum Dei, partum Virginis, rerum cauſas, ſæculorum negotium, commercium diuinitatis & carnis, hominem Deumque, unum Deum?* Quare de infante hoc Verbo quanam ego verba Orator infans pro dignitate proferte potero? Quamquam non eſt, quòd operoſius infantiam hîc purgem meam; ſiue quòd ſperem fore, vt is qui ſic amat abſcondi, dictionis meæ tenebras non reformidet: ſiue etiam quòd, quò minus eloquens vobis videbor, eò meliùs recèns natum infantem ſim omnibus expreſſurus. Quare omne illud amoris potentiaque miraculum, ceteraque auguſtiſſimarum argumenta rerum prudens volensque prætereo; ac duo dumtaxat

O

de

Duo tra-
fundat:
Primò lit-
tere nomi-
nis, Secun-
dò signifi-
catio.
Apocal. 2.
Alcafar &
Glossa.
Lib. 1.
Oracul.

Cæl. Rhod.
lib. 2. c. 9.
Gyrald.
Hist. Deor.
Syntag. 1.
Pontus Thy-
ardæus l. de
Vniuers.
Io. Eckius
Homil. 3. de
nom. IESV.

Nomina
Deum
quatuor
litteris ex-
primientia.

de puero velut puer tractabo. Primùm folius CHRISTO impositi no-
minis elementa dinumerabo: deinde eiusdem significationem breuiter
inuestigabo.

Enimuerò ne in litteris colligendis nimius sim, missum facio Latini
nominis quinarium, & in calculo nomen nouum scriptum quinque vulne-
rum sculpturâ: omitto etiam cum Cumanâ Sibyllâ octo monadas, octo
decadas, octo hecatontadas in Græco nomine obseruari. Solos enim
Hebræos, quoniam puer Hebræus est, confulo; & cum illis in IESVAGH
diuinitus indito nomine per Iod, Schin, Vau, Ghain fortunatum
quaternarium numero. Neque verò in animum facilè inducam, sine
mysterio quatuor litteris Deum-hominem nominari; quando intelligo
celeberrimum Dei ipsius nomen, non tantùm Hebræis sacrarum rerum
omnium promif-condis tetragrammaton esse, per Iod, He, Vau, He;
verùm etiam audio à plerisque nationibus, non minùs diuino nutu,
quàm occulto naturæ prodigio, Deum quatuor litteris pronuntiar.
Ecce tibi octies quater nomina Deum sic exprimentia gentes inter di-
uersas: in quibus recensendis consultò alphabeti seriem teneo.

Arabibus est	Alla.	Assyriis	Adad.
Antarcticis	Topa.	Ægyptiis	Toir.
Æthiopibus	Amlau.	Chaldeis	Eloa.
Croatiis	Doeg.	Dalmatis	Bogt.
Flandris	Godt.	Gallis	Dieu.
Germanis	Gott.	Græcis	Θεός.
Hebræis	Iehouah	ineffabile.	Adonai Dominus.
Hetruscis	Efar.	Hibernis	Dieh.
Hispanis	Dios.	Italibus	Idio.
Iaponibus	Ixin.	Indis	Zimi.
Ingenis	Odel.	Latinis	Deus.
Lusitanis	Deos.	Magis	Orse.
Perfis	Syre.	Polonis	Boog.
Peruanis	Iaie.	Saracenis	Abgd.
Syris	E'loa.	Turcis	Agdi.
Tyrrhenis	Efer.	Wallachis	Zenl.

Vniuersa
propè re-
rum natu-
ra quater-
nario con-
stat.

Ecce omnia quatuor litterarum. Huc insuper accedit Deum omnia
suo pondere, mensurâ numeroque molientem, non frustrâ illud per-
fectissimum nomen quaternario complexum esse; cum propemodum
omnia, quæ ad vniuersam rerum conditarum naturam pertinent, qua-
ternarius comprehendat. Nolo hîc meminisse cum Physicis omnem
rerum causam, cum Musicis omnem concentum, cum Arithmeticis
omnem numerum, cum Geometris omne corpus, cum Architectis arcam
Noë templumq; Salomonis, cum Astrologis Zodiacum & cæli plagas,
cum Archistrategis metationem castrorum Israël, cum Politicis veterum
Imperiorum Monarchias, cum Theologis virtutes cardinales, quaterna-
rio contineri. In hominem vniuersi Principem oculos conijcio, cuius
in primis Parens primus, Augustino, Cypriano, Bedâ notantibus, nomi-
ne suo tetragrammato Græcis litteris exarato, Orientem, Occidentem,
Aquilonem, Meridiem expressit. Intuere nomen, & numerâ: Α' δ' α' μ':

Augustin.
Tract. 9. in
Ioan.
Cyprian. l. de
Sion & Sinâ.
Bedâ in Ioan.
Tom. 5.

A, Avam-

A, Ἀνατολή, Δ, Δύσις, Α, Ἀπὸ τοῦ, Μ, Μεσημβρία. hoc ipsum canente Sibyllâ: Lib. i. Orac.

— Qui nomine complet

Ortumque, Occasumque, Austrum, Boreamque rigentem.

Parum esset nomine, nisi reipsâ Adam ipse, omnisque posteritas, atque adeo omnis homo, quaternarium corpore animoque inuolueret. Si quidem ut humanus animus, Pythagorâ docente, rerum omnium quaternarium exhibet, per illud quod est, quod uiuit, quod sentit, quod intelligit: ita hominis corpus quatuor ingentia mundi membra, ignem pulmone, aërem carne, aquam cerebro, terram ossibus; ita quatuor principes qualitates, cholera, sanguine, phlegmate, atrâ bile; ita quaternas anni vices, quatuor ætatibus; ita quatuor mundi latera, quatuor suis, Orientem dextero, Occidentem læuo, Meridiem vertice, Aquilonem calce, Philosopho teste, complectitur. Adde, eiusdem hominis quatuor esse nouissima; eiusque æternitatem cubo, siue quadro, signari. Quem quidem Microcosmum dum isto numero refertum auditis, simul eodem quaternario Megalocosmum plenum esse conspiciatis. Quid deinde? Eia Societas IESV, quæ quadrilittero isto nomine insignita es, quæque annum quadragesimum sæculo recurrente iam colis; omnibus beneuolè annuentibus, tetragrammato isti nomini per quaternarios triumphum adorna. Sed quia tuus iste triumphator in Israël, modò pauper est; age quadrigam Ezechielis illi emendica. Profiliat itaque in arenam cum suo curru Cherubinus iste, cui nomen est quadruplex, & cuius singula animalia quadriformia. Substratâ ardenti purpurâ insitat mediæ quadrigæ Verbum infans, salutis tesseram prætendens crucem; in cuius quadro latere, nomen salutis Iod, Schin, Vau, Ghain gemmâ fulgurante sculpatur. Quadrigam præcant quatuor Angeli, qui congregaturi electos à quatuor ventis: lateri dextero assistant quatuor Euangelistæ; læuo quatuor celeberrimi Doctores: subsequantur quatuor notissimi Religiosorum Ordines. tuque his te adiunge quadrimembris Societas, cuius Socij singuli, ac præsertim quatuor vota Professi, illud tetragrammaton nomen expediti ferre per vniuersi quatuor latera: ponè subeant præfata illæ nuper gentes quaternæ & quaternæ. Agite nunc Angeli, & quatuor argenteis tubis ter quater intonate: *In nomine IESV omne genu flectatur, celestium, terrestrium & infernorum.* Igitur flexo in primis poplite, quatuor inferorum loca sese incuruent: tuque deinde cum quatuor tuis partibus, quatuor elementis, quatuor anni temporibus, quatuor ventis, quatuor rerum substantiis, vniuersa terra subside: tu denique inclinare superna ciuitas in quadro posita, ter quaternis nixa fundamentis, totidemque portis ad quatuor cæli climata patefactis. Prouoluantur isthic in genua è vigintiquatuor sedilibus, vigintiquatuor seniores inter quatuor animalia constituti: & ex illis centum quadragintaquatuor millibus signatorum, ex ter quaternis tribubus filiorum Israël triginta sex millia quaternariorum venerentur hoc nomen, & alternis inclament: *Dignus est Agnus* (& cum diuinissimo nomine) *dignus est IESVS, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.*

Triumphus per quaternarios adornatus,

יְשׁוּעַ

Philip. 2.

Apoc. 5.

*Nomina
certas ob
causas
olim data*

Romanis,

Græcis,

Hebrais.

Vt autem puer esse pergam, qui felicia puero impositi nominis elementa sum nactus, modò eiusdem significationem perquiro. Olim solenne fuit Romanis, Græcis, Hebræis (vt alios complures omitam) non fortuitò, sed consultò, pro cuiusque vel publicâ dignitate, vel priuatâ integritate, aliâque de causâ nomen rebus accommodatum imponere. Ac primùm quidem Romani à victis gentibus domitisque Proinciis, ab Achaiâ, Africâ, Asiâ superatis; ab Allobrogibus, Balearibus, Callaicis subactis; à Geruliâ, Germaniâ, Macedoniâ subiugatis; Cæsares suos atque Victores Achaicos, Africanos, Asiaticos, Allobrogicos, Balearicos, Callaicos, Getulicos, Germanicos, Macedonicos nuncuparunt. Quòd si Græcorum lubet recordari; apud hos Artaxerxes à memoriâ Mnemon, Demetrius ab urbium expugnatione Poliorcetes, Damippus ab audaciâ Ceraunus, Dion Prusieus ab eloquentiâ Chrysoftomus, Pyrrhi proauus à robore Alcetes, Pyrrhus à belli nouitate Neoptolemus, Ptolemæus à beneficentiâ Evergetes, Phocion à probitate Chrestus, Seleucus à victoriâ Nicanor, plures denique ob alias rationes atque alias, sua nomina sunt auspicati. Quid iam de Hebræis? quid de sacris paginis? vbi quot nomina, tot vitæ argumenta; quot verba, tot propemodum notanda mysteria. Quid apud hos Adam? idem qui ex terrâ. quid Abraham? pater multitudinis. quid Isaac? risus. quid Iacob? supplantator. quid Esau? operans. quid Ioseph? augmentum. quid Benjamin? filius dexteræ. Sic Aaron, docens; Moyses, assumptus; Iosue, saluator; Saul, postulatus; Dauid, dilectus; ceterique innumeri, illud quod vitâ vel prodigio intus occultabant, nominis significatione foris prodiderunt. Ceterùm vt ex Latino, Græco, Hebræo fonte non temerè nomina dimanarunt; ita contendo, sacratissimum Seruatoris nomen, non nisi ab arcano consilio, atque altissimâ ratione suum omen inuenisse.

Matth. x.

*Refert Galatinus l. 3.
Arcan. c. 13.*

Tu igitur age in primis Matthæe, tot sæculis expectatum, tot prodigiis præsignatum, tot imaginibus adumbratum, tot vaticiniis prædictum, tot votis expetitur, tot suspiriis exoptatum, tot denique lacrymis quæsitum nomen edisere. *Vocabis*, inquit, *nomen eius IESVM*. Quid ita? amabo te. Interpretationem nominis assecutus: *Ipse epim*, ait, *saluum faciet populum suum à peccatis eorum*. Vnde planè illis assentior, qui existimant hoc nomen ab Hebraico illo *Iesuagh*, id est à salute, deduci, vt qui salus exstitit omnium, etiam nomen ipsum salutis obtineat. Multò sanè illud ante CHRISTI tempora à Rabbi Haccados, atate Consulum Romanorum est assertum, qui Antonium Consulem his verbis affatur: *Quia Messias homines saluabit, vocabitur IESVAGH: gentes autem alterius nationis, que fidem eius sectabuntur, vocabunt eum IESVM. Propterea inuenies hoc nomen IESVS designatum in textu Genesis 49. v. 10. Veniat qui mittendus est & ipse. Si enim accipias in Hebræo primas litteras harum dictionum, consicies nomen IESV*. Hæc Rabbi Haccados, quem Iudæi Magistrum nostrum sanctum soliti sunt appellare. Eodem artificio vsa est Sibylla Erythræa, quæ circa annos Ezechie Regis floruit: illa enim de CHRISTO quædam carmina Græca contexuit, quorum (quod mirabile est) primæ litteræ vnde inchoantur, in normam acrostichidis

chidis conficiunt eiusmodi sententiam: *Ἰησοῦς Χριστός Θεὸς υἱὸς σαωτήρ*, id est, IESVS CHRISTVS *Dei Filius Saluator*. Vbi ingeniosè insuper suo more Augustinus aduertit, ex prioribus litteris eorundem verborum exsurgere verbum *ἰχθύς*, id est piscis. At enim quis ille piscis? Non alius sanè quàm qui procelloso mundi huius naufragantis Oceano natans, submerso humano generi, velut alteri Ionæ, fida statio & salus extitit. aut ille, qui amarissimo dolorum suorum felle, sub vnius Tobix typo, oculos omnium reclusit. aut ille denique, qui in craticulâ crucis tostus ac torridus, perditio orbi non tantùm pabulum, sed salutem vitamque suffecit. Maneat itaque fixum ratumque singulari mysterio, IESVM, IESVAGH, hoc est *salutem*, nominari. Sed quantæ, obsecro, aut admirationis, aut venerationis esset IESVM salutem nominari, nisi veritatem significationis istius profuso cruore firmasset? Perge igitur, & fusi cruoris elementa iam cense; & etymologiam indaga. Verùm ego ad solum istius aspectum sanguinis erubescō & attonitus hæreo:

A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum. nihil horum capio, nihil intelligo. Neque enim professus sum de atrocissimo isto spectaculo me loqui aut velle, aut posse; sed dumtaxat pueri instar, litterulas voluere, & quid sibi velit IESV nomen, inquirere. Abundè mihi est, vt acquiescam, hoc nomen inane non esse: *Vocabis nomen eius IESVM: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Totum hoc nomen, totus IESVS est noster. Accede eia mecum, quisquis es, & eminus vestigia illius venerare, Numen est: pedes osculare, Pontifex est: manus prehensa, Dominus est: collo incumbere, frater est: os distuina, sponsus est. Totus enim IESVS, ac totum nomen illius, nostrum est. Quid trepidas? Age postula, vt donum tibi offeretur: admitte, vt depositum tibi credetur: exige, tibi soluetur vt debitum: tolle, tibi cedit vt pignus: immola, tibi parebit vt victima. Ne morare, ne dubitare, caeleste hoc donum, immortale depositum, liberale debitum, securum pignus, nobilem victimam; fidens postula, fidelis admitte, constans exige, securus tolle, felix immola. Pergat interea vnusquisque nostrum, ingentibus animis, imitatione CHRISTI, Christiani nominis partes omnes ac numeros, pro suo quisque vitæ genere, probis moribus, atque omni exercitatione virtutis implere. Vos verò præ reliquis, Patres religiosi, quibus illud IESV nomen multò religiosissimum est, pergite non tantùm priuato animarum vestrarum emolumento salutique consulere; sed tetragrammaton illud nomen, eiusdemque vim, per terras & maria, per quatuor orbis plagas feliciter propagare. Nihil enim animi vestri vigor, diuinitusque concessa dona habent maius, quàm vt possint; nihil ardens voluntas, & incensa virtus habet melius, quàm vt velit prodesse quàm plurimis. Dixi.

Lib. 18. de
Ciuit. c. 23.

Ierem. 1.

Math. 1.

ORATIO SECVND A.

*De nomine IESV in solennitate CIRCVMCISIONIS,
quæ præcipua est Societatis IESV.*

IESVS nomen cruentum est.

*Vocabis nomen eius IESVM: ipse enim saluum faciet populum suum
à peccatis eorum. Matth. 1.*

Quoniam hodiernâ die ipsum Verbum, adeoque ipsa eloquentia conticefcit, atque opere solo, & quidem cruento, loquitur; non videtur alienum fore à ratione, si hodie taceat omnis Orator, & pro exordio, folius voces operis audiantur. Vnde cum spectandi, non loquendi, sese offerat argumentum; nemo mirabitur me spectaculum exhibentem, non uti pristino more dicendi. Spectatores igitur adesse nunc iubeo, non Auditores: cum marito virgine, Virginem spectatricem, spectatores Angelos, spectatores vos vniuersos. Ecce tragœdiam inchoat prologus infans; Deus sine veste personatus, actor sine voce, choros exhibente vagitu, loquentibus lacrymis, nouo tragœdiæ ritu, primâ scenâ catastrophæ exhibet. Spectate: ecce pallent labra corallina; ecce marcent rosæ genæ; vbertim stillant geminæ ocellorum gemulæ; crebrò gemit os formosum; alternis singultit lacteum pectus. Spectate: miserè tremunt frigidulæ manus; vndique titubat mollicella caro; tenerè palpitant paruula cum corculo viscera; toti trepidant infantiles artus. Spectate: ad asperas tangentium manus tenella membra suspirant, culpam damnati, sine culpâ reus pauet; ad ictum & vulnus puer formidat; delicatulus infans ad cultum petrinum perhorrescit. Intereâ rigidam dextram tenerimus experitur; infons tormento plectitur; infantulusque, quem vixdum habet, sanguinem profundit. Ita *vocabis nomen eius IESVM*. Actum est. Cælum & terra, quid hoc est? Verène conspicio fortitudinem illam infirmari? fiduciam pauere? lætitiâ tristari? sanitatem ægotare? castitatem circumcidi? Euoluendum nobis hoc mysterium, retegendæ latebræ, inuestiganda ratio tam inusitati spectaculi, nominisque tam cruenti. Enimuero existimo quot circumcisionis, tot imponendi nominis fuisse rationes. Vos autem quotquot adhibui spectatores, nunc Oratores esse desidero; ut ego, qui in exordio tacitus omnia suspexi, reliquâ etiam oratione attonitus obmutescam; dumque ab omnibus tam noui, & hæctenus inauditi facinoris causam quæro, me nouum præstem omnibus Auditorem. Atque in primis dic age, cum marito virgine Virgo-mater, quæ potuit esse ratio circumcidendi talis infantis ac tanti? vnde infantulus aut hoc potuit meruisse, aut voluit tolerasse? meruítne qui peccare non potuit? voluitne qui fari nequiuít? velle potuit lapis lydius approbari? fons limpidissimus expurgari? nix candidissima emendari? sol splendidissimus illustrari? templum sacratissimum expiari? Quo nouo vel veteri more at-

que

Matth. 1.

*Tractan-
de causse
circumci-
sionis, ac
nominis.*

*Queritur
ratio à
Virgine &
S. Iosepho,*

quæ instituto hoc purissimum aurum correctum? erat sine scoriâ. serenissimum hoc speculum detersum? erat sine maculâ. laeuissimum hoc marmor expositum? erat sine scabritie. sincerissimum hoc frumentum euentilatum? erat sine paleis. integerrima hæc vitis putata? erat sine superuacuis sarmentis. Homo, inquam, omnium hominum innocentissimus circumcisus? erat sine crimine. Quid igitur causæ est? quid ad hæc Virgo-mater? Illa nihil ore, sed ad spectu flebilis adstat spectaculo, tam saucia corde, quàm Filius carne; seruatque omnia hæc in corde suo. Tacet vicissim (quid enim aliud agat?) modestissimus Ioseph, & depressio collo tragœdiæ huius spectator ingemiscit. Vos ego com-

quæritur
ab Ange-
lis,

Hebr. 2.

quæritur
ab homini-
bus.

A Philo-
sophis red-
ditur pri-
marario:

Heret. 30.
ab Astro-
logis secun-
da & ter-
tia:
à Medicis
quarta &
quinta;

pellō, vos testor, eiusdem tragœdiæ spectatores ac testes Angeli, quid tandem causæ est, cur infans, & infans quidem, hæc patitur? cur vim omnem non repulistis? At, inquit, homo cum sit, humana passus est. Ego verò contrâ: Non homo tantum, sed & hominis opifex est; si Patrem habuit, at ille feminam nesciit: si matrem vidit, at illa viri nescia permansit: Virgo quidem concepit infantem, at eundem ætate grauem virum circumdedit: expletis illum mensibus genuit, sed diu ante se genitum: natum vocauit, sed eundem patrem agnouit. Agite ergo iterum (dabitur enim scio hanc mihi veniam, benignissimi Cælitæ, si in tam suauis argumento vobiscum pergam arguari) nuper arcano matris latebat in vtero? sed eundem etiam tunc nullum mentis nostræ vestræque latebat arcanum. iacebat in solo? at idem fulgurabat in cælo. fugebat vbera? at idem regebat sidera. vagiebat in stramine? at tonabat in æthere. præsepi claudebatur? at vniuersa complectebatur. Quæ cum ita sint, non tantum infans, sed & Deus est: quî potuit ergo circumcidi, cuius origo, æternitas; cuius libertas, peccandi impotentia; cuius natura, bonitas; voluntas, integritas; opus, innocentia? Quid igitur causæ fingi aut concipi potest? Stant attonitæ Angelicæ mentes, tantumque spectaculum silentio ac stupore venerantur. Itaque pace vestrâ, immortales Animæ, ad mortales me conuerto; ad vos, inquam, Auditores, aut potius Oratores mei: vos enim, vt liberè quod sentio eloquar, hodie plus quodammodò iuris habetis quàm ipsæ beatæ mentes, cum de mortali Deo ratiocinandum est, qui nusquam An- gelos, sed semen Abrahæ apprehendit. Loquimini vos itaque, audiente me, quæ sit causa tam indignæ tragœdiæ: atque in primis, vt gradatim procedam, vos honestissimarum disciplinarum ornatissimi cultores Philosophi quid censetis? quid ex ipsis naturæ principiis, quid super hac re adfertis? Placuit, inquit, hoc manifesto signo ostendere, se germanam, veram, naturalem carnem, non ex vicino aère emendicatam, cælouæ decisam induisse. Ita est; & sic Manichæum, Valentinum, Apollinarem euertitis, vestræque sententiæ Epiphanium assertorem habetis. Quid vos Astrologi? Prognosticon hoc esse censetis, rei venturæ certumque præfagium? scio vobis manè cælum rutilans pluuiam portendere vespertinam; primamque illam purpuram sæpè serotinâ excipi tempestate. Quid præterea? Desuper, inquit, cælo micans sanguineus cometes, frequenter assolet Principis alicuius aut Regis interitum præfagire. Vt ut est; illud sanè omnibus exploratum est,

hunc

hunc primum imbrem, maximum nimbum; sanguinemque hunc, Regis Regum cruentam mortem fuisse consecutam. Vos autem, Expertissimi Domini, quid de hoc experimento pronuntiatis? Quia exuberantem in nos amoris calorem (vos febrim vocate) diutius in se ferre non poterat, an ei vena fuit incidenda? Bonum factum. Sed quid deinde? Anne ut humano generi iam senio confecto, propinato sanguinis infantilis haustu, vires, vitam, iuuentutem instauraret? Contendit enim multis argutisque rationibus Marsilius Ficinus, senem, si pueri sanguinem fugat, in nouam restitui iuuentutem. Penes vos hoc esto iudicium: sed & cura. Vos autem Iuris-periti, quid censeatis? quod est vestrum suffragium? Ideone fortassis hoc egit, ut iam spontaneus omnium Fideiusfor effectus, nondum cesso publicæ solutionis die, anticipatâ (ut loquimini) solutione, vel potius liberali donatione, aut refunderet creditori, aut donatario largiretur? Rectè habet. Quæ porro vestra sententia est, Eximij Domini, ac Magistri Nostri? Dicitis Primò: Ratio à priori est, quia sic voluit. Dicitis Secundò: Ratio à posteriori est, ut hoc signo sese ex celeberrimâ vetustissimaque familiâ magni Abrahæ esse, illiusque legitimum semen ostenderet. Ita sentit vobiscum vester Doctor Angelicus. Vos autem Togatæ Nobilitatis Amplissimi Consiliarij, vosque Nobilissimi Magistratus, quid in hoc actu Filio Dei propositum fuisse censeatis? An ut, quam olim Legislator legem omnibus tulerat, hodie confirmaret, atque opere suo ipse subscriberet? Certè hoc Apostolus innuit, dum ait: *Misit Deus Filium suum, factum sub lege.* vobisque consentit scitum illud vetus: *Patere legem; quam ipse tuleris.* An potius idcirco, ut legem hanc patiendò, eandem prudenter abrogaret, & iuberet nouam? Certè vobis hac in parte adstipulabitur Epiphanius. Sed cum de cruore hinc agatur, quid iudicatis vos fortissimi belli Duces, vosque sago Nobiles? Anne sanguinem hunc fudit generosissimus pugil, ut ostenderet sanguinolenta præludia maioris certaminis, ingentesque animos, quibus iam tum hostes nostros opprimeret, spolia detraheret, & de iisdem hoc stratagemate domitis triumpharet? Verùm hinc ego vobiscum demiror nouum pugnæ modum, vbi Imperator inermis periculosè duellat: cui sagum, panniculi; balteus, fasciæ; tympana, gemitus; tuba, vagitus; clamor, lacrymæ; tela, suspiria: cui Campus Martius, stabulum; currus falcatus, præsepe; sonipedes, asellus & bucula: cui certare, est vinci; cui stare, iacere est; cui denique triumphare, est sanguinem fundere. Victoriæ interim applaudimus tali, tantæque: quæ ut dolore ipsi stetit immenso, sic maximam nobis omnibus attulit voluptatem. Neque par est, ut vos ego præteream, qui Religiosam, & præ reliquis sanctiorem vitæ rationem professi estis; vosque Hierarchici Ordinis Viri Ecclesiastici: nisi placeat (quâ præditi omnes estis benignitate) hunc modò mihi fauorem impertiri, ut pro vobis Societatem IESV, cui hodierna solennitas in paucis celeberrima est, singulatim interrogem. Dicitur igitur, Patres religiosi, cur IESVS parens salutis, ac vitæ Princeps vestræ, fuerit circumcisus? An, ut obtemperandi exactam legem suâ admirabili obedientiâ stabiliret? Sic censet Epiphanius, vosque ita censeatis, quibus eadem virtus præ ceteris potissimum cordi est.

An

Lib. de Sa-
nit. tuendâ
cap. 11.

à Iurispe-
ritis, sex-
ta:

à Theolo-
gis, septima
& octaua:

3. par. q. 37.
art. 1.
à Togatâ
Nobilita-
te, nona &
decima:
Galat. 4.

Hæresi 30.

à Sagatâ
Nobilita-
te, vnde-
cima:

à Religio-
sis & Ec-
clesiasticis,

à Societa-
te IESV,
duodeci-
ma:

Ibidem.

An verò vt importunam carnis molestiam compescendam, & castimoniam rigidè colendam esse suaderet? Ita vobis suffragatur Ambrosius. Ea videlicet virtus est, quam sanctus Pater noster in omnibus optauit Angelicam; sed quam CHRISTVS modò desiderat esse diuinam. An fortè ne quemquam ex Iudæis offenderet; si, quod sanctè ac more Maiorum quisque vsurpabat, ipse solus abnueret? Rectè, vt & nos pariter caueamus, qui publico bono nascimur, ne vel vllis priuatis vniquam offendiculo simus. An eam ob rem infami hoc stigmate peccati voluit inuri, vt altissimæ in se demissionis omnibus præberet exemplum? sic Bernardus: sic minimæ Societatis Religiosi, ab hominibus minimi fieri, ab eisque despici æquo animo fortique toleremus. An propterea in sanctissimo corpore circumciscus est, illudque dignissimum IESV nomen accepit, vt nos qui diuino quodam consilio in huius nominis consortium vocati sumus, eiusmodi præclarum factum, non tantùm circumcissione quadam internorum animæ sensuum, verùm etiam exteriorum corporis æmulemur? Cum Apostolo nempe *semper mortificationem* IESV in corpore nostro circumferentes: vt non modò nomen, sed *et vita* IESV manifestetur in corporibus nostris; & quamdiu sanctissimi nominis, tamdiu circumcissionis illiusmodi recordemur. An ideò denique violentâ manu cruentum nomen assumpsit, vt vnusquisque nostrum sibi peculiariter inculcatum existimet, quod olim de eodem dictum Apostolo: *Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati?* Ita se res habet, vt scilicet pro salute mortalium acceptum illud diuinissimum nomen paratissimi simus, quæcumque vis vrgeat, effuso cruore vitæque oppignoratâ profiteri.

Tandem dicite vos vniuersi, quænam ratio circumcidendi? Numquid non propter hoc ipsum circumciscus, propter quod natus, propter quod passus? Ita cum vniuersis Bernardus. Vna omnium, vna singulorum est ratio, salus omnium, salus singulorum: & quemadmodum tota circumcissio salus est; ita totum nomen est salus: *vt saluum faciat populum suum à peccatis eorum*. Equidem ideò non ementitum, sed verum corpus indutus est: ideò legitimus filius Abrahæ fuit: ideò hoc cælum manè rubuit: ideò cruentus Cometa visus est: ideò hic Fideiusfor solutionem præoccupauit: ideò huic æstuanti incisa vena: ideò hanc Legiflator legem passus est: ideò Bellator sanguinolento Marte certauit: ideò denique obedientiam, castimoniam, animi demissionem, sensuum refrenationem, fortitudinem opere & cruento nomine docuit, *vt saluum faceret populum suum à peccatis eorum*, vt singulorum IESVS esset, & omnium. Eia ad salutem, ad IESVM vestrum currite singuli, currite vniuersi: ille omnes animi maculas eluet; ille vulnus omne sanabit; ille vniuersos reos absoluet & singulos; ille *saluum faciet populum suum à peccatis eorum*. Nunc quando hæcenus vos ego audiui potius, quàm dicentem me vos audieritis; liceat, oro, ad extremum, nomine omnium & singulorum, mihi tria verba depromere. Age itaque anima mea, cui maculæ multæ, cui vulnera multa, quæ sæpenuerò rea, ad salutem istam ocyùs propera. Ecce Bethlehemiticæ rupis scaturit primus fons; fontis noui primus riuus; noui riuus primum lauacrum: hoc laua me,

P IESV,

decima-
tertia:
Lib. 1. de
Abraham
cap. 17.
decima-
quarta:

decima-
quinta:

Sermone de
Circumc.
decima-
sexta:

2. Corinth.
4^a

decima-
septima:

Act. 9.

decima-
octaua.

Serm. 2. de
Circumc.

Matth. 1.

Zach. 13. IESV, & ampliùs laua, vt sua vaticinio constet veritas: *In die illà erit fons patens domui David, & habitantibus Ierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatae.* Ecce apertæ terræ prima vitis; sectæ vitis prima vua; vua nouæ primum vinum: ô mi IESV, mi *Samaritane*, vulneri meo infunde vel guttam! Ecce tribus Iudæ electus hortus; vernantis horti oliua prima; recentis oliuæ oleum primum. *Oleum effusum nomen tuum*, mi IESV: applica vim nominis huius animæ meæ, eritque vulneribus persanandis perfecta medicina. Quid denique? Ecce tribunal, sed Iudicis rei; sed Domini serui; sed Dei *sanguinum sponsi*. Parce, ô Iudex, qui pro me reus es; parce, ô Domine, qui pro me seruus es; parce, ô Deus, qui mihi *sanguinum sponsus* es! O mi Iudex, sed simul misericordiarum pater! ô mi Domine, sed pariter dilectè frater! ô mi Deus, sed idem blandiens infans! Dicam ego, spe erectus ac plenus: Non verebor hoc forum, vbi Patris est iudicare; vbi Fratris est patrocinari; vbi Infantis est sententiam dicere. Dixi.

ORATIO TERTIA.

*De nomine IESV.*Vocabitur nomen eius Admirabilis. *Isaia 9.**IESVM in condendâ Societate admirabilem fuisse.*

QVæ precatus est olim à Deo immortalis Societatis nostræ conditor Ignatius, illo die quo Romanus Pontifex illam augustissimo IESV nomine insigniri voluit, vt ea res sibi Sociisque suis ac Reipublicæ Christianæ benè atque feliciter eueniret; eadem nos singulari Dei beneficio, longo temporum ac laborum iam confecto cursu, plene cumulateque consecutos esse, meritò publicâ celebritate gratulamur. Quòd si enim illa solennis appellatio, Pontificis auctoritate consecrata, tantam habuit in se lætitiã, quantam nominis illius dignitas postulat: profectò cum iam peracti sæculi exordia progressusque cogitando repetimus, tantò maiori nos voluptate perfundi necesse est, quantò illustrioribus argumentis omnes diuini illius nominis in condendâ Societate numeros expletos intuemur. De quibus singulatim si loqui vellem, quis tandem esset orationi meæ modus? vnde principium caperem? aut vbi exitum inuenirem? Ego igitur, vt certos mihi fines terminosque constituam, istud breuiter nitar ostendere, IESVM in erigendâ propagandâque Societate, sui nominis admirabilitatem velut insigni posito monumento, orbi prodidisse. Verùm cum benè prudenterque admirandi vim ac naturam tenere, causæ meæ non mediocriter intersit, priùs intelligere necesse est, in quo vera admirationis sita sit ratio. Habent id quidem magnarum & inuolutarum rerum successus prosperi & inopinati, vt clamores & obstupescentium animorum varios & celeres motus in hominibus efficiant: verùm hoc euenit sæpiùs, vt plerique se iudicio multitudinis, quod in his rebus discernendis grauissi-

mum

mum esse non solet, circumueniri vgerique patiantur. Quid enim? armorum strepitu & tubarum sono populos late percellere, valere celeritate consilij, iter quocumque liberit hostium internecone sibi patefacere, disiunctissimas terras cursibus suis ac victoriis illustrare, an ego illud admiratione dignum appellem? Propius accedo. Nego ista esse admiranda, Respublicas iacentes erigere, dissipatas componere, examinatas recreare. Intrabo etiam magis. Nego eam satis iustam videri admirandi materiam, dæmones miserorum corporibus immerfos diuinâ vi expellere, cæcis ac surdis videndi audiendique reddere facultatem, mortuos ad vitam euocare, si in his rebus diuinæ gloriæ studium desideretur. Admirabilis est ille, qui æterna statuit virtutum suarum monumenta, posteris etiam ad exemplum salutemque profutura: illum omnes merito intuentur atque suspiciunt, qui cælestium armorum præsidio non Imperij, sed Religionis fines amplificat; qui non interfectorum millia numerat, sed seruatorum; qui nullum molitur excidium, nisi impietatis; nullos triumphos, nisi in cælum inuehentos. Si illo consilio salutis nostræ parens I E S V S hoc superiore sæculo Societatem nostram, velut generosam & ad quæuis certamina expeditam legionem, non militari tantum cingulo, sed etiam nomine suo donari ornarique voluit; si illam eduxit in solem ac puluerem præliorum; si illius laboribus dæmonum tyrannidem & flagitiosum illum triumphantum, è voluptatibus, auaritiâ, superbiâque concretum, grauissimè contudit; si furorem atque amentiam eorum hominum fregit, qui ex illo ganeorum suarum nidore atque fumo prorumpentes, bellum omni scelere & odio imbutum contra aras & sacra omnia comparauerant; si Romanæ Religionis intulit signa ad sola terrarum vltimarum; num quid est causæ, quin I E S V M in illa condendâ Societate, quæ res tantas eius auspiciis egit, admirabilem nominemus? Atque hæc admirandi ratio magnas profectò ex eo capite vires accipit, quòd ad illum rerum grauissimarum cursum conficiendum Ignatium Loiolam elegerit. Cum hominem nomino, satis mihi videor dicere. Eius enim vitæ rationem si inspexeris, in armis erat enutritus; si ingenij culturam, non humanis, non diuinis disciplinis instructus; si ætatis progressum, ad Latini sermonis ponenda rudimenta vix idoneus esse videbatur. Itaque post multa iam militiæ confecta stipendia, Grammaticæ studium aggreditur. Tunc denique? verumtamen aggreditur. Quo successu? dum primum per compendia vagatur, tantum abest vt progressus faciat, vt post diurnos labores, illi ætati vix tolerabiles, in ipsis adhuc principiis consistat. Opinor, cum decursa illi propemodum erit ætas, cum exhaustæ vires, cum sibi inutilis, tum de refutandâ hæreticorum insaniâ, de perditis ad frugem reuocandis, de impietate exterarum gentium abolendâ nequidquam cogitabit. Nam quis ex his tam obscuris desperatisque principiis non intelligat illas tam arduas ab Ignatio de Religioso cœtu fundando conceptas spes infirmis & labantibus fundamentis nixas fuisse? Et tamen (ô rem admiratione dignissimam! ô arcana ac suspicienda æternæ Mentis consilia!) dum omnibus humanis præfidiis destituitur, dum voluntaria rerum omnium inopia meditato-

Admirabilis IESVS in condendâ Societate, quòd ab eâ tantum bonis

quòd à mihi inchoata,

qui studio serò est aggressus,

retardat conatus, dum victum ostiatim quotidie quæritat, dum inter pueros sedet auditor, dum ingenij sui experitur tarditatem; Antuerpiæ, vbi paupertati suæ subsidium quærebat, Hispaniensem mercatorem, virum in primis opulentum, monere audet, grates vt agat Deo, à quo scilicet lectus sit, vt olim suâ in patriâ Societati IESV Collegium condatur. Lubet hîc mihi plusculum ingenio meo concedere: lubet animum, lubet admirationem pascere. Quæro ex vobis, grauiissimi sanctissimiq̃ Patres, Basili, Augustine, Hieronyme, & prudentissimi tractandorum animorum artifices: Homo quispiam, scientiarum omnium rudis, & non nisi inter castrorum clamores lituorumq̃ cantus ad bellicam virtutem inanemq̃ gloriam educatus, militaribus studiis alto quodam animo nuntium remittit: à rebus humanis ad diuinas se transferre serîo cogitat: neque in suam vnus tantum, sed in aliorum salutem toto pectore incumbere vehementer desiderat, paratus non valetudini, non labori, non vitæ parcere. Quid agat? quid moliat? quid est, quod hac tandem de re vobis possit videri? Profectò si rectè vestram integritatem atque prudentiam cognoui, non multum me fallit, si consulamini, quid sitis responsuri. Primum vitæ antea commissa expiare: deinde ad declinandas illecebras vitiorum in aliquo specu latitare: illic, si quidem tanto alienæ salutis desiderio teneatur, hac de causâ ieiunij & alijs asperitatum formis corpus atterere, in sacris precationibus horas complures quotidie ponere: aut certè, si hoc robore animi atque hac indole virtutis & continentie sit, vt sine contagione vllius turpitudinis ac sceleris in publicum egredi se posse confidat, facem omnibus ad omnem honestatem præferre. Dubitari vix potest, quin si audiat hominem id ætatis ad spinosas Grammaticorum præceptiunculas hauriendas sese conuertere, illico iudicaturus sitis, hæc ab illo studia conatu quidem magno, fructu verò minimo susceptum iri. Sed quid ego ita graues personas induxi? nimirum vt, si sanctissimi illi Patres hîc iudices sedeant, ego non perorando, sed rem simplici ac nudâ oratione proponendo conuincam, IESVM in molienda Societate prorsus admirabilem exstitisse. Quid enim? potueruntne vnus militis studia tam serò suscepta laceratas ac distractas pietatis atque doctrinæ reliquias colligere & instaurare? potuerunt incursionibus illæ hæreticorum atque impetus tam furentes ac violenti, vt omnes Reipublicæ Christianæ partes labefactandæ viderentur, eâ quam modò dixi imbecillitate sustineri? Enimuero, si quis ex altâ speculâ abhinc annos centum contemplatus fuisset, quanta flagitiorum ac deprauatarum opinionum labes totâ Europâ sese panderet, quàm impune pestilentissimorum hominum colluuijs florentissimas vastissimasq̃ regiones peruagaretur, quàm exiguæ ac propemodum nullæ agerentur aduersus illos perduelles multis in locis excubiæ: deinde si cogitationibus (quoniam agiles ac liberæ sunt) in Africam, in Asiam, in Americam se conuertisset, obseruassetq̃, quàm illic miserandum in modum prostratæ Religionis victrix impietas insultaret: postremum, si ad scholam illam retorsisset oculos, in quâ sub ludimagistro repuerascebat Ignatius, homo trium ac triginta annorum ætatis: hæc, inquam, omnia si ob oculos

& prudentium iudicio frustas

los habuisset, vnuquãne existimasset fore, vt post adeò tristia & ab omni rectè viuendi ordine ac ratione aliena tempora repente sæculum hoc cælis gloriosum, terris optabile, hæreticis ac sceleratis formidandum, barbaris inopinatum, posteris stupendum, nobis ob recentem eius memoriam multò iucundissimum oriretur? Atqui tam sublimium rerum spem suã agendi ratione intercludere potius, quàm orbi inferre videbatur Ignatius. Cùm enim hîc & illic, vagabundi in morem, manum ad stipem porrigit, & subinde in aliorum salute procurandã insigni quidem charitate, sed quæ viris etiam grauissimis inconsulta videbatur, operam gnaviter locat, ab urbium Præfectis in custodiam datur, quæstiones de eo habentur. Quid ad hæc Ignatius? gaudet hos pietatis suæ fructus sese carpere. Non, inquit, id defugio, neque in eo laboro: innocentia meæ tot in locis iniiciuntur vincula; iniiciantur fanè: volens illa complector. Quid igitur cogitas? an id cum animi tui decretis adeò præcelsis pugnare non vides? Quid? in neruo ac vinculis haberi, rapi ad tribunalia, in illo paupertatis squallore & nosocomiorum sordibus assiduè versari; sermonem aliis dare, odiosum omnibus fieri, hæc quò pertinent? Vt sanctioris vitæ & propositi socios tibi concilies? at, si id velles, auctoritatem tibi potius quodam splendore vitæ & commendatione famæ comparares. Vt CHRISTI causã nullo sis apud homines loco? at cuius nomen contemnitur, eius quoque monita haud magni putantur. Vt ægrotantibus consolationem aliquam adferas? at morborum contagia te prius conficient, quàm orbi tantoperè laboranti adesse possis. Multa, mihi crede, sunt eiusmodi, vt, etiamsi in homine priuato negligenda sint, tamen in eò qui se rebus gerendis admouere desiderat, omni ope declinanda videantur. Quæritur enim in priuatã iniuriã, patientiæ laus; in publicã, existimationis. Sed non dilatabo orationem meam: etenim posset esse infinita, si mihi libeat explicare, quàm præter sapientissimorum hominum spes atque iudicia Societatem suam IESVS è tenebris in apertum lucemque produxerit. Neque verò, quod admirandi causas incredibiliter exag-
gerat, illa circum incunabula sua magno nisu complures annos ex-
traxit: quemadmodum olim Romanos accepimus per annos ferè tre-
centos circum ipsam matrem suam cum finitimis fuisse luctatos. Vix-
dum orta diem viderat, cum ad Dei gloriam salutemque terrarum labo-
res suos non angustioribus quàm totius orbis regionibus definiuit.

quique se
abiecitum
apud om-
nes redde-
bat:

denique
quòd ea
breui tem-
pore fue-
rit toto
orbe pro-
pagata.

Quippe ab Oriente penetrauit trans Indum & Gangem ad Sinas & Iapones: ab Occidente cursum instituit trans immensam illam Oceani interfusi vastitatem, quã nouus Orbis à nostro dirimitur: omnes sinus, promontoria, littora, insulas, vrbes nouã & illustri Christianæ Religionis famã compleuit: in aciem & dimicationem cum hostibus venit: vicit: victos legem iussit accipere: maximaque victoriæ merces fuit, templa Deorum simulacris exinanire, æterno Numini aras erigere, cæli municipia & colonias fundare. Non fuit profectò, quòd fortissimum illum Hebræorum Ducem Iosue imitatus Ignatius, solem iuberet ad conficiendam victoriam stare. Quà sol surgebat, & quã labebatur, parem ferè ac perpetuum nobilissimarum victoriarum cursum

intendebat. Ita nimirum postquam se ipse vicerat, sperare victoriam orbis potuit. Bucephalum, equum illum ob ferociam toruitatemque vultus & naturæ durum atque intractabilem, ad frena sefforemque patientium adegerat Alexander. Restitit ad id Philippus rei nouitate recreatus, eumque ex equo desilientem paternè complexus; Macte, inquit, fili, hac fortitudinis gloriâ, & Regnum, quod istud animi tui inuictum robur æquare possit, armis quare: nam Macedonia mea te non capit. Itâne est? Equum insolentem Alexander domuit: continuone causa fuit, cur à parente audiret, vt ad nouas prouincias, quasi eximium præmium fortitudini debitum, conuolaret? Non opinor. At ex quo indomitas deprauatæ naturæ cupiditates tantâ animi præstantiâ Ignatius refrenauit, meritò Iesvs illum his identidem vocibus ad res omnium maximas incitasse creditur: Roma, Ignati, & Italia tota tuo minor est animo: Europa ipsa te non capit: noua Regna, nouus Orbis quærendus, vbi Religionis trophæa statuuntur. Tibi Hispanorum, tibi Lusitanorum Regum numerosissimæ classes nuperrimè seruiert, vt amplissima tuæ tuorumque virtuti explicandæ spatia aperirent. Quas Iesv Optimi Maximique Regis voces cum audimus, & iam tam inopinatis rerum maximatum successibus cumulas videmus; quid agimus? quid sentimus? possumus admirationem ipsi nostram continere? possumus res tantas sermone velle complecti, in quibus disertissimi Oratores omnes vires, neruos, opes, ornamenta, lumina, suauitates, flores, illecebras orationis suæ abforberi fateantur? Equidem verendum mihi non est, ne non videar ad illustrandam Iesv gloriam appositè perorasse, si (quod in diuinis rebus fieri solet) indictio mihi silentio tantarum rerum magnitudinem fuero veneratus.

*Orationibus de augustissimo IESV Nomine visum est
Inscriptionem subiungere, non tam ari quam posterorum
memoria imprimendam.*

REGI

REGI REGVM
DOMINO DOMINANTIVM
PRINCIPI REGVM TERRÆ
IESV CHRISTO:

SVB CVIVS AVGVSTISSIMI NOMINIS TRIVMPHALI SIGNO
NATA, CONFIRMATA,
IN CAMPVM EDVCTA
CONTRA TETERRIMOS RELIGIONIS HOSTES

SOCIETAS
ANNVM IAM CENTESIMVM
IGNATIO DVCE

VITAM PRO DIVINI CVLTVS INCREMENTO PACISCENS,
INQVEROMANI PONTIFICIS VERBA IVRANS,
AD TVENDAM SALVTEM MORTALIVM

Greg.
XV. in
Resp.
ad re-
lation.

DEO ET ECCLESIAE
TERRA ET MARI

NON SINE SVDORE ET SANGVINE
SOLO MAIORIS DEI GLORIAE STIPENDIO
MILITAVIT.

CVIVS

SAPIENTIAE CONDITAM
BONITATI PRODVCTAM
POTENTIAE CONSERVATAM

SOCIETATEM

REFERRE NOS VOLENTES LVBENTESQVE PROFITEMVR.

QVO

Q V O

ETIAMNVM ROMÆ ET VBIQVE PROPITIO,
 INTER OBLOQVENTIVM CALVMNIAS,
 INTER INSIDIAS HOSTIVM,
 INTER TORMENTA CARNIFICVM,
 RVINAS INTER PVBLICAS
 ERECTI STAMVS.

C V I V S

NOMINI DEBEMVS, VIRTVTI TRIBVIMVS,
 GLORIÆ CONSECRAMVS,
 QVOD IN OMNIBVS

* 2. Cor. 4.
 secundum
 lectionem
 Ambrosij,
 Theoph.
 Caiet &c.

*PREMIMVR, SED NON OPPRIMIMVR,
 PERSECVTIONEM PATIMVR, SED NON DERELINQVIMVR;
 DEIICIMVR, SED NON PERIMVS,
 SEMPER MORTIFICATIONEM IESV IN CORPORE NOSTRO
 CIRCVMFERENTES.

ILLI NOMINI, ILLI NVMINI,

C V I V S

AD VERITATEM SPLENDOR ILLVMINAT,
 AD VIRTVTEM RVBOR INFLAMMAT,
 PATERNIS IGNATII LEGIBVS
 DEVOTA ET CONSECRATA SOCIETAS
 FVLGOREM NON AFFECTAT ALIENVM,
 IESV SVI RADIIS SAT ILLVSTRIS,
 NEC PALLESCIT AD SVSPICIONEM MORTIS ET VVLNERVM,
 MEMOR ETIAM HVNC VICISSE POST SANGVINEM.

ORA-

ORATIO QVARTA.

*De IESV CHRISTO Duce nostro sequendo, & quid in nobis
efficere debeat recordatio nominis nostri Societatis IESV.*

QVÀ Dei prouidentiam contigisse dicam, Ignati, vt Societatis à re condita sanctissimam appellationem vniuersæ ceteroqui Reipublicæ Christianæ salutarem ac communem, vni tibi tuisque asseclatoribus propriam esse volueris atque militarem? neque enim te virum cum in omni tuâ actione prudentem & circumspectum, tum diuinâ luce præ multis illustratum, fas est existimare, in re tanti momenti quidquam sine ratione, consilio, auctoritate statuere voluisse; præsertim cum & suauissimum Pacificatoris IESV nomen, & militiæ interim, quam sub eodem lati alacresque profitemur, Religio, tam apta inter se ac colligata, tamque firmo ac reciprocante nexu coniuncta copulataque existant, vt, quoniam Imperatoris sui nomine insignita est, nec Societatem IESV sine eius Duce concipere, nec Ducem eius IESVM sine Societatis inscriptione recordari facile possimus. Quid enim? an non, cum primum IESV nomen Assertori salutis nostræ fuit impositum, aurea sæculorum omnium pax, nobiliore fœderis arcu, in carne eius sancta & cum Deo confirmata est? an non, cum vagè dispersa, in eandem eum Iudæis Ecclesiam coalescere cœpit Gentilitas, non iam amplius Synagoga, sed Societas IESV Filij Dei cœpta est nuncupari? Quo igitur vel auctore tranquillissimum pacis nomen ad militaris sagi tumultus transferre, vel assertore eminentissimæ dignitatis titulum vni à te instituto Ordini ausus es vindicare? Equidem sic arbitror, Auditores, id non nisi magnæ illius Prouidentia cuncta moderantis ductu iudicioque factum esse (eo præsertim Ecclesiæ statu ac tempore, quo latebris suis Orcique tenebris emersa recens hæresis, sacrilegas perfidiæ faces toto Septentrione longè lateque circumferebat) vt & signum illud belli, pacificum aliàs ac lene, contra perduelles ad infringendam illorum audaciam Ductor nouus extolleret; & legiones suas aduersus immanem illam furiam teterrimamque pestem, quæ iam palam & armata volitabat, in campum aciemque prodituras, non suo Ignatij, aut cuiuspiam è mortaliū genere Imperatoris, sed Societatis IESV titulo condecoraret. Nisi enim ex obiectâ diuinitus CHRISTI crucem humero gestantis specie (cui iam tum ab æterno Patre, quam designauerat animo, militia commendabatur) certò didicisset, ita fixum nimirum ratumque diuinâ lege esse, vt istiusmodi auspiciis noua castra metaretur; nequiquam sanè, quæ erat modestiâ & submissione, augustissimam communis Ecclesiæ nuncupationem aut sibi suisque vindicasset, aut ad erecti à se vexilli religionem sacramentumque traduxisset. Tum enim verò non moueri se, sed impelli; non excitari, sed inflammari; non duci, sed cogi quodammodò occultâ vi imperioque sensit, ad perpetuum atque implacabile bellum vno hoc copiarum suarum Duce atque auctore nefariis diuinæ gloriæ proditoribus inferendum: vt iam minimè

Q mirum

mirum videri vobis debeat, Auditores, si hodiernâ die studium omne meum cogitationemque ad hoc argumentum paulò latius explicandum conuerterem, quo perspectum vobis penitus probatumque sit, omnem vitæ nostræ rationem in hoc sitam esse oportere, vt præclarissimorum facinorum imitatione fortissimi Ducis nostri IESV CHRISTI, à cuius Societate nomenclaturam accepimus, vestigiis pressè insistere firmiterque possimus.

Dux IESVS
sequendus
ab omnibus:

Isa. 55. 4.

Fuit quidem hæcætenus semper, atque etiamnum est, æterni Dei firma immobilisque voluntas, ex abdito rationis increata consilio profecta, vt quotquot imaginem Filij sui nobilissimæ Mentis à se procreata similitudine repræsentarent, eundem & veritatis testem, & militiæ ducem, & disciplinarum omnium magistrum sequerentur. Quorsum enim spectat illa vaticinantis Isaïæ vox: *Ecce testem populis dedi eum, ducem & præceptorem Gentibus?* Inter tot opinionum, quæ mentibus nostris de rebus diuinis obijciebantur, varietates fluctuabamus incerti cui potissimum sententiæ præberemus assensum. quis consilio adeset dubitantibus? quis mobiles nutantesque firmaret? quis de obscurâ veritate certos, de perplexis quæstionibus expeditos, de mysticis supra sensum omnem cogitationemque positus redderet securos? Tenebamur profundissimâ quâdam ignoratione rerum omnium, quæ quidem ad consequendam salutem vtilis ac necessaria sunt. quis rudes atque imperitos vitæ melioris præceptis imbueret? quis ignaros religionis excolleret? quis tot inter commentitias Deorum Gentilium formas veræ diuinitatis naturam, cultum, carimonias edoceret? Post oblatum principio naturæ nostræ vitium ac corruptelam, grauissimis eramus erroribus irretiti. quis labyrinthos explicaret? quis expediret anfractus? quis finis euolueret? quis viarum itinerumque, quæ ad æternam salutem tendunt, ignaros per angustas & perplexas vitæ semitas duceret? Rempublicam habebamus iam inde à primis incunabulis veriore fato quàm Cadmea olim progenies, mundi militiæ deuotam. quis haberet delectus? quis armis instrueret? quis ad pugnam exerceret? quis è castris in aciem educeret? quis signa præcederet? quem Imperatorem milites sequeremur? *Homo*, ait ille, *sequendus non erat, qui videri poterat; Deus sequendus erat, qui videri non poterat.* Quid istuc rei est, Auditores? numquid perturbati animo? numquid percussi? numquid conterriti estis? O miseros nos hac lege, planeque perditos, nisi consilium à Misericordiâ supra fidem omnem rationemque humanam diuina Bonitas ac Sapientia excogitarit? Bellum nobis cum infestissimo hoste gerendum est; tirones cum veteranis, imbelles cum fortibus, rudes atque ignari cum vaftris exercitatisque committendi sumus. Habent illi, quem sequantur, antesignanum Luciferum, tam viribus potentem quàm victoriis clarum; nos contra nudi atque inermes, ratione, consilio, præfidiis omnibus destituti, quem iniuriarum depulsorem? quem defenso rem vitæ? quem salutis vindicem? quem militiæ nostræ principem auctoremque instituemus? Hominemne quempiam ex Adami stirpe procreatum? at omnes illi iam victi prostratique iugum illius crudelissimum ignominiosissimumque patiebantur. An aliquem ex cælestibus

S. August.
Serm. de
Nat. Dom.
cit. à sancto
Thomâ
3. part. q. 1.
art. 20.

non hominum
aliquis aut
Angelorum:

bus spiritibus? hi verò etsi & naturæ viribus pares, & gratiæ præsidio fortiores, & assiduitate vincendi ac gloriâ celebriores essent; quo modo, cum humanis obtutibus corporum expertes obijci non possent, signa nostra anteirent? quo modo in hostem ducerent? quo modo laborum, periculorum, vulnerum, mortis denique contemnendæ exemplo timidos nos segnesque excitarent ipsi naturæ sublimioris atque immortalis beneficio securi? Deumne ipsum sapientiâ & potestate infinitum? ita quidem oracula diuina pronuntiabant: *Dominum Deum vestrum* Deut. 1. 3. 4. *sequimini, & audite vocem eius.* Enimuerò cum haud minus ipse quam Angeli à corporum naturæque humanæ concretionem longè esset remotissimus, quâ se ratione spectandum oculis nostris offerret? quo modo æstus, frigus, inedia, egestatem rerum omnium, ærumnasque militaris instituti proprias, nullius ipse egens toleraret? Hic nimirum misericordiâ nobis & commiseratione opus est, ne funditus intereamus. Inuenit medium suprema Bonitas, quo sociatâ vtriusque naturæ communione, atque in vnâ personam coagmentatâ, ante oculos atque ora idcirco enim incarnatus: nostra mortalem carnem conditionemque indutus versaretur Deus. Quid igitur? *Vt exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem* August. sup. *homo sequeretur, Deus factus est homo.* Præclare profectò atque sapienter! nam si rem ipsam attentius inspicere, suisque, vt quidem fieri par est, momentis expendere velimus, nõne hic (quod secundum Augustinum Angelicus quoque Doctor annotauit) eminentissimus inter alios finis est, ob quem Dei Filius humanæ naturæ copulatus est? nempe vt earundem, quibus obnoxia illa est, miseriarum communicatione, tantò efficaciore ad sequendum se stimulo perurgeret, quantò constaret ipso vsu experientiâque certius, nullius ærumnæ periculi que præterquam vnus peccati immunem esse voluisse? Nõne idcirco & inedia vexari, & siti confici, & exhauriri laboribus, & violari contumeliâ, & cruciari vulneribus, & morte denique acerbissimâ extingui voluit, vt ad eandem belli periculorumque societatem vocatos esse nos recordaremur?

Sed nimirum certandi hæc pro salute nostrâ atque Ecclesiæ incolu- maximè Societatis Religiosæ. mitate Ducis exemplo atque imitatione necessitas, communis bonis omnibus, nescio quonam pacto Ordini nostro propria, maius aliquod studium à nobis maioremque contentionem in hoc laudis genere requirit. tamen enim dignitas nominis, quo insigniti sumus, æqualiter concessa sit omnibus; ipsa tamen appellatio, postquam diuini instinctu Numinis sigillatim adhibita nobis est, angustioribus terminis cœpta Primò, propter appellati- nem nomi- nis IESV, definiti, itaque circumscribi visa est, vt, cum eius ratio ad omnes, vsus tamen officiumque pro Ecclesiâ dimicandi ad Religiosos Societatis nostræ viros, præcipuo ac peculiari quodam Romani Pontificis indulto, pertinere videatur. Ignorare certè potest nemo, quod nos experiri quam oppugnant heretici. etiam quotidiano sensu gloriamur, neminem ferè grauissimis hisce temporibus Fidei Religionique bellum indixisse, qui non vnâ inimicitias nobiscum immortales sibi duxerit esse suscipiendas. Non minus de Societate quàm de Paulo dictum arbitrere: *Ego enim ostendam illi,* aa. 9. *quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Deus bone! quot impetiti calumniis?

niis? quot laceſſiti iniuriis? quot libellis vexati? quot lacerati linguis? quot ſtylis confixi ſumus? in conuiujs rodunt, in circulis vellicant, ludificantur domi, calumniantur foris; palàm inuido, clàm maledico dente carpunt; prosperis rebus noſtris dolent, aduerſis lætantur, ruinis exultant. Quidquid vſp̄iam deprauatarum doctrinarum in lucem typis extruditur, quidquid in rebus fidei peruerſum iuxtà ac controuerſum diſputatur in ſcholis, quidquid voce publicâ declamatur in ſuggeſtis; id omne contumelijs & conuitijs aduerſus Societatem conſperſum eſt; velut aut inſicetum futurum ſit omne mendacium, quod non hoc ſale fuerit conditum, aut ſine ratione ac fundamento aſertum, quod ab his contra nos obtreſtationibus pondus aſſenſionemque ſuam non acceperit. Omnium certè inimicorum fidei tela ſic in nos contorquentur, quaſi ſanctitatis ac Religionis Catholicæ integritas in noſtrâ vnius Ordinis incolumitate ſita ſit: quo velut robore quodam publicæ ſalutis conuulſo atque labefactato (vt illi quidem ratiocinantur) mox ipſa fides, pietas, cærimonix, cultusque priſtinus, euelli penitus atque extirpari nullo negotio poſſe videantur. Sed hoc quidem beneficium interpretamur, cum, vt dixi, in laude ponamus, improbis diſplicuiſſe. Interim alienatione iſtâ veſtrâ vtimur, hæretici, contra impias & nefarias molitiones quibus veritatem impugnantis; tantoque maiore impetu aſurgimus in deſenſionem omnium, quanto magis vni impetitur: ad maledicta & probra, quæ ore ſpurco in nos ingeritis, tardi, imò ſegnes; ad iniurias verò ab Eccleſiâ propulſandas prompti, alacres, expediti. Quo in certamine, vti & in rationibus vitæ noſtræ Inſtituti que vniuerſis, id & præ oculis habemus, & præ nobis ferimus, ne quid diuerſum, nedum pugnant aut alienum ab exemplo Ducis noſtri feciſſe videamur. Siquidem vnum hoc certum nobis perſuaſumque eſt, vt à Deo ad *Societatem filij eius* vocati, huic dumtaxat mereamus, huius tantummodo ſigna proſequamur, hunc vnum in otio ac puluere, domi militiæque, certiffimum omnis virtutis & ſanctitatis exemplar imitemur. Hæc & vocationis noſtræ finis, & appellationis cauſſa, & perfectionis denique ſumma eſt: cui quemadmodum à maioribus noſtris ſatiſfactum ſit, ſi honorifficentiſſimo Pij IV. teſtimonio comprobare voluero, neſcio proſectò, ampliorèſne inuidiæ inimicitias timere ab obtreſtatoribus, quàm imitationis fructum à nobis ipſis ſperare debeamus. Augebat ille minimam hanc Societatem cum fauore ſuo, tum ornamentis atque immunitatibus innumeris: quæ ne temerè aut fortuito in indignos, ſed benè de Republicâ Chriſtianâ meritos, congeſſiſſe videretur, beneuolentiæ rationem ſuæ orbi Catholico verbis hiſce teſtatam eſſe voluit: *Qui ſicut nomen Sociorum IESV aſſumpſerunt; ita opere, doctrinâ & exemplis Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM imitari & eius veſtigia ſequi nituntur.* Quidquàmne dici potuit aut ad explicandam nomenclationis noſtræ intelligentiam manifeſtius? aut ad retundendam hoſtium calumniam potentius? aut ad Ordinis noſtri laudem ſplendoremque amplificandum glorioſius? aut ad æmulationem imitationemque CHRISTI in animis noſtris excitandam vehementius? Vellem equidem, maledici iſti calumniatores, cum publicis declamationibus

1. Corint. 1.

Bullarium
Societat.
pag. 74.Vellicant
maledici:

tionibus & scriptis, famamne dicam an popularem auram, ex nominis nostri vellicatione aucupantur, dimissâ tantisper calumniandi libidine, assumptâque ratione tam hoc ad se referant, sibi que dictum existiment, quàm & audiunt & intelligunt, summo Dei in terris Vicario placuisse. Quid enim? licuit per Apostolicam Sedem Francis duobus eximiam sanctitate viris, vni Minorum, Minimorum alteri, nomen, ad imprimendam altius affectatorum suorum animis submissionis virtutem, velut proprium vsurpare, quò firmius sibi persuaderent, tantò ipsos modestiores in omni vitâ esse oportere, quantò suâ ipsi compellatione conuinci possent manifestius moribus suis officioque defuisse, nisi se minores, minimosque omnium exhibuissent. Licuit præcellentibus Magnæ Matris cultoribus, eiusdem Pontificis auctoritate, Seruitis vocari; vt nifivocabulum externamque mentiri speciem aliud agendo vellent, Marianæ seruitutis tam nobilis; tamque liberæ, numquam immemores essent. Licuit eodem iure Sanctimonialibus quibusdam, non Matrum aut Sororum, quo ferè reliquæ notantur, sed Angelicarum titulum sibi vindicare; vt beatarum mentium nitorem atque castimoniam æmulandam sibi esse repetitis identidem appellationibus commonerentur: Ignatio Sociisque eius vitio vertetur, si ex nomine diuinitus Ordini suo concesso arctiore quodam vinculo obligari se fateantur, ad Ducis sui IESV, cuius esse se socios numquam non volunt meminisse, vestigia pressius constantiusque prosequenda? At Societatis IESV nomen commune est Christianis omnibus. Rectè equidem. Et sociis IESV vocari licet cunctis qui *in nomine Domini* IESV salutaribus aquis abluti sunt. Bellè profectò. Et eiusdem Societatis dignatione ad sequendum IESVM prouocari nos excitarique manifestum est. Enimuerò sapienter. Verùm & Minorum & Minimorum & Seruitarum & Angelicarum nomen, resque ipsa communis est Christianis vel omnibus, vel certè optimis; num igitur insolentiæ idcirco, temeritatis, arrogantia arguendi sunt homines sanctissimi, qui instincti diuinitus, Pontificis Summi si non iussu fortassis aut consilio, auctoritate certè atque approbatione, quod publici iuris fuit, peculiaris cuiusdam officij præcipuique obsequij professione, velut accepti beneficij susceptæque vltro obligationis memoriâ, ad se transtulerunt? Vocentur sanè Societates IESV quotquot orbe toto cætus existunt bonorum; non inficiamur, neque inuidemus. Excitentur etiam huius nominis recordatione ad instituendam vitam Saluatoris quàm simillimam; gratulabimur profectò, atque etiam laudabimus. nemo sit qui præclarissima heroicarum eius virtutum exempla non ad se quoque pertinere existimet; optimè me hercule ac diuinè. Utinam quidem omnes ita sentiant, planeque id sibi non persuadeant modò, sed etiam agant atque efficiant! At si & Dei voluntate, & Apostolicæ Sedis gratiâ, Ignatius sibi suisque præcipuam quamdam ex hac notione imponendam esse necessitatem iudicauit hoc propius militiam IESV virtutesque eius in omni vitâ sequendi, quò cum nomine ipso, quod gerimus, connexa indissolubilius atque coniuncta perpetuam quamdam animis obiciunt speciem memoriæque muneris nostri sempiternam; quid, amabo, excogitauit arro-

probat
Pontifex:

Act. 19.

ganter? quid insolenter, superbè, contumaciter inuenit? quid à Religio-
 sâ summisione alienum? imò, quid non cum ratione, consilio, pru-
 dentiâ, pietatis perfectionisq̃ studio coniunctissimum vsurpauit?
 Societatis IESV vocabulo nuncupamur: magna, excellens, & supra
 meritum omne appellatio. fatemur equidem ingenuè. At, per Deum
 immortalẽ, quid hoc tandem aliud est quàm Imperatoris IESV so-
 cios, contubernales, commilitones esse nos oportere? quid nisi ad labo-
 res ærumnasq̃ue generosè perpetiendas, ad fortiter aduersa omnia supe-
 randa, ad crucem animosè IESV duce atque auspice ferendam vocari?
 quid nisi sub imperiis IESV pro salute proximorum stipendia facere?
 sub signis IESV contra vitiorum ac inferorum phalanges militare? sub
 IESV auspiciis sanguinem vitamq̃ue diuinæ gloriæ deuouere? Quis
 sub hoc Duce timidus aut ignauus audeat comparere? Etenim si, uti
 in ceteris ferè rebus omnibus, ita in bello nihil æquè milites excitare
 solet ad res præclarè fortiterq̃ue gerendas, ac claritas Ducis, exempli-
 que propositi cum spe laudis & præmij amplitudo; quo animi robore,
 quâ constantiâ, quâ magnitudine præditos esse conuenit, qui Duce glo-
 riamur omnium, quotquot anteaetis retrò sæculis exstiterunt, aut fu-
 turis porrò exstituri sunt, prudentissimo, fortissimo, præstantissimo?
 cuius in re militari maior laus esse potest atque dignitas? cuius in bello
 contra tartareos hostes suscipiendo par sapientia atque consilium?
 cuius in administrando præstantior virtus ac fortitudo? quis præliis ex-
 ercitior? victoriis clarior? triumphis celebrior? Non adolescentiam
 ille suam aut iuuentutem, quod de Alexandro & Pompeio litteræ pro-
 diderunt; non virilis ætatis robur, ut plerique felicissimi Imperatores;
 sed infantiam à pugnis victoriisque auspicatus est. veterrimum terri-
 mumq̃ue Orci serpentem non fabulosus in cunis Hercules adulterâ fa-
 tus, sed verior Dei soboles Virgine-matre progenitus, primo sui ortu
 nascendique initio elisit, afflixit, protriuit. Vixdum lucem hanc mor-
 talibus communem adspexerat, cum æterni Patris imperium, olim ad
 se propheticâ voce delatum, *Velociter spolia detrahe, citò prædare*; occu-
 pandum vincendi celeritate ratus, vnâ cum nominis à se suscepti ap-
 pellatione bellum orsus est, mox exitio hostibus, nobis saluti præsidio-
 que futurum. *Voca nomen eius, Accelera spolia detrahete: Festina prædari.*
Quia antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suam, auferetur
fortitudo Damasci, & spolia Samarie, coram rege Assyriorum. Obluctaba-
 tur vaferrimus callidissimusque draco consuetis fallendi artibus: oppo-
 suit fallaciæ præstigiisque eius diuinæ sapientiæ consilium, cui pro-
 prium ac solenne est *apprehendere sapientes in astutiâ eorum.* Contendebat
 robore ac potestate, qui sibi factus videbatur *ut neminem timeret*: in-
 fregit in ipsâ carnis nostræ imbecillitate vires illius, & *detraxit fortem*
in fortitudine suâ tenellus infans: cuius *si fortitudo quæritur, robustissimus*
est. Exultabat manubiis, spoliis, tropæis cum plurimis, tum nobilissimis,
 tantò ad interitum generis nostri ferocior, quantò successu ipso bello-
 rum euentuque elatior; *exiuit obuiam vincens ut vinceret*: stitit au-
 daciam furentis, superbiamque vitæ deuotione compressit, omni Codro
 Deciiisque gloriosior. Insolecebat triumphis, nec iam annis aut lustris
 prædo

truetur fi-
nis;

qui est for-
titer cer-
tare

sub IESV

Duce for-
tissimo:

qui na-
scens vi-
cit

demonem;

Ita. 8. r.

Ibidem 3.

Iob 5. 13.

Iob 41. 24.

Iob 24. 22.

Iob 9. 19.

Apoc. 6. 2.

moriens

prædo laureatus, sed diebus, imò horis singulis pompas suas palmaris
 latro numerabat: momento compescuit iactantiam, & exspolians prin- Colof. 2. 15.
 cipatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semet-
 ipso. Quid, quòd cum morte ipsâ inferisque, quæ duo à nemine viola- mortem &
 ri vnquam, nedum vinci potuere, congressus, vtraque felicissimè ex- infernum.
 pugnavit, expugnata diripuit, direpta in ordinem potestatemque suam,
 maximâ hominum latitiâ, Angelorum gratulatione, dæmonum lucâ,
 terrore, admiratione, redegit? *Ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero inferne.* Osce 13. 14.
 Incredibilia quidem ista sunt nostris sensibus, supraque naturam; exci-
 tant tamen nescio quo modo in nobis commemoratione ipsâ prouo-
 cantque non tantùm diuinorum eius operum, quæ imitari non possu-
 mus, admirationem ac venerationem, verùm etiam virtutum illius,
 quas assequi vtrumque nitendo fas est, desiderium atque æmulationem.
 Etenim si æstimatio auctoritasque Ducis militum animos incitare so- Hic nobis
 let ad salutem suam in discrimen pro vitâ atque incolumitate illius of- sequendus.
 ferendam; si consilium atque in rebus difficillimis sapientia, si vsus pe-
 ritiaque rei militaris, si animi magnitudo, si præliorum fortiter felici-
 terque gestorum gloria, si triumphorum numerus ac splendor legio-
 nes ipsas excitare solent ad quæuis pericula pro tuendâ communi sa-
 lute, priuatâque Imperatoris vitâ ac libertate, contemnenda; quis no-
 strum tam officij nominisque sui immemor erit, qui tanti Ducis tam-
 que augusti, in quo hæc omnia summa nacti sumus, non dico igno-
 miniose signa deserere, sed degeneris animi turpitudine gloriam audeat
 inquinare? quis, nisi Duci suo perduellis, non animum colliget? non si IESV
 vires acuet? non vim omnem potentiamque explicabit, ad præclarissi- miles di-
 ma eius vestigia *per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam fa-* cimur.
mam, per cruciatus, vulnera mortemque ipsam acerbissimam conse- 2. Cor. 6. 8.
 ctanda? Pudeat profectò nominis, quem imitationis piget: neque enim
 socium militemve IESV fas est appellari eum, qui sub Imperatore tam
 forti tamque magnanimo putauerit ignauo sibi atque otioso esse licere.
 Veniat in mentem, oro, vox illa Ducis nostri inter postremas eius no-
 bilissima, quâ se non vnus dumtaxat submissionis, sed omnium pul- id enim
 cherrimarum virtutum exemplum militibus suis, ad excitandam in eo- voluit,
 rum animis æmulationem, proposuit: *Exemplum dedi vobis, vt, quem-* Ioan. 13. 15.
admodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Condere testamentum ani-
 mus erat postridie morituro. quas tabulas scriberet? quid quibus he-
 reditatis distribueret? quid omnium præterquam paupertatis indigus
 legaret? Annæum Senecam ruptis mox venis interiturum, cum prohibi-
 bitus à tyranno esset tabulas instituere, conuersum ad amicos, quibus-
 cum iucundè vixerat, dixisse ferunt, quando per Cæsaris imperium
 aliud iam agi nec liceret, neque quod legaret suppeteret, imaginem se
 iis vitæ suæ, quam nullus ingrati discipuli furor & crudelitas ereptura
 essent, hereditatis loco relinquere. Non fuit hæc profectò, si rectè di-
 ctum expendimus, nisi inanis quædam Philosophi illius ostentatio, ar-
 rogantia quàm virtutis, quâ se præditum videri optabat, similior. Ve- imaginem
 rior omnino germaniorque honestatis species illa, quam sanctiore iure vite sua
 ad nos deuolutam, vltimâ Ducis nostri institutione velut hereditarium legans.
 quod-

quoddam pignus à CHRISTO accepimus, imaginem nempe virtutum eius, memoriamque vitæ sempiternam. Hæc intuenda nobis atque amplectenda semper; hæc tamquam militare symbolum circumferenda est; hæc ad iniuriarum perpersionem, mansuetudinem, benignitatem, reliquarumque virtutum exercitationem exstimulandi sumus; hæc ad tuendam Veritatis Fideique Catholicæ propagandæ studium excitandi; hæc ad exemplum militiæ eius æmulationemque accendendi; hæc ad implacabile cum vitiis odium, perpetuumque cum hostibus diuinæ gloriæ bellum suscipiendum inflammandi. Hæc nimirum illa est, quam Gentium Apostolus & in seipso expressit, & imitandam omnibus qui IESV castra sequuntur, commendauit. Deum immortalem! quot ille quibusve sententiis id agit, vt Imperatori nostro quàm simillimi efficiamur? nunc Corinthiis inculcat semel iterumve: *Imitatores mei estote, sicut & ego CHRISTI.* modò Galatis sensu affectuque charitatis tenerrimo: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur CHRISTVS in vobis.* tum Ephesiis: *Estote ergo imitatores Dei, sicut filij charissimi.* Iam verò illud ad Romanos quo pondere & efficientiâ diuinæ rationis: *Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui?* quàm elegante appositaque similitudine: *Sicut in die honestè ambulemus, non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitis, non in contentione & æmulatione: sed induimini Dominum IESVM CHRISTVM?* Nam quid hoc tandem aliud est CHRISTVM indui, quàm virtute, moribus vitæque eius exemplo ita penitus circumuestiri ac tegi, vt non iam animo spirituque nostro vegetari ac viuere, sed mente ac ratione quâdam sublimiore, ad exprimendam immortalem diuinitatis in mortali corpore similitudinem videamur. An non, vt Chrysostomus olim dixit, *homo indutus id esse videtur, quod indutus est?* Stola muliebri virum induc, feminam putes; hanc virili togâ si vestiueris, marem arbitraberis: rusticum in purpurâ, regem; hunc in lacernâ, rusticum interpretabimur. quo quis cultu atque amictu inceserit, hoc vel esse vel videri velle profitebitur. Mundi oblectamenta si quidem mente induimus, quid nisi mundus? si carnis illecebras turpesque voluptates, quid nisi caro? si speciem virtutis & honestatis, quid nisi virtus honestasque? si denique CHRISTI Imperatoris nostri mores ac vitam, quid nisi CHRISTVS ipse quâdam viuendi similitudine efficiemur? An fortè iniuriâ temereque Paulus, postquam CHRISTVM induerat, gloriatus est? *CHRISTO confexus sum cruce: viuo autem, iam non ego, viuit verò in me CHRISTVS.* Magnum profectò quid à nobis, atque admiratione dignum, exigit ista comparatio: quam quidem si eodem sensu atque animo perciperemus, quo percepisse aliàs magnum illud Africæ lumen Augustinum accepimus; quanta, Superi! mox in omni vitæ genere mutatio? quanta conuersio animorum? quanta morum emendatio per vniuersam Remp. Christianam? quantum in nobis ipsis perfectionis sanctitatisque studium existeret? Oblatum fortuito sacrarum Litterarum volumen cum ignotæ vocis admonitu explicuisset, primoque obtutu Apostoli CHRISTVM indui cohortantis verba legisset, *Nec ultra, inquit, volui legere, nec opus erat.* Quid enim? an quia libitum hæctenus fuit improbo certamine

quam expressit Apostolus;

1. Cor. 4. 16.
& 11. 1.

Gal. 4. 19.

Ephes. 5. 1.

Rom. 8. 29.

Rom. 13. 13.

Hom. 25.
in Epist.
D. Pauli.

Gal. 2. 19.
10.

emulatus est S. Augustinus;

Lib. 8. Conf.
cap. vii.

tamine cum Deo Opt. Max. contra rationem per summum scelus dimicare, licebit etiam in posterum? Iuuit haec studia vulgi mouere & retinere, odiis iniustaque contentione efferuere, genio in popinis indulgere, diffuere deliciis, mimos saltationesque impudicas spectare in theatris, pernoctare in fornicibus, pergracari in lustris; corpus libidinibus, animum sceleribus, terram flagitiis contaminare; num & placere eadem posthac poterunt? Video Imperatorem meum IESVM indutum ignominiam & contemptu; numquid honores aureque popularis ventos captabo? cerno sanctimoniam modestiamque velo circumdatum; numquid proculcata pudicitiam vitae turpitudinem adamabo? animaduerto pacis togam, charitatis purpuram, paupertatis pallio, toto denique virtutum pulcherrimarum & praestantissimarum amictu vestitum & condecoratum; numquid odia, discordias, inimicitias, furorem, amentiam, auaritiam, scelus omne flagitiumque tam exemplis eius contraria, tam aduersantia moribus, tam gloriae nomini que iniuria, tam consiliis rationique infesta, tam saluti nostrae perniciose confectabor? Ducem sobrium, vigilantem, laboriosum, miles otio, somno, vino deditus sepultusque comitabor? Apage hanc a militiam CHRISTI IESV ignominiam: procul illa macula, pestis ac perniciis, iisdem armis, iisdem belli insignibus, eodem quo Dux meus militiae cultu praeuertentem sequar ad certamen, contendam ad victoriam, ad triumphum adspirabo. Vellem equidem, Auditores, haereret animis, atque etiam mentibus infixis nostris federet, ista tam illustris tamque diuina cum Pauli CHRISTVM indui iubentis comparatio, tum Augustini eundem induere satagentis commentatio: quamquam hoc ambigendi quis locus reliquus esse potest apud eos dicenti, quibus cum propensione sua, tum legibus institutoque maiorum, vita omnis in diuino amore, qui semper parens atque auctor similitudinis existit, consumenda est? Insuper enim atque insculpta etiam permanebit non ad memoriam tantum praeteriti temporis, sed ad exemplum posteritatis sempiternum. Cum enim experientiam vsuque ipso constet, tum demum milites virorum fortium in acie officio fungi, cum ad corporum in periculis societatem animorum quoque cum Imperatore consensus accesserit; quid tam utile, tam necessarium, tam gloriosum rebus Ordini que nostro vniuerso? quid ad excitandum in nobis emulandi studium efficacius fingi animo potest, quam IESV amor atque dilectio? Dubitanti olim de affectu Sulamitidis suae, visum fuit testandae veritati vnicum hoc signum requirere, vitae imitationem. *Pone me*, inquit Sponsus, *vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum: quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus emulatio.* Agedum fidem tuam, Sponsa, tuum, inquam, erga me affectum atque amorem. quam ratione me abs te diligere testaberis? quibus docebis argumentis? quibus exemplis comprobabis? Actionum mearum cum tuis, Sponse mi, similitudine; quantum te diligo, tantum scilicet effingam atque imitabor. Belle hercule: nam illa quidem morum meorum effigies, vitaeque species, ita vultui animoque tuo imprimenda est, vt cerni foris inter nosci que ab omnibus manifestò possit. Igitur *imprimere mihi, o sponsa,*

R

quasi

*nos imitari
debemus.*

*Secundo
propter
amorem
illi debi-
tum.*

*qui imi-
tando pro-
batur:
Cant. 8. 6.*

Guilielmus
Paruus apud
Delinium in
Cant.

quasi signaculo, per amorem mihi fortiter adherendo, ut à me quasi signaculo formam accipias, & meam subtili expressione similitudinem trahas. Quanta fuerit impressio amoris, tanta erit & expressio similitudinis; quanto mihi fortius per amorem inhaeris, tanto mihi per iustitiam & puritatem similior eris; quanto te mihi impresseris fortius, tanto ego CHRISTVS in te formabor expressus. Nimirum inuicem respondent, paribusque vel minuuntur detrimentis, vel incrementis augentur, ut annuli impressa, signique expressa in cerâ effigies, ita CHRISTI amor atque imitatio: si remiserit ille, hanc quoque debilitari ac languescere; si vires ceperit, istum corroborari atque confirmari pariter necesse est. Et sanè si magnitudinem diuini erga nos amoris, naturæ nostræ, cui copulatus est, societate metimur, quâ in similitudinem hominum factus est, & habitu inuentus ut homo; quo officij genere, quâ voluntatis significatione certius manifestiusque dilectionem testificabimur, quàm mutuâ vicissim & accuratâ lineamentorum vitæ eius morumque in animis nostris expressâ imagine? Iam verò, si & plerique mortalium, vel naturæ instinctu, vel certâ ratione atque consilio, vel etiam turpi quadam minimeque honestâ leuis animi assentatione, vtrumque hoc amandi & imitandi studium tantâ inter se cohæsione colligasse intelleximus, ut corporum etiam deformitates vitiaque animorum (ne quâ parte amoribus suis dissimiles essent) imitanda duxerint; quâ nos alacritate & contentione ferri par est ad absolutissimum numeris omnibus Imperatoris nostri exemplar imitandum? Alexandri Proceres stipatoresque inflexam eius in humeros ceruicem expressere: putida illa quidem, at tamen ex affectu erga Regem suum, quem ea inclinatio deformabat, suscepta æmulatio. Persarum Satrapæ aquilinum olim nasum exoptarunt; eoque, si cui obtigisset, velut magno quodam Deorum immortalium beneficio sibi gratulari soliti sunt, etsi ridiculo vöto & gratulatione, certissimo tamen amoris erga Cyrum Principem suum, qui eodem notatus erat, argumento. Quid, quod Aristotelis gibbum æmulatores discipuli, incuruatione dorfi, ut poterant, expresserunt? quod Hercules, Sardanapalus, aliique complures mulierum amoribus impliciti, ut quàm proximè ad illarum sexum accederent, muliebrem omnem mundum cultumque vsque ad stolam, theistrum, acum & colum ad lanificium assumpserunt? quod Ægyptij lippitudinem, claudicationem, totius corporis hutationem atque inconstantiam (quibus quid esse potest in hominum corporibus ineptius?) Regum quos deperibant exemplo imitati sunt? Sed, ut ridicula sunt ista, ita illud profecto vel ob summum animi candorem cum laude coniunctum, quod Annales Minorum de Ioanne quodam columbinæ simplicitatis viro memoriæ prodiderunt: quod Francisci parentis sui sanctissimi, quem tenerrimo amore complexus erat, non tantum actiones omnes gestusque, sed inflexiones etiam ac nutus oculorum in pretio haberet, cum sedente confidere, cum stante consistere, cum deambulante progredi, cum iacente decumbere, cum dormiente quiescere, cum orante supplicare, cum laborante defatigari; quin & cum tussiente, sternutante, spuente, easdem exonerantis se naturæ siue conuulsiones siue destillationes, quàm proximè posset exprimere consueuisse. Tanti semper amasse

Phil. 2. 7.

ut liquet
exemplis;

Chron. Min.
l. 1. cap. 29.

amasse fuit, vt quæ ames imitere, & ex alterutro præsentia alterum etiam existisse certò affirmari conuincique possit. Nos igitur, quibus peculiari quodam Religionis Nominisq̃ auctoramento, quo insigniti sumus, maior quædam, quàm quæ inesse vulgo solet, incumbit necessitas IESVM Ducem nostrum amandi, vitæque & moribus exprimentis quo studio ac contentione, quod in omni eius vitâ præstantissimum est, imitabimur? quibus animis laborum omnium periculorumque societatem experemus? quâ fide atque integritate per omnes humanæ vitæ varietates, per secunda atque aduersa, *per arma iustitiæ*, vt 2. Cor. 6. 7. ait Apostolus, à *dextris* & à *sinistris*, præcuntem sequemur? quâ fortitudine ac constantiâ salutem nostram pro gloriâ eius atque animarum incolumitate asserendâ in discrimen offeremus? vllâne corporum incommoda retardabunt? animorum tædia fatigabunt? inuidorum labefactabunt calumniæ? hostium minæ commouebunt? labores proferrent? pericula profligabunt? Recordamini, obsecro, præclaram illam omniq̃ sæculorum memoriâ dignissimam sanctissimi Antistitis Malachiæ sententiam: quem cum intentum operi, periculoso quidem, sed ad promouendam Dei gloriâ mirè accommodato, mortis infamiæque proposito metu deterrere sui à suscepto munere niterentur; *Sinite, fratres*, inquit, *sinite me imitari Magistrum meum: sine causâ sum Christianus, si CHRISTVM non sequor*. Dicam hoc, Auditores, quantâ possum vocis laterumque contentione, vt ab omnibus exaudiat: *Sine causâ Iesuite sumus, si IESVM non sequimur*. Meritò desertæ militiæ virtutisque arguimur, si tanti nominis professioni non respondemus, si huic Duci facta consiliaque nostra non probamus. Subeunda se offert pro IESV nomine ignominia: contumeliæ, calumniæ, maledicta longo examine proponuntur: inimicitia, labores, pericula cingunt vndique & circumuallant: versantur ob oculos carceres, compedes, supplicia, mors ipsa, cum acerbissimâ immanitate dirissimisq̃ cruciatibus coniuncta. Expertis loquor: quotidianæ sunt istæ nobis pro diuinâ gloriâ suscipiendâ dimicationes, assidua pro animarum salute cum infidelium scelere atque atrocitate certamina amplectenda. Quid agimus, commilitones? an referemus à conflictu pedem? an terga vertemus? an arma proiciemus ignaui? an cedemus difficultatibus? vincemur tædiis? succumbemus iniuriis? fidem socij, signa auctorati, milites Ducem deseremus? *Sinite nos, sinite*, inquam, *Imperatorem nostrum imitari: sine causâ Iesuite sumus, si IESVM non sequimur*. Quæ verò vel timiditatis in hoc genere excusatio, vel socordia defidiae defensio nobis relicta est, si à præceptis institutisque maiorum degeneres, tam excelso præclaroque Duci nostro, Nominique eius, turpitudinem aliquam inuramus? cum præsertim in hoc, teste Apostolorum Principe, *vocati sumus, quia CHRISTVS passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum vt sequamur vestigia eius*? Quid tandem existimabimus? dissimilem nobis ab ipsius vestigiis semitam, diuersamque vitæ conditionem obuennisse? vt ille in sole, nos in vmbra; ille in puluere, nos in otio; ille in rebus asperis, nos in oblectamentis vitam transigamus? Nolite, per Deum immortalem, cogitationes vestras ad tantam indignitatem abiicere: aliâ prorsus lege

& nobis à
fortiore
incumbit,

S. Bernar. in
Vitâ S. Ma-
lachia.

qui Iesuita
dicimur:

ad hoc vo-
cati, vt
IESVM
sequamur.
1. Pet. 2. 21.

auctorati, alio sacramento obstricti, aliis præceptis imbuti atque instituti sumus: per aduersa, per incommoda, per aspera, per molesta sensibus, per naturæ nostræ contraria studia, per vestigia denique (vt cuncta verbo complectar) CHRISTI IESV Ducis nostri incedendum nobis est. At difficiles istæ viæ sunt, duræque imperia. Quidquàmne igitur amantibus potest esse difficile? quidquàmne durum militibus, quod exemplo prius perfecit Imperator, quàm verbo iusserit? Wenceslaum Bohemiæ Regem, illustri sanctitatis famâ conspicuum, monumenta testantur, cum pro more intempestâ nocte perfrigidâque hieme colendi Numinis causâ templa obiret, è Proceribus Podininum quempiam supplicationis comitem adsciuisse: præibat ipse per saxa gelu horrida, per humum niuibus brumâque obsitam, per cæli inclementiam ventis ac frigoribus infestam, capite pedibusque nudis, vix tenui præcinctus tunicâ, lacernâque coopertus; hic verò Scythicis pellibus totoque regmine Sarmatarum aduersus frigora munitus. producuntur preces, extrahitur ambitus atque supplicatio; algere sensim, tum tremere, mox rigere, demum manus pedesque ad ciendum calorem supplerere Podininus. Id verò cum è strepitu percepisset Wenceslaus, moræ frigorisque impatientem blandè compellare, cohortarique vt perseueraret. Ille contrâ, neque precari se diutius, neque pedibus insistere, nedum inambulare posse. Igitur vt animum viresque subiiceret deficienti, Quæ à præeunte me, inquit Rex, imprimuntur vestigia, tu identidem preme atque insiste Podinine, & sine dubio perstabis. quod cum ille non segniter præstitisset, suoque pede præcedentis vestigia tereret, confestim frigus abscedere, remittere tremor, corpus vniuersum non incalescere solum, sed inflammari cœpit; vt non iam tardo difficilique incessu Regem ponè sequi, sed expedito atque incitato gressu præuerrere se posse confideret. Itane verò? hos animos roburque Podinino dedere Wenceslai vestigia, vt itinere frigidissimo caleret? hunc vigorem membrîs, has animo faces subiecere, vt Regem non tam æquis passibus subsequi quàm anteuerrere videretur? Nos autem quo tandem animo erimus, quibus tantò celsiora sanctioraque proposita sunt IESV Ducis nostri sectanda vestigia? num ad ingentes illos diuinæ charitatis ignes, quibus succensa sunt atque inflammata, torpentes ac stupentes obrigebimus? num segnes, ignaui, queribundi, difficultates itinerum perhorrescemus? num si qua tempora periculosa inciderint, si laboriosa se obtulerint certamina, si cum frigore, inediâ, aliisque humanæ vitæ miseriis & calamitatibus, si cum animi nostri cupiditatibus ac perturbationibus, si cum ceteris depugnandum fuerit, num, inquam, imperia Ducis aspernabimur? pauidi consistemus? aut in fugam latebrasque nos coniciemus? ante tubas victi? ante aciem fusi? ante prælium dimicationemque prostrati? Quæ, malum! hæc inertia socordiaque? quod dedecus? quod probrum? quæ labe? quis hoc æquis oculis aspicere, quis ferre patienti ac remisso animo queat à IESV Sociis? in castris IESV? sub Duce signisque IESV? Quapropter vt extremum aliquid reperiat oratio, vos etiam atque etiam obtestor, Auditores, per religionem vitæque sanctimoniam, ad quam olim singulari Dei beneficio vocati, per sacram mili-

Dubratius
 in Hist. Bo-
 hemiæ.

militiam cui adscripti, per sacramenti fidem, quâ obstricti Deoque deuoti sumus, vt Imperatorem ac Ducem vestrum, in quamcumque partem signa conuerterit, erecto excelsoque animo sequamini. Nulla conterreat aduersariorum vis atque potestas, nullæ frangant inuidorum criminationes, nulla deiciant vitæ incommoda, nulla mortis pericula cruciatuque disturbent. Nolite, obsecro, maiorum vestrorum laudes tanto labore & virtute partas otio ignauiaque vestra obtere; nolite tot illustrium animarum, quas Deo procreatori suo asseruerunt, fructum atque tropæa inertia vestra prodigere: nolite tot tamque illustres victorias, vbiuis gentium tam copioso sudore sanguineque empras, degeneris animi probro contaminare. Excitare profecto vos debet atque incendere tum Ignatij Ducis vestri summa virtus atque religio, tum primorum Patrum, in promouenda diuinâ gloriâ studium atque contentio. Quot illi labores, quot incommoda, quot pericula, pro Deo animarumque salute susceperunt, exhausserunt, exanclarunt? quàm forti minimeque perturbato animo Ducem IESVM secuti, omnem eius vitæ rationem exercitationemque virtutum imitati sunt? quàm veram germanamque Sociorum IESV effigiem in se ipsis expressam nobis reliquerunt? Horum vestigiis insistendum omnino vobis est, Auditores: horum exemplo ad procurandam animorum salutem nitendum: horum imitatione sequendus effingendusque per omnem vitam Dux noster & Imperator IESVS. Id à vobis iure suo postulari fides vestra quam altrinxistis, id militia cui nomen dedistis, id sacramentum quo spondidistis non defuturos vos Christianæ Reipublicæ, id Ordinis Nominisque vestri præclara & ad inuidiam excellens compellatio, id Dux vester cui meretis, quem colitis, quem amatis; id Deus ter Optimus Maximus, *per quem vocati estis in Societatem Filij eius IESV CHRISTI Domini nostri.* 1. Cor. 1. 9.

ORATIO QVINTA.

De patrocinio D. Virginis, & felicitate Societatis, quod sub eius singulari sit tutelâ.

DVos esse, quos inter cælorum terrarumque imperium dominatu licet impare, diuisum est, qui illâ tum bonitatis amplitudine polleant, tum potestatis excellent magnitudine, vt nihil eis desit, nec facultatis vt possint, nec bonitatis vt velint, homines omnes diuinis opibus cumulare, Dei videlicet Filium & Matrem; non tantum diuina oracula proclamant; verum etiam exquisita illa, quibus totum genus humanum complexi sunt beneficia, omni pænè sæculorum memoriâ, vbi que terrarum promulgarunt. Quapropter si quis hos duos, quorum nutu publica generis humani salus nititur, possit obsequiis adeo sibi demereri, vt alterum habeat in bonis comparandis fautorem, alteram in malis propulsandis adiutricem; enimuerò tot eum tantisque præsidij muniri necesse est, vt nihil sperare possit, vel ad animi tranquillitatem præsentius, vel ad felicitatem optabilius, vel denique ad

IESVS &
MARIA
certissima
salutis
presidia.

æternam salutem consequendam securus. Non hoc obscurum fuit Ignatio, ubi è densâ veteris vitæ caligine & cæcâ nocte productus ad diuinæ gratiæ lucem diemque, oculos aperuit. Vt enim erat altâ quâdam mente præditus, cum exauctoratus iam profano bello, sub CHRISTO Imperatore, prælia noua præliaturus, cœpit merere, cumque animum induxisset, non arcis vnus Pampilonensis angulo, vel vrbs mœnibus, vel provinciæ limitibus, mentis suæ amplitudinem circumscribere; sed in omnium nationum ac populorum commercium sese effundere, illudque capacissimum rerum excelsarum pectus in totius humani generis salutem longè lateque explicare; nihil illi potius fuit, quàm duo hæc subsidia, fini suo consequendo pernecessaria, omni tum corporis tum animi contentione comparare.

Atque vt omittam de illius in CHRISTVM singulari affectu dicendo commemorare, eum, secundum Dei Filium, Dei Matrem singulari semper amore complexum fuisse, hunc eius amorem filios eius à parente non degeneres in se transfusum habuisse; Deiparam quoque vicissim, & Ignatium, & illius filios in suam fidem ac clientelam suscepisse, atque adeò Ignatij familiam non IESV tantum Societatem, verum & MARIÆ Sodalitatem, & esse & dici debere; consilium est hac oratione, quâ potero breuitate, demonstrare. Hoc tamen, priusquam dicendi curriculum ingrediatur, vobis persuadeatis velim, hac in causâ, pietatis potius quàm eloquentiæ, historiæ quàm orationis, amoris denique quàm ingenij partes à me esse susceptas. Itaque si aut humilius, aut prescius, aut succinctius egero, quàm vel materiæ grauitas, vel causæ dignitas, vel personæ amplitudo postulat; peto à vobis, vt tantum orationi meæ concedatis, quantum & modestæ pietati, & concisæ historiæ, & vehementi amori concedendum existimabitis.

Ignatij affectus erga B. Virginem.

Vt autem idem ipse sit mihi principium dicendi, qui fuit Auctor huius Ordinis instituendi, Ignatius, ubi primum cælesti classico ad sacram CHRISTI militiam aduocatus fuit; iam inde inclutus ille bellator tanto in Virginem-matrem ferri amore cœpit, tantam rerum suarum spem atque tutelam in hac veluti arce collocare, tam singulares eiusdem Matris inter plurimas ærumnas atque miserias (si vltro pro CHRISTO suscepta incommoda his nominibus appellare fas est) expertus est fauores, vt non aliam ob causam natum fuisse putes Ignatium, quàm vt Deus immortalis, quantum heroica in MARIAM fiducia coniuncta cum nobili in CHRISTVM amore possit, toti terrarum orbi, velut in amplissimo teatro, spectandum proponeret. Enimuerò cum iam deliberatum fuisset Ignatio, superioris ætatis errores nouâ instituendæ vitæ ratione corrigere, totumque penitus se reducere; non peto quid prius, sed quid aliud fecit, quàm Deiparam, in rebus dubiis vt consilium, in arduis vt robur, in aduersis vt constantiam, in desperatis vt opem præberet, supplicibus precibus implorare? Vix enim illustrium in Ecclesiâ Dei Heroum celeberrima facinora lectitauerat, vix subierat animum, præstantissimos quosque, ex iis quos legerat, æmulari; cum accensus precandi studio, intempestâ nocte desilire lecto, totoque animo corporeque prostratus ante augustissimam Deiparæ effigiem, feruen-

ferentes & humili mixtas fiduciâ preces effundit: exoratiq̄ue Numinis
 augurium mox agnoscit. Etenim Ignatio sermones plenos magni pon-
 deris atque momenti in illo suo arcano recessu cum Dei Matre confe-
 rente, ecce tibi ingenti motu concutitur terræ solum, tota domus de-
 repente contremiscit, vastiq̄ue strepitus tumultu fenestra fracta dissilit.
 Ecquod omen, cuius rei præfagium fuisse, quid portendisse illam tre-
 pidantium ædium concussionem autumatis? Credo equidem non dubiâ
 coniecturâ rem consecuturum, qui dixerit illo nutantis domus
 insolito motu, ac ruentis fenestra tremore, Deiparam tacito quasi va-
 ticinio prædicere voluisse; hunc suum, quem sibi decuriauerat, Filij sui
 armigerum, quàm primùm suos in aciem educaturus esset, signumq̄ue
 ad pugnam daturus, hostes omnes iuratos Dei, Ecclesiæ inimicos, ac
 nefandæ perduellionis signiferos ingenti terrore concussurum, ruitura
 inanium Deorum simulacra, confringendas profanas aras, collapsura
 barbarorum fana, dæmonum castella expugnanda; denique, quocum-
 que victricibus plantis incessurus esset, illic sub eius pedibus totam in-
 ferorum regionem ab imis sedibus tremore conuulsandam. adeò ho-
 stibus suis iam tum, priusquam solenni sacramento, supremo Impera-
 tori auctoratus esset, formidandum fecerat illa mulier, quæ terribilis est
 vt castrorum acies ordinata. Sed videte, quemadmodum hunc, quem
 elegerat vt esset Christiani exercitus contra milites à principe tenebra-
 rum lectos primipilus, armarit. Credo vos non ignorare, quod Plutar-
 chus de Sullâ litterarum monumentis consignauit. Huic paulò antè,
 quàm tumultuosa illa ciuilibus pugnae procella per totam Italiam deto-
 nuit, dormienti de nocte Bellona paludata & ferox, seuam in capite iu-
 bam quatiens apparuit, eiq̄ue terrificum ac ferale fulmen porrexit, no-
 minatim recensens singulos illius hostes, iubens eo fulmine illos ferire:
 quo & illi velut icti, cadere videbantur. Hac spe fultus, in hostes se ex-
 pediuit; & vno veluti æstu fortunæ, ac torrente victoriarum, totam Ita-
 liam inundauit. Portentum non absimile Imperatori nostro, prius-
 quam sagatus fortia Domini bella in ferocientes Ecclesiæ hostes sub
 Virginis auspiciis gesturus in campum prodiret, euenit. Vt enim Sullæ
 de nocte Bellona, ita Ignatio in ipsâ peruigilatione nocturnâ inuicta
 illa bellatrix MARIA, augusto ac sacro quodam horrore conspicua,
 spectabilem sese exhibuit; eiq̄ue præbuit, non fulmen, sed ipsum ful-
 minum fabricatorem Filium suum, infantili specie amabilem, sed me-
 tuendâ maiestate hostibus terribilem: de quo magnificè in suis metris
 coronatus Vates: *Tu terribilis es, & quis resistet tibi?* & tu Ignati hoc
 fulmine armatus terribilis es, quis resistet tibi? Videor mihi Lutherum
 intueri, turbinem illum ac tempestatem Ecclesiæ, furem audaciâ, pe-
 stem Germaniæ nefariè molientem, Christianis omnibus ferrum flamma-
 que minitantem, ad conspectum nostri Imperatoris diuinis armis
 muniti, abiectâ turpiter parinâ, fugientem. Cerno animo Ignatium
 bellatrices suas copias in arenâ explicantem, inuictò suorum exercitu,
 velut quadrato agmine, vbique gradientem, per medios hostium cu-
 neos gloriosè penetrantem, & victoriis suis terrarum vltima comple-
 ctentem. Versatur mihi ante oculos fulminatrix illa Ignatij legio; quæ,
 Virgi-

*Ignatio
B. Virgi-
nem oran-
te domus
tremuit.*

*Ignatius
hæreticis
oppositus.*

Psalm. 75.

Zachar. 9.

Virginis ductu ac beneficio, per calcatas dæmonum ceruices, per omnium sectariorum turmas generoso Marte concisas, per illa nefanda tartarorum monstra atque portenta, Lutheros, Caluinos, Suinglios, Bezazas, Melanchthones, aliosque sexcentos, victrix vehitur ac fertur triumphatrix. Quis ergo resistet illi sic armato? *Exibit tunc fulgur iaculum eius,* inquit sacer Vates: ita ex Ignatianâ dextrâ, velut ex intento arcu missile telum, velut ex contentâ balistâ ingens saxum, velut è collis nubibus excussum fulmen; ita, inquam, hoc rutilum ac flammeum IESV nomen in debacchantes impunè hostes, euibrabitur. Vt autem ad illud reuertar, quod vnum mihi in hac omni oratione est propositum; quid aliud tam eximio in Ducem nostrum beneficio Deipara significare voluit, quàm tantò antè eius milites præmonere, huius deuotæ Filio suo legionis fore se semper Patronam, sibi que secundum Deum victorias, manubias, adoreas, laureas atque triumphos adscribi debere; nec aliunde caelestia nobis speranda præsidia, nisi ab ipsâ, cuius nos Deus tutelæ voluit esse commissos? Prodibat iam ex suo arcano conclau, magnifico excelsoque animo totum se ad Dei gloriam ac hominum salutem explicaturus Ignatius; & non gradu, sed cursu festinans ad sacræ militiæ tirocinium, iter in Montem Serratum intendit, apud eandem Virginem pugnæ positurus rudimenta, à quâ pugnanâ consilia ceperat. Ad montem illum summâ atque antiquissimâ religione celebrem sese conferebat Ignatius, in quo est sacra Deiparæ ædes, in æde statua plurimis beneficiis in calamitosos deriuatis, ac illustribus supra naturam prodigiis nobilitata. Ne autem ad Parthenicum illud sanum profanus ipse veniret, vtque Virginis sacrarium castus intraret; hoc eodem in itinere voto se (quod Deiparæ pro suo in eam peculiari studio nominatim obtulit) perpetuæ castitatis obstrinxit: & quasi Virginem nouo sibi obligasset beneficio, illa vicissim, ne in illius esset ære, deuoto sibi clienti ex illâ die, ad vltimum vsque spiritum, excellentis pudicitæ, intaminatæque mentis & corporis donum caelesti benignitate concessit. Ita in hoc mutuo benè merendi certamine M A R I A semper triumphabat, cum ad ipsam victoriæ laus, ad Ignatium fructus rediret. Nec obscurâ clementissimæ Præsidis (vt fas est interpretari) tutelâ, subinde capitis animique discrimen euasit. Adiunxerat eunti se comitem Maurus homo (nondum enim illa sentina è Tarraconensi Hispaniâ omnino eiecta erat) qui cum, illato sermone de intaminatâ Dei Matre, diu impiè pernegasset eam à partu Virginem, mox subditis equo calcaribus in pagum proximum deflexit, ac Ignatium indignatione plenum reliquit. Exarsere scilicet in magnanimo statim Ignatij pectore excelso indolis igniculi, sopiti magis quàm extincti. humanarum itaque rationum momentis diuina examinanti, certum fuit iniuriam ferro protinus abolere. Tunc ipse hæc pro Virgine, hæc in Maurum, hæc contra se: Vah! quid audiuius? dubito, magisne execranda sit lingua quæ Virginem læsit, an aures quæ lædentem perceperunt. Quid agis, Ignati? pænè impius factus es audiendo, quid dicam, æquo animo perferendo? ergone M A R I A impura audiet? audiet, inquam, M A R I A impura, & quidem audiente Ignatio? hoc atrox scelus tam lentè vindicasse, est Dei vindictam

Ignatius
B. Virginis
honorem
ferro rueri
meditatur.

in

in se prouocasse. quid? plúne poterit os impudens Mauri ad Virginis honorem violandum, quàm Ignatij dextera ad propugnandum? an fortè exauctorata bello manus vt imbellis contemnitur? itáne verò? sciet, sciet Maurus arma Ignatium non deseruisse, sed mutasse, dum macula, Virgini incontaminatæ adspersa, eluetur sanguine, vel hostili, vel meo. Age, Ignati, hoc ferro piaculum tolles, vel feliciter Virginem defendendo, vel fortiter pro Virgine moriendo. Perinde est; vbi & vinci victoria, & vincere triumphus est. aggredere: tua interim vel iustitia, ô Virgo, causam bonam respiciet, vel clementia faciet. Dixit. nec mora: homo ad defendendam Dei Matrem fortiter audax, & piè iracundus, cum iam illi pro ratione impetus esset, consilium ab euentu mutuatur anceps, ac, nisi Virginis id causâ fecisset, pænè temerarium; in ambiguo curarum tumultu, eo capto consilio, vt, si mula, cui infidebat, semitam, quam tenuerat Maurus, iniret, intelligeret sacrilegum illum haud dubiè pugione confodiendum. Mox igitur laxatis habenis iumentum cursui suo permittit, atque ita dubiam ac lubricam veluti fortis aleam suspensus expectat, & consilio certo incertum euentum. Vbi ad viâ diuortium ventum est; extemplò iumentum, licet in conspectu pagus, magisque tritus inuitaret callis; tamen in alteram se partem, quæ ad Montem Serratum flectebat, immisit. Sic Mauro cædes adempta, cædis cura Ignatio. Morarer lubenter in hoc tramite, figeremque trophæum huic Marianæ iniuriæ vltori, ad posteritatis memoriam illustre; nisi Ignatius, qui huic vni rei maximè intentus erat, vt primum hoc in Deiparam studium nouo semper amoris vinceret argumento, religiosi cursus celeritate meam in dicendo tarditatem anteuerteret, cogeretque me festinare, vt quod ipse citissimis passibus ferè superauit montis iugum, idem oratione meâ properè conscendam. Ignatius, superato montis vertice, nobile illud Deiparæ domicilium, religione augustum, sacro plenus horrore, ac submissâ animi reuerentiâ ingressus; eâ ipsâ nocte, cui festus Angelicæ Salutationis dies illuxerat, per uigil ante aram Virginis excubias egit. Nunc, si verum est illud Pythagoræ pronuntiatum, alium animum fieri intrantibus templum, Deorumque simulacra è vicino cernentibus; quem animum fuisse putatis Ignatio, stanti ad publicam illam felicitatis aram, cernenti è vicino illud plenum amabili maiestate ac religione Virginis simulacrum, quæ tot pestes exstinxit, tela intenta proborum ceruicibus repulit, mucrones ab innocentium iugulis reiecit, tot mortuos à funere excitauit, tot cæcis lumen, surdis aures, rationem amentibus, mutis orationem reddidit? Hic Ignatium cælestis potentia, in venas ac medullas intimas delapsa, agitare: hic ipse, sub alterius pugnaturus aquilis, sese exarmare, & ad Virginis aram è tholo anathêma gladium ac pugionem, emeritæ militiæ symbola, quibus mundo meruerat, nouæ militiæ candidatus, suspendere. Sed quid agis, Ignati? tu iam arma proijcis, cum passim Dei hostes in Ecclesiam communem matrem impiè armantur? Illi sago induti signa explicant, aquilas attollunt, trophæa figunt, triumphos meditantur: tu imbellis ex arenâ fugis, & in conclaue te abdis? tu in vmbra, illi in sole; tu in sacrâ æde, illi in Martio puluere; tu precibus, illi

*Ignatius
Montem
Serratum
inuisit,
sequè Dei-
paræ con-
secrat.*

præliis vacant. Sed ne metuas, Ignati: fortior est armis virtus, quam armata impietas. numquam magis fuisti occupatus, quam cum hinc otiosus. Ita est: in arcano illo noctis otio, publicum mundi agebat negotium: in priuato illo & angusto lare, magnus & excelsus Ignatij animus, quaquauerfum terminos porrigit orbis terrarum, vagabatur. vnâ illâ quâ apud Virginem excubuit nocte, multorum dierum, annorum ac sæculorum opus moliebatur. Attendite nunc paulisper ad ea quæ subijcio; & hoc secretum cum Dei Genitrice, in illius æde, eâ nocte habitum colloquium, quasi gradum atque aditum ad celsissimum illud Christianæ perfectionis, in quo postea eminuit, fastigium, factum intelligetis. Etenim hinc in Deiparam amor altissimè insitus Ignatij visceribus, inde in primos eius filios manauit, tum in alios disseminatus, tandem in posteros omnes, ad hæc vsque tempora, sese diffudit. Vix enim in illo pio Montis Serrati secessu, Dei Genitrix cælo pepererat Ignatium, cum repentè in Ignatio genuit Societatem. Sed quo loco, quo tempore eam natam existimatis? Certè si lucem eius natalem tum loci dignitate æstimare, tum temporis celebritate metiri velimus; ea duo in primis ad laudem Ignatianæ familiæ magnifica, ad splendorem eius illustria, ad decus eximia, ad commendationem præclara, & ad Ignatij in Deiparam cultum, amorem ac studium arguendum longè efficacissima reperiemus. Locus est, Lutetiæ adiacens, paulò editior, ac miti clementique ascensu, dictus Mons Martyrum. in cuius vertice delubrum Deiparæ sacrum, non potentia magis quam misericordiæ splendore ex illâ Virgine, quæ electa est vt sol, euibrato conspicuum, ab exteris omnibus oppidò celebratur. In hac Parthenicâ æde, ipso die assumptæ in cælum Deiparæ sacro, Ignatius, vnâ cum Xauiero, aliisque octo sociis, decem omnino numero, faciente P. Fabro, omnes voto perpetuæ paupertatis, elatâ voce, conceptaque verborum formâ sese Deo obstringunt; rerumque humanarum curis omnibus à se prorsus abiectis, soli Deo, hominumque saluti vacare constituunt: ac subinde singuli, Fabri manu, cælesti epulo reficiuntur. Ab illo die celeberrimo omnes Deiparam sibi Patronam apud Deum præcipuam adoptarunt; & post Societatem conditam eundem diem quasi primum eius natalem singulari religione ac veneratione coluerunt: fuitque idem Societatis IESV principium nascendi terris, quod Matri IESV fuit initium viuendi in cælis. Quare si locum spectes; prima ferè Societatis cunabula in Monte Martyrum, inter inuictorum Christi pugilum exuias, cruenta trophæa, ac splendida triumphorum monumenta, locata sunt; vt vel hinc daretur intelligi, Ignatij Socios, qui in eius, quæ Regina Martyrum est, sunt editi sacrario ac monte, debere esse firmâ fide, stabili pietate, inconcussâ religione.

Hæc fuere rudimenta, hæc tirocinia, hæc prima non planè collucentis, sed micantis velut in aurorâ, Societatis crepuscula: quæ inde consecutis temporibus Italiæ terminos quasi cunabula prætergressa, grandiora cepit signare vestigia, Alpesque transcendens, multas Prouincias occupauit; plurimisque terrarum spatiis disiuncta, quasi quædam fecunda propago, sese longè lateque explicauit, ac tandem iisdem, quibus sol, gradibus peruasit orbem vniuersum. Sed non minoribus quam Socie-

tas,

*Societas
in Monte
Serrato
concepta.*

*Societas
ad aram
Deiparæ
in Monte
Martyrū
nata.*

*B. Virgo in
Patronam
Societatis
electa.*

tas, etiam Societatis in Virginem-matrem amor auctus est incrementis: & si vniquam aliàs, certè in amplissimo orbis terrarum confessu, velut in illustri theatro, in Concilio nimirum Tridentino, palàm se videntum præbuit. Ad illum augustissimum ac eruditissimum cœtum, plurimi ex omnibus terrarum regionibus purpurati Ecclesiæ Proceres ac Patricij, sacri Senatus Patres conscripti, Antistites, diuinatum legum Interpretes, & Iudicis magni Vicarij, non secùs atque ad forum & curiam supremi Iudicis, gymnasium cœlestis sapientiæ, scholam Spiritus sancti, velut ad arcanum Indigetum Concilium, maiestate venerandum, pompâ conspicuum, opibus splendidum, prudentiâ suspiciendum, ipso Senatus principe propè diuinum, confluerant. Illic cùm de primæuo disceptaretur originis peccato, & immunitate sanctissimæ Martris, ab eodem rogatus sententiam P. Iacobus Lainius (qui postea primus à sancto Ignatio totius Societatis præfecturam gessit) primùm infirmæ valetudinis vsus excusatione (quòd grauissimè quartanâ laboraret) cùm exposuisset, non posse se sicuti maximè optaret, & argumenti dignitas exposceret, perorare; tamen pro eo quo in Deiparam ferebatur amore, suggestum conscendit, indeque, Virgine imbecillo corpori sufficiente vires, tres ipsas dixit horas, pro asserendâ Virginis immaculatâ conceptione: tot productis sanctorum Patrum testimoniis, tot rationum exquisitarum momentis, eâ sententiarum copiâ & grauitate; vt augustissima illa sacrorum Procerum corona, quæ aureum eloquentiæ flumen, quod ex facundo ore, velut è torrente, fundebatur, auidissimis auribus imbibebat, putaret non hominem aliquem è pulpito verba proferre, sed Vatem cælo delapsum è tripode oracula fundere, mysteria eloqui, decreta pronuntiare. Quare grauissimarum rationum pondere ita sacrosanctum illum cœtum commouit, conuicit, accendit, vt vnanimi consensu, ad illud Sessionis quintæ de originis peccato decretum, disertis verbis adiecerit: Non esse suæ intentionis, eo decreto beatam & immaculatam Dei Genitricem comprehendere, sed seruandas esse Sixti IV. constitutiones. O benè impensam eloquentiam dicam, an sapientiam è cælo hausitam! quæ intemeratæ Virgini, Virgini dico? virginitati potiùs dixerim, vel maculam multorum opinione iniustam deleuit, vel certè inurendam (quod par est beneficium) impediuit. Ira hucusque mansit Deipara, Societate patrocinate, decernente augustissimo illo Senatu orbis Christiani, in possessione suæ intemeratæ integritatis; è quâ panè quorundam calculis fuerat exturbata; cùm illam, non tantùm nullius culpæ vniquam auctorem (quod Catholicus nemo inficiatur) sed (quod quidam asserunt) nec heredem quidem aliquando fuisse, Societas vniuersa propugnauit. Exinde enim, quasi ex illo publico suggestu signo dato, confestim omnes Ignatij Socij ad arma concurrere, calamis domi, foris linguâ, in templo precibus, in scholâ argumentis, in exedrâ concionibus, contra omnes qui vel aperto Marte illius integritati aduersantur, vel occultis cuniculis ei insidiantur, decertare; immaculatæ Virginis intactam illibatamque conceptionem cum omni deinceps omnium sæculorum secururâ posteritate constantissimè defensuri.

*Lainius
in Concilio
Trid. im-
maculatâ
B. Virgi-
nis conce-
ptionem
defendit.*

*Societas
Sodalitates
B. Virginis
administrat.*

Verùm enimuerò festinanti mihi vnum propè exciderat, quod tamen summum potest adferre pondus ad illud, quod mihi propositum est maximè, confirmandum: quo vno ostendit Dei Mater, non tantùm Societatem suam esse, sed se Societatis: nimirum quòd tot tamque illustres sub suâ tutelâ erectas Congregationes, suoque præsidio tectas ac patrocinio munitas, nostrorum hominum curæ, fidei & administrationi voluerit esse commissas. Quas Sodalitates si omnium ferè Religiosorum Ordinum seminaria, si lectissima Parthenicorum clientium ephèbia, si disciplinarum emporia, si morum palæstras, si denique virtutum omnium officinas appellauerit quis; nã ille, aptissimis titulis easdem condecorabit. Hic tenelli Virginis-matris filij, eius gremio recepti, ex vberibus illis beatissimis quasi cum Virginis lacte, succum & sanguinem pietatis imbibunt, & medullam ipsam virtutum exsugunt, quam deinde iam adulti in alios deriuent. Nunc autem quid sunt aliud innocentes illi in Sodalitate Parthenicâ pueri, nisi magnæ Matris, quos fouet, Beniamini? quid deinde adolescentes iam prouectiores, nisi eius, quos instruit, ephèbi, & pueri honorarij? quid tum iuuenes, nisi eius, quos defendit, clientes? quid viri, nisi eius, quos armat, milites? quid alij denique Sacerdotio initiati, nisi eius, quos consecrat, Antistites? Certè is feruet in illis Congregationibus in Dei Genitricem amor & studium, tot illic impenduntur ei obsequia, tantus vbique terrarum ad eas fit concursus, vt non tam ad cætum Virgini sacrum, quàm ad Virginem ipsam confluere videantur. Quid nunc dicam, quâ vi vocis, quo verborum pondere, quo animi ardore, quanta in vniuersam Societatem IESV, MARIÆ sit semperque fuerit ad eam amandam propensio, ad promouendam cura, ad defendendam sollicitudo, studium denique ad eandem totâ Europâ illustrandam? Ampliora sunt illa dignitate, maiora nobilitate, plura multitudine, quàm vt possim vel pro magnitudine grauius, vel pro splendore magnificentè, vel pro merito dignè satis explicare. Vnum igitur, quod multorum est instar, Deiparæ in Filij sui Societatem, & suam Sodalitatem, amorem, curam, voluntatem satis disertè eloquetur, quod, teste Hieronymo Plato, Sacerdoti cuidam nostro insignis religionis ac sanctimonix viro (cui Martino Guttero nomen) diuinitus monstrauit. Is, cum alia multa, præsertim de Beatâ Virgine, caelesti illustratione accepit, tum illud, quod ad rei quam tractamus argumentum inprimis pertinet. Vidit is aliquando illam eximiâ admodum specie ac maiestate fulgentem, veste in augustam latitudinem explicatâ, ac sub eâ Societatem nostram vniuersam collectam contineri; quam illa materno affectu complecteretur, eoque quasi charitatis tegumento confoueret. O propugnaculum securissimum, quo totius Societatis salus atque incolumitas continetur! ô munimentum ita solidum, vt moueri; ita stabile, vt quati; ita firmum, vt eueri omnium hostium machinis, balistis, vineis, arietibus non possit! Olim cum Perfarum quispiam de suorum militum multitudine gloriatus, his verbis se iactaret, *Cras solem obscurabimus sagittis; festiuè Græcus quidam, Gaudeo, inquit: sic enim in vmbra melius praliabimur.* hoc meritò dixerit Societas, magnificentissimo Parthenicæ togæ cono-

MARIA
Societatem
sub
pallio
fouet.
L. i. de Bono
stat. Relig.
cap. 34.

peo obumbrata: securè sine periculo, fortiter sine metu, feliciter sine clade, gloriosè sine dedecore, denique laudabiliter cum triumpho, pugnas Domini pugnabit, sub vmbra Marianæ tutelæ. Hoc Virgineo paludamento circumsepta Societas, stat, stabitque contra omnes inferorum furias, tyrannorum minas, hostium omnium machinationes & insultus, velut Capitolij immobile saxum. Quemadmodum enim olim Deus exuberanti Oceano terminos circumscribens, plenâ imperij voce præcepit, *Vsq̄e huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*; sic imperasse videtur Dei Mater: *Vsq̄e huc*, ad togam meam videlicet, *venies*. quasi dicat: Cùm ad togam meam, id est, ad patrocinium, quo clientes meos protego, deuentum fuerit; hîc nimirum detumescant illi in Societatem decumani fluctus, velut in scopulum impacti; hîc immanes vndarum moles in spumas abibunt, velut ad rupem allisæ; hîc profligatorum hominum conatus retardabitur; hîc omnis collecta vis improborum retunderetur; hîc infrementes procellæ, velut ad saxum, confringentur. denique Societas hac Virginis tutelâ protecta, in bello victoriam, in periculo salutem, in mœtore solatium, in fluctibus portum, in morte vitam, feliciter consequetur. Quid plura? MARIAE vnius præsidio, eam nacti sumus potentiam, vt mala omnia, aut vincamus fortiter, aut finiamus feliciter.

Perpicitis, vt opinor, Societatem IESV in MARIAE gremio natam, autam, educatam: illius tum parentem Ignatium, tum posteros eius omnes, singulos, vniuersos, vt solent clientes Patronam, famuli Dominam, subditi Reginam, filij Matrem, propensissimâ voluntate, studio, amore semper, iam inde à primis eius incunabulis, fuisse profecutos. Hinc si quid profluxerit, vel splendoris ad gloriam, vel gloriæ ad laudem, vel laudis ad commendationem; hoc totum in Ignatium, vt in fontem, redundat. Tu quidem, Ignati, illo tuo tam singulari in Dei Matrem amore effecisti, vt ex te posteritas ea profeminaretur, quæ plurimos Deiparæ stipendio milites, studio clientes, officio famulos, amore filios procrearet: qui omnes eiusdem Virginis, cui mancipati sunt, partim clementiâ nixi, partim subsidio fulti, partim freti potentiâ, tot & tanta pro eius & Filij gloriâ, non sine suæ gloriæ cumulo, præstitere facinora, quot & quanta à militibus tam potentis Imperatricis, à clientibus tam nobilis Patronæ, à famulis tam inclytæ Reginæ, à filiis denique tantæ Matris vel sperari possint, vel optari debeant, vel soleant expectari. Nobis interim cùm in summâ rerum inopiâ, nihil supersit nisi gratus animus, hoc quod à te accepimus patrimonium amoris in Matrem Dei, & cultum, sic æstimabimus; vt profiteamur; ita profitebimur, vt exerceamus; ita exercebimus, vt exemplo persuadeamus, auctoritate defendamus. Tu autem, ô Virgo iuxta ac Mater, cuius potestas cùm proximè ad Dei immortalis Numen accedat, tanta est, vt ei non desit neque facultas ad succurrendum, neque clementia ad miserendum, nec ad propugnandum fortitudo; hanc tibi addictissimam Sodalitatem ita tuâ ope defende, patrocinio tuere, auctoritate protege; vt quæ vnâ te parente nata, nutrice aucta est, eâdem patronâ salua, & aduocatâ incolumis, ad multorum salutem plurimis ætatibus conseruetur:

*Societas
in tutelâ
B. Virginis.*

Iob 38. 11]

atque ita tota secura posteritas cognoscat, hanc, cui ita studes & amplecteris, Ignatij familiam, non tantum & esse & dici debere Societatem IESV, sed etiam Sodalitatem MARIÆ. Dixi.

Alteram alteri Parenti nostræ Inscriptionem lubet ponere, quæ & ipsa ære perennior gratis animis inhæreat.

ALTERI POST IESVM ECCLESIAE PRÆSIDI
ALTERI POST IESVM SOCIETATIS PARENTI

VIRGINI-MATRI
CÆLI ET TERRÆ DOMINÆ

MARIÆ.

QVÆ

IN MINIMÆ SOCIETATIS AMICO NOMINE

PARVVLVM SVVM IESVM

GRATANTER AGNOSCENS,

SVAM TAM BENIGNO TITVLO SOCIETATEM

COMMVNI PRÆSIDIO TEXIT,

PATROCINIO GVBERNAVIT.

CVIVS

POTENTISSIMÆ IN HOSTEM TARTAREVM BELLATRICIS

AVSPICIIIS

IN NOVVM CHRISTI MILITEM

IPSAS AD ARAS DEDICATVS

IGNATIVS,

QVIBVS PRÆERTIM ARMIS MVNDVM VINCERET,

SVI IN SE VICTOR AGNOVIT.

A QVA,

CVM LEGES IPSE SIBI SCRIBERET AC SVIS,
PRÆCIPIENTE ET APPROBANTE DIDICIT,
QVO PROCEDENDVM ESSE MAIORIBVS,
QVO SEQVENDVM MINORIBVS
INDICARET.

C V I V S

A VIRGINEO LACTE CANDIDI

IIDEM QVI A IESV SANGVINE RVBICVNDI,
HINC MARTYRES, INDE VIRGINES,
VTROBIQVE FELICES SVNT

S O C I I,

QVOD GEMINO MATRIS ET FILII NOMINE CONSECRATI.

ILLI ERGO DOMINÆ, ILLI MATRI,
IN QVA VELVT ARCE TVTISSIMA
QVI RERVM SVARVM SPEM ET TVTELAM COLLOCAT
PERIRE NON POTEST,
REPETITO SÆPIVS SACRAMENTO
ET SODALES ET SOCII
ET CVM VTRISQVE SOCIETAS
MATERNIS AFFVSA GENIBVS
NON VNO DEVINCTAM SE NOMINE
NON VNO DEVOTAM NVMINE
CONFITETVR.

ORA-

ORATIO SEXTA.

De Regimine Societatis.

Perfapè à sapientibus viris, qui initia, progressus, & præsentem statum Societatis IESV cum animis reputarent suis, quæsitum fuisse intelligo, quid potissimum fuerit, post diuini Numinis opem ac nutum, quod hanc Congregationem in eam amplitudinem prouexerit, quam nunc caelesti beneficio obtinet. Atque in diuersas planè sententias itum fuit. Nonnulli, interiorum ignari, senserunt, multiplice eruditionis omnis præstantiâ, ac sublimitate doctrinæ, Societatem vires erexisse, litteris famam, famâ gloriam, gloriâ magnitudinem pariente. Aliis visum fuit, ministeria quotidiana ac laboriosa, proximorum saluti cum eximia significatione charitatis impensa, tum eorum, quibus proderant, cepisse animos, tum reliquorum approbationem conciliaffe; atque ita, promeritâ benevolentiam publicâ, firmitatem & incrementa, velut eiusdem benevolentiam fructus, retulisse. Quidam dimicationibus, aduersis, calamitatibus, Societatem creuisse autumant, & post hæc nebulas clariùs resplenduisse; more adamantis, cuius nitorem ac pretium asperrimæ cotis attritus vehementer accendit. *Nescio*, inquit L. Quinctius Cincinnatus, *quo fato magis bellantes, quam pacati, propitios habemus Deos.* Faciliorem quoque dexteram ad periclitantes veri Numinis fauor extendit. Iam precandi studium, interioris hominis cultura assidua, exercitatio virtutum, religionis amor, cum Superis Deoque coniunctio, & (si fas est sperare) necessitudo, à multis considerata, hoc apud eos effecerunt, vt crederent hac vnâ animâ corpus istud subsistere, ali, vigere, propagari, attoni. Pars existimat, hunc sanitatis tenorem, vel maturâ inutilium aut exitiosorum membrorum præcisione, vel arctissimâ valentium coniunctione & charitate contineri. Denique Constitutiones, Decreta, Leges ex illapsu diuino, optimorumque Legislatores tabulariis petiæ, neque multitudine graues, & quadam lenitatis moderatione temperatæ, creduntur à multis tam boni status vnicae conseruatrices. At mihi longè est diuersa sententia. Sic enim existimo, Rectam Societatis gubernationem, vnica esse, & causarum omnium principem, cui omnis eiusdem vigor, flos, conseruatio, decus adscribenda sint; ac sine eâ, neque litteris opinionem bonam, neque ministeriis benevolentiam, nec aduersis robur, nec salutaribus curis integritatem, neque concordiam aut corruptelæ seiunctione valetudinem, neque legibus obsequium, cui diurnitas adesset, conciliari vnquam potuisse. Gubernatio enim recta sola efficit, vt & floreat litteræ, & officij genus omne frequentetur, & ærumnæ cum fructu tolerantur, & pietas in Deum ferueat, & animi concordiam coalescant, & pernicies arceatur omnis, & maiorum leges atque consulta accuratè feruentur. Sic nauium prosper cursus non à firmitate compagum, non à classiariorum viribus, non ab anchoræ, veli, rudentum, remorum præstantiâ, ordine, numero, non ab aurâ fauente, & secundissimâ tempestate dependet,

*Societas
conserua-
tur non
tam
doctrinâ,*

ministeriis,

aduersis,

*Li. Dec. 1.
lib. 3.*

*orandi stu-
dio,*

*dimissione
inutilium,
concordiâ,
legibus,*

*quâ bonâ
guberna-
tione:*

pendet, atque dirigitur in portum: sed ab vnâ gubernatoris industriâ, vigilantia, curâ, quamuis difficillimæ nauigationis incommoda lætos exitus habent, & felice tandem cursu absoluuntur. Cuiusmodi autem fuerit hæc gubernatio iam inde ab incunabulis Societatis in hanc vsque diem, dicam nostrarum rerum curiosis; & dicam breuius, quam res tanta dici possit.

Ignatius, vir non minùs prudentiâ quàm sanctitate illustris, cùm hunc Ordinem conderet, duobus adiuentis vsus est, diuinâ ope, & prudentiâ, quæ humanâ maior videbatur: illam precibus & lacrymis à Deo; hanc ab rerum vsu, & in primis à quotidianâ in actiones suas inspectione, obtinuit. His adminiculis fretus, regiminis formam partui suo talem induit. Vnius imperio sciebat nihil tutius, nihil tranquillius, nihil diuturnius. Rerum vniuersitati præesse vnicum Principem Deum, Ecclesiæ Pontificem, ditioni ferè cuiilibet Regem. Si gentem dumtaxat suam, in quâ militiam secutus ordines duxerat, intueretur, ante oculos erat Regni Hispaniarum eo sæculo felicitas magnam orbis partem complexa. Regna plurima atque clarissima immensis naturæ diuortiiis seiuncta, in vnum nisi ab vno redigi non potuisse. Quòd si tot nationes sermone, moribus vultibusque pugnantes, reuerentia Maiestatis Hispaniæ componeret; non aberrauit Ignatius, & ipse ex terrarum omnium gentibus vnâ familiam collecturus, si vnius eam regimini traderet. Penes itaque vnum Generalem Præpositum summa hæc potestas. *Ea est enim (vt apud Tacitum Sallustius) imperandi conditio, vt non aliter ratio constet, quàm si vni reddatur.* Hunc esse virum oportet, vnum accommodatum ad tantam morum, regionum, ingeniorum ac voluntatum, quibus hic Ordo miscetur, varietatem, voluntario, non coacto; hilari, non seruili obsequio continendam. Hunc toti Societati præfectum tota Societas creat, è prouinciâ qualibet suffragatoribus ad comitia missis. Magistratus idem est qui vitæ finis. cuius diuturnitatis causas minimè leues hunc in modum Ignatius ipse posteris tradidit: *Propterea quòd experientia, & in gubernando exercitatio, & hominum particularium notitia, & erga eosdem auctoritas confert magnoperè, vt bene hoc munus obeat; ad vitam, & non ad tempus aliquod præscriptum, erit eligendus. Accedit autem ad cetera hoc commodi ex eo, vt Societas in rebus magni momenti ad Dei gloriam satis ferè semper occupata, vniuersalibus his conuentibus minus laboris & distractionis patiatur. Longius quoque recedet omnis cogitatio & occasio ambitionis, que huiusmodi officiorum pestis est, quàm si certis temporibus esset eligendus. Quid? quòd facilius est vnum idoneum, quàm plures, ad hoc munus inueniri. Omitto ceteras. Ad huius diuturnitatem imperij accedit potestatis amplitudo: cuius tamen termini sunt tum leges, tum vniuersæ Societatis auctoritas, vna, secundùm Pontificem Maximum, Præposito Generali maior, vna potentior. Comitii enim, quæ neque certis temporibus, neque crebrò haberi expedit, arbitrium in ipsum Generalem permittitur; & sic monarchico regimini salubre aristocratæ temperamentum adhibetur. Et quamuis nullus adhuc fuerit Societati corruptelæ metus; expediuit nihilominùs remedia iam tum sanctus Ignatius, infirmitatibus, si quas longa dies inueheret,*

quam fir-
mat
Præpositi
Generalis
potestas,
Tacit. 1;
Annal.

ad vitam,

Coñst. p. 9.
cap. 1.

sed aristo-
cratiâ
temperata,

comitiisque
inferior.

*Assisten-
tes.**Superio-
rum au-
toritas
monarchi-
ca,**Ioan. 10.**Generali
subdita,**Triennio
durat.**Ambitio
exclusa.**Prouin-
ciales &
Rectores
Generalis
administri.**Apud Stob.*

præuertendis. Quò minùs autem fatiget sarcina multorum humeris subleuata, Generali adiuncti sunt Assistentes, altiore prudentiâ viri: vt vnus imperium consilio plurium fulciatur. Itaque nihil admodum, nisi institutâ deliberatione geritur. Quæ in concilio agitantur, auditis Patrum sententiis, solus Præpositus decedit. Id quod etiam Prouinciarum & Collegiorum Moderatoribus solemne est; summâ rerum semper ad imperantis arbitrium redeunte. Inde nascitur membrorum & capitum arctissimum vinculum; quale patrem liberosque adstringit. Inde pax & quies, quam alioqui consulentiis & consiliarij par in decernendo facultas facillè diuidit. Rarò namque discors libertas arcem occupat, quando vni paretur. Ad Præpositi proinde Generalis voluntatem nutumque ceteri omnes intenti sunt. Illius est legitimum imperium; horum promptum fidumque obsequium. Quod amanter iubetur, libenter capeffitur: & Superiore patrem, subdito filium induente, non minor laus est exsequentiis mandata, quàm præscribentis; præsertim, quando toti est Ordini cognitum, ipsi omnium, quibus præsit, salutem, famam, labores, studia, vtilitates esse carissimas. In quo CHRISTVM Regem Optimum Maximumque refert, ita testantem: *Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Ab hoc Capite potestas omnis iurisque dictio in Præsides inferiores propagatur: qui & ipsi siue in Prouinciis, siue in Collegiis, summo cum imperio & potestate versantur. Non maior tamen est cuiusque ditio, quàm ille fecerit; spatiis, si rectâ incedant, sufficientibus; sin secùs, ac per ambages, angustis. Generalis solus, de cuiusque facultate à peritis existimatoribus edoctus, Præfectos reliquos omnes creat, extra Sociorum suffragia; periculo factionum excluso, quas vel gratia, vel partium studia frequenter accendunt. Triennio vt plurimum tam Prouinciales quàm Rectores suum munus exercent: prorogari tamen, aut contrahi id temporis potest, quando ad maiorem Dei gloriam fore videtur. Atque ita magnum quantæcumque potentiae temperamentum additur, semper exauertori posse. Ambitioni porrò nullus aditus: non domi, non foris. Quippe voti sponsione, (quâ nihil sanctius) se Deo Societas obligat, à contactu honorum ac dignitatum castam, ac diræ labis, ambitionis inquam, expertem fore. Quamobrem ne conscios quidem tantæ noxæ minor, quàm compertos pœna manet. Ceterùm quot sunt Prouinciales Præpositi ac Rectores, tot ministros habet atque adiutores Generalis Præpositus; quorum laboribus ac studiis ad res plurimas maximalisque gerendas, quibus vacare debet, vt possit. Solus enim nemo, ne priuatis quidem rebus peragendis, aut vnus laris ministerio accurando, sufficit. Quanta autem est in vnoquoque fides, quanta industria, tantum cuique committitur. Cum his tamen Generalis diuidit curas, præcipuam nihilominus molem ipse sustinet, ac diutiùs vigilat, quàm excubitores à se constituti. Habet igitur plurimos administrationis suæ participes; sed voluntarios, sed fidos, sed amicos. Quod Socrates etiam laudabat, eam Reip. constitutionem felicem iudicans, in quâ Præfecti societate coniunguntur. Quas enim à tellure fruges exigas, nisi sol ætheri, æther agro, ager semini, semen cauli, foliis, flori calorem fertilitatis impertiat? Quem à Societa-

Societate proventum speres, nisi à Capite in reliquos Gubernatores, ceu membra, vitalis vigor insinuetur? Si autem oculi, & aures, & lingua, & manus hominum maximi fiunt, non solum propter voluptatem, sed etiam necessitatem vitæ; his profectò etiam vtiliores sunt amici, quibus pars gubernationis incumbit. Oculis enim vix ea videre licet, quæ sunt ante pedes: at per Prouinciales & Rectores Præpositus Generalis intuetur Orientis Indias, lustrat Americanam, Septentriones inspicit; perinde quasi in perspiciendo terrarum orbe, oculo cernentis omnia Solis vteretur. Aurium verò tam angustus est vsus, vt nisi proxima quæque non exploret: per illos autem regiminis socios vbique gentium cuiusvis necessaria rei auditum habet. Et linguam quidem præsentem tantum alloquimur, & manibus, qui est robustissimus, duorum virorum vix perficiat opus: per illos autem cum toto humano genere sermones miscere potest, & cuiusque libuerit operi admouere manus. Ita fit, vt vno in corpore videatur habere plures animas, quarum adminiculo de multis simul potest vno tempore consilia capere, multa cernere, multa discere, de multis cogitare, & de membrorum etiam longissimè distantium salute sollicitus esse. Cuius autem est Reip. securior atque felicior status, quam quem Præfecti omnes tueri, conseruare, augere coniunctis viribus atque laboribus student? cuiusque principatum per collegas industriose vnus gerit, vt neque eius solitudinem operarum fidelium adiumenta destituant, & adiuuantium multitudo ab omni confusione quam longissimè absit? Quod ergo Romanus artifex, apertum oculum clauo insculpens, significare voluit, id ad Societatis gubernacula congruenter videtur transferri posse. Clauus enim huius Reip. oculatus est; non modò Præpositi Generalis vigilantiam, sed inferiorum quoque administratorum prouidentiam & curam: quorum omnium est, dies noctesque excubare, vt consulant omnibus Societatis membris, vt medeantur eorum incommodis, vt prouideant salutem, vt suis vigiliis quietem subditorum procurent. Hic equidem velim, vt nauim mihi cogites, & in eam cum vectoribus nauclerum, ad eum ferè modum, quo perdisertus orator Dion Chrysostomus tum Superioris, tum subditi sortem exponit: *Licet in nauis vectoribus absque curâ agere, & ne aspicere quidem mare, quin etiam neque scire vbinam terrarum sint: & multi hoc modo nauigant in serenitatibus, & hi quidem talis ludunt, alij autem canunt, alij conuiuuntur totâ die. quando autem eos apprehenderit tempestas, inuoluti expectant euentum. Nonnulli autem & somno oppressi non antè surrexerunt, quam iam essent in portu. Nauclero autem necesse est inspicere in mare, necesse suspicere ad caelum, necesse prospicere ad terram; quin & ea quæ sunt in profundo non licet ei ignorare, nisi velit in saxa aut arenas incidere. Illi soli noctu quidem minus licet obdormire, quam natatori alicui. interdum autem sicubi breuem somnum suffuratur, hunc tamen suspensum habet ac dubium, vt sæpè exclamet, aut velum contrahi, aut clauum sisti, aut aliud aliquid rerum nauticarum; utque dormiens ille magis gerat curam nauis, quam alij valde vigilantes.* Hæc est imago quadam gubernationis nostræ, in qua Præsidium vigilantia actuosam subiectorum tranquillitatem custodit, & nihil non boni vniuersæ Societati pollicetur. Namque ex terrâ singulis quidem annis,

Societatis
regimen
oculatum.

Dion Chry-
sost. de Re-
gno Or. 3.

nauigij
gubernationi
simile.

sed ex hac gubernandi prudentiâ singulis momentis vberissimi gratissimi-
 que fructus proueniunt; quos aliunde sperare vix liceat. Si enim à Societatis hominibus elementa fidei, aut litteraturæ, imperitis traduntur; si concionibus frequens auditor instruitur; si obeuntur valetudinaria; si precatiōni, si studiis doctrinarum incumbitur; si animorum eluuntur labes; si reuocantur ad salutem perditī, ad veritatem errantes, ad concordiam inimici, ad pietatem militiā, ad religionem impietas; si infinita panē volumina ad omnem ingeniorum culturam conscribuntur; quibusnam hæc auspiciis inchoata, quo impulsu excitata, & prouecta sunt? Gubernantium non tam imperio, quàm ratione ac ductu. Iidem Societatis homines peragant maria citra tempestatum & naufragiorum horrorem; terras inuias virtute aperiunt, quasi dulcedinem patriæ nullam vniquam degustassent; cum voluptate ad squalorem carcerum ac situm aduolant; reorum animos ad constantiam & æquitatem componunt; martyria tamquam solatia, ignominias tamquam decora, cruces tamquam trophæa consecrantur; vno verbo, omnibus omnia fieri fatagunt. Quis illis inceptor? quis auctor? Rectorum dextera & nutus, vbique præsens, vbique peruigil, vbique quot iussorum, tot bonorum ferax. Quod si quis ex me nunc sciscitetur, quid præcipuè sit in hoc Societatis regimine, vnde tanta fructuum, quos carpinus & admiramus, existat vbertas; non inficiabor, id me semper eximie regentium charitati & paternæ beneuolentiæ tribuisse. Et Athenas quidem ferunt sempiternam in arce oleam tenere potuisse: in Societatis autem arce, quæ est eiusdem gubernatio, sempiterna mihi videtur olea non florere tantum, sed exundante quâdam mitissimi liquoris dulcedine scaturire. Hoc oleum est *illa in Prælatione benignitas ac mansuetudo*, illa *charitas Christi*, illa *Petri Paulique formula*, cuius memoriam Iulius III. Pontifex Maximus summo Societatis Arbitro, ceterisque Præsidibus voluit esse perpetuam. Hoc oleum ex venerando Aaronis vertice in membra eius defluens, & in extremas vestimenti eius oras descendens, imperio reuerentiam, auctoritati amorem, obedientiæ promptitudinem, laboribus perseuerantiam, leuitatem oneribus, toti denique gubernationi efficaciam cum suauitate coniunctam, cuius vigore adhuc Societas floruit, impertitur.

esse effecta,

& nodus, charitas Præpositorum.

Iulius III.

ORATIO SEPTIMA.

De votis Societatis, & eorum renouatione.

In funiculis Adam traham illos, in vinculis charitatis. Osee II.

Est hoc non tantum ratione præditis, sed etiam brutis animantibus naturæ lege dictatum, RR. Patres, Fratresque charissimi, ut omnem semper vim, seruitutem, vincula, quacumque ope possunt, à corpore, à capite, à vitâ suâ propulsent. Prouidit enim, quod in se fuit, illa rerum omnium parens, ne quis alieni fieret mancipij, quem liberum ipsa genuisset. Hinc ille multorum in perdomandis feris irritus plerumque labor: hinc illæ Romanæ plebis olim secessiones in Montem Sacrum: hinc denique apud Athenienses eorum, qui tyrannos è medio

Libertatis amor omnibus à natura insitus.

dio sustulerunt, statuae propè ad diuinitatem immortalis posterorum
 memoriae consecratae: Suauis nimirum est ipsum etiam libertatis no-
 men: vincula autem, catenae, carceres, & si qua sunt eiusmodi, malè
 ominata, & feris etiam excutienda & procul arcenda censentur: Sed in-
 terest inter veram falsamque libertatem: & est in ipsis fortasse vinculis,
 quod conceptis etiam votis cupias pacisci. Ac veram quidem libertatem
 video procul à vulgi sensu & opinione semotam. *Veralibet-
tas qua.* Quis enim sanioris
 animi, libertatem in festuca, pileo, vindicta constituat? Quis hunc libe-
 rum arbitretur, quem è Cappadocum grege exemptum vnica circumdu-
 ctio *Qui*ritem facit, vt momento turbinis exsiliat Marcus Dama, qui se
 Bruto liberiores esse confirmet, cum sibi facta sit potestas, quidquid li-
 bido suaserit, exsequendi? Quanto rectius Periander, cui nihil aliud vera
 ac germana libertas, quam inculpatæ conscientiae testimonium? Nisi
 fortè mancipijs de lapide emptis nobiliores, aut magis ingenuos existi-
 mamus eos, qui deliciis enervati, libidinibus æstuantes, auaritiæ curis
 exsanguis, toties in Circaeis catactis degeneri ceruice herile iugum sub-
 ierunt, quot se vitijs ac flagitijs venales obtulerunt. Hæ sunt catactæ,
 hæc malè ominata vincula, quæ veram ingenuitatem libertatemque
 pessumdant. Sunt tamen alia quædam vincula, sunt alij funiculi, qui
 non modò libertati nihil officiant; sed eidem, vt suis numeris absoluta
 sit, non rarò momentum aliquod adijciunt. *Vincula
quadam
optanda.* Quis enim se cum ipsis
 Christianæ Reip. ornamentis ac luminibus quàm arctissimo necessitu-
 dinis aut familiaritatis vinculo nolit esse constrictum? Et verò nec bene-
 ficiorum laqueos plerique declinant: nec desunt *queis* vincula iugalia curæ.
 Quæ tamen si quis suis momentis expensa solidum libertatis pondus ob-
 tinere non posse contenderit; non ego illi magnopere aduerfabor. hoc
 tantum dicam; vt cumque se res habeat in pactis & conuentis humanis,
 si hæc ipsa homini cum Deo intercesserint, tum verò exsistere illud ne-
 scio quid singulare ac propè diuinum, ad quod votis omnibus adspirare
 debemus. Hi sunt igitur funiculi Adam, hæc vincula charitatis, quibus
 Deus animam nostram velut sponsam spiritualem post se rapit in odo-
 rem vnguentorum suorum: hæc est, vt cum Theologis loquar, suavis
 illa præuenientium & concomitantium gratiarum velut catenata series,
 quibus ita congruè voluntatem circumligat, sic affectibus nostris do-
 minatur, tantum vt non fatali quâdam necessitate constringi videantur.
 Hæc denique sunt vincula illa coniugalia æterni coniugij pronuba, vota,
 inquam, Religionis à plerisque vestrum pronuntiata. quæ cum animus
 stupore defixus hodiernâ die suspexisset, & in his diuinum illum Spon-
 sum cælestibus hisce nuptiis indulgentem; eructauit nimirum cor meum
 verbum bonum, vixque exæstuantis ardorem pectoris tantisper suppres-
 si, dum frequentiore coronâ circumseptus, qualicumque hoc acroamate
 cælestibus hisce thalamis accinerem. Tandem igitur æs alienum, quo
 me Sponsi nostri benignitas hoc tempore obarauit, quoad potero, om-
 ne dissoluam, & spiritualibus hisce nuptiis applausor accedam. Laudabo
 connubialia hæc vincula, vincula charitatis, Sponsum commendabo
 ac sponsas: & quoniam id quoque votorum formulâ contineri video,
 illas, antiquo ritu in domo Sponsi vt perpetuò degant, exhortabor. Sed
 quia nimis laudes fascino putantur obnoxie, non deerunt hæc mihi fe-

scennini aculei, quos interdum præficinè adhibebo. Atque vt à Sponsi laudibus exordiar, quem non Christianorum casto amore sibi per baptismum ille desponsauit? quem non sponsalibus ornamentis velut arthris quibusdam cohonestauit? Malo id ex Ezechiele, quàm ex me discatis: vos eius sententias suo pondere penditote. *Transiui*, inquit Sponsus *no-*
ster, per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expan-
di amictum meum super te, & operui ignominiam tuam (quam, obsecro, nisi originalis contagionis?) *Et iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum* (ait *Dominus Deus*) *& facta es mihi*. O felicem, quam adhuc despectam, & in facibus suis iacentem, obliquo amantium adpectu caelestis ille Spon-
 sus dignatus est! Nec tantùm: sed *lavi te aquâ*, inquit, *& emundavi san-*
guinem tuum ex te; & unxi te oleo: an non hæc est ipsissima baptismi
 sciographia? Sed ubi sunt, inquires, ornamenta gratiæ? *Et vestiui te*, in-
 quit, *discoloribus, & calceavi te ianthino: & cinxi te bysso, & indui te sub-*
tilibus. Et dedi maurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam
decoris in capite tuo. Et egressum est nomen tuum in Gentes propter speciem
tuam. Quis nostrum hoc caelestis Sponsi beneficium in se non agnoscit?
 Prodi itaque, prodi, sponsa **C H R I S T I**: committe formam tuam oculo-
 rum arbitrio: neque enim, vt ait ille,

*Auruncleia periculum est,
 Nequa femina pulchrior
 Clarum ab Oceano diem
 Viderit venientem.*

Sed adeste fescennini. Tu verò *habens fiduciam* (prosequitur Ezechiel) *in*
pulchritudine tuâ, fornicata es in nomine tuo: & exposuisti fornicationem tuam
omni transeunti, vt eius fieres. Ad omne caput viæ edificasti signum prostitu-
tionis tuæ: & abominabilem fecisti decorem tuum. Estne quisquam, qui
 hæc probra, quæ tenentur, possit inficiari? Referte vos in annos retrò
 lapsos, quoad vsque mens vestra longissimè poterit inspicere spatium
 præteriti temporis: euoluite cum Regio Prophetâ, euoluite in amari-
 tudine animæ vestræ lubricæ ætatis studia. Quis est ex hoc omni nume-
 ro, qui non aliquando vanissimæ spei, ne dicam perniciosissimæ, vela fe-
 cerit? cui non spiritualis adulterij notam rerum creaturarum immoderatus
 amor, & appetitus vehementiùs contra rationem incitati inusserint? quis
 est, qui popularis auræ mercatum, totaque fortunæ comitia generoso
 contemptu, & impolluto pede calcauerit? cum viros etiam sanctissimos,
 ante susceptum vitæ melioris institutum, illa tempestuosi huius & nau-
 fragi maris procella iactarit. Sanctissimum Societatis nostræ Parentem
 contemplamini: an non illum, priusquam contracta per baptismum
 sponsalia votorum nexibus instaurasset, malefani Martis inescavit
 adorea,

— *pulchrumq; mori succurrit in armis?*

Intuemini Xauerium, vas illud electionis: quamdiu talem ac tantum
 virum Lutetiæ vanis mundi præstigiis fascinavit ambitio? Sed quid at-
 tinet eorum nauos commemorare, quorum occasione (Deo piis eorum
 conatibus adspirante) gloriæ suæ splendorem infinitis accessionibus cum-
 mularunt? Nos ipsos potiùs excutiamus, & illud culpæ secundum pe-
 ctus. Nostra, inquam, nostra vulnera pertractemus, quibus vix longâ
 tan-

tandem pœnitudine cicatrices obduximus. Quinam, obsecro, fuimus, priusquam potentissimus simul & amicissimus ille Monarcha de terrâ ^{Pl. 126.} fuscitaret inopes, & de stercore erigeret pauperes, vt collocaret nos cum principibus, cum principibus populi sui? Quæ nostra tam præclara tunc ^{Deum immerentes ad amorem trahit.} in Deum merita exstiterunt? imò quæ non potiùs offensionis materia? Et tamen, ô stupenda Dei consilia! quid aliud scelerum nostrorum tempestates ac procellæ, quàm diuini amoris incendio fomitem ac materiam præbuerunt? Deus immortalis! Liceat mihi tantisper amorem illum tuum incomposito stupore venerari. Volutabatur aliquis nostrum in cœno turpitudinis; & tamen amicè inuitabas iam non sponsam, sed adulteram. Eneruabatur alius deliciis, fractisque temperantiæ repagulis, abdomini se deuouebat; tu tamen in præceptis ruenti subinde peramanter aurem vellicabas: nec repulsam passus, hoc segruius instabas. Pars multò maxima, te contempto, fumos honorum sectabatur; & vt in fabulis Ixion pro Iunone nubem, aut vmbra pro Creüsâ Æneas, sic illi pro verâ felicitate auras inanes amplectebantur: nec tamen, cum te fumo posthaberi cerneret, tam nefarium amoris tui contemptum meritissimo contemptu vindicabas. Sed quid ego vindictam loquor? sit hæc ^{Dei patientia erga peccantes.} inter homines amoris contempti merces: at longè aliud æstuat in illo Sponsi cælestis pectore amoris incendium; & quos ad redamandum nullis prouocatus meritis potuit inuitare, eorundem fastidiosa repudia poterit absque amoris dispendio concoquere. Fallor? an etiam post fidem violatam & conculcata sua vota, blandientem audio? ^{Ierem. 3.} *Vulgò, inquit, dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alium, numquid reuertetur ad eum ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. Leua oculos tuos in directum, & vide ubi non prostrata sis. Ergo saltem amodò voca me: Pater meus, dux virginittatis meæ tu es.* His similibusque amantium illecebris delinita quid faceret anima Christiana?

— placitòne etiam pugnaret amor?

ac non potiùs votis nuncupatis promptissimè cælestes iniret nuptias? & tam blando reconciliatæ gratiæ pignore accepto, in optatos conuolaret amplexus? Hi sunt itaque funiculi Adam, hæc vincula spiritualis coniugij. Quæ quàm firma quamque insolubilia esse conueniat, antiqui hoc ^{Vota Deo facta sunt firma.} simbolo non obscure significarunt, dum nupturæ cingulum Herculeo nodo constringi voluerunt. qui nodus eamne formam habuerit, quam circa Mercurij caduceum implexi angues, vt Macrobio placet, an aliam, quam philologi quidam pertendunt, nec huius loci est, & per se minutum disquirere: hoc certè constat, eum ita fuisse perplexum, vt ab Alexandro non nisi acinace diffringi potuerit. Neque verò alium in scopum Beatissimus Fundator noster, huiusque coniugij paranympus, semestrem hanc votorum renouationem direxit, quàm vt noui semper nexus accessione fidem cælesti Sponsò datam corroboraret, & hoc pignore toties iterato magis nos illi magisque animo & affectu coniungeret.

Porro si personæ dignitas, si forma, si maiestas pactis conuentis aliquid firmitatis adijcere possunt; certè hæc in C H R I S T O summa omnia reperiuntur. Si ergo rebus fluxis & caducis, imò puerilibus, vt sic dicam, cre-

crepundiis, nullo nostro emolumento, cælestium autem bonorum etiam dispendio singulari, aliquando potuit amor noster adhærescere; poteritne supremi rerum omnium Monarchæ iugum, nullo dispendij metu, præmio verò infinito proposito, rebellis excutere? præsertim, Patres Fratresque charissimi, cum suaue sit iugum Domini, & amica vincula, quibus nos amor illaqueat. Quod vsque adeo verum est, vt interdum detestanda quælibet & intolerabilia, suauitate quadam condita reddat acceptissima. An non Ioles iugum, Heroi illi tantopere pudendum, suaue tamen est visum? quid mirum? amor induerat. An non Dalila illius vincula delicias suas etiam cum manifestò vitæ discrimine Samson frequentauit? quid mirum? erant amoris vincula. Et verò si vimbris interdum solem metimur, & ex fabulis de Deo coniecturam facimus; an non Amor tela Diespitræ intentata vnico versu eludens introducitur?

Quid si iterum posito fulmine cygnus eris?

Quòd si hæc adeo detestanda, adeo detestanda, nihilo tamen segnitiùs fuerit desiderata; poteruntne sanctissima hæc vota, castissimi amoris vincula, quæ Deus ipse rata habet, dissoluenda cuiquam mortalium videri? Non veniat vnquam Religioso huic cœtui tam funesta dies, quàm vel vnus aliquis ex hoc numero fidem hodiernis votis Deo datam fallat. Auertat hoc ab vnoquoque nostrum diuina bonitas, vt ne quis sui Deique oblitus, à cælesti coniugio ad profanos amores, à spiritualibus deliciis ad porcorum siliquas relabatur. quod ego malorum omnium extremum esse iudico. *Quæ enim anima (vt rectè philosophatur Bernardus) semel à Domino didicit intrare ad seipsam, & in intimis suis Dei præsentiam suspirare; nescio an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius pœnaliùsve ducat, quàm post spiritualis studij huius gustatam semel suauitatem exire denuò ad illecebras; vel potiùs molestias carnis, sensuumque inexplebilem repetere curiositatem.*

Maneat igitur, hæc vincula connubialia non tantum ferrea, sed etiam adamantina, vt sic dicam, esse oportere. Nunc cetera breuiter expediamus. Video enim hac votorum nostrorum formulâ, non minus quàm apud antiquos, nuptiarum auspices adhiberi. Est enim & nobis nostra Gamelia, non illa Cinxia Iuno (sic dicta à dissoluendo virginittatis cingulo) sed purissima Virgo M A R I A , omnis virginittatis & mater & custos: non vmbra illius Tonantis & soror & coniux, sed veri Tonantis & soror & mater, imò & mater & filia. Coram hac velut pronubâ contrahere nos profitemur, cum dicimus: *Voueo coram sacratissimâ Virgine M A R I A*. Rursus non coram Picumnis aut Pilumnis, vt Romani; non coram Euclia statuâ, vt Locrenses & Bœotij, sed coram *Curia cælesti vniuersâ*. Hi sunt nobis auspices, hi præfites, hi fidei iussores, qui explendis connubialibus pactis non præesse magis gaudent, quàm prodesse desiderant. Sed quid, inquiet aliquis, à me requirunt hæc pacta connubialia? nimirum vt id quod in profano contractu nuptiarum valet, valeat idem in spirituali, cum in hoc idem pondus obtineat verbum Voueo, quod in pactis connubialibus verbum Volo. Si ergo de illis pronuntiatum est, *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhæbit uxori suæ: & erunt duo in carne vnâ;* cui dubium esse potest, quin id æquè pertineat ad spirituales hæc nuptias? Atque haud scio an non multo etiam conueniat magis, cum longè perfectior sit animorum, quàm

Fidem Deo datam saltere funestum. Serm. 15. in Cant.

Vota Religiosa quid à nobis requirant.

Gen. 2. Dei amor amorem conjugalem superat.

quàm corporum coniunctio. Commendet igitur qui volet affectum coniugalem, eumque à primâ sui origine, notâque illâ primi coniugij necessitudine arcescat, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne meâ;* Gen. 2. dabo non inferiora in hoc spiritali coniugio. Cum enim caelestis Pater animam nostram Filio suo desponsare percuperet (quid non commentus est ingeniosus amor?) imitatione quâdam prioris illius inuenti immisit soporem in alterum hunc Adamum, dum illum nostri causâ in crucem actum aeterno consilio decretâ morte consopiuuit: & sic intimis cordis penentralibus lanceâ patefactis ex ostro illo pretiosi sanguinis destinatam Filio suo sponsam nobiliore vitâ reformauit. O verè fortis vt mors dilectio, dura sicut infernus amulatio! Potuítne Deus immemor Filij sui, & suâ Maiestatís quasi immemor fieri, tantum vt ne immemor esset amoris? Sed praestat hoc amoris mysterium silentio venerari, quàm parum pro dignitate explicare. Iam verò leuia praë his summis & futilia videbuntur, quæ de Catharinâ Senensi grauissimi auctores memoriæ prodiderunt, licet sint ipsa per se maxima. Quid enim admiratione dignius, quàm CHRISTVM ter Optimum Maximum cor proprio pectore exemptum cum virginis illius corde permutasse? Atqui ludus hic amori diuino quotidie luditur, si non vt oculis, certè vt interiori consolatione deprehendi possit. An non ergo luce meridianâ clarius, omnem coniunctionem, quantacumque sit, ab his Religionis vinculis, diuinoque animorum nexu, longo discriminis interuallo praeteriri? Quod si interdum non desultoriâ cogitatione, sed accurato mentis examine pensitaremus, essetne aliquis tam demens, qui tam exoptatum amoris foedus infectum vellet? essetne qui facris illis paupertatis, castitatis & obedientiæ vinculis expediri desideraret? essetne quem conditionis suæ puderet aut poeniteret? essetne tandem (quod in his nuptiis fescenninâ licentiâ dictum sit) qui votiû paupertatis immemor, materna scruta aut fortasse sulfurata ramenta specioso mercaturæ titulo cohonestaret, tantum ne audiret pauperum sanguis? qui rus paternum hyperbolico vallo cingeret, portisque ac turribus exornaret? qui emendicaret fumosa per atria ceras & ignota stemmata, ne ad merum rus, incultamque stiuam, pertinere videretur? Certè Sponsum nostrum nec abiectæ conditionis, nec fabrilium segmentorum puduit. Rursus, si vota Deo virginitas mentibus nostris obuersaretur, essetne qui palabundus extra Religiosæ modestiæ septa tanto suo periculo frenum oculis indulgeret? praesertim cum nostri sit Instituti, libidinosorum oculos, illos, inquam, qui florem omnis pudicitiae in vultu delibant, in gyrum rationis & continentiae tum verbo tum exemplo reuocare. Denique si perfectæ obedientiæ desiderio teneremur; Deus immortalis, quantas quoties occasiones, quàm præclaras habuimus?

Hæc igitur sunt, quæ hodierna pacta conuenta à nobis exigunt, si sanctam hanc Societatem ingredi, ad vitam in eâ perpetuò degendam velimus: ad quod extremo loco vos vt exhortarer, tum votorum formula, tum instituti mei ratio postulabat. Fuit igitur hoc olim in more positum, vt in Bœotiâ currus illius, quo vecta erat ad ædes mariti noua nupta, praë foribus axem comburerent, ne per diuortium vllò vnquam tempore penatibus illis valediceret: idque vt vtrique coniugi benè verteret, pia vota nuncupabant. Et ne solis hoc Bœotis existimemus boni ominis fuisse,

Vota præstanda sunt.

Amor Dei debet esse constans.

Aug. l. 6. de
Ciu. c. 9.

Mundi
pericula.

Hier. Ep. 11.

Leo Serm. 11
de Quadrag.

Bern. Serm.
de quærente
margaritas.
Vita Re-
ligiosa se-
curius.

Religiosa
vita suavi-
tas.

fuisse, testis est D. Augustinus à Romanis quoque & Domidicum qui sponsam domum deduceret, & Domitium ut domi esset, & Manturnum ut domi maneret, adhibitos fuisse. Ego verò sic statuo, nihil à me quidquam ad hoc institutum accommodatius afferri posse, quàm si vobis in ædes Sponsi oratione meâ iam deductis auctor fuero, ut vnusquisque vestrum serio attenteque perpendat cum D. Bernardo, vnde sit erutus, & vbi sit constitutus. Et quidem vnde eruti simus (videlicet è periculosis huius mundi fluctibus, cæcisque nubibus ac procellis) negotij nihil est cognoscere. Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas habere credimus agitationes, quot fluctus, & quantas perturbationes habet hoc mare magnum tot bonorum naufragijs infame? quod cò sanè periculosius est, quò blandiorem vultum ac malaciam sauisissimis suis tempestatibus præterdit. Prorsus ut non immeritò, tanquam naufragio in littus eiectus, exclamet D. Hieronymus: *Etiam si in morem stagni rideat effusum mare, etiam si vix extrema Zephyris terga crispentur sali; nolite credere, nolite esse securi: magnos hic campus montes habet: expeditæ rudentes, vela suspendite, crux antennæ figatur in frontibus; tranquillitas illa, tempestas est.* Quid enim aliud est quàm multiplex tempestas, dum hinc æstu suo Charybdis luxuriæ salutem vorat, inde ore virgineo ad pudicitia perpetrandam naufragia Scylla ceu renidens libido blanditur, hinc barbarum littus, illinc archipirata diabolus? *Quis vel tot infidiis non expugnetur, vel blanditiis non acquiescat? Magni enim laboris est* (liceat id mihi cum D. Leone asserere) *cùm vndique innumera voluptatum illecebræ blandiantur, ad nulla contagia vigorem animi relaxare. Quis picem tangit, & non inquinatur ab eâ? quis non infirmatur in carne? quis non sordescit in puluere? quis tanta est puritatis, ut is non polluat, sine quibus vita non ducitur?* En itaque malorum diluuium, vnde erepti fumus: vbi verò fumus constituti, paucis ex ipso Bernardo discamus: *Nonne hæc est, inquit, Religio sancta, pura, immaculata, in qua homo viuit purius, cadit rarius, surgit velocius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur confidentius, remuneratur copiosius?* Satisne, Fratres charissimi, aut ad dignitatem splendide, aut ad emolumentum fructuosè?

Quid si igitur ad cumulum tot tantorumque bonorum voluptatis accesserit illecebra? eritne caussa, cur non tantum libenti, sed etiam alacri animo in domo Sponsi vitam perpetuò degamus? Scio plerisque hominum aliter esse persuasum de diuino obsequio. Intuentur scilicet in viris Religiosis longas rerum diuinarum commentationes, vltroque supplicia, lacrymas pœnitentia, vitam ad alienum arbitrium adaptatam, ceteraque generis eiusdem, in quibus vulgus hominum (cum nullum vere virtutis gustum habeat) nihil non acerbum esse arbitratur ac molestum. Sed nescimus, inquit Seneca, res æstimare, de quibus non cum famâ, sed cum rerum naturâ deliberandum est. Siquis igitur ita sit animo comparatus, ut nihil lætum, nihil suaue, nihil in vitâ mortalibus expetendum putet, nisi quod aut sensus moueat, aut lumbos scalpat, aut abdomen expleat; cum hoc nihil mihi negotij est: sin hoc nemo vestrum ita sentit, illud breuiter venit expendendum, quænam sint illæ Religiosæ vitæ deliciae, in quibus animus omni curâ solutus conquiescit. Hæ sunt, ut compendio eloquar, diuinarum consolationum prælibatio, studium orationis, zelus animarum, inculpatæ conscientia tranquillitas, sanctis-

simæ

simæ Eucharistiæ cæleste conuiuium: addo & corporis & passionum
 compressionem: denique quod & Moyses thesauris Ægyptiorum,
 B. Aloysius Hispanicæ aulæ deliciis prætulit, improprium CHRISTI.
 Paradoxa sunt hæc, fateor, profanis illis mundi affectis: sed nos sanctio-
 nis vitæ præceptis instituti, eliciamus ex his paulisper recondita animo-
 rum sensa, & latentem sub duro cortice affectuum teneritudinem enu-
 cleemus. Dic mihi, obsecro, parumne cælesti consolatione perfructus vi-
 detur D. Franciscus, cum, accepto diuinitus futuræ beatitudinis suæ pigno-
 re, per multos dies illud identidem decantat: *Letatus sum in his quæ dicta* Pl. 122.
sunt mihi: In domum Domini ibimus? Quid? cum exundante diuini amo-
 ris æstu exclamat alius, Satis est, Domine, satis est; nullane voluptate
 videtur delibutus? Rursus, cum idem scribit inter horrida Mauricæ ve-
 preta, & inter scariorum mucrones, tantis se incedere lætitiis, vt horri-
 dam illam solitudinem paradisi deliciarum potius appellandam iu-
 dicet, nullane cælesti dulcedine recreatus est? Denique cum Sanctissimus
 Parens noster Ignatius, inardescente diuini amoris sole, totus instar niuis
 in lacrymas identidem colliquecit; omni vitæ solatio videtur destitutus?
 Quid simile huius Babylonis, licet aureum propinet calicem? cuius om-
 nes voluptates euanidæ sunt & exiles, cædæ, momentaneæ, caducæ, &
 quod caput est, non raro cum graui salutis periculo coniunctæ. Lon-
 gus nunc sum, & fortassis post has delicias etiam molestus, si cetera,
 quæ nos in domo Sponsi, id est in Societate nostrâ, aut admiratione
 defixos, aut voluptate perfructus detinere possunt, exsequi voluero: si
 nimirum suauissimum sodalium conuictum, si consensionem animo-
 rum, si exercitiorum varietatem, si ornamenta doctrinæ, si hierarchi-
 cam subordinationem, si denique totius Societatis splendorem ac
 dignitatem oculis vestris subiecero. Quare vela contraho, & cum hæc
 omnia cælestis Salomonis, dilectissimi, inquam, sponsi nostri, gloriæ sub-
 feruire considero; totus in stuporem abreptus, & vixdum felicitatem om-
 nium nostrum capiens, hoc vnicum sapientissimæ Reginæ epiphonema
 subiicio: *Beati viri tui, & beati serui tui, Domine, qui stant coram te semper,* 3. Reg. 10.
& audiunt sapientiam tuam. Agite ergo RR. Patres, Fratresque charissimi,
 videtis huius spiritualis coniugij dignitatem, videtis hæc amoris vincula
 quauis libertate magis expetenda, videtis augustissimam cælestis Sponsi
 Maiestatem, in cuius fidem ac familiam legitimâ pactione translata estis.
 quid restat, nisi vt hortor vos atque obtester, ne huius beneficij fructum
 solâ delectatione metiri velitis. Etenim si apiculæ floribus insidentes, in
 quibus ceteri nihil nisi pulchritudinem & amoenitatem admirantur,
 suauissimum ex illis mel eliciunt, quantò id vobis cælesti lumine perfructus
 faciendum est magis? Nostis quid Instituti ratio à vobis exigat, nostis
 quantam virtutis ac perfectionis segetem ac materiam subministret.
 Nolite tam propensæ cælestis Sponsi beneuolentiæ deesse: nolite tam
 quæstuosum diuini amoris commercium repudiare. date dilectum pro
 dilecto (non potest vlla compendiosior versura cogitari) eius decretis
 acquiescite, eius nutus obseruate, eius desideria præuenite. Denique to-
 tius vitæ rationes sic institute, vt illi vos probetis, cuius vel amoris vel
 obsequio vos consecratis. Dixi.

EXERCITATIO POETICA.

ENCOMIASTICON
AVGVSTISSIMI AC SVAVISSIMI
NOMINIS IESV.

NOMEN nobile, dulce, delicatum,
 Quod lectum viridi mel ex Hymetto,
 Hyblæique sapit fauos susurri;
 Felices Brasiliam quod officinas,
 Cannarum liquidam sapit medullam;
 Aut quod Isacium parata mensis
 Primo fercula deplaut Eoo.
 Nomen thurilegos olens Sabæos,
 Et quod Arabia feracis arua,
 Et quod Niliacis tepente siluis
 Spirant balsama lacrymatione.
 Nomen Assyrio fluens oliuo,
 Timctum Achemenio, Indicoque nardo,
 Diffundens amaranthinos liquores.
 Nomen nobile, dulce, delicatum,
 Quo nil gratius est amœniusque,
 Quo nil suavius elegantiusque est:
 Non post lurida regna noctis atra
 Formosus roseo dies in ortu,
 Riphæasque hiemes fugans ad Arcton
 Verni rorisflus tepor sereni;
 Non tersi facies amœna celi;
 Non menses referente Sole siccos
 Blandi sibilus acrior Fauoni,
 Aut per pascua murmurantis vnde
 Illi tenerum gelu profundo.
 Nomen nobile, dulce, delicatum,
 Quod Ganges rutilo figurat auro,
 Fingit conspicuis Erythra gemmis,
 Plenis India cui laborat aruis,
 Fuluis India nobilis metallis,
 Phœnix Sidonium recondit ostrum,
 Pectunt vellera delicata Seres.
 Quod si fortè tuas iit per aures;
 Sonat, quod Libycos queat leones,
 Et queat rabidas domare tigres,
 Possit sistere fluminumque cursus,

Et

Et possit volucres vagas morari
 At tibi populante corda flammâ
 In sacros animam resoluat ignes.
 Nomen nobile, dulce, delicatum;
 Quod cum siderea canunt in aula,
 Calorum vigiles mouentur ignes,
 Surgunt ætheris incole beati,
 Surgunt, succiduo genuque nixi
 Nomen nobile, dulce consalutant:
 Ter fastigia montium supino
 Nutant vertice, Pindus, Æmus, Othrys;
 Ter late resonant ad astra valles;
 Cedunt nubila, conciduntque venti,
 Ponunt æquora, ridet alma tellus:
 At latè Stygiis timetur umbris,
 It toto tremor insolens Auerno,
 Quassata horribili fragore ab imis
 Tristis concutitur domus cauernis.
 Nomen nobile, dulce, delicatum,
 Quod Pater proprium dat esse IESV,
 Et nobis proprium dat esse IESVS.

LVDVS POETICVS
DE NOMINE IESV.

ELEGIA PRIMA.

Cimmeriis scelerum tenebris nox obsidet orbem,
 Nec sinit optatâ secula luce frui.
 Quocumque adspicias, dolor undique, & horror, & umbra,
 Et facies, Stygiis quam rear esse plagis.
 Altera si Pharia redierunt tempora noctis,
 Abl referat latum clara columna iubar.
 Æthera suspexi, Diuumque volubile templum:
 Inde mea, dixi, spes noua lucis erit.
 Ecce tibi medio pandit sese aurea celo
 Ara, nouum terris ara datura diem.
 Hanc Liber insistit, facies cui cerula, calo
 Concolor; huic Libro pagina bina patet.
 Hic IESV & MARIAE geminum, duo sidera, nomen:
 Sol IESVM, MARIAM Luna perennis obit.
 Astra gemella vides, Numen quævis temperat orbem:
 Luce diem IESVS, nocte MARIA regit.
 Ille prior radio tetigit vix principe terras,
 Mox tremefacta nouum nox fugit atra iubar.

Vidit ut hoc Pietas celestem præses ad aram,
 Huc, ait, huc celerem conglomerate gradum,
 Æolida, Zephyri, Boreæque, Eurique, Notique;
 Ferte triumphales ad mea plestra tubas.
 Dixerat, & tremulis mox quisque pependit in alis,
 Exspectans sacre iussa verenda Deæ.
 Tum viridem Zephyrus lituum, cui plurima florum
 Sparsa seges, vernas expedit inter aues.
 Quid Boreas? puris sibi buccina cana pruinis
 Aptat, ab argento fusile vocis iter.
 Cærule signa leui celer explicat Ausfer in imbre,
 Euro purpuream lux dat Eoa tubam.
 Eia quatergemino stantes in limite mundi
 Æolida festos ingeminate modos.
 Omnibus augustum cantetur nomen IESV:
 Materies cantus hæc modò sola venit.
 Tum Zephyrus tenui, mediâ sonet Ausfer in aurd,
 Et Boreas densâ, vox minor Eurus eat.
 Nec dubium, supero Chorus aliger aduena Regno
 Gestiet argutas applicuisse lyras.

ELEGIA SECUNDA.

F Allor, an atheriâ super arce tubisque lyrisque
 Æolida superis accinuere choris?
 Audio, clangor io sonat omnibus vnus IESVS,
 Nomen in hoc omnis musica rite cadit:
 Nomen, in auriferâ Ganges quod lambat arenâ,
 Spumantiq[ue] redux quod mare adoret aquâ.
 Nomen, pampineis foliis quod adumbret Iacchus,
 Unde suis lacrymis gaudia vitis alat.
 Nomen, quod tiliæ sub cortice sculpat Amyntas;
 Hinc suus ut crescat, crescit ut arbor, honos.
 Nomen, in attonsa quod præbeat area buxo,
 Ac solers docili germine pingat humus:
 Quod cedri folio laurive comante coronâ
 Formet, & expassis rustica nympha rosis:
 Si rapit id volucris fors Æolis ala flabello;
 Aduebat Eois, aduebat Hesperis.
 Nomen, quod memori referat nemus omne susurro,
 Sibila dum tremulis instrepat aura comis.
 Nomen, amica cauo quod imago remittat ab antro,
 Vocalique canant saxa diserta specu.
 Nomen, quod vitreo bibat Iris & imbuat imbri,
 Noæque redux omina pacis agat.
 Nomen, quod roseis pingant pia poma figuris,
 Inda vel albenti condât arundo sauo.

Nomen,

Nomen, quod viridi sculpat fabra cura smaragdo;
 Unde oculos hilaris pascit, ut herba, color.
 Nomen, ebur sibi Mygdonio quod adoptet in ostro,
 Et trahat in varias ars operosa notas.
 Nomen, Apelleo succo quod viuat & auro,
 Phidiaco ve legat sculptile fama stylo.
 Nomen, inaurato quod epistola quaque sigillo
 Imprimat, ut cunctis grata sit inde salus:
 Quodque suis clypeis inscribat Caesar & hastis;
 Qui quas Marte parit, pace tuctur opes.
 Denique dius Amor iaculis insculpat & arcu;
 Vulnus ut vnde, fluat vulneris inde salus.

ELEGIA TERTIA,

T Alia sidereo genij super axe canebant
 Æolide lituis, cælestinaque lyris.
 Obstupuit tantis recreatus plausibus orbis;
 Obstupuit gratos Tethys & ipsa sonos.
 Obstupuit, celeresque stupens sol presit habenas;
 Nec minus attonitos luna retentat equos.
 Et quem non subeat magni sacer horror IESV?
 Nomen ad hoc Letbes pallida regna tremunt.
 Et quis adhuc alio querat sub nomine Numen,
 Terreat ut Stygias nominis umbra canes?
 I nunc & magico duc concita licia rhombo,
 Sideraque inuito detrahe, Colchi, polo:
 Sanguineumque trahat rubicunda Diana pudorem,
 Et legat in speculo probra cruenta suo:
 Barbaraque horrendis immugi murmura fossis,
 Queis manes piceo nox ciet atra lacu:
 Cuique celer prono fluit & fugit agmine riuus,
 In caput inuitas nympa reducat aquas.
 Nil agis, Æcis licet artibus impia Circe
 Exulules diris fanda, nefanda, modis.
 Vnius ad IESV nomen, quod territat Orcum,
 Barbara mox surda nomina morte silent.
 Sic siluisse parum est, ipsas expugnat & umbras,
 Fulmineoque atras discutit igne feras.
 Quid, quod & inuictis flammam Phlegethontida flammis
 Fulminat, ab IESV quod micat ore iubar?
 Sed quid fulminibus funesto nomen IESV?
 Iam fluat è miti nomine blanda salus.
 Quid nisi pax & pacis amor pius ignis IESV?
 Quid nisi vena sacri lactea fontis erit?
 Quisquis es, incertis cui mens labat anxia rebus,
 Id si nomen amas, spes rata vota dabit.

Quisquis

Quisquis es, ingentem qui fors molire laborem,
 Illa tibi pietas grande leuamen erit.
 Præcipue Ignati, tu suscipe nomen IESV,
 Et IESVS sociam Dux tibi iunget opem.
 Illius auspicio pulchros grassare per ausus:
 Nobilius nullo sub Duce surget opus.
 Si qua per incertos tentanda pericula casus;
 Certa sub incertis spes tibi rebus erit.
 Si tibi sit quouis fundanda colonia Regno;
 Hic illam stabili qui pede fundet, erit.
 Eternum est quocumque suis æternus IESVS
 Illustrat titulis, ac decus omne tenet.
 Confer huic vni titulos ac nomina Regum:
 Scilicet in Regum dedecus illa cadent.
 Stulte, quid est titulus, vana nisi vocis imago,
 Splendidaque augustum quæ parit umbra nihil?
 Vni magna euoluam priscis cognomina fastis,
 Quæis stetit in sceptris gloria rara suis?
 Quere Tyri Reges, Cedaritas quere tyrannos,
 Quique Arabum lætis sceptrâ tulere plagis.
 Adspice Belidas Beli de nomine Reges,
 Quos canit Assyriis fama superba tubis.
 Niliacis memora celebres Pharaonas in oris,
 Grande per antiquos quæis genus iuit auos.
 Cecropidæve refer magnis breue nomen Athenis,
 Quosque Duces Sicyon, cultaque Sparta dedit.
 Laomedontiadas Troia sepelire ruinis
 Scripta iubent vatum, si modò Troia fuit.
 Siluius Albanâ non est quod prodeat vrnâ,
 Quem tegit obscuro silua vetusta specu.
 Ecquid Achemenidas referam, sobolisque tiaras
 Siue Seleuce tue, seu Ptolemæe tue?
 Casareos æquet Diuis vrbs Romula fastus,
 Adde Palæologos, Austriadasque Duces.
 Ecquid ad hoc IESV nomen tot nomina Regum?
 Umbra quod ad solem, gutta quod vna mari est.
 Nil mihi fallaci magni cum nominis umbrâ est:
 Dum mihi sol IESVS, nulla sat umbra placet.

BEATISSIMA VIRGO MARIA

IGNATIVM eiusque Socios in filios adsciscit, & vicissim IGNATIVS cum suis eam in Matrem sumit.

Fortè in remotis carmina montibus
 Iessca pangens non sine lacrymis
 Planctuque, Loiola occinebat
 Mœsta suos Metanœa luctus:
 Cum nascituro Sole serenor
 Regina mundi de penetralibus
 Adesse Diuorum, & dolentem
 Visa fuit subisse rupem,
 Gratamque lucem spargere: & altiùs
 Heu! ingementi præbet amabilem
 Cum voce vultum, quo minantem
 Dira salo mala, dira terris
 Mulcet Tonantem. Desine tristium
 Tandem querelarum, & lacrymis modum,
 Loiola, pone: quem peracti
 Suppudit sceleris, nocentem
 Ne crede posthac. Quin magè pristinos
 Assume vultus, qualis in ardue
 Iugis Nauarræ bellicosos
 Visus es exagitasse Celtas.
 Olim decoro puluere nobilem
 Ventura sacra militia Ducem
 Te fata signant: quid moraris?
 Ipsa vias initura certas
 Fata ominatis auspiciis regam.
 Te sed, relictis Hesperia plagis,
 Magistra morum Gallicanam
 Musa prius vocat ad palestram.
 Hic in virentis margine Sequana
 Fecunda sparges semina, semina
 Datura post denas aristas
 Mox segetem numerosiore.
 Prò quanta messis! iam video inclytam
 Xaueriana gentis adoream
 Franciscum ad Indos Iaponasque
 Impauido penetrasse gressu.
 Quin & decoris iam Faber impigrè
 Insudat armis: seta scientiæ
 Iam tela cudit Salmeronus,
 Tela Stygi metuenda victæ.

At te Læini quid memorem? Undique
 Audire plausus iam videor graues,
 Cùm te Tridentino in theatro
 Fulmineo pede detonantem
 Pro me Senatus conspicuus Patrum
 Ritè auspiciis Vocibus excipit:
 Sic mactæ, & aude! nulla labes
 Virgineos temeravit ortus.
 Non Bobadilla vel Rodericij,
 Non gesta pandam clara Broëtij,
 Non concatenatos Coduri, aut
 Laie tuos referam labores.
 Spectabis ipse & plura reconditis
 Quæ clausa celat diphthera nexibus
 Ventura, in adspèctumque mundi
 Auspiciis redigenda celi.
 At tu æstuantem ignibus & nouo
 Ardore pugna, magnanimos veta
 Tentare vires, dum cruore
 Purpureum Dionysiano
 Collem reuisas. Hic ego Numini
 Nostras ad aras irreuocabile
 Dicit sacramentum, tuamque
 Nate volo generose pubem
 Non vstatis stringere amoribus
 Addicta mater. Vos ego confecro
 Dei phalangem fulminantis,
 Vos comites sociosque IESV.
 Sic elocutam protinus aurei
 Diuam coronant Aligerum globi,
 Suctoque Reginam triumpho
 Ad superos reuehunt penates.
 Ast insolenti pectora vulnere,
 Sparsisque celo saucius ignibus
 Ignatius; Prò Virgo, prò Re-
 gina, Deique parens, quis, inquit,
 Loiola, quisnam est, ut tibi Filius
 Viat demceps? totque celeberrimum
 Ductor virorum leta mundi
 Signa plagis vtriusque figat?
 Ibo, ibo, mater: fallere nesciunt
 Effata tantæ Principis: ocyùs
 Depreliaturas ad arma
 Diua vocat preitura turmas.

S A N C T V S I G N A T I V S

à profanâ militiâ conuersus, spiritualement aggreditur; & iam tum (quod per totam vitam ei solenne fuit) calorum adspectu mirificè delectatus, in septem dierum ecclâsim rapitur: in quâ ei diuinus Amor venturam Societatis progeniem exhibet.

Post varios belli casus, exhaustaque latè
 Prælia, Mauortis tandem pertæsus amorem
 Ignatiæ, galeamque, ensẽmque, & nescia vinci
 Arma diu, magnæ Matris suspendit ad aras.
 Iam satis Austriadumque aquilis, Martique profano,
 Sat stirpi patriæque datum est. Vos ferrea Iberum
 Agmina, & Aragonum clarum genus, inclyta pubes,
 O quoties multo ære grauem spectastis, & illis
 Bellatorem armis, quoties tela inter & ignes
 Attolentem animos, in aperta que fata ruentem!
 Usque aded prædulce decus, laudumque cupido
 Impulerant: at nunc arma altera & altera bella
 Mente agitat, maiorque Deus præcordia pulsat.
 Ergo metum factura Erebo, & pallentibus umbris
 Arma virosque canam: audentem rege maxime vatem
 Diue tuum, felixque piis allabere captis.
 Sit mihi fas tecum mortales linguere curas,
 Et celsas tolli nubes super: hîc vbi sacra
 Celi adyta, & magni intrantem penetrare Tonantis,
 Arcanos liceat satorum ediscere cursus,
 Venturosque olim Heroës proferre sub auras.
 Magnum opus, & rerum non enarrabilis ordo!
 Tempus erat, primâ quo nox complectitur umbrâ
 Dissita terrarum, & surgentes ordine flammæ
 Incipiunt toto latè efferuescere celo:
 Extemplò Ignatiæ (nec enim dare lumina somno
 Usque vigil permittit amor) fastigia summæ
 Ascensu superat turris, procul arduus vnde
 Despectet circum terras camposque iacentes;
 Hîc vbi sublimis tecti supera alta tenebat,
 Iamque aded immensi latè data copia celi,
 Palantesque polo stellas Titaniaque astra
 Hausit amans oculis; tum verò arserè medullis
 Noti ignes, animoque ingentem amplectitur axem.
 Iamque super volat astra poli, totumque pererrat
 Luminibus calum tacitis, & ab æthere pendet.
 Hinc subit astrorum rutilum qui Lucifer agmen
 Primus agit, primusque iterum statione recedit.

Parte aliâ aduersâ plenus rapit orbe reducto
 Latona globus; hinc fuluo micat horridus auro
 Colla leo, obnixusque incuruat brachia Cancer.
 Tum pluuias Hyadas, sidusque Erymanthidos Vrse,
 Armatumque auro inbar adspicit Orionis.
 Vritur Ignatius, fibrisque exæstuat imis,
 Quin (explere miser veluti si possit amorem)
 Nunc iterum occasus, nunc se conuertit ad ortus,
 Humentesque oculos, perfusaque fletibus ora
 Defixo tenet obtutu, atque immobilis hæret,
 Impatiens donec, nec iam quibus æstuat ignes
 Corde premens, tales dat anhelu pectore questus:
 Immensi calorum orbis & amabilis æthere
 Tectum augustum, ingens; vosque huius conscia amoris
 Sidera, vos testor: nam quis crudelius vquam,
 (Scitis enim longoque æuo meministis) amauit?
 Vris amore tui pulchri domus ætheris, vris,
 Et miserum formosa pio depasceris igne:
 Perge age, corporeos artus & inutile pondus
 Secerne in cinerem, ire suo sine cetera celo.
 O anime, ô qui istis deducis semina flammis,
 Sidereusque lates mortali in corpore sensus,
 Hæc tibi, si nescis, patria est: heu, quò mihi vitam
 Demorer, inuisaque iuuet consistere terrâ!
 Felices anima, iam nunc quibus aurea pacis
 Sæcla fluunt: nobis quantum est quod amantibus obstat!
 Sed tamen est aliquid; liceat, quod adire negatur,
 Adspicere: idem oculos pascit qui sauciat æther.
 Iam iam terrigenumque domos, humanaque rursus
 Prouehimur supra: en montes tenuantur & alta
 Decrescunt oculis turres: iam maximus orbis,
 Iam tota in paruum vanescit machina punctum.
 O ubi sum! quò Loidam, quò tollitis astra?
 Quò terræ oblitum, celo desertis amantem?
 Ludimur, Ignati: heu! que non tibi gaudia fingis
 Credule amor: nam quid me animo super alta ferebas,
 Quem moles ignaua solo defigit inertî?
 Ergo ire in lacrymas iterum & suspiria cogor?
 Vsq; adæone & amare graue est? ah, cui bene tantis
 Par animus flammis! toto de corpore vires
 Egit amor, sensu, tenebris hebetantur obortis
 Iam iam oculi, totusque pio immorior tormento.
 Dixerat: & prono collapsum corpore tellus
 Excipit, exanimi similem. iacet inclytus heros,
 Quem non instantes acies ferrataque quondam
 Agmina, collati quem non furor iraque Martis
 Fregerunt, victori animum submittit amori.

Fortis amor, quid non mentes, afflataque cogis
 Corda potens, semel ut tacito sub vulnere magna
 Insedisti anima, sacroque hanc numine tangis?
 Iamque viri exsangues pallor complectitur artus,
 Decurruntque oculis lacrymae, perque ora cadentes,
 Perque sinum, nimios solantur pectoris ignes.
 Ter grauidos tollens oculos, ter rursus anhelans
 Deficit, & paruo suspirans murmure, IESVM
 Ingeminat, donec tandem vix languida vitam
 Vena notat, victusque animus se deserit ipse.
 Assyriis veluti cum flos emarcidus aruis
 Languescit sitiens, ubi siccos Sirius ardens
 Vrit agros, tenerisque humorem subtrahit herbis:
 Ille iacet, languensque suo sub pondere, fessum
 Demittit caput, & moriens tellure recumbit.

Viderat hoc, tantos solitus lenire dolores,
 Diuus Amor; dudumque polo miseratus amantem,
 Hic, ô! hic nostris certè dignissimus armis
 Miles, ait. Tantum effatus, celi atria linguat,
 Aeternique sinum Patriis, dulcesque recessus:
 Mox habilem fert ecce arcum, castamque pbaretram
 Subnectit lateri, niuecum testata pudorem
 Desluit ex humeris vestis, perque alba volutas
 Colla comas dat commotis diffundere ventis.
 Iamque volat, tenuisque leui pede diuidit auras:
 Candenti similis cygno, Meandria longè
 Qui vada prospiciens vel amati stagna Caïci,
 Toto in suppositum defertur corpore flumen:
 Nec mora, nec requies, visas contingere donec
 Detur aquas, notoque humeros inspergere rore.
 Non aliter sacer etherei puer ales amoris
 Fertur agens, rapidisque celer legit ardua pennis
 Culmina Pyrenes, Manresaque adstitit oris.
 Hic ubi Loiolum prostratum & multa gementem
 Conspiciens, placido subrisit leniter ore;
 Mox sacros retegens vultus, Numenque professus
 Augustum, ethereum, dictis ita cepit amicis:
 Macste animis, Ignati, humili sic te eripe terra,
 O natum celo pectus: sic gaudia vulgi
 Curasque auersans animus, tardantia vite
 Praeuertit fata, & superis se sedibus infert.
 Pone metum, Loiola, manent te debita celi
 Atria, sublimemque feret super ethera virtus.
 Antè tamen (duris sed enim sibi gloria rebus
 Sternit iter celo, superasque euadit ad arces)
 Multa manet fortuna tibi superanda ferendo.
 Hesperidum illustres terras antiquaque linguens

*Tecta patrum, Venetas primùm siferis ad oras.
 Inde per Ionium magnum Samaritida solus
 Attinges terram, & Syria poteris arenâ.
 Hic colles, hic arua sacro decorata cruore,
 Et Solymæ decus antiquum spectare iuuabit.
 Hic vbi Bethlemij latitans sub stramine tecti
 Paruulus in stipulâ iacuit Deus: omnia sacro
 Perfundes gemitu, lacrymasque ad singula mittes:
 Donec te tandem, post tot discrimina, post tot
 Exhaustosque mari vasto terrâque labores,
 Ausonia excipiet sacre intra mœnia Romæ.
 Hic locus, hæc sedes, magnarum exordia rerum
 Hæc primùm adspiciet, primùm mirabitur ausus.
 Hic (ô celo optata diu terrâque voluptas!)
 Orta tuis tandem auspiciis illa inclyta surget
 Loiola manus, mundi melioris origo.*

*Quæ rem Christiadum, quæ Religionis honorem
 Excipiat labentem humeris: hæc aurea reddet
 Sæcula, & innocuos primaui temporis amos.*

*Nunc age magnanimos ausus & clara tuorum
 Facta recensebo, pulchram longo ordine gentem,
 Loiolidasque tuos, venturaque sæcula pandam.
 Salue animis inuicta phalanx, magnique parentis
 Illustris soboles, salue, rerumque virumque
 Magna altrix, geminum factis quæ compleat orbem.
 Adspicis ut primas acies, prima agmina ducant
 Heroës bis quinque, polo capita alta ferentes,
 Magnanimum genus? his populos, his vltima late
 Terrarum, duce te, cælo parere videbis.
 Hic, cui diffusis volucer pulcherrimus alis
 Signat iter, primus captis se grandibus addet
 Allobrogum de gente Faber: quem deinde secuti
 Codurinus, laiusque potens, fortisque Broëtus,
 Quique tuos olim ante oculos cæli aurea victor
 Sidera, & æthereas primus petet Hostius arces.
 Qui quantos tollant animos, quæ robora paruis
 Promittant olim auspiciis, spes, aspice, quantas.
 Ille, vides? nigrantem humeris qui sustinet altis
 Æthiopem, perque Eoas subuectat arenas
 Arduus, innumeram ducens longo agmine turbam,
 Xauerius, magnum nomen, similisque parenti
 Progenies, inuictum & inexsaturabile pectus.
 Hic ille est, primus Ditis qui compede vincetos
 Auroræ soluat populos, noctique profunde
 Eripiat: Iapones super, & Trauancoris oras,
 Æthiopumque domos nigras, finesque Moluccos,
 Christiadum pia signa feret, delubraque ponet.*

Diuorum oraculis iam nunc Gangetica tellus
 Expauit venturum, imis Styx horruit undis:
 Ecce venit, venit ecce, Afras obeuntia terras
 Peruadit victor maria, ambagesque viarum.
 I felix, Francisce, animi, pete Regna per undas
 Barbara, surgentemque diem coniunge cadenti.
 Virtutis meta illa tua est; angusta videri
 Cui poterunt, gemino quae sol despectat Olympo.
 Perge celer; cerne ut flexo tibi poplite supplex
 Illinc Iaponia, hinc vinetas ferat India palmas:
 Vtraque crudeles tenebras, duram vtraque noctem
 Aversata, noua inclamat primordia lucis.
 Hunc tu olim, Ignati, spoliis Orientis onustum
 Adspicies, tecumque inter decora alta repostus
 Diuorum, paribus tecum celebrabitur aris,
 Proximus ille, animi felix Lanius alti,
 Eloquiique potens, doctæ qui flumine lingua
 Purpureos inter Patres cætusque verendos
 Primaue innocuam labis, scelerisque paterni
 Puram animam, pueros Matris tutabitur ortus.
 Crescentem hic primus sobolem, primisque tuorum
 Imperium excipiet: magnus cui deinde subibit
 Borgia, progenies Regum de sanguine, & altis
 Diues auis: vident ut capitis regale decorum,
 Abiectosque Ducum titulos, proauitæque sceptrum
 Sub pedibus premat, atque animo super altior exstet?
 Heu! tantis solum ex opibus sibi dextra reseruat
 Infelix leti simulacrum, atque omnibus æquos
 Augusta magna cineres & tristia spectra.
 Quantos illa viro gemitus lacrymasque ciebunt!
 Quin & quos olim mittet tibi Belgica tellus,
 Mentis Euerardum celsæ, patiensque laborum
 Adspice Barzæi pectus; soli ille secundus
 Xauerio, fines Arabum; scelerisque capacem
 Armusiam, Ditis sedem, sub legibus æqui
 Mittet, & irato rursus componet Olympo:
 Donec summa dies, tantarumque ultima rerum
 Mors stantem inueniat pugilem, residesque monentem
 Voce viros, acie ex mediâ cali inferat astris.
 Te quoque, magne Pater, quem iam noua limina mundi
 Exspectant frustra, te magne Anchieta canemus,
 O decus America: rerum namque inclutus ille es,
 Ingentumque potens operum, quem subdita quondam
 Miretur natura, tuoque elementa resignet
 Imperio, iussisque lubens parère laboret.
 Littore te positus genibus iamque æthera multâ
 Lassantem prece, marmoreis velut æquora muris

Pende-

Pendebunt circum, & superincumbentis aque mons
 Immoto hinc atque hinc stabit ponto, otia mentis
 Rumpere secura metuens: sic littore rubro
 Ductori Isacidum sacro, turbaque sequaci,
 Dissiliente freto elatis maria alta stetere
 Fluctibus, & circum grauis unda pependit euntes.
 Quis procul inde oculis sese mirantibus infert
 Egregius specie iuuenis, cui lilia palma
 Præcedunt, niueusque humeris dependet amictus?
 Virgineos nosco vultus, nosco ora, pique
 Innocuam Gonzagæ animam: quas ille suorum,
 Quas matris cernet lacrymas? quæ bella mouebit
 Heu durus nato genitor? sed fortior altis
 Aude animis, generose puer; voto annuet Ultrò
 Ferreus, & cali vincet restique cupido.
 Tum verò optatâ cum te in statione locaris,
 Exutus curas humiles & splendida vincula,
 Angelicam includes intra sua gaudia mentem.
 Huic sese comitem, patriæ noua gloria gentis
 Iunget amans Kostka, ille almi flos integer aui,
 Extendens virtute annos & tempora factis.
 O dilecte Deo iuuenis, amor ætheris alti,
 Quid tibi mentis erit, cælo cum lapsa supremo
 Dulce tibi pignus, parui pia viscera Nati,
 Virgo-parens geminas Ultrò deponet in vlnas?
 Adspice vt innocuos affligat dulciter artus
 Victor amor, nimioque gemat rude pectus ab igne.
 Heu miserande puer! gelidi date fluminis undas,
 Lenimenque mali, & sacris solatia flammis.
 Fortunati ambo! pariter pietate vel euo
 Consimiles animæ, ite pia duo Matris alumni,
 Æthereamque pari Reginam cingite coetu.
 Cernis vt inde aliud signis fulgentibus agmen
 Ductor agat felix Antonius? adspice summa
 Ora virum, densosque humeros: heu prodiga vite
 Pectora! quis pulchros obitus, quis barbara Regum
 Tormenta, aut tantos exaquet fando labores?
 Quis pœnæ genus omne? en vt sua quisque recenset
 Supplicij decora, & subeunda insignia mortis.
 Leti omnes, omnes præcincti tempora lauro,
 Tendentesque manu palmas, victricia signa:
 Omnibus vnus amor venienti occurrere fato.
 Antont ante alios, cælo quem suspicis alto
 Attollentem oculos, primum latus hauriet ensis
 Barbarus, inuictoque ibit de pectore sanguis,
 Qui fortes in bella animos, deuotaque pulchræ
 Agmina militiæ, in tantos audere triumphos

Impauidoque neci doceat succumbere vultu.
 Adspice vt ingentem sustentet pectore siluam
 Rudolphus, meritumque oculis suspirat olympum:
 Cui comes Alphonsus sub ferri pendulus ictu
 Cantiem inclinat venerandam, & sanguine multo
 Fœdatus vultus fuluâ demittit arenâ.
 Te quoque, Riberi, lacerum crudeliter ora
 Oppetere adspiciet multo decoranda cruore
 India, materies sacri secunda laboris.
 Quas non illa virum cades, qua funera cernet!
 Hic patulum sese pectus, densisque rigentem
 Corream telis; cerne hic multo igne micantem
 Abrami truncum. At tantis patet ampla triumphis
 Terra parum, restant pulchra quoque conscia laudis
 Aquora: nōne vides vt qui te nomine reddet
 Magnus Asebedus, medium inter cadis aceruum,
 Bellantumque suorum acies caloque cadentum
 Agmina, dux ipse aetherea simulacra Parentis
 Inuictâ tendat dextrâ? pigra corpore multo
 Stant maria, & medio natat omnis sanguine classis.
 Nec minùs hinc Itale malè discors Anglia Roma
 Scuiet, in propriam exacuens odia aspera prolem.
 En & Garnettos geminos, laqueoque decorum
 Edmundum, terras inter calumque nefandâ
 De trabe sublimem: subit hinc tanto excitus ausu
 Wualpolus, longâ sequitur quem morte necandus
 Fortis Ogilbaus: quoties tibi dira reuinctos
 Extendent artus immanis pondera ferri!
 Eripient quoties somnumque & barbara noctem
 Tormenta ex oculis! O Anglia, & inchyta quondam
 Regna Britannorum! pro que tam dira libido
 Innocuas animas crudeli absumere ferro?
 Infelix qua te nocti manus eximat atra!
 Tu ne pone animos proles pia, perge per ipsas
 Clara neces patriam celo transscribere gentem.
 Sit fera, sit quamuis ingrata Britannia mater,
 Et captis inimica tuis; ast mitior illam
 Respiciet quondam Deus, & fera pectora flelet.
 Non ego te, ô inuicte Heros, atque inchyte sanguis
 Transferim, Gonzale: tibi Castraria nigra
 Et vastis superanda manet Monomotapa terris.
 Hic vbi collisas fauces, positasque beati
 Corporis exuias alto sub gurgite Nilus
 Excipiet, tantumque diu seruabit honorem.
 Illi autem gemino quos tollit ad aethera trunco
 Crux alta, adductoque rigent colla ardua ferro,
 Eoum decus hoc primum, Iaponia pubes.

Y

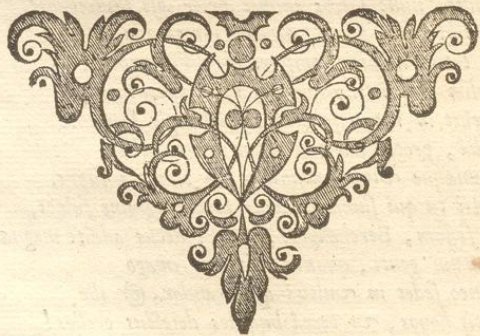
Adspice

Adspice ut immani præfixa hastilia ferro
 Excipiant latere iniuncto, undantique cruore
 Hinc atque hinc, lato per apertas vulnere costas
 Magnam animam celo fundant plaudentibus astris.
 Huc geminas huc flecte acies: hos adspicis ignes,
 Pascentemque suis glomerata incendia membris
 Victorem Spiolam? flamma undique & undique sumi
 Voluitur in calum nubes, & sidera lambit.
 Ipse ignis rapidi cinctus lucente coronâ
 (Tormentum!) totos hinc atque hinc liquitur artus.
 Iamque adeo exsuperant flammæ, iamque intima rodit
 Pestis edax, stridunt nerui, crepitantiaque ossa:
 Stat Carolus, non vultum Heros, non ora retorquet,
 Sed grauidos multo igne oculos, & morte natantes,
 Immotos tenet, & celo desiguit anhelus.
 Victor io, bellator io: sic nubila supra
 Jam purus, iam terræ expers, iam simplicis aurâ
 Fertur ouans animus, cognataque sidera scandit,
 Quò concreta negat carnis se tollere moles.
 Nec pudeat seros tantâ de stirpe nepotes
 Aut humiles meditari ausus, aut cedere duris?
 Nunc age, Camisios magnos, animamque Roberti
 Sublimem, multoque afflatam numine mentem
 Adspice Suarezî, circum quem plurimus ambit
 Scriptorumque ordo, seriesque immensa laboris.
 Parte aliâ Molina potens, & Vasquius acer,
 Gregoriusque, & sancti assertor Lessius aequi,
 Doctæ impallescent chartæ; vulgoque relicto,
 Naturaque Dei que ardent euoluere leges.
 Vis etiam Alphonfi curas, vis doctæ capacis
 Otia Corneli, ingentemque videre Toletum?
 An diues Palmi eloquium, & vibrantia Strada
 Fulmina, terrasque populosque arsurâ per omnes?
 Heu fete rerum mentes, pulchraque quieti
 Instantes animæ, arcani quibus aurea veri
 Copia, diuinique fluent de pectore rores!
 Quis latè hæreseos noctes, exosaque celo
 Somnia, diuina retegant in imagine lucis.
 Quæ tunc quæ studiis auda feruere iuuentæ
 Atria conspicias? quæ non alto ore sonabunt
 Limina, quæ regio docti non plena laboris?
 Quis te Barrete indictum, aut te Ouiede, relinquat,
 Ethiopum sidus geminum, semperque madentes
 Imbre pio Roderici oculos, lacrymasque peremes?
 Quis placidam Realini animam, aut te maxime Claudi?
 Gaudebunt alij doctis insistere curis:
 Ferrum alij, durumque aduerso pectore fatum

Exci-

Excipient, alij calo sub vtroque iacentes
 Lustrabunt terras, & vix loca cognita Phæbo.
 Haud equidem inuideas; sed enim penes vna tuendi
 Imperij te cura manet: tu laudis auitæ
 Heredes firmare animos, Aquauina, memento.
 Hic qui ponè subit Claudi latus, ordine magni
 Proximus imperij, cui iam vestigia & agrum
 Scipio prætentat gressum, cui plurima circum
 Tempora canities, longo venerabilis æuo
 Mutius; hic auctum tot nunc labentibus annis,
 Et rerum serie immensâ numeroque virorum,
 Iam grauidum excipiet cætum, molemq; subibit.
 Sic age, magne senex, plures longæuis in annos
 Commissam rege progeniem: mens alta senectæ
 Nil debet, vires addet tuus ille labori
 Par animus, fessoque æuo prudentia maior.
 Ne dubita, veniet lustris fugientibus ætas
 Post emensa poli centenis cursibus astra,
 Cùm primum natæ repetens exordia prolis,
 Optati dudum sacri celebrabis honorem.
 Tum verò, æthereis quâ circumuoluitur astris,
 Applaudet rerum tantis progressibus orbis,
 Exiguæque manus mirabitur incrementum.
 Ante alios tibi Roma parens sua gaudia plenis
 Effundet studis, vultuque fauebit amico.
 Nonne vides vti Purpurei sacer ordo Senatus,
 Vrbanusque Pater de collibus annuat altis,
 Quoque laborantis molem suffulserat orbis
 Numine, nunc sacros animet prior ipse triumphos?
 Quæ tibi tunc, Muti, perfundent gaudia pectus,
 Cùm totum adspicies misceri plausibus orbem?
 Sic olim Ignati tellusque & maximus æther
 Prouehet in manus sobolem, frustra que fremente
 Inuidiâ, procul illa poli caput inseret astris,
 Fortunaque vices, annosque & tempora supra.
 Ast tu qui summo niueus procul agmine fulges,
 Quò fessum, Berchmanne, rapis? decus addite magna
 Belgarum genti, quantæ virtutis imago
 Virgineo sedet in vultu? quis candor, & ille
 Frontis honos, vti terrâ humiles deiectus ocellos!
 Quàm benè quæ iunctis seruat tria pignora palmis,
 Diuisumque animum & ternos testantur amores?
 Fortunate puer! nam te terra inuidet æther,
 Et rapit ante diem virtus maturior annis,
 I Superùm miscere choris. date lilia plenis
 Belgiada calathis, tumuloque inspergite flores.
 His Amor Ignati demulcet pectora dictis;

Sic claram factis sobolem, sic fata recenset,
 Et vastas series, & res & tempora rerum:
 Edicens super hæc celo quas auspice ponat
 Imperio leges, vita que iura regendis
 Det Sociis, quibus usque decus tutentur auitum.
 Quæ postquam Ignatio diuus puer ordine longo
 Expediit, perque ambages perque omnia duxit;
 Protinus opposito committens poplite neruum
 Erigit, & geminis adducit cornibus arcum.
 Iamque aded pharetrâ depromit amabile telum
 Acrè micans, radiisque aureis atque igne coruscum.
 Nec mora, multo illud nisu neruoque sonante
 Impellens, Tantâ tantus flammâ ardeat, inquit.
 Dixerat; ignauamque cito per inane volatu
 Spernit humum, tenuisque volat leuis ales in auras.
 At verò Ignatius percussus arundinis icu
 Pectora, diuinoque animum succensus ab æstu;
 Euigilat tandem, somnoque solutus amoris
 Dulcè gemit, tollensque oculos suspirat IESVM.
 Nec iam se capit ipse, & flammis saucia corda
 Expleri nequit: inde iterum secum omnia versans
 Hæret, magnarum defixus imagine rerum,
 Ardescitque animum totus, gaudetque tuendo;
 Et prolis iam nunc flagrat venientis amore.

Vita Societatis mixta.

— Hic fas per limen vtrumque
Solut habet, geminoque facit commercia mundo. Claudianus.

Atlantis facunde nepos, summiq; Tonantis
Nate, cui mundi limen vtrumque patet;
Certè ego pratulerim cunctis tua numina diuis,
Quis polus aut pelagus maxima Regna dedit.
Fortunati omnes, dominos quos pontus adorat,
Quique aliquod celi cum Ioue munus habent.
Sed tua quis numeret præconia maxime diuum,
Patre minor tantum, primaq; cura patris?
Qui modò Calicolum latè dominaris in aula,
Et modò quà pelagus totaq; terra patet.
Iupiter humane vestitus imagine forme,
Sorte tuâ voluit muneribusque frui.
Tecum deserto vixit mortalia calo,
Gestiit inque humiles Baucidis ire casas.
Est hæc vera tue laus, ô Loiola, cohortis,
In cuius laudes terra polusque patent.
Quæ nunc vi mentis peragit commercia celi,
Terrarum meritis nunc sola cuncta replet.
Tunc quoque, cum silvas fertur per & inuia saxa,
Mente Hyadum calcat Pleiadumque domos.
Nec celo affixam terrarum incommoda turbant,
Nec terræ immemorem detinet ipse polus.

Y 3

Regula

Regula Societatis absque obligatione peccati.

Vis maxima, sed sine vinclo.

Adspecte, quodcumque hoc schema est: natura quod artem,
 Quodque ars naturam vincere possit, habes.
 Nature superatur opus, dum surgit in altum
 Protinus ex imo fluminis unda vado.
 Antlia cogit aquam sursum: vis maxima: vinculis
 Compeditibusque carens antlia cogit aquam.
 Non, si mille etiam foret hæc adstricta catenis,
 Promptius assueto cederet unda loco.
 Sic quoque quæ nostros informat Regula mores,
 (Sed cuius nullum læso crimen habet)
 Non vinculis animos subigit: vis maxima amor est:
 Quod sursum traherent vincula, tollit amor.
 Ille etiam proprio quæ spectant pondere terram
 Attrahit, & vilem spernere cogit humum.
 Fac terrore animos percellat Regula culpa,
 Forsitan accipiet roboris inde minus.
 Fortius impellit, multoque potentius urget,
 Cum semel in docili pectore regnat amor.

Pauper-

Paupertas sapiens.

Ne perimant, pereant.

Adspicis? incubuit nigro nox horrida ponto:
 Abstulit aduersus carbasa tensa Notus.
 Heu! quid agam? tonitru disruptus inhorruit aether,
 Fulmina^{que} irato lumine crebra micant.
 Imminet ante oculos leti crudelis imago:
 Me miserum! multo pressa carina mari est.
 Quid iuuat Eois redeo quod diues ab oris,
 Si tamen hic avidis piscibus esca nato?
 Hac mea, que reueho argenti^{que} aurique talenta,
 (In domini cadem nata talenta sui)
 Omnia sunt ponti iam prada futura rapacis:
 Ite tamen potius quam perimat^{is} opes.
 Ite, ait: Oceano^{que} patri & pia munera Nereo:
 Ni fallor, placant munera saepe deos.
 Dixerat; & marens congestum abiecerat aurum:
 Ecce redit pulsa candida nube dies.
 Et bene habet: dubie spes empta est certa salutis:
 Hoc satis, amissa si tribuistis opes.
 Interdum lucro est perpe^{ssum} in tempore damnum:
 Sic bene, ne perimant, proiciuntur opes.

Paup-

Paupertas expedita.

Liber ab exuviis.

Qui cupis excelsi superare cacumina montis,
 Abiice per colles quod male fertur onus.
 Sit licet exiguum, quod tecum ferre laboras,
 In iuga nitentem res quoque parua grauat.
 Magnum iter, hinc altis Superum conscendere sedes:
 In calum facili non datur ire via.
 Quid tamen est? aded cecus nos fascinat error,
 Congerimus cupidi quo teneamur onus.
 Atria marmoreis molimur nixa columnis,
 Et pulchro claudi carcere quemque iuuat.
 Murice Sidonio que tincta est vestis, & aurum,
 Quod melius tegetet barbara terra, placet.
 Dic mihi, quid refert ferro stringaris an auro?
 Num magis auratis ferrea vincla grauant?
 Liber ab exuviis Elias sidera scandit:
 Cuncta, sequi si vis, abiicienda tibi.
 Quando è sublimi turres decrefcere cernes,
 Totaque non magno Regna minora globo,
 Diuitias alias aliâ regione petendas
 Dices, & paruum, quidquid hic orbis habet.

Pauper-

Paupertas quaestiuosa.

Οὕτως δ' ἀπολεῖν κέρδι' αὖ ἐστίν.
Sic perdere lucrum est.
Εἰδύλλιον. Ἀλκιεύς.

Μὴ φύγε τὰν πονίαν, ἐπὶ πλεονίσθυσά τις ἐντί.
Πάνθ', ὅσ' ἔχεις, ἴδι, πάλασσον, καὶ δ' αἰεὶ πέμπσον.
Ὡς Ἵπολιν, μέγα κέρδι' ἔσθ'. Ὅλον γ' ὀλίγη Σοφός ἴσθ'.
Πτωχός, ὅπ' ἐν καλαίμων καλύβας δομάτεσσιν, ἰαύων
Κέτο, βρύω ἐπ' αὐρῶ, φεσγμοῖσι παρ' ἐνοσιφύλλοις,
Τὴς γρηπτόων' ἄρ' αὖ τοὶ καλαμοῖσι καὶ τοὶ καλαθίσιοι,
Ὀρμειά τε, βεσχοί τε, καδάς τε, τὰ φυκίονα
Λήδα τε, καὶ τὰ γυμνασθῶν, καὶ ἐν χοροῖσιν λαβύουσι.
Μεσο-δὲ-νύκτων, ἀνδρ' ἐν κοίτας βρασμὸς ἐγχερό
Δάμα περὶ βρεμέων, καὶ εἰς θ' ἔα σέλμα κλάσσει,
Τοὶ ὅτε τῶς ἐπείροισι λέγῃ. Τ' ἦλδος ἐράνθω
Ἐν πέτρα μέμαώς δι' ὄναρ, δοάων δὲ δόκω
Ὀμμητὶ ναχομύως, ἐπαγόν τὴ μαδάμμητ, θυήως
Καί τις ὀρεξάμηνθ' οὖ, καὶ ῥέειν αἶμα, σιδάρω.
Αὐτὰρ ὁ ξυῖ μεγάλην παλαιόταν ὑφ' ὕδασι ἀρῆθ
Ἀγκυλὸς εἰχ' ἀρῆεν κάλαμθ'. τόμα, δαυμά τ' ἰδέσθ
Χρυσῶ παρ' ἠωθέντα τὰ ῥάμφια, νάτ' αὖ τὴ χεῖροισιν,
Ἡ' τε Ποσειδάωνος αἰθ' ἢ Θέτιδος φίλον, ἰθιῶ
Τὰν γλίσσον ἀπέλυσά τ', Ἀνακτί τὴ δάσων ἐπαμύνα.
Εἶδε καὶ ἠδὲ ποτ' ἔσθ', ἔφα, ἐπὶ ἐλλοπιεύσθ,
Ἀλλὰ δὲ τὰ μὲν μὴ ἀρῆθ' ἰμάκαρ αἰὲν ἐν αὐλῶ.

Z

Pauper-

Paupertas sibi sufficiens.

Hoc fat opum est.

B Eatus ille, qui mali Cupidinis
 Lucrique turpis inscius,
 Agit remotus improbis negotiis,
 Sacro quietus otio.
 Quid institor tumultuans secat mare
 Opum expetitor inquires?
 Nec India feracis ima viscera,
 Mideve virga diuitis
 Hiantium leuabit improbam sitim,
 Cupidinemque noxium.
 At ô quid infremetibus ruis fretis,
 Et intonante Nereo,
 Cohors IESV? an Indicum vehebur?
 Micantibus corallis
 Ratisque diues aureis monilibus
 Redibit orâ ab Indicâ?
 Egena tentat iniuium & ferox solum,
 Futura præda Barbaris.
 Redit caterua seruitute libera
 Dei redempta sanguine.
 Sat his superque scipio atque mantica
 Opum benigna porrigit.

Pauper-

Paupertas omni curâ soluta.

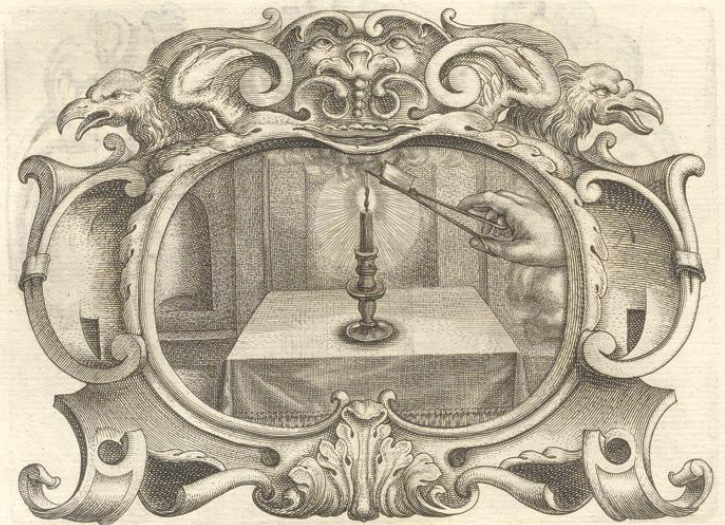
Aliunde pascitur.

Qua clathris inclusa suis tibi cernitur ales
 Garrula, non messem, non alimenta parat.
 Quoque oblita sui magis est, securaque pascus,
 Ingeminat querulo gutture dulce melos;
 Hoc pascum dominus studio propiore ministrat,
 Cui placet argutis vox tenuata sonis.
 Quid malè solliciti curis gens stulta gravamur?
 Pauperiemque pati grande putamus onus?
 Libera si gaudet, nullisque obnoxia curis
 Mens fuerit, vanæ cur stiantur opes?
 Quid dabit argenti congestum pondus & auri,
 Cumque ferace solo millia multa bouum?
 Et que gemmifero nascuntur in aquore concha,
 Diuitisque comes qui solet esse timor?
 Illa, nec inuideo, teneat, qui ferre labores,
 Et miser in mediis sustinet esse bonis:
 Multaque possideat secunda iugera terra,
 Cui placet in curas area lata suas.
 Hæc cupiat quicumque volet, mihi vivere paruo,
 Et Superis tantum posse placere sat est.
 Id modo contingat, spernam pluiasque Notosque,
 Quæque fauent segeti sidera, quæque nocent.
 Dum benè teste polo viam nullius egenus,
 Nil mihi, qui pascit cuncta, deesse sinet.

Z 2

Pauper-

Paupertatis splendor.

Deme superflua, crescet.

A Dspice, ut obscuro voluatur in aëre fumus:
 Fœda nescio quid lumina noctis habent.
 Crede mihi, splendor, modò deme superflua, crescet:
 Utile nonnumquam damna tulisse, fuit.
 Frustrà diues opes multo sibi congerit auro,
 Cultiq̃ue centenis iugera bobus arat.
 Ah, malè vita mari, scæuis malè creditur Euris:
 Quid geris infestâ tristia bella manu?
 Nempe per & pelagus, duriq̃ue pericula Martis,
 Infelix miseræ querit egenus opes.
 Omnia ferre iuuat, modò sic vitetur egestas:
 Scilicet hæc omnis caussa caputq̃ue mali.
 Falleris: id multi serò voluere, quod horres,
 Stramineâ ignoti delituisse casâ.
 Non semper vilis, non semper turpis egestas:
 Pauperibus certè laus sua sæpè manet.
 Non auro meriti decus immortale Poëta,
 Non opibus partum nomen Homerus habet.
 Ecquid opes? fuluæ nisi pondus inutile terre:
 Abijce; spernentem gloria certa manet.
 Sic tibi maior erit contempto splendor ab auro,
 Crescere quem magna non patiuntur opes.

Castitas

Castitas Religiosa voto adstricta.

Canitis furdis, canitifque ligatis.

Quem sequeris fucata dolis, maleuada voluptas,
 Affixum puppi certa tenere latus?
 Quae tibi sollertem fiducia fallere Ulysses,
 Saeva licet moueas aquora carminibus?
 Frustra equidem canitur surdo, caniturque ligato:
 Durior hic scopulis, surdior aquoribus.
 Et raucis minus audit aquis, cui virgine cerâ
 Sunt obseptæ aures, quem sua vincla tenent.
 Scylla ferrox Nereusque fremant, fremat atra Charybdis,
 Quae dubias rabido turbine versat aquas:
 Inter & irati metuenda pericula ponti,
 Inter & aquorei murmura vana Dei,
 Sit fragilis, sit firma parum caro nostra, phaselus
 Quâ dubium vite sollicitamus iter;
 Per Syrtes medias, per inhospita saxa Maleæ,
 Inueniam tuas per fera monstra vias.
 Vincula vota mihi, crux malus, Tiphys IESVS:
 Pro pelago lacrymæ, pro statione Deus:
 Anchora spes, cor acus, velum suspiria, clauus
 Firma fides, ventus gratia, remus amor.

Castitas integra.

Rubus ardens incombustus.

A Mramides quondam sacri sub vertice Sine
 Duxit pastor oves fugitiuus :
 Hic siluam, ut fama est, dictu mirabile! flammis
 Illasam crepitantibus tri
 Vidit, & obstupuit, cupidusque repenti currebat
 Cernere non notum prius ignem.
 An minus est prima iuuenes ardere iuuentâ,
 Intactosque Cupidinis igni
 Nec Veneris sentire faces, licitôsve Hymeneos,
 Captos virginitatis amore?
 Sic pueri formâ egregij & florentibus annis,
 Clari nobile semen Iude,
 (Fertur ubi Babylona superba Semiramis olim
 Coctilibus super æra muris
 Et lento excelsas struxisse bitumine tures)
 Ausi spernere iussa tyranni,
 In visu horribiles comecti protinus ignes
 Illustres animas posituri;
 Illasi patrio cecinerunt carmina ritu,
 Ceu platani tegerentur ab umbrâ.

Cor castum Dei speculum.

נפש טהורה נמשלה עם אלהים

אם לבבי טהור וכל קרבי זביתי
מה נפה תארי כי לעליון דמיתי
בשמש יפעתו מופיע צהר ים
והדרת מאורו שלך במעון מים
ראית עזרתו ודמיון כבודו
צבוע בלי צבע ויצר אצבעו
בן בי יתן צלמו עליון ואל תהים
ואהיה ידירו ובאישון בת ענים

Affimilat mens casta Deum.

*Dum rutilus nitidas sol fontis conspicit undas,
Solis in illius forma relucet aqua;
Oppositamque refert oculi pupilla videns
Effigiem; & speculis oris imago micat.
Sic mens pura, Deo pupilla charior ipsa
Est oculi; similem nam videt ipse sibi:
Agnoscensque suos in casto pectore vultus,
Mox amat; & dio mens fit amore Deus.*

Castitas

Castitas minimè sterilis.

Fecunda mater gaudiorum. Aug. lib. 8. Conf. c. 11.

Iam sol immodicos refert calores:
 Pendent vndiq; leta ferta templis:
 Et que semina tradidit colonus
 Telluris gremio siticulose,
 Tristes Pleiadas timensque Coros,
 Magno fenore reddidit colono;
 Sat quamuis graubus subacta rastris
 Austri senserit impotentis imbres,
 Et celi furias, & incitatos
 Nimborum sonitus tonitruumque,
 Mater sedula seminumque nutrix.
 Verum nec Geminos, amica nautis
 Visit sidera, nec feri Leonis,
 Nec Cancrì subit aestuantis ignes
 Sol celi decus arbiterque frugum,
 Purum at Virginis emicat per astrum.
 In nunc qui steriles laceffit annos,
 Quos virgo benè transigit pudica:
 Quamuis aspera moribusque tristis
 Odit delicias, manuque nescit
 Spumantis pateram tenere Iacchi.
 Si non est Veneris leuis sacerdos;
 Non inter Charites Cupidinesque
 Arguto pede subsilire nouit;

Non ignes Iouis aut faceta Martis
 Incestos didicit referre amores;
 Est magni tamen hospes una Solis,
 Qui terra decus, arbiterque celi.
 Hinc messem legit illa gaudiorum,
 Quam non à Libye Indiæve campis
 Aut molles Arabes, leuifve Seres,
 Aut gnari Tyrj secare pontum
 Extremo cupidè aduehunt Eoo.
 Non hæc gaudia nouit impudica
 Hostis virginei cohors pudoris:
 Sed casti genij alites amores,
 Et quos ambrosicæque nectarisque
 Molles ducere Calitum liquores
 Sinit Virgine natus è Parente
 Et celi Dominus solique IESVS:
 Et quos syrmate candido decoros,
 Pulsantes citharas loquace pleetro,
 Et casta modulos chely sonantes,
 Inter lilia vallium rosasque,
 Et pulchra Elisij vireta campi
 Ducit virginei chori Sacerdos,
 Et celi Dominus solique IESVS.

Castitas

Castitas otio inimica.

Otia si tollas, perière Cupidinis arcus. *Ovidius.*

Fortè senem iuuenis findentem viderat arcum,
 Inque humeris Veneris quæ gerit arma Puer:
 Parce, ait, ah! teneri ne frange Cupidinis arma:
 Ipse sui læsus numinis ultor erit.
 Insanum ò quoties cupies reuocare furorem,
 Cum miser haud vanas experière minas?
 Se Volucrem in pectus mittet Puer ipse sagittam;
 Hic medio Victor prelia corde geret:
 Hic magnum duris versabit in ossibus ignem:
 Tunc nimium se uam, stulte, querère manum.
 Mobilis est quamuis, non semper commouet alas;
 Et quamuis puer est, quo timeatur, habet.
 Testis erit, sit serua licet Brisæis, Achillis;
 Hæsit in indomito pectore certus amor.
 Quid? quòd Alcides, domuit quæ monstra, subactus
 Hac tenuit domina mollia pensa manu.
 Ridet ad hæc, geminatque senex violentius ictum,
 Et pharetram Pueri frangit inertis onus.
 Tum, Cur numen, ait, læsi metuamus Amoris?
 Non nisi quod tribuunt otia robur habet.
 Otia si castas, periisse fatebitur arma,
 Et vinci facilis cedit inermis Amor.

A a

Casti-

Castitas tenera.

Si tangas , frangas.

Fortè minus casti confuso flumine cæni
 In conchâ facem miscuerant pueri:
 Pressâ inflabatur teneris & arundo labellis,
 Effetrix operis Dædala arundo noui.
 Ecce tibi, calami gemalis flamine bulla
 Exiguo, celum iussa subire, micat.
 Paruula, sed liquido gemmantibus undique stellis
 Concludens gyro, quidquid in orbe nitet.
 Hei mihi quàm tenero mundi omnipotentis imago,
 Quàm latet angusto machina tanta simul
 Pieta superficies distinguit mille colores,
 Vixque decus tantum, cum nitet Iris, habet.
 Denique tam placidè cernens per inane volantem,
 Pendè aliquid, dixi, numinis instar habet.
 Eia ergo, mea bulla! ô formosissima bulla!
 Exsilio, manibus luminibusque sequor.
 Percita tunc primùm flatu digitove propinquo,
 In lacrymas cupidis it resoluta oculis.
 O benè diuinum mens virgo imitata nitorem,
 Complectens paruo numina tanta simul
 O pulchra! ô tenera! attactu dum frangeris uno,
 Fis labe, fletu non reparanda tuo.

Casti-

Castitas sit intaminata.

Vapor rapit omne decus.

Nuper amor nitidum cum se censore notaret
 Crystallo, Scythicis que glaciata iugis,
 Miraturque comam fuluo que pulchrior auro,
 Miratur primis emula labra rosis:
 Dum se ridentem ridet, dum singula laudat,
 Vrentesque oculos, purpureasque genas;
 Flammeus oris honos, & lactea colla pruinis,
 Et frons sideribus splendidiora placent:
 Dumque suo similis Narcisso arridet imago,
 Ingemit, & gemitu vitrea plana replet.
 Ilicet omne decus vapor eripit, atraque nubes
 Ora superfusus occulte in tenebris.
 Vicina cautus Veneris contagia vitet
 Suadeo, qui casta lilia mentis amat:
 Si pura ut speculo Numen tibi mente remidet,
 Ah, caue; vel labes una fugare potest.
 Inficit afflatu, licet oscula blanda propinet:
 Aura maligna rose, Cypridis umbra nocet.
 Vidi ego sideribus certantia lumina, que nunc
 Aut fumo, aut turpi putria tabe fluunt.
 Alciden memorant, nimis instar sole fluentis
 Vicinam tactum sic pernisse lue.

Castitas pœnitentiâ armetur.

Odi profanum vulgus, & arceo. *Horatius.*

Histris, ut perhibent, olim deprensa per agrum,
 Viderat instantes in sua terga sues:
 Extimuit, saltumque petit, notasque latebras;
 Hic coluber tumido sibilus ore micat:
 Agglomerant hircique canesque in bella parati:
 Quid faciat? spes est nulla relicta fuga.
 Ore canis, lingua coluber, sed cornibus hircus
 Instat, fulmineo dente timendus aper.
 Vix misera in tantos histrix patet vnica morsus:
 Et tamen aduersâ praelia fronte parat.
 Profuit interdum desperauisse salutem:
 Gloria multiplici maior ab hoste venit.
 Hostes missilibus (quæ sub cute condita) telis
 Arcet ab attactu corporis illa sui.
 Sic tandem victique fatigatique recedunt:
 Illa domum nullo vulnere lesa redit.
 Vicit, iô, ingeminantque ferae, texuntque coronam:
 Insonuit læto murmure saltus, iô!
 Iustius intactum seruabit virgo pudorem,
 Si tamen arcendis hostibus arma geret.
 Arma, quibus, sibi se dum subicit; omnia vincit,
 Et vires auget debilitando suas.

Casti-

Castitas fugiendo vincat.

Fuga laurigeros parit illa triumphos.

Qui cupis aeternis Agni comes ire triumphis,
 Calcet tibi niueo gemmea prata pede;
 Et proprium plectro modulari carmen eburno
 Inter virgineis lilia mixta rosis;
 Nosti quã vincas hostem ratione? timendo,
 Et celeri, suadet quam timor ipse, fugã.
 Nec modò congressum, primamque auertere pugnam
 Idalia cursu precipitante sat est:
 Eminus adspectum, seu Phorcidos ora Meduse,
 Degenerem quamuis increpet, usque fuge:
 Impiger vt visis è montibus eminus vsis,
 Hinnuleus matrem per nemora alta petit:
 Vt tenera immami pauet agmine cincta luporum,
 Spem vita à trepidis agna petens gemitus.
 Nec pudeat; fuga laurigeros parit illa triumphos:
 Hac crebrò Parthus victor ab hoste redit.
 Pollicitus quamquam dona immortalia Daphne
 Phæbus erat, fugiens plus tamen illa tulit.

Obedientia facilis.

Quolibet impellas digito.

Sphæra manu artificis læuam tornata per orbem
 Cum parte ex omni stet bene nixa pede,
 Quolibet impulsu digiti properatque manetque,
 In partesque omnes præcipitata ruit.
 Lioleæ sequi signis fulgentia IESV
 Castra, nec indecori puluere, quisquis amat;
 Tessera prima illi, fingi ac pendere iubentis
 A digito, ut celeri uoluitur orbe globus.
 Nec maneat, tuba dum claro sonet aenea iussu,
 Incumbatque graui pondere suada potens.
 I satis, ut totum uelut orbis obambulet orbem:
 Vnica, quodcumque est, littora planat iter.
 Quàm citò, quàm latè, mentis discurret acumen
 Quà regitur; nubes prauolat atque Notos:
 Peruniam, Ethiopasque petit, fluidasque Moluccas,
 Aut sola, que mediis torret adusta dies.
 Nec mare, nec tellus, nec mortis imago moratur,
 Tartareamque vibrans saua Megæra facem.
 Nil opus est igitur digito, dum littera uite
 Atque sui immemorem sola sat esse facit.
 Hæc dabit una uiam; per aperta, per inuia ducet:
 Penna solo fet, puppis & unda salo.

Obe-

Obedientia nutum intuetur.

Intenti signum expectant.

SI quem sanctus Amor docuit parere Tonanti,
 Isque hominum credit voce iubere Deum;
 Emicat, imperij si quæ modo signa notarit,
 Vel nutus stimuli pondus & instar habet.
 Sic quos Roma vetus vidit contendere cursu,
 Ad signum posita profiluere morâ.
 Stabant nudi humeros, plantasque & pectora nudi,
 Falleret implicitos ne toga longa pedes:
 Intenti stabant oculis Prætoris in ora,
 Donec erat pandâ mappa remissa manu.
 Tum verò mora nulla; velut per cærule puppes
 Quas celer Eurus agit, corripuere gradum.
 Continuo totis plaudebat Roma theatris,
 Visaque currentes ore manuque sequi.
 Non minus expectat signum nutumque iubentis,
 Et leuis, abiecto quod remoratur, adest,
 Quisquis ad obsequij satagens pertingere metam,
 Sperat agonotheta præmia ferre Dei.
 Huic fauet Indigetum plaususque dat omne theatrum:
 Et ponit meritis laurea ferta comis.

Obe-

Obedientia prompta.

Præuenit imperium.

Echo.

Qua mea dicta refert vixdum vocitata? citata.
 Cur de rupe caua prompta reclamatione? amat.
 Vix pleno prolata sono precepta, recepta.
 Præuenit imperium nescio quis, scio quis.
 Ergo meo nutu tu velles viuere? verè.
 Sed mea iussa forent num tibi grata? rata.
 Littera an vna tibi satis, i, dum dicitur? itur.
 Ergo etiam hic aliquis ardua quærit? erit.
 Ad Garàmantas iter placet vt moueamus? eamus.
 Num quis & ad Castrum littora vadit? adit.
 His veniet messis fecunda laboris, ab oris.
 His aliquis fidei dogma propaget! aget.
 An tormenta feres tot acuta, tot aspera? spera.
 An tibi flagra, cruces, dulcia sputa? puta.
 Talia diuis amor quid agit dum parturit? vrit.
 Ergo graues nulle res in amore? mora.
 An loca senta situ tua cura parabit? arabit.
 Euge noua surget fruge nouale. vale.

Obedientia velox.

Necdum lingua, suum dextra peregit opus. *Martial.*

AD nitum vocis si quid bene scribere certas,
 Crede, aliquid vocis debet habere manus.
 Si nescis, rapida similis fluit illa sagitta,
 Anteuolat Zephyros, anteuolatque Notos.
 Si nescis, verbo mentis secreta loquenti
 Imminet, & quamuis vix bene iussa notat:
 Sæpe etiam officiosa nimis præcurrit, & ante
 Imperium vocis dextera carpit iter.
 At tu, cui studium substrata per æquora chartæ
 Arbitrio vocis præcipitare stylum,
 Sis memor, articulos agitare citatius Euro,
 Cùm sua crispatis murmura scribit aquis.
 Illa quidem lento que pingit singula ductu
 Puncta manus, studij nomen & artis habet:
 Illa tamen quia sæpe suo se pigra labore
 Impedit, ad laudem prima venire nequit.
 Tu properare memor, calamo præcurrere voci
 Si potes; & palmam præripuisse potes.
 Sic Loiola suos docuit parere Sodales,
 Mandatum celeri præueniente manu.
 Sic meritis prima esse potest, que turba laboris
 Obsequium celo pendere prima potest.

Bb

Quattum

Quartum Societatis votum, obedientia
Summo Pontifici.

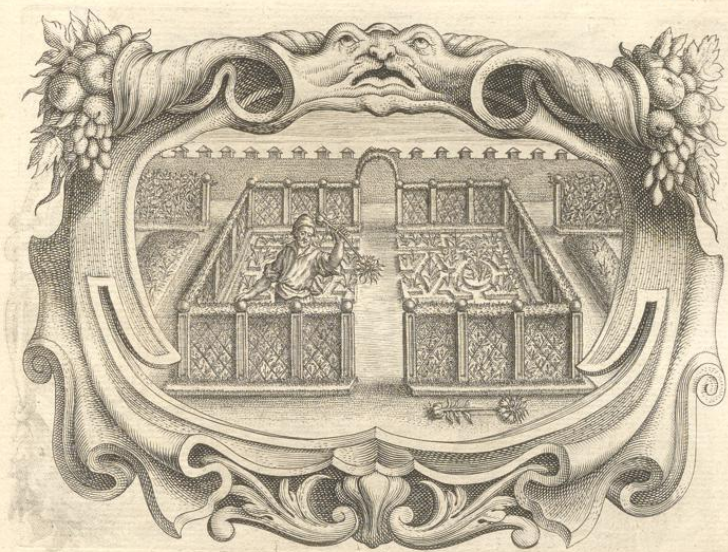

Respicit astrorum Regem.

Versat amor florem, tractumque cupidine *vultus*
 Nequidquam Borea sciuor aura quatit.
 Seu primo Phæbus collustret lumine terras,
 Prima videt Clytie prosequiturque diem:
 Seu medius celo, occiduis seu proximus vndis,
 Impigra Phœbeas itque reditque vias.
 Impatiens flecti, fert libera colla Cupido,
 Et nisi qua fecit, vincula nescit amor.
 Vincula dius amor Sociis aptavit IESV,
 Atque humeris pennas in sua iussa dedit.
 Pontificis gaudens hic iussa capeffere cœtus,
 Currit ad Eoos, currit ad Hesperios.
 Arctoo placuisse putet; velocior Austris,
 Tutus ab Arctoo frigore carpet iter.
 Ad nutum sequitur, mediosque per atheris ignes,
 Et si qua nondum cognita Regna latent.
 Munera nulla petit: placuisse est munus amanti,
 Cetera dedidicit querere nudus amor.

Vorum

Votum repudiandi honores.

Grauis est odor.

Sis licet irriguo florum studiosus in horto,
 Flos tamen hic quare despiciatur, habet.
 Sat nitet Augusta decus Imperiale corona,
 Sed facit ingratum perniciosus odor.
 Scilicet augustis nil quidquam rebus inesse,
 Et ficta specie magna placere reor.
 Ne nimis externo fidendum crede decori;
 Sæpe sub hoc aliquid, quo capiare, latet.
 Plus honor abscondit, quam quidquid amabile præfert,
 Nec quo displiceat sustinet esse palam.
 Este procul vana, speciosa pericula, laudes;
 Pompa coronati verticis esto procul.
 Quæ grauis est gemmis, est & grauis Infula curiæ;
 Quodque tegit, tutum vix sinit esse caput.
 Esto, sit eximium sublimes scandere sedes:
 Securum est humili delituisse loco.
 Nimirum celsas conuellunt fulmina turres;
 Et quod conspicuum est, in sua damna patet.
 Vix datur in summo cuiquam diu stare: cadensque
 Leditur hoc grauius, quo magis altus erat.
 Quamuis emineas Romano clarior ostro,
 Ostro si careas, tutior esse potes.

Societas honore contempto illustrior.

In tenebris clariùs astra micant.

Cynthia si calo bigas properantior vrget,
 Dum nondum occiduos Phœbus inaurat agros;
 Et fratri comes ire parat, currusque superbos
 Iungit, & in mediam prouocat astra diem;
 Lampade Phœbeâ vultus extincta nitentes,
 Cum grege nocturno Cynthia tecta latet.
 Ast vbi sol currus deuexo margine ponti
 Soluit, & Occiduis lumina mersit aquis;
 Hesperus, & toto Phœbe pulcherrima celo
 Fulget, & in tenebris clariùs astra micant.
 Dum tenebras quarit, mundoque ingloria, celo
 Loidole soboles viuere teste parat;
 Dum refugit titulos & inutile nomen honores
 Respuit, & quidquid vulgus inane stupet;
 (Testis linor erit) totum diffusa per orbem
 Impleuit famâ solis vtranique domum.
 Certus honor sequitur fugientem, idemque sequentem
 Ludit, & è tenebris lux inopina venit.

Ambitio

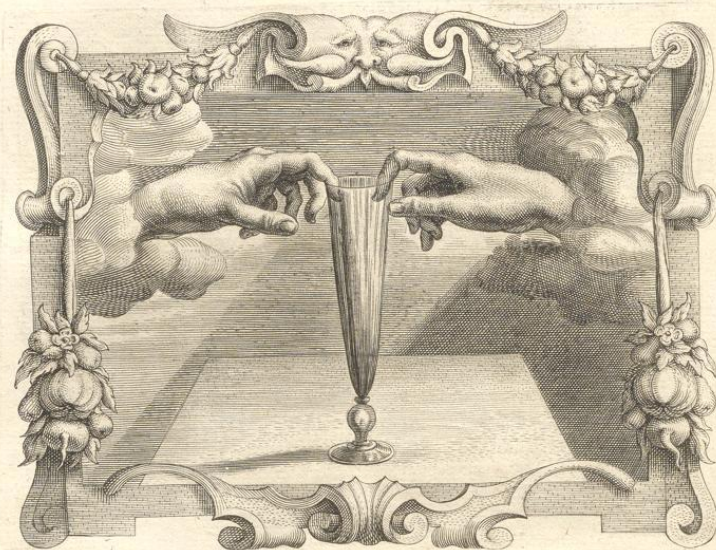
Ambitio periculosa.

Si tumeas, timeas.

ET tamen est ventis qui vitam credat & undis,
 Quamvis tot perdat ventus & unda rates.
 Exitij causam male sospes praeiuit Argo,
 Cum tetigit portus Thessala terra tuos.
 Scilicet iratis erat haec mergenda procellis,
 Quae docuit vetitas currere prima vias.
 Utiles exemplo paucorum poena fuisset:
 Post hos equoreas nemo bibisset aquas.
 Successu primo multis fiducia creuit,
 Qui tamquam domitum non timere fretum:
 Aut si non domitos, ponti sibi quisque benignos
 Insana finxit credulitate Deos.
 Iamque, Caphareis qui penè natauerat undis,
 Audet ad Euboicas tendere rursus aquas,
 Inque mari medio plenis decurrere velis,
 Fata nihil digitis quinque remota timens;
 Dum tandem rumpant turgentia lintea venti,
 Et bibat infestum quassa carina salum.
 Qui sapis, exitium non dispar crede timendum,
 Quando tibi vano pectus honore tumet.

Votum non laxandæ paupertatis.

Laxari impatiens.

Nec citra certos stare inuiolata, nec ultra
 Religiosa potest rectè consistere fines
 Paupertas. Illam nuper docturus alumnos
 Insignis contemptor opum, mörumque Magister:
 Vos quibus, inquit, opes hic aspernando paternas
 Amplior æthereis accrescit census in aruis,
 Angustam, iuuenes, præ laxâ discite amare
 Pauperiem: sordet laxata, angusta nitescit:
 Hæc animum ditat, depauperat illa; nec audit
 Sancta, suum nomen titulosque angusta tuctur:
 Deque scypho vitreo coni referente figuram
 Desumens exempla, Ex hoc cognoscite, dixit,
 Virtutem; vitro nam tota relucet in isto:
 Ars semel à primo postquam secreuit aceruo
 Materiam calicis, flatuque manuque figuram
 Indidit; antè suos fractâ compage recurret
 In cineres, laxam quam se patiatur abire
 In formam: sic, cum semel in sua membra redegit
 Pauperiem manus & diuini Spiritus oris,
 Dissilit in partes, si laxas; pulchraque Virtus
 In vitij sordes & arena transit amorem.
 Hoc cauet, & fragilem voto mens prouida munit.

Reno-

Renouatio votorum.

Nexus non sufficit vnus.

N Vlla quies in amore datur : quis comprimat ignem?
 Feruida flamma moras, otia nescit amor.
 Siqua potest cessasse, potest periisse fauilla,
 Deses ab extincto proximus ardor erit.
 Pectus amans, triplici quamuis adamante reuinxit,
 Hec magè, dum renouat vincula, stringit amor.
 Vulnus alit, flammisque nouas, nona spicula vibrat,
 Amplexuque nouo vincula multiplicat.
 Et quoties sacros, sua vota, retractat amores,
 Et quoties renouat gaudia, vincula facit.
 Sic hederae, iunctà quamuis radice ligantur,
 Et trunco teneras applicuere comas;
 Assurgunt, ramosque nouis complexibus urgent,
 Quaque patet quercus, Bacchica ferta gerit:
 Non hedera, nexus non sufficit vnus amori:
 Mille hedera amplexus, mille requirit amor.

Renou-

Renouatio spiritus.

Nouum mutor in alitem. Horat.

Vix bene conclusit proprio se carcere bombyx,
 Et nouus inde tibi protinus ales adest.
 Lam vigor, & volucres creuere in tergora penna:
 Qui modò serpebat, si lubet, ecce volat.
 Nempe sibi talem format natura recessum,
 Remigij alarum quo fabricetur opus.
 Ite agite, & sacris, Socij, vos claudite septis,
 Roboris atherei crescat ut inde vigor.
 Innouat hic vires, hic sacre semina flamme
 Sufficit, hic alas Dædalus aptat amor.

In idem Emblema.

Falleris ô, quicumque negas reparabile damnum,
 Quando sua in miseros viscera pandit amans.
 Pande age, nec turbæ quidquam renuatur egenti,
 Tempus erit, vires cum renouabit amor:
 Se tibi prostituit, totosque exenterat artus
 Bombyx, inque tuas viscera fundit opes.
 Nec mora longa, nouus super athera tollitur ales:
 Quis bene iacturam sic reparasse neget?
 Nec mora longa, nec est cur sit mora longa; repondet
 Quæ bene consumpsit, robora dius amor.

Recessus

Recessus annuus ad vacandum spiritualibus exercitiis.

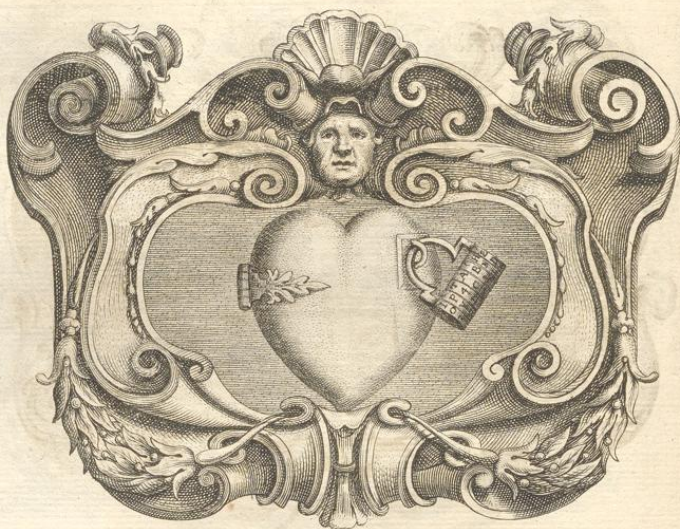
Dum condor, fecundor.

Felicis arua Mempheos, cultissimi
 Celebrata tellus ingeni,
 Nunc aestuosis occupata fluctibus
 Totoque Nilo condita;
 Unde vberis pinguedinem gleba trahis,
 Datura fenus nobile:
 Quod esse messes Africa malint suum,
 Suumque malint Gargara:
 Sic semper almo manet ad plenum tibi
 Opulenta cornu copia,
 Ut à profanis expediti cœtibus,
 Strepituque curarum procul,
 Sancta recepti solitudinis sinu
 Silentio recondimus,
 Quod efficaci germinet propagine,
 Fructusque diffundat suos,
 Quacumque pulchrum diuidit Phœbus diem,
 Per vtramque mundi regiam:
 In hoc latendo nobiles, quod conditi
 Opima condimus bona.

Cc

Ratio

Ratio conscientia Superiori ad nutum reddenda.

Tantum opus est verbo.

Pro Superi! quantis tegitur mens abdita claustris!
 Pro Superi! quantum pectora noctis habent!
 Dum faciles aditus spondet sera, perfida fallit;
 Et quaesita diu littera, vana subit.
 Pectora concutio, claustrumque reuellere tento:
 Nequidquam immoto cardine claustra rigent.
 Excute corde seram, cuius sibi conscia lucem
 Mens fugit, & cæco carcere clausa latet.
 En patuit facilis sera, vox retinacula soluit:
 Vox aperit, doctâ vox bene iuncta manu.
 Presidis ad vocem sic se mens intima punit,
 Cæcâque conuerso cardine claustra patent.
 Tantum opus est verbo, quod non vis seua reuellet,
 Reclusum verbo, littera iuncta dabit.
 Tantum opus est verbo, noctemque seramque refringet,
 Et totos pandet mens adaperita sinus.

Dimissio

Dimissio à Societate IESV.

Nil dabit inde minus.

ET nosti, & verum est; non est iactura dolori,
Vinea quam curuâ falce putata tulit.

Nec minus inde suis sub veris tempora gemmis,

Nec minus autumnno stabit amœna botris.

Viderit hanc, carmen philomela datura subibit;

Viderit hanc, sistet sæpè viator iter;

Atque omnem tacito percurrrens lumine siluam,

Hec, dicet, magnas vinea fundet opes.

Vina per & terre, per & aquorâ vasta profundi,

Auehet ille rotis, auehet ille rate.

Felix, qui coluit, qui dente putauit adunco,

Scilicet illa suæ premia falcis habet.

Hec ille: at mihi non tali cum iudice res est;

Perge, intermissum carpe, viator, iter.

Sed tu, fabor enim, Loiole ô clara propago,

Vinea nos simili fertilitate beas.

Vndique diffusis complex virtutibus orbem,

Nulla tuis usquam fructibus ora caret.

Tempore quemque suo refeces licet vndique ramum,

Si quâ fides viti est, nil dabit inde minus.

SOCIETAS IESV. Anagr. VITIOSA SECES.